

Rapport 2010:10 R

Universitet & högskolor

Högskoleverkets årsrapport 2010

Rapport 2010:10 R

Universitet & högskolor

Högskoleverkets årsrapport 2010

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Universitet & högskolor

Högskoleverkets årsrapport 2010

Utgiven av Högskoleverket 2010
Högskoleverkets rapportserie 2010:10 R
ISSN 1400-948X

REDAKTÖRER Lena Eriksson, Ingeborg Amnéus

INTERNATIONELL ÖVERSIKT Aija Sadurskis

UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ Ellen Almgren, Ingeborg Amnéus,
Lena Eriksson, Per Gillström, Örjan Hemström, Magdalena Inkinen

UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ Karin Holmvall, Ingrid Pettersson

INTERNATIONELL MOBILITET Gunnar Enequist

UTBILDNING OCH ARBETE Örjan Hemström

LÄRARE OCH FORSKARE Per Gillström

FORSKNINGSFINANSIERING Marie Kahlroth

EKONOMI OCH SAMVERKAN Marie Kahlroth, Maria Lönn

NYCKELTAL Jan-Åke Engström

TABELLER Eva-Marie Larsson, Lena Lisell

GRAFISK FORM OCH GRAFIK Lena Ernstson

OMSLAGSBILD En idébild av Martin Willers från examensprojektet "Interactive Solar Energy",
Designhögskolan, Umeå universitet. **Kontakt** www.linkedin.com/in/willers

INLAGANS ILLUSTRATIONER Examensprojekt från 2009, Designhögskolan, Umeå universitet

TRYCK Ätta.45 Tryckeri AB, Solna, juni 2010

TRYCKT PÅ MILJÖMÄRKT PAPPER

FÖRORD

HÖGSKOLEVERKETS ÅRSRAPPORT SAMMANFATTAR utvecklingen vid svenska universitet och högskolor under det senaste året. Den senaste utvecklingen sätts också in i ett längre tidsperspektiv, vilket möjliggör en redovisning av trender och tendenser.

År 2009 var i flera avseenden ett rekordår i den svenska högskolan. Antalet sökande respektive antagna till hösten 2009 ökade med 30 procent jämfört med hösten 2008 och nybörjarna var fler än någonsin. Detsamma gäller antalet helårsstudenter som också var rekordmånga 2009. En kraftig ökning av forskningsmedel tillsammans med ökningen av studenter i utbildning på grund- och avancerad nivå innebär större intäkter än någonsin för universitet och högskolor.

Utmärkande för utvecklingen är också den ökande internationaliseringen – såväl globalt som vid svenska lärosäten. Studenter rör sig över gränser i tilltagande omfattning. Särskilt ökar antalet studenter från Kina, både i Sverige och i resten av världen.

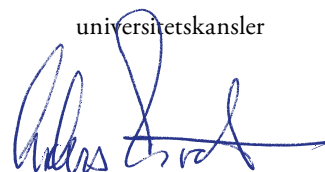
Analyserna i årsrapporten bygger på lärosätenas löpande rapportering av statistikuppgifter till Statistiska centralbyrån och på den direktrapportering till Högskoleverket som lärosä-

tena gör i samband med att de avlämnar sina årsredovisningar till regeringen.

Förutom denna huvudrapport publiceras en förkortad version på engelska. Dessa publikationer finns, liksom en tabellbilaga till årsrapporten, tillgängliga på Högskoleverkets webbplats, www.hsv.se. Via hemsidan når man också Högskoleverkets databas för nationell uppföljning av verksamheten vid universitet och högskolor (NU-statistikdatabasen). Uppgifterna i årsrapporten kompletteras även av mer detaljerad information i de statistiska meddelanden som ges ut gemensamt av Statistiska centralbyrån och Högskoleverket.

De uppgifter om verksamheten vid högskolor och universitet som presenteras i Högskoleverkets årsrapport ska förhoppningsvis kunna tjäna som information och underlag för beslutsfattare såväl inom statsmakterna och näringslivet som inom universitet och högskolor.

Anders Flodström
universitetskansler

LÄROSÄTEN MED RÄTT ATT UTFÄRDA EXAMINA PÅ
GRUNDNIVÅ, AVANCERAD NIVÅ OCH FORSKARNIVÅ.

Statlig huvudman	
Uppsala universitet	UU
Lunds universitet	LU
Göteborgs universitet	GU
Stockholms universitet	SU
Umeå universitet	UmU
Linköpings universitet	LiU
Karolinska institutet	KI
Kungl. Tekniska högskolan	KTH
Luleå tekniska universitet	LTU
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Karlstads universitet	KaU
Mittuniversitetet	MiU
Växjö universitet	VxU
Örebro universitet	ÖU
Högskolan i Kalmar	HK
Blekinge tekniska högskola	BTH
Malmö högskola	MaH
Mälardalens högskola	MdH
Enskild huvudman	
Chalmers tekniska högskola	CTH
Handelshögskolan i Stockholm	HHS
Högskolan i Jönköping	HJ

LÄROSÄTEN MED RÄTT ATT UTFÄRDA EXAMINA
PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ.

Statlig huvudman	
Högskolan i Borås	HB
Högskolan Dalarna	HDa
Högskolan i Gävle	HiG
Högskolan på Gotland	HG
Högskolan i Halmstad	HH
Högskolan Kristianstad	HKr
Högskolan i Skövde	HS
Högskolan Väst	HV
Gymnastik- och idrottshögskolan	GIH
Södertörns högskola	SH
Försvarshögskolan	FHS
Danshögskolan	DH
Dramatiska institutet	DI
Konstfack	KF
Kungl. Konsthögskolan	KKH
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	KMH
Operahögskolan i Stockholm	OH
Teaterhögskolan i Stockholm	TH
Enskild huvudman	
Ericastiftelsen	ES
Ersta Sköndal högskola	ESH
Gammelkroppa skogsskola	GSs
Johannelunds teologiska högskola	JTH
Teologiska Högskolan, Stockholm	THS
Örebro Teologiska Högskola	ÖTH
Beckmans Designhögskola	BDH
Stockholms Musikpedagogiska Institut	SMI
Röda Korsets Högskola	RKH
Sophiahemmet Högskola	ShH

Dessutom finns ett antal utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda psykoterapeutexamen.

INNEHÅLL

Förord | 3

Sammanfattning | 7

Internationell översikt | 11

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå | 19

Sökande – antagna – nybörjare | 20

Utbildningens omfattning och inriktning | 27

Examina | 29

Genomströmning | 33

Studenterna | 36

Utbildning på forskarnivå | 41

Nybörjare | 42

Hela doktorandpopulationen | 44

Internationellt utbyte | 46

Examina | 46

Internationell mobilitet | 51

Utresande studenter från Sverige | 52

Inresande studenter till Sverige | 55

Utbildning och arbete | 61

Utbildningsnivå och arbetsmarknadsställning | 62

Etablering på arbetsmarknaden | 62

Balansen mellan antalet examinerade och arbetsmarknadens behov | 64

Lärare och forskare | 69

Den forskande och undervisande personalen | 70

Lärares och forskares arbetstid | 75

Internationellt utbyte | 75

Forskningsfinansiering | 77

Ny modell för resurstilldelning | 78

Utvecklingen av direkta statsanslag | 79

Externa medel | 80

Forskningens andel av BNP | 84

Ekonomi och samverkan | 87

Intäkter, kostnader och resultat | 88

Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå | 91

Samverkan med det omgivande samhället | 95

Nyckeltal | 99

Nyckeltal för lärosäten | 100

Nyckeltal för yrkesexamensprogram | 109

Tabeller | 115

Tabellförteckning | 115

Kvalitetsdeklaration

avseende redovisade uppgifter | 131

FAKTARUTOR

Basår | 25

Bedömning och behörighetsprövning av utländsk utbildning | 31

Proposition om ny lärarutbildning | 32

Studenter med funktionshinder | 38

Konstnärlig licentiat- och doktorsexamen | 47

Möjlighet för högskolor att få examensrätt på forskarnivå inom ett område | 48

Minskade regleringar av läraranställningar | 72

Ändrad styrning av de offentliga forskningsstiftelserna | 84

Utbildning, forskning och innovation – kunskapstriangeln | 97

Fusionsförberedelser vid fyra lärosäten | 97

Samarbeten mellan lärosäten | 97

*”Hur designar jag en cykel som löser
problemen med service och underhåll?
Vilka krav och behov har min målgrupp?”*

Daniel Gunnarsson

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: Ett enkelt cykelägande

I samarbete med Nishiki.

SAMMANFATTNING

DEN INTERNATIONELLA MOBILITETEN ÖKAR

Utbildningsnivån i OECD-länderna ökar kontinuerligt. Under 2000-talets första sju år ökade andelen högskoleutbildade i befolkningen i genomsnitt sex procentenheter inom hela OECD. Variationerna mellan länderna är dock stora – i Kanada hade 48 procent av befolkningen en högskoleutbildning 2007 jämfört med 11 procent i Turkiet. Motsvarande andel i Sverige var 31 procent.

Studentmobiliteten ökar också för varje år. I hela världen var det tre miljoner studenter som studerade i ett annat land 2007, vilket är en ökning med närmare 60 procent sedan millennieskiftet. Största ursprungsland är Kina och största mottagarland är USA.

Under läsåret 2008/09 studerade drygt 24 000 svenska studenter utomlands. Antalet har legat på ungefär denna nivå under de senaste tio åren, men det har skett förändringar beträffande vilka länder som studenterna väljer att studera i. Nära 2 000 studerade i Asien läsåret 2008/09, vilket är mer än dubbelt så många som fem läsår tidigare.

Antalet inresande studenter till Sverige har mer än tredubblats under de senaste tio åren. Lsåret 2008/09 fanns det närmare 37 000 studenter från andra länder i högskoleutbildning i Sverige. Det är framför allt så kallade freemoverstudenter som har ökat – särskilt från Asien. Dessa ökade i genomsnitt med 39 procent per år under det senaste decenniet. De största ursprungsländerna i Asien läsåret 2008/09 var Kina, Pakistan, Iran, Bangladesh och Indien. Från och med hösten 2011 införs studieavgifter i Sverige för studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz. Då kommer sannolikt antalet studenter från dessa länder att minska.

KRAFTFULL ÖKNING AV SÖKANDE, ANTAGNA OCH NYBÖRJARE

Inför hösten 2009 ökade antalet nya *sökande* till universitet och högskolor med nästan 30 procent jämfört med hösten 2008. En stor del av ökningen beror på att antalet 19-åringar var rekordstort 2009. Även konjunktur- och arbetsmarknadsläget spelade en betydande roll för den kraftiga ökningen av sökande.

I antagningsomgången för internationella masterprogram hösten 2009 ökade antalet sökande med 45 procent jämfört med föregående höst. I antagningsomgången för internationella kurser och program (framför allt utbildning på grundnivå) var antalet sökande nästan tre gånger fler än hösten 2008.

Antalet *antagna* utan tidigare högskolestudier var närmare 67 000 hösten 2009, vilket är en ökning med 30 procent jämfört med höstterminen 2008. Av dessa var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Lsåret 2008/09 nådde antalet *högskolenyborjare* sin högsta nivå någonsin – 94 000 personer som inte tidigare studerat vid svensk högskola påbörjade högre utbildning. Jämfört med

föregående läsår var ökningen 8 procent. Svenska nyborjare ökade med 7 procent till närmare 70 000. Bara en gång tidigare har de svenska högskolenyborjarna varit fler – läsåret 2002/03 fanns strax över 70 000 svenska nyborjare i högskolan. Antalet inresande nyborjare ökade med 12 procent till drygt 24 000, vilket innebär att de inresande studenterna nu utgör mer än en fjärdedel av högskolenyborjarna.

Såväl studenter med lågutbildade föräldrar som studenter med utländsk bakgrund var – liksom tidigare – underrepresenterade bland nyborjarna i högskolan.

Lågkonjunktur och hög arbetslöshet bidrar inte enbart till fler nyborjare i högskolan utan även till att många studenter dröjer sig kvar längre, när det blir svårare att få arbete. Även om en majoritet av alla nyexaminerade från universitet och högskolor etablerar sig relativt snabbt på arbetsmarknaden har konjunkturläget betydelse för hur snabbt och i vilken omfattning etableringen sker.

FLER HELÅRSSTUDENTER ÄN NÅGONSIN TIDIGARE – MEN FÄRRE EXAMINA

Även antalet helårsstudenter 2009 var det högsta någonsin – drygt 304 200 vilket innebär en ökning med närmare 23 000 helårsstudenter eller 8 procent jämfört med 2008. Den procentuella ökningen var störst inom det tekniska området där antalet helårsstudenter ökade med 12 procent.

Helårsstudenterna ökade mest på generella program, dvs. program som leder till en generell examen, och på fristående kurser – med 13 respektive 9 procent. På yrkesexamensprogrammen ökade helårsstudenterna med 3 procent.

Prestationsgraden – beräknad som antalet helårsprestationer i förhållande till antalet helårsstudenter under ett läsår – har minskat från 83 procent läsåret 2002/03 till 79 procent läsåret 2008/09. Prestationsgraden har minskat successivt både på generella program och på fristående kurser under de senaste fem läsåren. Den har däremot varit nästan oförändrad på yrkesexamensprogram under samma period.

Antalet avlagda examina minskade något för tredje året i rad vilket bl.a. förklaras av att antalet nyborjare i högskolan minskade under flera år efter 2002/03.

Lsåret 2008/09 examinerades cirka 50 200 studenter medan antalet avlagda examina var cirka 57 500. Det är allt vanligare att studenterna tar ut en generell examen (kandidat-, magister- eller masterexamen) på samma meriter som en yrkesexamen. Detta gäller särskilt examina inom vårdområdet.

KVINNOR TAR EXAMEN I STÖRRE UTSTRÄCKNING ÄN MÄN

Skillnaderna är stora mellan olika yrkesexamensprogram när det gäller hur stor andel av nyborjarna som avlägger examen (examensfrekvens). Generellt sett har sådana utbildningar som leder till legitimationsyrken inom hälso- och sjukvår-

den en högre examensfrekvens än övriga utbildningar. Lägst examensfrekvens har högskoleingenjörsprogram. Inom just denna – stora – utbildning är det dock många som fullföljer programmet utan att ta ut en examen. Examensfrekvens är således inte alltid ett bra mått på genomströmning.

Bland studenter som avbryter studierna på ett program finns vissa genomgående skillnader mellan män och kvinnor. En skillnad är att männen lämnar högskolestudierna helt och hållet i högre grad än kvinnorna, medan kvinnorna i högre grad byter till en annan högskoleutbildning.

Kvinnornas genomsnittliga examensfrekvens ligger nästan 20 procentenheter högre än männens, vilket förklaras av dels att kvinnor dominerar på vårdutbildningar med hög examensfrekvens, dels att kvinnornas examensfrekvens för de allra flesta examina är högre än männens.

DOKTORSEXAMINA MINSKAR

Antalet doktorandnybörjare 2009 var 3 400, vilket var relativt oförändrat jämfört med 2008. Andelen utländska nybörjare var fortsatt ungefär en tredjedel. Liksom de föregående åren var ungefär hälften av nybörjarna kvinnor men av de svenska doktorandnybörjarna utgjorde kvinnorna 53 procent.

Närmare hälften av alla utländska doktorander kom från Asien. Teknikvetenskap är det vanligaste området för utländska doktorandnybörjare medan medicin är det vanligaste bland de svenska doktorandnybörjarna.

För första gången på drygt femton år minskade antalet doktorsexamina 2009. Under året avlades 2 700 doktorsexamina och 750 licentiatexamina.

Från 1 januari 2010 kan en högskola, efter prövning av Högskoleverket, få tillstånd att utfärda generell examen på forskarnivå inom ett område. Vetenskapsområde som grund för examensrätt på forskarnivå upphör att gälla. Nytt är också att examenstillstånd ska kunna dras in för både universitet och högskolor om brister finns i utbildningens kvalitet. Från den 1 januari 2010 infördes också examenskategorin konstnärliga examina på forskarnivå.

KRAFTIG ÖKNING AV FORSKNINGSMEDEL

Universitetens och högskolornas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var nästan 30 miljarder kronor 2009. Det är en ökning om 1,9 miljarder, eller 7 procent, i fasta priser jämfört med föregående år. En så stor intäktsökning har inte förekommit tidigare. Både direkta statsanslag och lärosätenas intäkter från externa finansörer ökade.

Den stora ökningen av de statliga forskningsmedlen, totalt fem miljarder kronor under en fyraårsperiod, förklarar till stor del lärosätenas ökade forskningsintäkter. Mer än hälften av ökningen går direkt till lärosätena, dels genom att de direkta statsanslagen höjs, dels genom att medel för strate-

giska satsningar inom utpekade forskningsområden fördelas till vissa lärosäten. Till detta kommer ökningen av de forskningsmedel som fördelas av forskningsråden och Vinnova. Dessa satsningar stod således för merparten av lärosätenas ökade forskningsintäkter 2009, men även intäkter från privata och övriga statliga finansörer ökade mer än föregående år.

EU har ökat i betydelse för lärosätenas forskningsfinansiering. År 2009 var lärosätenas sammanlagda bidragsintäkter från EU nästan 1,3 miljarder kronor – en ökning med 12 procent från föregående år. En ännu liten – men kraftigt växande – del av EU-medlen är de som kommer från det europeiska forskningsrådet, European Research Council (ERC). År 2009 var det åtta lärosäten som redovisade intäkter från ERC, om sammanlagt 61 miljoner kronor.

ANTALET LÄRARE OCH FORSKARE ÖKAR OCKSÅ

Den kraftiga ökningen såväl av utbildning på grund- och avancerad nivå som av forskningsintäkter avspeglas i en ökning av den forskande och undervisande personalen, som ökade med 5 procent 2009. Antalet lärare och forskare var därmed 25 000, omräknat i helårspersoner, år 2009. Flest lärare och forskare var verksamma inom ämnesområdet samhällsvetenskap, nära 5 900 helårspersoner. Den största antalsmässiga ökningen skedde inom medicin och den näst största inom teknikvetenskap.

Under den senaste tioårsperioden har andelen kvinnor av den forskande och undervisande personalen ökat från 35 procent till 42 procent. Lägst andel kvinnor finns, som tidigare, bland professorerna. En långsam ökning sker dock och 2009 var 20 procent av professorerna kvinnor.

Lärare och forskare ägnar i genomsnitt cirka 40 procent av arbetstiden åt forskning och cirka 25 procent åt undervisning. Av återstående 35 procent ägnas nära hälften åt administration.

REKORDSTORT EKONOMISKT ÖVERSKOTT

Det sammantagna ekonomiska resultatet för universitet och högskolor var plus två miljarder kronor år 2009. Den stora ökningen av antalet helårsstudenter innebar att många lärosäten kunde avräkna hela takbeloppet och dessutom anslagssparande från tidigare år. Därmed blev intäkterna från grundutbildningsanslagen större än takbeloppen för många lärosäten. Samtidigt ökade forskningsintäkterna utan att kostnaderna ökade i motsvarande omfattning. Dessa två faktorer ledde tillsammans till ett historiskt stort överskott – totalt 2 miljarder kronor – för lärosätena. Tillsammans med tidigare balanserad kapitalförändring blev den totala utgående balansen 7 miljarder kronor. De totala kostnaderna för verksamheten vid universitet och högskolor var 52 miljarder kronor och intäkterna 54 miljarder kronor. ■

INTERNATIONELL ÖVERSIKT

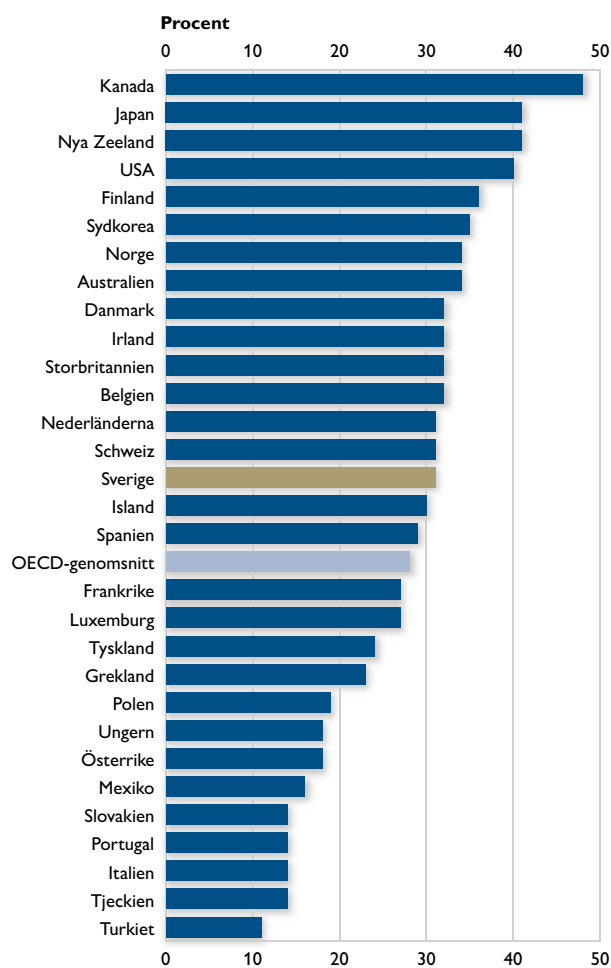
Högre utbildning betyder mycket för ett lands utveckling och förmåga att konkurrera med andra länder. För Sverige är det viktigt att kunna se den egna högre utbildningen i ett internationellt perspektiv. Med hjälp av statistik från en rad länder kan ett antal faktorer jämföras. I detta kapitel redovisas sådan statistik från OECD.

Education at a Glance

Uppgifterna i detta kapitel kommer från Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). OECD publicerar varje år utbildningsstatistik från 30 medlemsländer och ett antal associerade länder i publikationen *Education at a Glance*. Statistiken samlas in av myndigheter eller organisationer i medlemsländerna och sammanfattas i ett antal indikatorer. Med hjälp av statistiken kan jämförelser göras mellan länder, även om inte alla länder ingår i alla jämförelser. Statistiken i *Education at a Glance* bygger delvis på andra definitioner än dem som används i den svenska statistiken. De uppgifter som redovisas för Sveriges del kan därför avvika från den statistik som redovisas på andra ställen i denna årsrapport och i andra nationella sammanhang.

International Standard Classification of Education (ISCED) klassificerar utbildning så att liknande utbildningsnivå kan jämföras mellan länder. I ISCED-klassificeringen är grundläggande högskoleutbildning placerad på nivå 5 och forskarutbildning på nivå 6. Nivå 5 är uppdelad i 5A och 5B: nivå 5A avser högre utbildning som är tre år eller längre, och kan ligga till grund för forskarutbildning, medan nivå 5B normalt avser högskoleutbildning som omfattar två till tre år och som har en mer praktisk och yrkesförberedande karaktär. I Sverige är nästan all högskoleutbildning placerad på nivå 5A, men uppdelningen mellan 5A och 5B varierar mellan länderna. Alla jämförelser måste därför göras med försiktighet.

I den senaste upplagan av *Education at a Glance* gäller uppgifterna vanligtvis 2007. När de gäller ett annat år framgår det av texten.

Figur 1. Andel (procent) personer med högskoleutbildning 2007 i relation till befolkningen i åldern 25–64 år.

BEFOLKNINGENS UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i en befolkning används ofta som ett mått på tillgänglig kompetens vilket är en betydelsefull faktor för landets tillväxt. Som ett mått på utvecklingspotential används det ofta vid jämförelser mellan länder.

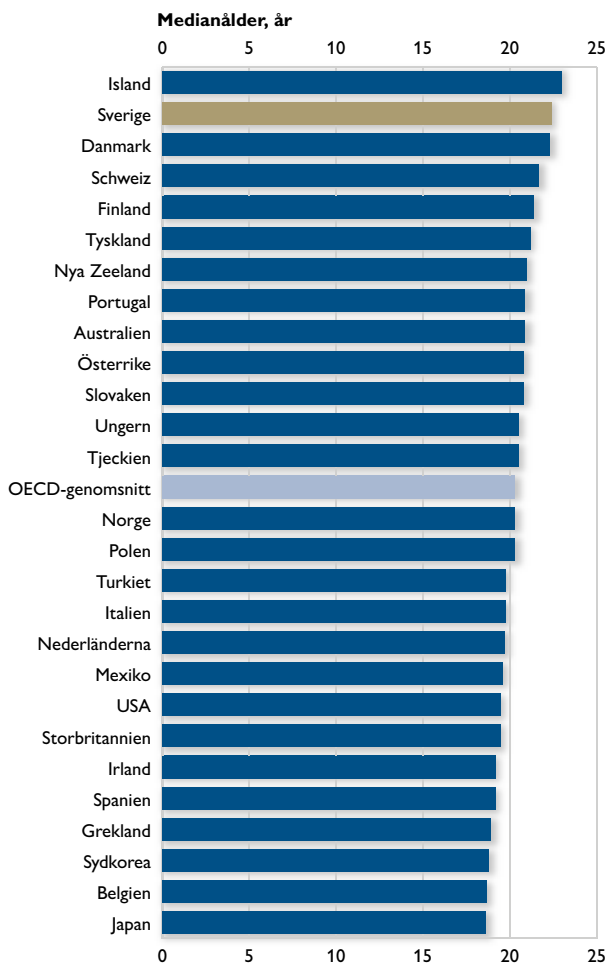
Figur 1 visar andelen av befolkningen som hade högskoleutbildning 2007 i de olika OECD-länderna. Med befolkningen menas här alla personer i åldern 25–64 år, och utbildningen avser all högre utbildning, dvs. ISCED-grupperna 5A och 5B samt 6. Andelen högskoleutbildade var högst i Kanada (49 procent), Japan (41 procent) och Nya Zeeland (41 procent) medan Turkiet (11 procent) hade den lägsta andelen. Sverige låg med sina 31 procent lite över genomsnittet för OECD, som var 27 procent, och både andelen i Sverige och genomsnittet för OECD var oförändrade jämfört med året före.

Under 2000-talets första sju år ökade andelen med högskoleutbildning med i genomsnitt sex procentenheter inom hela OECD. De största ökningarna stod Irland, Sydkorea och Nya Zeeland för, med 12–13 procentenheter. *Education at a Glance* uppger att andelen med högskoleutbildning i Sverige var i det närmaste oförändrad under perioden. Det är dock en

något missvisande uppgift. Genom att *Education at a Glance* infört ett nytt sätt att definiera högskoleutbildning minskade andelen högskoleutbildade i Sverige i den internationella statistiken från 35 till 30 procent mellan 2004 och 2005, utan att andelen faktiskt minskat.

Olika åldersgrupper i befolkningen kan också jämföras med varandra. I genomsnitt i OECD-länderna är andelen med högskoleutbildning i gruppen 25–34-åringar 34 procent, alltså 7 procentenheter högre än i hela befolkningen. I Sverige är skillnaden 9 procentenheter. Den största skillnaden mellan de två grupperna finns i länder som redan har en hög andel högskoleutbildade i hela befolkningen, som Sydkorea och Japan. Länder som har en mindre andel av hela befolkningen som är högskoleutbildad än genomsnittet i OECD tenderar däremot att inte ha någon större skillnad mellan hela befolkningen och den yngsta åldersgruppen. Det innebär att skillnaden i utbildningsnivå mellan OECD-länderna snarare kommer att öka än minska.

Ett annat mått på tillgänglig kompetens är att jämföra andelen av befolkningen som har lägst gymnasiekompetens. För

Figur 2. Medianålder för nybörjare i högskoleutbildning år 2007.

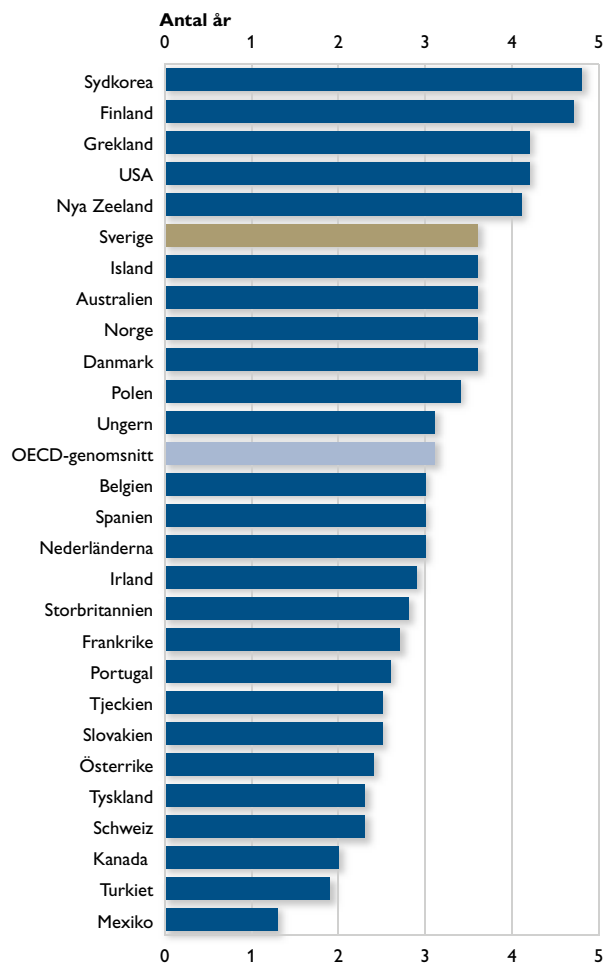
hela OECD-området är genomsnittet 70 procent. Sverige ligger betydligt högre med 85 procent, men ännu högre ligger USA, Schweiz, Slovakien, Polen, Tjeckien och Kanada.

HÖGSKOLENYBÖRJARNAS ÅLDER

I många OECD-länder börjar studenterna i allmänhet sina högskolestudier direkt efter avslutade gymnasiestudier. År 2007 var den genomsnittliga medianåldern för högskolenybörjare 20,3 år, och i de länder som hade lägst medianålder bland nybörjarna 2007 låg den mellan 18 och 19 år.

Medianåldern för svenska högskolenybörjare var drygt 22 år. Det innebär att högskolenybörjarna i Sverige var äldre än i övriga länder, med undantag för Island. De länder som tar emot många inresande studenter, vilket Sverige gör, tenderar att få en högre medianålder.

Den svenska högskoleutbildningen har en beredskap för livslångt lärande, bland annat genom distansutbildning. Det får en effekt på studenternas ålder genom att många – särskilt kvinnor – börjar studera i vuxen ålder, och i Sverige

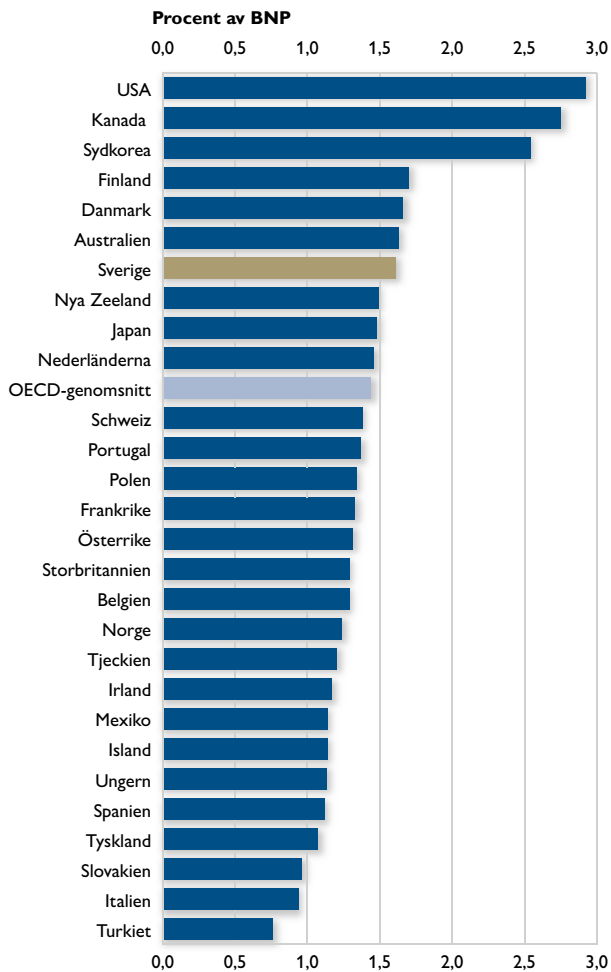
Figur 3. Förväntat antal år av högskoleutbildning 2007. Uppgifterna avser grundläggande högskoleutbildning och forskarutbildning.

är en femtedel av studenterna 29 år eller äldre när de börjar sina högskolestudier. I de flesta OECD-länder finns också en åldersspridning bland högskolenybörjarna. I några länder (Belgien, Japan och Sydkorea) är nybörjargruppen däremot mycket jämn i ålder: 80 procent av studenterna är högst 20 år när de börjar sin högskoleutbildning.

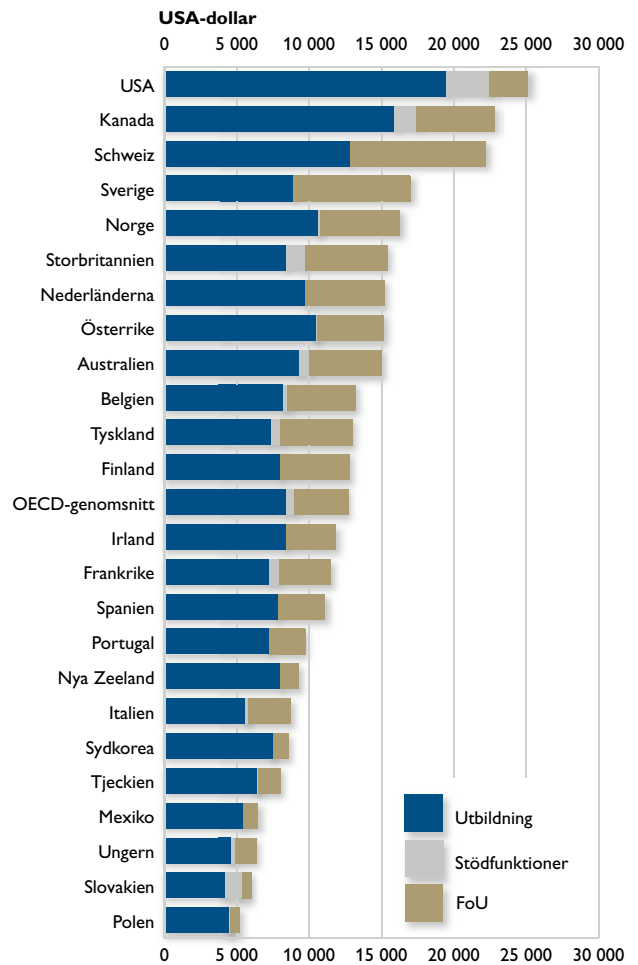
FÖRVÄNTAT ANTAL ÅR I UTBILDNING

Högskoleutbildningens volym är en funktion av såväl antalet studenter som utbildningens längd. Detta uttrycks som det förväntade antalet år i högre utbildning, vilket är en av OECD:s indikatorer för högre utbildning. År 2007 varierade detta tal mellan 1,3 och 4,8 bland OECD-länderna, med ett genomsnitt på 3,1 år. Sydkorea och Finland låg högst, med 4,8 respektive 4,7 år. Med 3,6 år låg Sverige, Norge, Danmark och Island lite över genomsnittet för OECD-länderna. Finland avviker alltså kraftigt från övriga nordiska länder.

När könen redovisas separat framgår det att kvinnorna i genomsnitt i OECD-länderna har 0,4 år mer i förväntad ut-

Figur 4. Kostnader för högre utbildning, andel (procent) av BNP 2006. Kostnaderna inkluderar forskning inom universitet och högskolor men inte kostnader för studiemedel.

Figur 5. Kostnad per student i högre utbildning 2006. Kostnad för stödfunktioner finns inte redovisad för alla länder. Kostnaderna redovisas i USA-dollar med hänsyn tagen till skillnader i ländernas kostnadsläge.

bildningstid än männen. Sverige hör till de länder som har störst skillnad, 0,8 år. Den största skillnaden finns på Island, 4,8 år för kvinnor mot 3,6 för män. Det främsta undantaget från regeln att kvinnorna har fler förväntade studieår är Sydkorea, med 3,8 år för kvinnor mot 4,8 för män.

KOSTNADER FÖR HÖGRE UTBILDNING

De resurser som olika länder anslår för högre utbildning, inklusive forskning, varierar stort. Högskoleutbildningens kostnader anges här som andel av bruttonationalprodukten (BNP), i procent. Observera att siffrorna avser år 2006.

I genomsnitt anslög OECD-länderna 1,44 procent av BNP till högre utbildning 2006, vilket var en liten minskning i jämförelse med föregående år (från 1,46 till 1,44). De länder som anslög mest, USA och Kanada, avsatte dock ungefär dubbelt så stor andel av BNP, och Sydkorea låg inte långt efter. I Norden låg Danmark, Finland och Sverige ganska lika, mel-

lan 1,6 och 1,7 procent av BNP, medan Norges och Islands andelar var lägre.

Education at a Glance redovisar hur den totala kostnaden för högre utbildning, inklusive viss forskning, fördelar sig på utbildningens kärnkostnader (som undervisning och administration), stödsatser (som sådana studentbostäder som administreras av lärosätena) samt forskning och utveckling. Forskning och utveckling stod för en stor del av kostnaden för högre utbildning, i genomsnitt 26 procent, men det varierade mellan länderna. I några länder, till exempel Sverige och Schweiz, var andelen som avser forskning och utveckling betydligt högre, mellan 40 och 50 procent. En förklaring kan vara att forskning i Sverige i stor utsträckning bedrivs av lärosätena, snarare än vid fristående institut. I länder som lade en stor andel av BNP på högre utbildning (USA, Kanada, Sydkorea) tenderade utbildningens kärnkostnader stå för en stor del, vilket medför att andelarna som gick till stödfunktioner och till forskning och utveckling var små.

KOSTNAD PER STUDENT

Hur mycket de olika OECD-länderna spenderar av offentliga och privata medel på högre utbildning, inklusive universitetsforskning, i relation till antalet studenter framgår av figur 5. Figuren visar också hur kostnaderna fördelar sig på utbildningens kärnkostnader, stödfunktioner (se ovan) samt forskning och utveckling.

Kostnaden per student var drygt 12 000 dollar i genomsnitt för OECD år 2006. USA, Kanada och Schweiz hade de högsta kostnaderna, över 20 000 dollar, och Sverige hade nästan 17 000 dollar per student. Som framgår av figuren förklaras en del av skillnaden mellan länderna av utgifterna för forskning och utveckling.

INTERNATIONELL STUDENTRÖRLIGHET

Kapital, varor och tjänster har blivit mer rörliga och kunskap om andra länder har blivit en nödvändighet för de länder som vill kunna konkurrera på en internationell marknad. Studenters rörlighet över gränserna bidrar till att ge sådana kunskaper, och i många OECD-länder, särskilt de som tillhör EU, finns program för att underlätta studentrörlighet.

Studentströmmarna får också ekonomiska konsekvenser. Länder som tar ut studieavgifter och kan locka studenter kan få betydande tillskott till sin handelsbalans. För länder med en dåligt utbyggd högre utbildning kan det vara ett ur ekonomisk synvinkel strategiskt alternativ att låta ungdomar studera utomlands inom de områden där utbildning saknas i det egna landet. För länder som tar emot många studenter

kan dessa å andra sidan ge den kritiska massa som krävs för att utveckla den högre utbildningen. Globaliseringen av den högre utbildningen kan alltså väntas få allt större ekonomisk betydelse.

I hela världen var det tre miljoner studenter som studerade i ett annat land 2007, vilket var en ökning med drygt tre procent jämfört med föregående år och en ökning med närmare 60 procent sedan millennieskiftet. Tabell 1 visar de länder som sänder ut, respektive tar emot, flest studenter, samt Sverige. Kina skickade, i absoluta tal, flest studenter, följt av Indien. Även från Sydkorea och Japan reste det ut många studenter, och Japan var även ett stort mottagarland. De populäraste länderna att studera i 2007 var USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Australien. Dessa fem länder var populärast även 2006, med skillnaden att antalet studenter som valt Australien ökade kraftigt mellan 2006 och 2007, med 14 procent. Under de sju åren sedan millennieskiftet tappade USA 5 procentenheter medan Australien, Nya Zeeland och Kanada ökade sina andelar, vilket innebär en förskjutning mellan engelskspråkiga länder. Skillnader i storleken på studieavgifter är en möjlig förklaring liksom varierande intresse för att marknadsföra sig gentemot andra länder.

INRESANDE STUDENTER SOM ANDEL AV ALLA STUDENTER

Studentrörlighet kan också mätas som andel inresande studenter av det totala antalet studenter i ett land. Figur 6 visar inresande studenter som andel av alla studenter i någon form av högskoleutbildning (ISCED 5A och B samt 6), men de allra

Mottagarland	USA	Storbri- tannien	Tyskland	Frankrike	Österrike	Kanada	Japan	Nya Zeeland	Spanien	Italien	Sverige	Övriga	Totalt
Ursprungsland													
Kina	98 958	49 594	27 117	18 836	50 418	28 635	80 231	13 535	867	1 678	1 755	85 742	457 366
Indien	85 687	23 833	3 899	891	24 523	7 176	434	2 452	128	589	762	11 848	162 221
Sydkorea	63 772	4 311	5 206	2 449	5 430	750	22 109	23	100	338	168	2 485	107 141
Tyskland	8 847	14 011	–	6 947	1 866	1 083	404	1 274	1 854	2 067	3 301	44 309	85 963
Frankrike	6 852	13 068	6 274	–	872	4 944	445	382	1 907	1 083	1 730	25 468	63 025
Japan	36 062	5 706	2 385	2 071	3 249	1 611	–	958	192	316	277	3 233	56 060
Turkiet	11 760	2 233	24 602	2 339	254	690	168	22	71	384	345	16 282	59 150
Marocko	1 229	212	8 095	27 684	12	2 769	47	–	5 328	1 017	32	4 492	50 917
USA	–	15 956	3 411	3 165	3 023	9 129	1 888	2 326	728	481	912	11 066	52 085
Ryssland	4 856	2 580	12 831	3 219	530	1 383	375	272	696	930	688	22 363	50 724
Malaysia	5 398	11 811	879	481	17 691	807	2 052	1 727	4	13	63	7 915	48 841
Sverige	2 985	3 382	712	538	879	177	132	137	213	124	–	5 453	14 732
Övriga	269 469	204 773	163 104	177 992	102 779	73 092	17 592	41 842	47 726	48 251	32 736	633 525	1 812 881
Totalt	595 874	351 470	258 513	246 612	211 526	132 246	125 877	64 951	59 814	57 271	42 769	874 183	3 021 106

Tabell 1. Internationella studenter fördelade efter ursprungsländer och mottagarländer 2007. Statistiken är baserad på uppgifter från de flesta av världens länder, totalt ca 200.

flesta inresande studenter valde längre utbildningar, 3 år eller mer (ISCED 5A eller 6).

Som framgår av figuren så hade Australien den högsta andelen, nästan en femtedel av studenterna var inresande år 2007. Även Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och Österrike hade stora andelar. I Sverige var andelen inresande 5,4 procent vilket kan jämföras med genomsnittet för alla OECD-länder, som är ungefär 7 procent. Om endast andelen av studenterna på forskarutbildningsnivå eller motsvarande räknas (ISCED 6) tillkommer Belgien, Kanada och USA som stora mottagarländer.

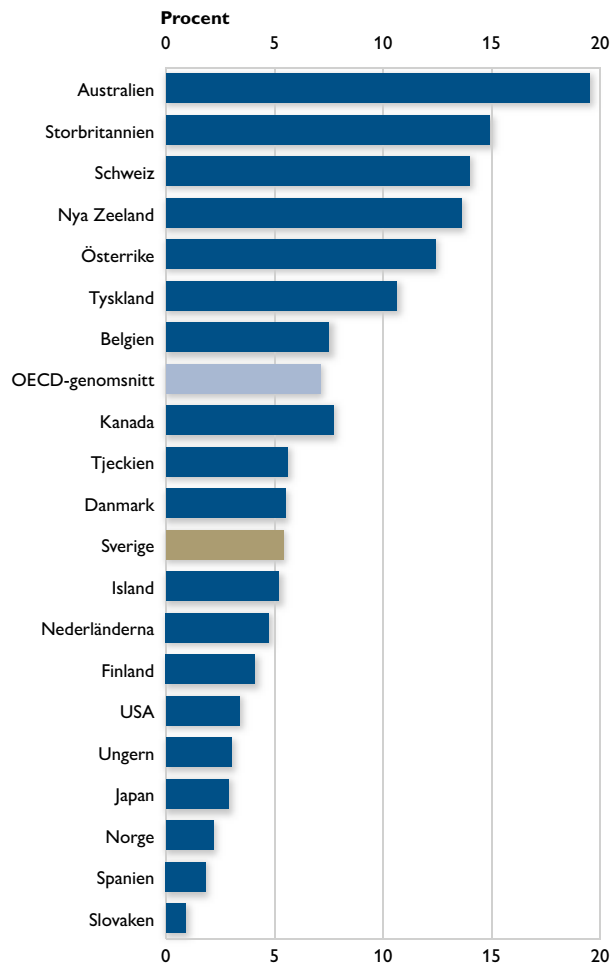
Trenden är att andelen inresande studenter ökar i nästan alla OECD-länder. Mellan 2006 och 2007 ökade andelen i genomsnitt 0,2 procentenheter, och i Sverige var ökningen 0,4 procentenheter.

Före 2006 skilde OECD inte på inresande studenter och studenter som var bosatta i landet men med ett annat medborgarskap än majoritetsbefolkningen. Särskilt för de länder som haft stor invandring innebar det en överskattning av antalet studenter som kommit specifikt för att studera. Nu definieras en "internationell student" som en inresande student, oavsett medborgarskap, som kommit till ett land för att studera. Tidsserier över antal internationella studenter måste därför betraktas med försiktighet. Även det nya sättet att definiera internationella studenter är dock förenat med problem. För att skilja ut inresande studenter i statistiken använder sig OECD-länderna antingen av visum- alternativt folkbokföringsuppgifter, eller av uppgifter om i vilket land studenten tidigare har studerat. För länder som Sverige, som i allmänhet saknar uppgifter om inresande studenters tidigare utbildning, och där en del inresande studenter får folkbokföringsnummer, kan dessa studenter vara svåra att urskilja i statistiken. Andelen inresande i Sverige är därför underskattad i Education at a Glance.

Lantbruksutbildningar, utbildningar i naturvetenskapliga ämnen eller studier till ingenjör var vanliga för inresande studenter i länder som erbjöd undervisning på engelska. Länder som inte hade undervisning på engelska tenderade att i stället ha inresande studenter inom humaniora. Samhällsvetenskap, företagsekonomi och juridik var också vanliga studieområden och valdes av omkring hälften av de inresande studenterna i flera länder. Även vårdutbildningar lockade många studenter, framför allt inom EU, antagligen på grund av ömsesidigt erkännande av dessa utbildningar inom unionen.

UTBILDNINGSPREMIE

En utbildning är en investering i tid och pengar, och ett av många skäl att välja högre utbildning är den ekonomiska utdelning den ger för individen efter studietiden, den så kallade

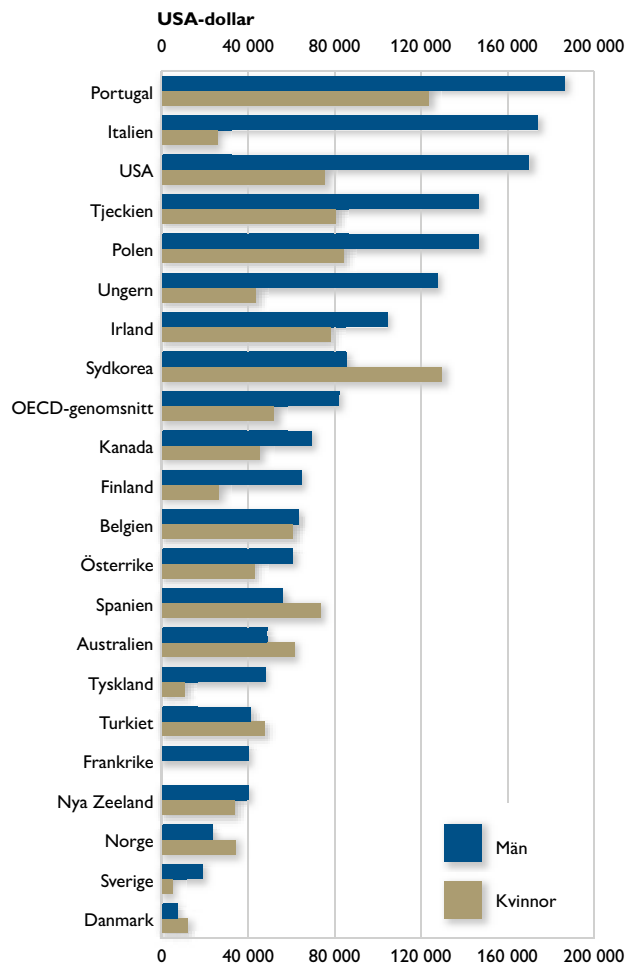
Figur 6. Inresande studenter som andel av alla studenter i högskoleutbildning år 2007.

utbildningspremien. I Education at a Glance beräknas utbildningspremien i ett livslångt perspektiv och omfattar skillnaden mellan kostnaderna för utbildningen (direkta kostnader som studieavgifter, förlorad inkomst under studietiden och skatteeffekter) och vinsten av utbildningen (högre inkomster efter studietiden och minskad risk för arbetslöshet).

Sättet att beräkna utbildningspremie bygger på förenklingar som kan göra jämförelser mellan länder missvisande. Ett exempel är att de länder som har inga eller låga studieavgifter typiskt har en progressiv skatteskala, vilket gör att högskoleutbildade med högre genomsnittlig lön får högre skatt, och därmed betalar en del av sin utbildning i efterhand. Ett annat exempel är att sättet att beräkna utbildningspremien innebär en underskattning i länder med förmånliga studielån, som Sverige och de andra nordiska länderna, där samhället bär en del av individens kostnad för utbildningen. Högskoleutbildning ger allmänt sett en större avkastning än utbildning på gymnasienivå, vilket visar att den senare i praktiken är den utbildning som krävs på arbetsmarknaden i OECD-länderna. I de flesta OECD-länder är utbildningspremien efter högsko-

leutbildning avsevärd, men skillnaderna mellan länderna är mycket stora.

Med få undantag var avkastningen i OECD-länderna år 2005 högre för män än för kvinnor. För män var utbildningspremien i genomsnitt drygt 80 000 dollar och för kvinnor drygt 50 000 dollar. Skillnaden mellan könen är framför allt en effekt av skillnader i lön efter utbildningen: den genomsnittliga lönen är nästan 40 procent högre för män än för kvinnor. För män var premien störst i Portugal, Italien och USA, där den uppgick till över 165 000 dollar räknat över hela yrkeslivet. Premien var högst för kvinnor i Portugal och Sydkorea, över 120 000 dollar. I några länder var premien dock högre för kvinnor än för män: Australien, Danmark, Sydkorea, Norge, Spanien och Turkiet. I Sverige var utbildningspremien nästan fyra gånger så hög för män som för kvinnor, men för båda könen var premien bland de lägsta bland OECD-länderna. ■

Figur 7. Ekonomisk avkastning av högre utbildning för individen, så kallad utbildningspremie. Observera att uppgifterna gäller år 2005.

”Mat transporteras en viss sträcka för att nå konsumenten. Transport påverkar inte bara vår värld, utan påverkar även produkternas beskaffenhet (både ingredienser och konserveringsmetoder). Genom att placera produktionsplatsen nära konsumenten kan systemet ändras. Ett sätt att ändra detta är att odla mat hemma. Resultatet är ett hydrokultursystem som är anslutet till kylskåpet. Genom att placera salladsplantor och örter som köpts i mataffären i Kitchen Garden-systemet kan du förlänga deras hållbarhet och fortsätta att odla dem. Systemet vattnar automatiskt och ger odlingen ljus.”

Hanna Sandström

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: "Kitchen garden"

I samarbete med Green Fortune och Whirlpool.

UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Läsåret 2008/09 kännetecknades av en kraftig ökning av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Under året nådde ungdomskullarnas storlek sin kulmen samtidigt som lågkonjunkturen gjorde det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Detta medförde rekordhöga siffror för antalet högskolenybörjare, och också en rekordhög volym i högskolan, räknat i antal helårsstudenter kalenderåret 2009.

SÖKANDE – ANTAGNA – NYBÖRJARE

I detta avsnitt redovisas sökande, antagna och nybörjare i högskolan. Avsnittet innehåller också uppgifter om hur stor andel av befolkningen i olika åldrar som påbörjar högre utbildning och om vägen till högskolan mätt som övergångsfrekvensen mellan gymnasium och högre utbildning.

Ansöknings- och antagningsprocessen

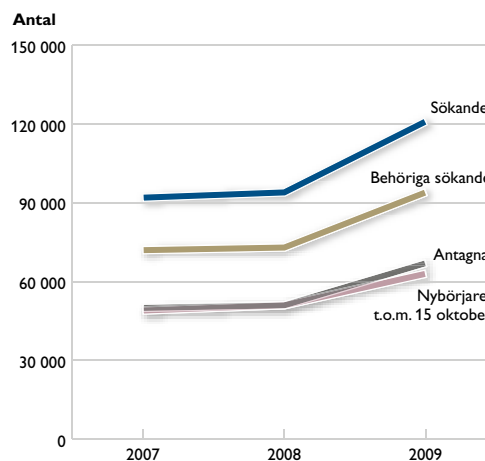
Varje termin påbörjar ett stort antal nya studenter högre utbildning. Dessa studenter utgör de så kallade högskolenybörjarna. Ansöknings- och antagningsprocessen startar emellertid mycket tidigare än så. Drygt fyra månader före terminsstart ska ansökningsen senast ske till utbildningar vid universitet och högskolor (för vissa utbildningar ännu tidigare). Därefter tar en ganska lång process vid för behörighetsprövning, urval och antagning.

Statistiken som beskriver denna process är komplex, eftersom populationerna är föränderliga, och mycket händer mellan söktillfället och terminsstart. De sökandes behörighet är inte en gång för alla given. Man kan vara obehörig till sitt förstahandsval men behörig till sitt andrahandsval, och behörigheten kan – genom slutförande av behörighetsgivande utbildning – förändras över tid fram till antagningstillfället. Alla som söker antas förstås inte, och alla som antas påbörjar inte heller sin utbildning. Några som påbörjar studier har dessutom inte sökt inom ramen för antagningssystemet – det sker efteranmälningar till utbildningar, även långt efter terminsstart.

Statistiken över sökande, antagna och nybörjare försöker ge en bild av denna komplexa process och av inflödet i högskolan. Jämförelser mellan grupperna försvaras av föränderliga populationer, men också av att vissa delar av statistiken redovisas per hösttermin medan andra redovisas per läsår.

Antalet sökande överstiger kraftigt antalet antagna, men skillnaden kan inte tolkas som ett precist mått på hur mycket större efterfrågan på högre utbildning är än utbudet. Dels finns det stora skillnader mellan olika utbildningar vad gäller utbud och efterfrågan, dels sker som ovan redovisats mycket under ansöknings- och antagningsprocessen. Antalet antagna och antalet nybörjare per hösttermin korresponderar relativt väl, men inte heller detta kan tolkas som något precist mått på hur antagningen fungerar. En del av nybörjarna är inte antagna inom ordinarie antagningsomgång och en del av de antagna påbörjar inte sin utbildning. I figur 8 redovisas skillnader i antal mellan olika populationer i ansöknings- och antagningsprocessen för de tre höstterminerna sedan det nya samordnade antagningssystemet, NyA, infördes. För en utförligare beskrivning av komplexiteten i ansöknings- och antagningsstatistiken se *Intresset för högre utbildning. Återrapportering av ett regeringsuppdrag*, Högskoleverket, 2008, reg. nr 63-1650-08.

Antalet sökande och antalet nybörjare från länder utanför Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren vilket också beskrivs i detta avsnitt. I mer ingående beskrivningar av de olika populationerna ligger dock tyngdpunkten på att beskriva de svenska studenterna.

Figur 8. Sökande, behöriga förstahandsökande, antagna utan tidigare studier och högskolenybörjare t.o.m. 15 oktober per hösttermin 2007–2009. Endast personer med svenskt personnummer ingår i redovisningen ovan. Nybörjaruppgifterna per hösttermin är s.k. preliminära uppgifter, vilket innebär att de redovisar antalet registrerade högskolenybörjare t.o.m. den 15 oktober respektive hösttermin.

Så gott som all ansökning och antagning till högskolan sker sedan 2007 via det samordnade antagningssystemet NyA som Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för. De största antagningsomgångarna – mätt i antal sökande – är den ordinarie höstterminsomgången med sista anmälningsdatum i mitten av april och den ordinarie vårterminsomgången med sista anmälningsdatum i mitten av oktober. Uppgifter om sökande och antagna som redovisas nedan härstammar främst från den ordinarie höstterminsomgången 2009.

Det finns emellertid andra antagningsomgångar där lärosätena kan välja att lägga upp vissa specifika utbildningar. Inför hösten 2008 infördes två så kallade internationella antagningsomgångar – den ena innehöll internationella kurser och program på grundnivå, och den andra innehöll internationella magister- och masterprogram. Likadana internationella antagningsomgångar användes inför hösten 2009, och dessa har ett betydligt tidigare sista anmälningsdatum än den ordinarie höstterminsomgången. Skälet till det är att behörighetsprövning för utländska sökande tar mycket större tid i anspråk än behörighetsprövning för svenska sökande. Också sökande och antagna i dessa två omgångar redovisas i följande avsnitt.

STOR ÖKNING AV ANTALET SÖKANDE TILL HÖGSKOLAN

Inför hösten 2009 sökte 121 000 personer utan tidigare högskolestudier till utbildningar vid universitet och högskolor i den ordinarie höstterminsomgången. Det är en ökning med 29 procent jämfört med föregående höst. En stor del av ökningen beror på att fler 19-åringar har sökt; antalet har ökat från 26 500 hösten 2008 till 35 400 hösten 2009. Till viss del kan ökningen förklaras av att årskullen var större 2009 än 2008, men även andelen sökande 19-åringar i förhållande till befolkningen har ökat jämfört med föregående höst. Sannolikt spelar även konjunktur- och arbetsmarknadsläget under 2009 en betydande roll för den kraftiga ökningen av sökande. Könsfördelningen bland de sökande utan tidigare studier är jämnare än på mycket länge. Av de nya sökande var 57 procent kvinnor och 43 procent män hösten 2009. Föregående höst var 59 procent kvinnor och 41 procent män.

Även det totala antalet sökande – det vill säga både personer med och personer utan tidigare högskolestudier – ökade kraftigt jämfört med föregående höst. Inför hösten 2009 sökte totalt 360 000 personer till program och kurser vid universitet och högskolor, vilket är 22 procent fler än inför hösten 2008. Av det totala antalet svenska sökande var 62 procent kvinnor och 38 procent män, vilket också det är en jämnare fördelning än föregående år.

Det ökade intresset för högskolestudier kan också skönjas i ett ökat antal högskoleprovsdeltagare. År 2009 var antalet provdeltagare drygt 87 000, vilket är en ökning med strax över 30 procent jämfört med år 2008. Drygt två tredjedelar – 68 procent – av provdeltagarna 2009 gjorde provet för första gången och 81 procent av provdeltagarna 2009 var under 25 år.

Det är således en kraftig ökning av antalet sökande mellan höstterminen 2008 och 2009. Sett i ett längre tidsperspektiv var antalet nya sökande under 2000-talets första hälft runt 100 000 varje hösttermin, men antalet minskade kraftigt mellan höstterminen 2005 och höstterminen 2006 till omkring 88 000. Därefter ökade det i långsam takt igen fram till höstterminen 2008, varefter det skedde en mycket kraftig ökning till höstterminen 2009.

Antalet *utländska sökande*, mätt som sökande utan fullständiga personnummer, har totalt sett också ökat. I den ordinarie höstterminsomgången har emellertid antalet utländska sökande minskat. Inför höstterminen 2009 återfanns 13 300 utländska sökande i den ordinarie antagningsomgången, vilket är en minskning med 40 procent jämfört med ordinarie antagningsomgång inför hösten 2008.

I de särskilda så kallade internationella antagningsomgångarna har antalet sökande ökat kraftigt. I antagningsomgången för internationella masterprogram hösten 2009 sökte 78 800 personer, vilket är en ökning med 45 procent jämfört med föregående höst. I antagningsomgången för internatio-

Utländska sökande och proposition om studieavgifter för utländska studenter

Den kraftiga ökningen av antalet utländska sökande de senaste åren har medfört att en stor mängd beslut angående behörighet för sökande till magister- och masterprogram har överklagats till Överklagandenämnden för högskolan. De klagande har nästan uteslutande genomfört sina tidigare akademiska studier i ett så kallat tredjeland, dvs. ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Schweiz. Antalet överklaganden under 2009 som rörde behörighet för högskolestudier var ungefär 2 600. Det var en minskning jämfört med 2008, då de uppgick till cirka 3 350, vilket i sin tur innebar en dramatisk ökning jämfört med tidigare år.

Regeringen har föreslagit att studieavgifter ska införas för studenter som är tredjelandsmedborgare. I propositionen *Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska medborgare* (prop. 2009/10:65) föreslår regeringen att det införs en bestämmelse i högskolelagen som innebär att högskoleutbildning ska vara avgiftsfri för svenska medborgare och för medborgare i länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och i Schweiz. Vidare gör regeringen bedömningen att medborgare från övriga länder, tredjelandsstudenter, ska betala en avgift för sin högskoleutbildning med start från och med höstterminen 2011. Regeringen vill enligt propositionen att svenska högskolor ska konkurrera med kvalitet, inte med avgiftsfri utbildning.

Även anmälningsavgifter ska införas för studenter från tredjeland vid ansökan till utbildning på grundnivå och avancerad nivå som påbörjas höstterminen 2011.

nella kurser och program (framför allt utbildning på grundnivå) sökte 38 700 personer, vilket är nästan tre gånger fler än de 14 200 personer som sökte i denna omgång hösten 2008.

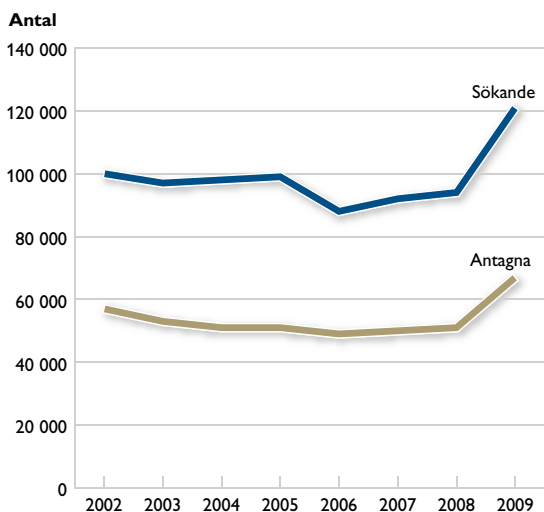
ÄVEN ANTALET ANTAGNA ÖKADE KRAFTIGT

Antalet antagna utan tidigare högskolestudier var närmare 67 000 hösten 2009, vilket är en ökning med 30 procent jämfört med höstterminen 2008. Av dessa var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Totalt antogs 235 000 personer till program och kurser i högskolan fram till början av augusti 2009. Det är en ökning med 22 procent jämfört med föregående år. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män.

Av de 13 300 utländska sökande i den ordinarie antagningsomgången inför höstterminen 2009 antogs 2 500, det vill säga ungefär en femtedel. Av de sökande i antagningsomgången för internationella kurser och program antogs 5 000, det vill säga 13 procent av dem som sökte. I den internationella masteromgången antogs 21 procent av de 78 800 sökande.

Betydligt större andelar av de svenska sökande antas till högre utbildning. Hösten 2009 antogs 55 procent av de svenska

Figur 9. Sökande och antagna utan tidigare högskolestudier per hösttermin 2002–2009. Endast personer med svenska personnummer ingår i redovisningen. Från och med 2007 gäller ett nytt samordnat antagningssystem, NyA. Tidigare förekom en viss dubbelräkning, och därför bör jämförelser över tid göras med försiktighet.

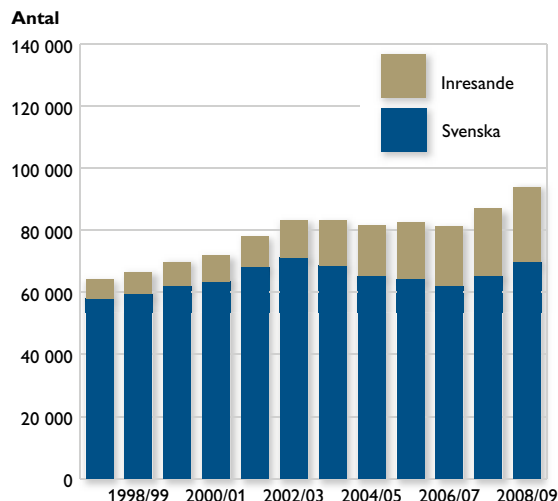
sökande som inte tidigare studerat i högskolan, vilket kan jämföras med 54 procent hösten 2008. Ökningen beror på att antalet antagna ökat mer än antalet sökande. Den gångna elvaårsperioden har andelen antagna av de sökande ökat markant, från 41 procent hösten 1998 till 55 procent hösten 2009.

HÖGT SÖKANDETRYCK TILL LÄKAR- OCH VETERINÄRUTBILDNINGAR

Relationen mellan antalet sökande och antalet antagna varierar förstas mellan olika utbildningar. Vissa utbildningar har betydligt fler sökande än vad som kan antas, medan andra utbildningar har färre sökande än vad lärosätet planerat att anta. Sett till yrkesexamensprogram med över 100 antagna, var konkurrensen höstterminen 2009 störst till läkarutbildningen med 5,4 förstahandssökande per antagen och till veterinärutbildningen med 5,1 förstahandssökande per antagen. Dessa båda utbildningar har länge tillhört de mest populära i termer av sökandetryck. Se vidare *Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2009*, statistiska meddelanden, UF 46 SM 0901, Högskoleverket och SCB.

HÖGSKOLENYBÖRJARNA FLER ÄN NÅGONSIN

Läsåret 2008/09 nådde antalet högskolenyborjare sin högsta nivå någonsin – 94 000 personer som inte tidigare studerat vid svensk högskola påbörjade högre utbildning under detta läsår. Jämfört med föregående läsår har antalet nyborjare ökat med 8 procent.

Figur 10. Högskolenyborjare läsåren 1997/98–2008/09. Antalet personer som för första gången började studera vid universitet och högskolor i Sverige var 94 000 läsåret 2008/09. En dryg fjärdedel av dessa utgjordes av inresande studenter. Med inresande studenter avses utbytesstudenter som deltar i utbytesprogram vid svenska universitet och högskolor samt studenter som anordnar sina studier i Sverige på egen hand, s.k. free-moverstudenter.

Antalet svenska nyborjare var läsåret 2008/09 närmare 70 000, medan antalet inresande var drygt 24 000, vilket innebär att de inresande studenterna nu utgör mer än en fjärdedel av högskolenyborjarna. Antalet inresande studenter har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden, och mellan 2007/08 och 2008/09 ökade antalet inresande studenter med 12 procent.

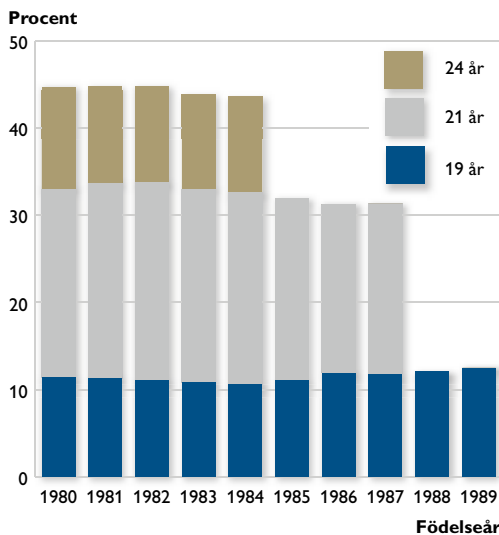
Även antalet svenska nyborjare ökade mellan läsåret 2007/08 och läsåret 2008/09 – en ökning med 7 procent. Bara en gång tidigare har de svenska högskolenyborjarna varit fler – läsåret 2002/03 fanns strax över 70 000 svenska nyborjare i högskolan.

Antalet 19-åriga nyborjare ökade med 13 procent mellan läsåret 2007/08 och läsåret 2008/09. Ökningen beror dels på att årskullarnas storlek ökar, men det var också en högre andel av 19-åringarna i befolkningen som påbörjade högre utbildning under läsåret 2008/09 än läsåret 2007/08 – 13,4 procent jämfört med 12,4 procent. 19-åringarna utgjorde en fjärdedel av de 69 700 svenska nyborjarna läsåret 2008/09.

Av de svenska nyborjarna läsåret 2008/09 var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket innebär att könsfördelningen bland nyborjarna blivit något jämnare jämfört med föregående läsår då andelen kvinnor var 61 procent.

43,6 PROCENT AV 24-ÅRINGARNA HAR BÖRJAT STUDERA

Av årskullen födda 1984 hade 43,6 procent påbörjat högskolestudier före 25 års ålder, och i årskullen födda 1983 var motsvarande andel 43,8 procent. Det innebär en viss minskning jämfört med tidigare årskullar (födda 1980–1982), där ande-

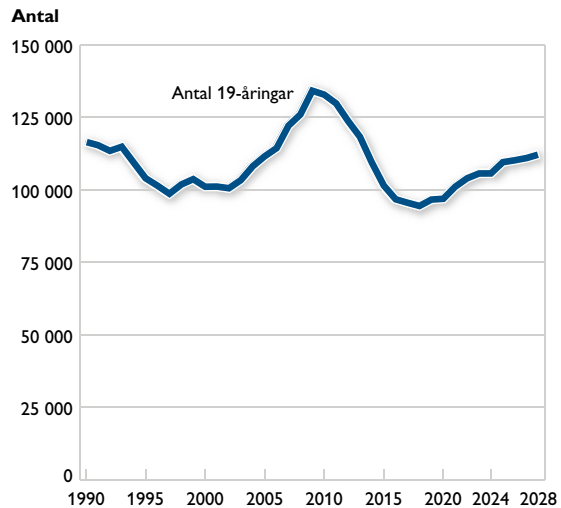
Figur 11. Andel av årskullar födda 1980–1989 som påbörjat högskolestudier senast vid 19, 21 respektive 24 års ålder. Högskolestudier innefattar här även påbörjade studier utomlands.

len som påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder varit 44,7–44,8 procent. Minskningen kan sannolikt delvis förklaras av ett gott arbetsmarknadsläge.

Andelen som börjat studera senast vid 19 års ålder har ökat under de senaste åren. Av årskullarna födda 1986–1989 har omkring 12 procent påbörjat högskolestudier senast vid 19 års ålder att jämföra med ca 11 procent av årskullarna födda 1980–1985.

Hur stora andelar som påbörjar högre utbildning av en årskull vid olika åldrar skiljer sig mycket mellan könen och mellan olika regioner i landet. Också konjunkturförändringar med påföljande förändringar i arbetsmarknadsläge spelar sannolikt roll för hur många som påbörjar högre utbildning både i yngre och äldre åldersgrupper. Den dramatiska försämring på arbetsmarknaden som inleddes hösten 2008 kommer sannolikt att medföra att allt fler kommer att börja studera. Individuella intressen för högre utbildning och kapaciteten hos högskolor och universitet kan förstås också spela roll.

Sett i ett längre perspektiv, från början av 1990-talet, är andelen av en årskull som börjat studera vid 19 eller 20 års ålder relativt stabil. Av stor betydelse för utvecklingen av antalet som påbörjar högskolestudier är därför årskullarnas storlek. År 2009 nådde årskullen 19-åringar sin topp på närmare 135 000 personer och kommer därefter att minska ganska snabbt igen. Därför kommer sannolikt antalet nybörjare i åldern 19–21 år att öka de närmaste åren för att sedan minska relativt kraftigt.

Figur 12. Antal 19-åringar i befolkningen 1990–2028. Mellan 1990 och 2009 redovisas antalet 19-åringar per den 31 december respektive år. Mellan 2010 och 2028 är antalet 19-åringar en uppskattning baserad på antalet i yngre åldersgrupper per den 31 december 2009, vilket innebär att ingen hänsyn tagits till eventuell in- och utvandring. Antalet 19-åringar nådde sin topp 2009 med över 130 000. Därefter kommer antalet att minska relativt snabbt igen.

HÖGST ÖVERGÅNG TILL HÖGSKOLAN FRÅN GYMNASIESKOLANS NATURVETENSKAPLIGA PROGRAM

Övergångsfrekvensen från gymnasieskolan till högskolan beräknas traditionellt som andelen av dem som slutfört gymnasieskolan som gått vidare till högre utbildning inom tre år. Läsåret 2005/06 slutförde 85 300 elever gymnasieskolan. Av dessa hade 41 procent påbörjat högskolestudier t.o.m. läsåret 2008/09, se tabell 2.

Liksom tidigare år är övergångsfrekvensen högst från de mer studieinriktade programmen: det naturvetenskapliga programmet, det samhällsvetenskapliga programmet och internationella baccalaureateprogrammet. Av de 25 700 elever som slutförde gymnasieskolan på något av dessa nationella program läsåret 2005/06 har drygt 65 procent påbörjat högre studier inom tre år. Mönstret är detsamma på specialutformade program och på utbildningar vid fristående skolor – övergångsfrekvenserna är högre från program med anknytning till naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga program.

Högst var övergångsfrekvensen bland dem som slutfört gymnasieskolan på det naturvetenskapliga programmets naturvetenskapliga inriktning läsåret 2005/06 – bland dessa hade nästan 81 procent påbörjat studier i högskolan t.o.m. läsåret 2008/09.

Bland övriga program – dvs. andra program än naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och internationella baccalaureateprogram – var övergångsfrekvenserna relativt höga från teknikprogrammet och från det estetiska programmet. Av per-

Program i gymnasieskolan	Antal elever som slutförde gymnasieskolan läsåret 2005/06			Därav andel som påbörjat högskolestudier t.o.m. läsåret 2008/09		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Samtliga	41 933	43 379	85 312	35,1	47,0	41,1
<i>Nationella program</i>						
Internationella baccalaureateprogram	199	386	585	61,3	64,5	63,4
Naturvetenskapliga program, inriktning matematik-data	1 166	197	1363	76,1	81,2	76,8
Naturvetenskapliga program, inriktning miljövetenskap	198	492	690	59,6	73,0	69,1
Naturvetenskapliga program, inriktning naturvetenskap	3 306	3 229	6 535	80,2	81,3	80,7
Naturvetenskapliga program, lokal inriktning	352	381	733	71,0	76,1	73,7
Samhällsvetenskapliga program, ekonomisk inriktning	2 333	2 928	5 261	48,9	58,5	54,2
Samhällsvetenskapliga program, inriktning kultur	224	855	1 079	66,1	66,8	66,6
Samhällsvetenskapliga program, inriktning samhällsvetenskap	2 454	4 285	6 739	52,2	62,8	59,0
Samhällsvetenskapliga program, inriktning språk	130	1 036	1 166	57,7	66,3	65,4
Samhällsvetenskapliga program, lokal inriktning	524	1 028	1 552	42,2	54,3	50,2
<i>Summa naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och internationella baccalaureateprogram</i>	<i>10 886</i>	<i>14 817</i>	<i>25 703</i>	<i>63,3</i>	<i>66,8</i>	<i>65,4</i>
Barn- och fritidsprogrammet	705	2 429	3 134	14,6	27,5	24,6
Byggprogrammet	2 765	79	2 844	1,7	3,8	1,7
Elprogrammet	3 217	59	3 276	8,5	15,3	8,7
Energiprogrammet	511	5	516	4,9	40,0	5,2
Estetiska programmet	1 021	2 988	4 009	37,4	43,7	42,1
Fordonsprogrammet	2 490	186	2 676	1,4	2,2	1,4
Handels- och administrationsprogrammet	869	2 139	3 008	12,1	14,7	13,9
Hantverksprogrammet	170	1 301	1 471	5,9	12,6	11,8
Hotell- och restaurangprogrammet	1 238	2 101	3 339	5,3	10,5	8,6
Industriprogrammet	838	58	896	2,6	22,4	3,9
Livsmedelsprogrammet	65	307	372	7,7	9,1	8,9
Medieprogrammet	1 067	1 666	2 733	26,6	33,1	30,6
Naturbruksprogrammet	703	1 204	1 907	6,5	21,9	16,3
Omvårdnadsprogrammet	265	1 949	2 214	17,0	29,5	28,0
Teknikprogrammet	3 817	639	4 456	52,6	63,8	54,2
<i>Summa övriga nationella program</i>	<i>19 741</i>	<i>17 110</i>	<i>36 851</i>	<i>17,5</i>	<i>26,5</i>	<i>21,7</i>
Specialutformade program	5 188	6 263	11 451	39,4	52,0	46,3
Individuella program	337	184	521	0,9	4,3	2,1
Utbildningar vid fristående skolor	5 781	5 005	10 786	40,4	53,4	46,4

Tabell 2. Elever som slutförde gymnasieskolan läsåret 2005/06 och som påbörjat högskolestudier t.o.m. läsåret 2008/09.

soner som gick ut dessa program läsåret 2005/06 hade 54 respektive 42 procent gått vidare till högskolestudier inom tre år.

Av gymnasieprogram som är mer yrkesinriktade hade de kvinnodominerade programmen generellt högre övergångsfrekvenser än de mansdominerade. Övergångsfrekvensen för personer som slutfört omvårdnadsprogrammet läsåret 2005/06 var 28 procent, och för personer som slutfört barn- och fritidsprogrammet var motsvarande andel 25 procent. Lägst var övergångsfrekvensen för personer som slutfört vissa mansdominerade program läsåret 2005/06 – inom tre år hade 1,4 procent av dem som slutfört fordonsprogrammet, 1,7 procent av dem som slutfört byggprogrammet och 3,9 procent av dem som slutfört industriprogrammet påbörjat högre utbildning. Den könsskillnad som kan skönjas mellan de olika

programmets övergångsfrekvenser förstärks av att kvinnorna generellt har en högre övergångsfrekvens än männen. Det gäller alla gymnasieprogram.

ÖKAT ANTAL NYBÖRJARE PÅ MÅNGA YRKESEXAMENSPROGRAM

Lsåret 2008/09 var alltså högskolenybjärarna fler än någonsin tidigare. Också på många av yrkesexamensprogrammen var nybörjarantalet högre läsåret 2008/09 jämfört med föregående läsår. Att vara nybörjare på ett program innebär dock inte att man med nödvändighet är högskolenybjärare. Även personer som bedrivit andra studier innan de påbörjar studier inom ett specifikt program räknas som programnybjärare.

Yrkesexamensprogram med över 1 000 nybörjare	Antal nybörjare 2008/09	Förändring från föregående läsår, %
Läraryrkesprogram	10 600	-9
Civilingenjörsprogram	5 991	+1
Sjuksköterskeprogram	5 067	-3
Högskoleingenjörsprogram	3 267	+3
Socionomprogram	3 021	+2
Specialistsjuksköterskeprogram	2 204	+3
Civilekonomprogram	2 155	+39
Juristprogram	1 767	+4
Läkarprogram	1 194	+3

Generella program	Antal nybörjare 2008/09	Förändring från föregående läsår, %
<i>Grundnivå</i>		
Högskoleexamensprogram	4 132	+15
Kandidatexamensprogram	22 126	+2
<i>Avancerad nivå</i>		
Magisterexamensprogram	3 833	+12
Masterexamensprogram	9 804	+22

Tabell 3. Nybörjare på yrkesexamensprogram med fler än 1 000 nybörjare samt nybörjare på generella program. För uppgifter om nybörjare på alla yrkesexamensprogram över en längre tidsperiod hänvisas till tabell 2 längst bak i denna rapport.

Av de stora yrkesexamensprogrammen hade de relativt nya civilekonomprogrammen i särklass störst ökning av antalet nybörjare läsåret 2008/09 med hela 39 procent jämfört med föregående läsår. En del av ökningen förklaras med att ytterligare lärosäten fått tillstånd att utfärda civilekonomexamen sedan den infördes som en ny yrkesexamen den 1 juli 2007.

Mindre ökning på mellan 1 och 4 procent har skett av antalet nybörjare på civilingenjör-, högskoleingenjör-, läkar-, specialistsjuksköterske-, socionom- och juristprogrammen mellan läsåret 2007/08 och läsåret 2008/09.

Antalet nybörjare på läraryrkesprogrammen minskade med 9 procent läsåret 2008/09 jämfört med föregående läsår. Också på sjuksköterskeprogrammen minskade antalet nybörjare, vilket delvis kan bero på att några lärosäten fått sina tillstånd att utfärda sjuksköterskeexamen indragna.

ANTALET NYBÖRJARE PÅ GENERELLA EXAMENSPROGRAM ÖKADE LÄSÅRET 2008/09

På alla typer av program som leder till en generell examen – högskoleexamen, kandidatexamen, magisterexamen eller masterexamen – ökade antalet nybörjare mellan läsåret 2007/08 och läsåret 2008/09. Mest ökade antalet nybörjare på masterexamensprogram – en ökning med 22 procent jämfört med föregående läsår. Också på högskoleexamens- och magisterexamensprogram ökade antalet nybörjare kraftigt.

Basår

En person som inte är behörig till vissa högskoleutbildningar kan genomgå en kompletterande förutbildning, så kallat basår. Basåret, som är en till två terminer, är inte en högskoleutbildning och ger därmed inga högskolepoäng. Den som fullföljer basåret har dock en garanterad plats på vissa utbildningsprogram.

Från början gavs basårutbildningar enbart inom områdena teknik och naturvetenskap. Från och med 2002 infördes en möjlighet för lärosätena att ge basår som ger behörighet också för andra utbildningar med få behöriga sökande. Kravet är också att det finns ett behov på arbetsmarknaden av personer med sådan utbildning. Basår med annan än teknisk eller naturvetenskaplig inriktning är dock ovanliga.

Läsåret 2008/09 började drygt 4 200 personer på en basårutbildning, vilket är det högsta antalet sedan basåret startade i början av 1990-talet. Att så många började på basår har antagligen att göra med samma mekanismer som har medfört att tillströmningen till högskolan totalt sett har ökat; dvs. stora ungdomskullar i kombination med lågkonjunktur. 57 procent av basårsstudenterna var män och 43 procent var kvinnor.

Bland dem som studerade på basår läsåret 2007/08 fortsatte ungefär två tredjedelar att studera i högskolan läsåret 2008/09. En ungefär lika stor andel av männen som av kvinnorna fortsatte att studera, men det skiljer mellan könen avseende på vad de studerar.

Trots att de under basåret läst in naturvetenskaplig eller teknisk kompetens (de allra flesta basår har som tidigare nämnts sådan inriktning), började endast 46 procent av de kvinnor som fortsatte i högskolestudier på utbildningar inom det naturvetenskapliga eller tekniska området. Bland männen var det en betydligt högre andel – 64 procent – som gick vidare till utbildningar inom naturvetenskap eller teknik.

Högskoleexamensprogrammen hade 15 procent fler nybörjare 2008/09 än 2007/08, och på magisterexamensprogrammen ökade antalet nybörjare med 12 procent. Även på kandidatexamensprogrammen ökade antalet nybörjare, men mindre kraftigt – ökningen var 2 procent mellan 2007/08 och 2008/09.

Bland nybörjarna på magister- och masterexamensprogrammen är andelen inresande studenter mycket hög. Läsåret 2008/09 utgjordes 57 procent av nybörjarna på magisterexamensprogram och 62 procent av nybörjarna på masterexamensprogram av inresande studenter.

BENÄGENHETEN ATT BÖRJA STUDERA I HÖGSKOLAN ÄR TYDLIGT SOCIALT SKIKTAD

Personer med högutbildade föräldrar är överrepresenterade i högskoleutbildning och personer med lågutbildade föräldrar är underrepresenterade. Ju högre utbildningsnivå som föräldrarna har desto vanligare är det att man börjar i högskolan.

	Kvinnor		Män		Totalt		Förändring (procentenheter)		
	Födda 1970	Födda 1982	Födda 1970	Födda 1982	Födda 1970	Födda 1982	Kvinnor	Män	Totalt
Föräldrarnas utbildningsnivå									
Forskarutbildning	82	91	79	81	80	86	9	2	6
Eftergymnasial minst 3 år	65	78	58	67	61	72	13	9	11
Eftergymnasial < 3 år	44	64	35	48	39	56	20	13	17
Gymnasial > 2 år	33	53	28	36	30	44	20	8	14
Gymnasial högst 2 år	23	38	16	22	19	30	15	6	11
Förgymnasial	17	29	10	16	13	22	12	6	9
Totalt	33	53	26	38	30	45	20	12	15

Tabell 4. Andel (procent) av respektive årskull med påbörjade högskolestudier till och med 25 års ålder efter föräldrarnas utbildningsnivå. Uppgifterna för årskullarna födda 1970 och 1982 redovisas för kvinnor, män och totalt. Förändringar mellan årskullarna anges i procentenheter. För årskullen 1970 gäller att högskoleutbildningen påbörjats senast läsåret 1995/96 och för årskullen 1982 senast läsåret 2007/08. De föräldrauppgifter som redovisas här inkluderar inte högskolenyborjare som är inresande från utlandet eller som har flyttat till Sverige mindre än sex månader före studiestarten.

Föräldrarnas olika utbildningsnivå ger upphov till olika sociala förutsättningar som påverkar barn och ungdomar under hela skoltiden. Bland annat uppstår sociala skillnader i skolprestationer, val av skola och gymnasieutbildning, påbörjade högskolestudier samt vilken högskoleutbildning man väljer.

Lsåret 2007/08 hade cirka en tredjedel av högskolenyborjarna under 35 år *högutbildade föräldrar*. Det innebär att åtminstone en förälder hade som lägst avslutat en treårig eftergymnasial utbildning när nyborjarna var i 12-årsåldern. I hela befolkningen i åldrarna 19–35 år var motsvarande andel bara drygt 20 procent.

Om man ser till andelen som har påbörjat högskolestudier till och med 25 års ålder är det stora skillnader beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. Även om andelarna har ökat under 15 års tid för alla grupper, har skillnaderna i påbörjade högskolestudier varit tämligen oförändrade. En förändring är dock att kvinnor ökat sina andelar med påbörjade högskolestudier mer än män i alla grupper från och med årskullen födda 1970 till och med 1982 (se tabell 4). I årskullen 1982 påbörjade exempelvis kvinnor med förgymnasialt utbildade för-

äldrar högskolestudier oftare än män som hade föräldrar med en kortare gymnasieutbildning, 29 jämfört med 22 procent. Se vidare *Högskolenyborjare 2007/08 och doktorandnyborjare 2006/07 efter föräldrars utbildningsnivå*, statistiska meddelanden, UF 20 SM 0802, Högskoleverket och SCB.

NYBÖRJARE MED UTLÄNSK BAKGRUND

Lsåret 2008/09 fanns det drygt 12 400 nyborjare med utländsk bakgrund vid svenska universitet och högskolor. Med utländsk bakgrund avses att man är folkbokförd i Sverige – inresande studenter räknas därmed inte dit – och att man är född i ett annat land än Sverige eller att båda föräldrarna är utrikes födda. Lsåret 2008/09 var omkring 70 procent av nyborjarna med utländsk bakgrund själva födda utomlands medan övriga var födda i Sverige av utrikes födda föräldrar.

Både antalet och andelen nyborjare med utländsk bakgrund har ökat över tid. Antalet nyborjare med utländsk bakgrund ökade från knappt 7 600 läsåret 1999/00 till mer än 12 400 läsåret 2008/09. Det motsvarar en ökning med drygt 60 procent. Andelen nyborjare med utländsk bakgrund ökade under samma period från 12 till 18 procent.

Trots att nyborjarna med utländsk bakgrund har blivit allt fler är de fortfarande något underrepresenterade i högskolan. Det visar en jämförelse med hela befolkningen i åldern 19–29 år, som är den åldersgrupp som flertalet nyborjare i högskolan tillhör. År 2009 hade 23 procent av hela befolkningen i den åldersgruppen utländsk bakgrund vilket alltså kan jämföras med 18 procent av nyborjarna i högskolan läsåret 2008/09.

Att studenter med utländsk bakgrund är underrepresenterade i högskolan framgår också om vi ser till andelen av en viss årskull som påbörjar högskolestudier. I årskullen födda 1983 hade 45 procent av ungdomarna med svensk bakgrund börjat studera vid högskolan vid 25 års ålder. Motsvarande andel bland ungdomar med utländsk bakgrund var betydligt lägre, 37 procent.

Läsår	Svensk bakgrund		Utländsk bakgrund	
	Antal	Procent	Antal	Procent
1999/00	54 316	88	7 589	12
2000/01	55 213	87	8 192	13
2001/02	58 805	86	9 204	14
2002/03	60 703	85	10 492	15
2003/04	57 788	84	10 780	16
2004/05	54 876	84	10 321	16
2005/06	54 099	84	10 144	16
2006/07	51 169	83	10 735	17
2007/08	53 370	82	11 621	18
2008/09	57 101	82	12 439	18

Tabell 5. Högskolenyborjare med svensk respektive utländsk bakgrund läsåren 1999/00–2008/09 (antal och procent).

URSPRUNGLAND OCH KÖN

Bland de utrikes födda nybörjarna läsåret 2008/09 hade 35 procent sitt ursprung i Asien, följt av Europa utanför EU med 24 procent och EU (utom Norden) med 15 procent. Även bland nybörjarna födda i Sverige av utrikes födda föräldrar var det vanligast med asiatisk bakgrund – drygt en tredjedel hade minst en förälder som var född i Asien. Därefter följde Norden och övriga Europa.

En jämförelse mellan enskilda länder visar att flest utrikes födda nybörjare hade sitt ursprung i Irak (12 procent), Bosnien-Hercegovina (9 procent), Iran (8 procent) och före detta Jugoslavien (7 procent). För nybörjare födda i Sverige av utrikes födda föräldrar såg mönstret något annorlunda ut. Bland dem var det vanligast att ha minst en förälder som var född i Finland (23 procent), följt av Turkiet (12 procent) och Iran (10 procent).

En jämförelse mellan de tio största ursprungsländerna i befolkningen med utländsk bakgrund visar att det var vanligast att läsa vidare vid högskolan bland utrikes födda personer från Iran och Polen. I årskullen födda 1983 hade 60 respektive 47 procent av gruppen med iranskt och polskt ursprung börjat studera vid högskolan vid 25 års ålder. Det kan jämföras med 16 procent av årskullen med somalisk bakgrund.

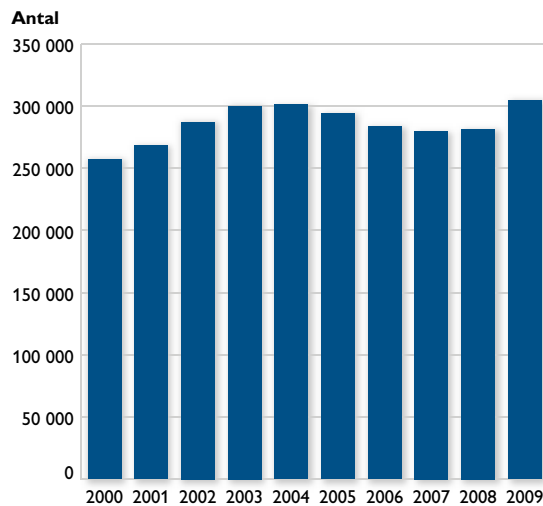
En övervägande majoritet (62 procent) av nybörjarna med utländsk bakgrund läsåret 2008/09 var kvinnor. Här liknar mönstret alltså det som finns bland nybörjare med svensk bakgrund. Andelen kvinnor var något större bland de utrikes födda nybörjarna (61 procent) än bland nybörjarna födda i Sverige av utrikes födda föräldrar (58 procent). Se vidare *Utländsk bakgrund för studerande i högre utbildning 2008/09*, statistiska meddelanden UF 19 SM 1001, Högskoleverket och SCB.

SKILLNADER MELLAN OLIKA

ÄMNESOMRÅDEN OCH LÄROSÄTEN

Andelen nybörjare med utländsk bakgrund varierar också mellan olika ämnesområden. Läsåret 2008/09 fanns den största andelen nybörjare med utländsk bakgrund inom det naturvetenskapliga området samt inom vård och omsorg. Inom det naturvetenskapliga området finns de yrkesexamensprogram som hade störst andel studenter med utländsk bakgrund läsåret 2008/09. Det är utbildningarna till receptarie, apotekare, och biomedicinsk analytiker, där mellan 50 och 70 procent av nybörjarna hade utländsk bakgrund. Allra lägst andel nybörjare med utländsk bakgrund fanns det inom området lant- och skogsbruk. Där hade endast 3 procent av nybörjarna utländsk bakgrund samma läsår.

Slutligen finns det stora variationer mellan olika lärosäten när det gäller andelen studenter med utländsk bakgrund. Det

Figur 13. Antalet helårsstudenter 2000–2009. Antalet var det högsta någonsin 2009 – drygt 304 200.

beror till stor del på vilka utbildningar som ges vid lärosätena och på sammansättningen av befolkningen i regionen.

UTBILDNINGENS OMFATTNING OCH INRIKTNING

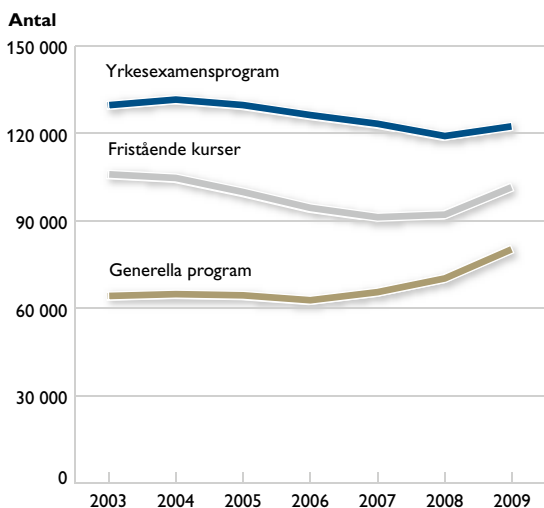
I detta avsnitt beskrivs den volymmässiga utvecklingen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå, mätt i antal helårsstudenter. I avsnittet *Studenterna*, redovisas studentpopulationen, dvs. individerna. Eftersom alla studenter inte är registrerade på heltid under hela året är antalet helårsstudenter under ett läsår cirka 70 procent av antalet individer som varit registrerade någon gång under läsåret.

FLER HELÅRSSTUDENTER 2009 ÄN NÅGONSIN TIDIGARE

Antalet helårsstudenter 2009 var det högsta någonsin – drygt 304 200 vilket innebär en ökning med närmare 23 000 helårsstudenter eller 8 procent jämfört med 2008. Den stora ökningen av såväl sökande som nybörjare hösten 2009 som redovisades i föregående avsnitt förklarar en stor del av ökningen av antalet helårsstudenter 2009. En viss del av ökningen beror sannolikt också på att fler studenter har fortsatt att studera efter examen eftersom studenternas benägenhet att göra det ökar vid lågkonjunktur. Se vidare *Samband mellan konjunktur och högskolestudier?*, statistisk analys 2009/9, Högskoleverket.

STÖRSTA ÖKNINGEN PÅ GENERELLA PROGRAM

En fördelning av helårsstudenterna mellan yrkesexamensprogram, generella program och fristående kurser visar att 40 procent av helårsstudenterna fanns på yrkesexamensprogram,

Figur 14. Antalet helårsstudenter på yrkesexamensprogram, generella program respektive fristående kurser 2003–2009. Antalet helårsstudenter har ökat mest, både antalsmässigt och procentuellt, på generella program 2009 jämfört med 2008.

26 procent på generella och konstnärliga program, dvs. program som leder till en generell, eller konstnärlig, examen och 33 procent på fristående kurser.

Den största ökningen av helårsstudenter 2009 jämfört med 2008 skedde på generella program. På dessa ökade antalet helårsstudenter med 13 procent. Det innebär att den ökning av helårsstudenter på generella program som påbörjades 2007 har fortsatt både 2008 och 2009. Detta är sannolikt en effekt av den nya utbildnings- och examensstrukturen som infördes 2007 och som troligen innebär att programstudier fram till en generell examen blir ett vanligare studiemönster jämfört med att studenterna själva kombinerar fristående kurser i en generell examen.

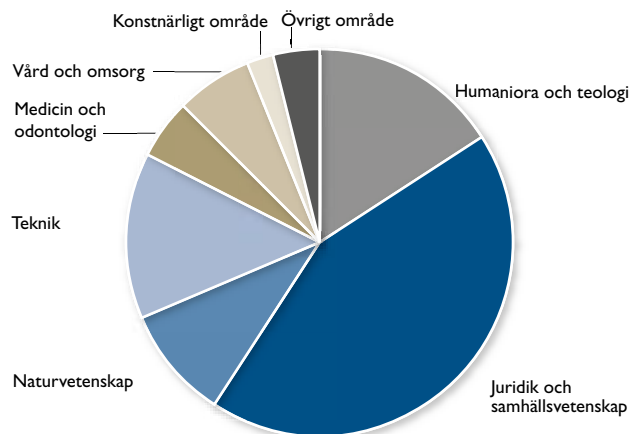
Även antalet helårsstudenter på fristående kurser ökade påtagligt 2009 – med 9 procent. På yrkesexamensprogrammen ökade helårsstudenterna med 3 procent.

Av samtliga helårsstudenter 2009 utgjordes 14 procent av distansstudenter. Det är en betydligt lägre andel än när man räknar andelen individer som studerar på distans av samtliga individer i högskolan, eftersom distansstudenter i allmänhet inte studerar på distans ett år på heltid. Se vidare *Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2008/09*, statistiska meddelanden, UF 20 SM 1002, Högskoleverket och SCB.

DET TEKNISKA OMRÅDET ÖKAR MEST

Helårsstudenternas fördelning på ämnesområden görs här för höstterminen 2009. Därtill redovisas förändringen jämfört med höstterminen 2008.

Skälet till att uppgifterna endast avser höstterminen 2009, och inte hela året, är vissa förändringar i ämnesstrukturen i universitets- och högskoleregistret och andra tekniska föränd-

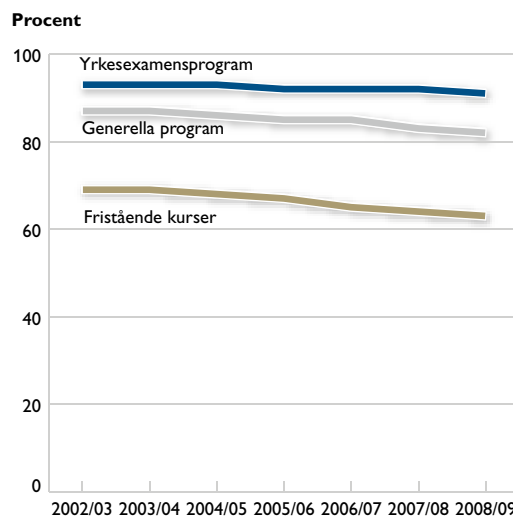
Figur 15. Antalet helårsstudenter höstterminen 2009 fördelade på ämnesområden. 60 procent av alla helårsstudenter fanns inom områdena juridik och samhällsvetenskap samt humaniora och teologi.

ringar som innebär att det för närvarande saknas uppgifter om helårsstudenter per ämnesområde för vårterminen 2009.

Fördelningen av antalet helårsstudenter höstterminen 2009 på ämnesområden visar att ämnesområdena juridik och samhällsvetenskap samt humaniora och teologi tillsammans hade 60 procent av alla helårsstudenter, vilket innebär en ökad andel jämfört med höstterminen 2008 då 56 procent av alla helårsstudenter fanns inom dessa två ämnesområden.

Antalet helårsstudenter ökade med drygt 14 000 mellan höstterminerna 2008 och 2009, vilket innebär en ökning med 10 procent. Antalet helårsstudenter ökade inom alla ämnesområden utom det konstnärliga.

Den största procentuella ökningen gällde det tekniska området där antalet helårsstudenter ökade med 12 procent eller

Figur 16. Prestationsgrader på yrkesexamensprogram, generella program respektive fristående kurser läsåren 2002/03–2008/09. Prestationsgraderna har successivt sjunkit såväl på generella program som på fristående kurser.

drygt 2 300. Humaniora och teologi ökade med 11 procent eller 2 600 helårsstudenter. Den största antalsmässiga ökningen fanns dock inom det största ämnesområdet – juridik och samhällsvetenskap – som ökade med 8 procent vilket innebär 5 000 fler helårsstudenter höstterminen 2009 jämfört med höstterminen 2008.

Av samtliga helårsstudenter höstterminen 2009 fanns 17 procent på kurser på avancerad nivå, 81 procent på kurser på grundnivå och 2 procent på kurser som inte var nivåbestämda. Det första läsåret med den nya utbildningsstrukturen, läsåret 2007/08, fanns 13 procent av helårsstudenterna på kurser på avancerad nivå, 77 procent på kurser på grundnivå och 10 procent på kurser som inte var nivåbestämda.

PRESTATIONSGRADEN PÅ GENERELLA PROGRAM OCH FRISTÅENDE KURSER MINSKAR

Prestationsgrad är ett mått som visar antal avklarade poäng i förhållande till antal poäng studenterna har varit registrerade för. Prestationsgraden – beräknad som antalet helårsprestationer i förhållande till antalet helårsstudenter under ett läsår – har minskat från 83 procent läsåret 2002/03 till 79 procent läsåret 2008/09. Prestationsgraden har minskat successivt både på generella program och på fristående kurser under de senaste fem läsåren. Den har däremot varit nästan oförändrad på yrkesexamensprogram under samma period.

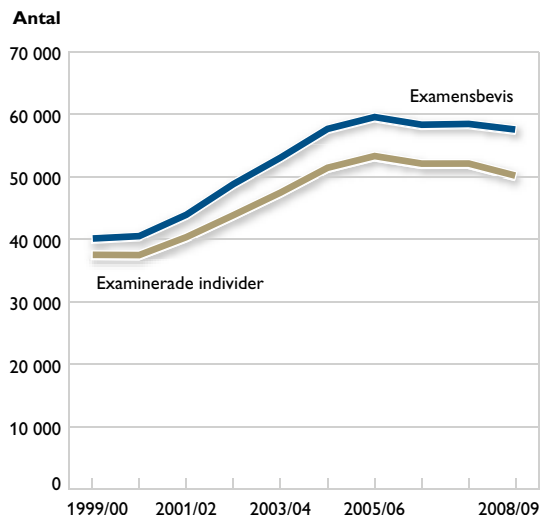
Den sjunkande prestationsgraden på fristående kurser kan hänga samman med att antalet helårsstudenter på distanskurser har ökat under perioden. Distanskurser ges oftast som fristående kurser och prestationsgraden på distanskurser är sannolikt lägre än på övriga fristående kurser.

EXAMINA

Lsåret 2008/09 examinerades cirka 50 200 studenter medan antalet utfärdade examensbevis var cirka 57 500.

Skälet till att antalet utfärdade examensbevis är betydligt större än antalet examinerade individer är att det under den senaste tioårsperioden har blivit alltmer vanligt att studenterna tar ut en generell examen (kandidat-, magister- eller masterexamen) på samma meriter som en yrkesexamen. Det förekommer givetvis också att två olika examina med exempelvis olika poänginnehåll utfärdas samma läsår till en individ, t.ex. en kandidatexamen och en magisterexamen. Under läsåret 2008/09 utfärdades två examensbevis till 6 900 examinerade och tre examensbevis till drygt 200 examinerade.

Både antalet examinerade individer och antalet utfärdade examensbevis 2008/09 minskade något för tredje året i rad. Lsåret 2005/06 var både antalet examinerade individer och utfärdade examensbevis de högsta någonsin, nämligen 59 500

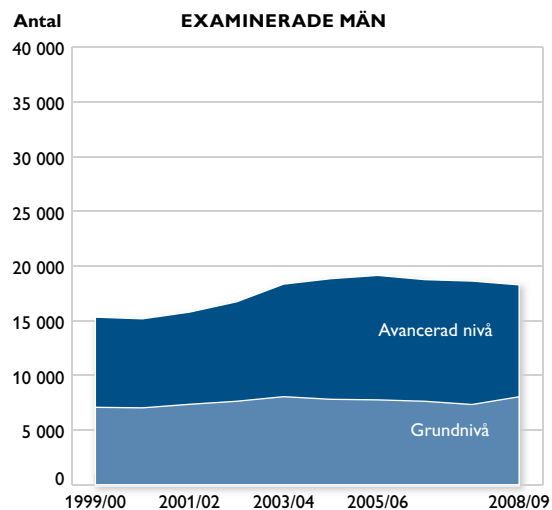
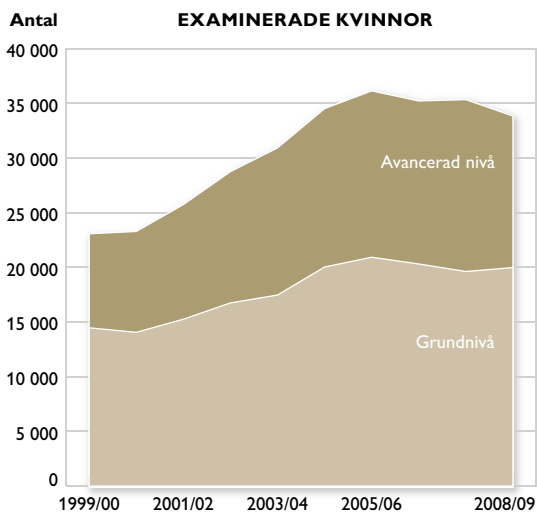
Figur 17. Antalet avlagda examina respektive examinerade individer läsåren 1999/00–2008/09. De utfärdade examensbevisen var 7 500 fler än antalet examinerade individer läsåret 2008/09, vilket i stor utsträckning beror på att en generell examen utfärdas samtidigt som en yrkesexamen. Den vanligaste kombinationen är sjuksköterskeexamen – kandidatexamen.

respektive 53 300. Därefter har en viss minskning skett vilket bl.a. förklaras av att antalet nybörjare i högskolan minskade under flera år efter 2002/03. Se vidare avsnittet *Sökande – antagna – nybörjare*. Minskningen av antalet nybörjare ger effekt på antalet examinerade några år senare.

Skillnaden i antalet examinerade individer och examensbevis varierar mellan olika områden. Den största skillnaden finns inom området vård och omsorg. Lsåret 2008/09 examinerades 9 970 studenter inom detta område, medan antalet examensbevis var 13 200, dvs. 32 procent högre. Den vanligaste kombinationen över huvud taget av två examina som utfärdats under samma läsår är kombinationen sjuksköterskeexamen och kandidatexamen.

Område	Examinerade individer	Avlagda examina	Differens	%
Humaniora och teologi	3 355	3 574	219	7
Juridik och samhällsvetenskap	15 562	16 650	1 088	7
Undervisning	8 599	8 705	106	1
Naturvetenskap	2 491	2 739	248	10
Teknik	8 393	9 274	881	10
Lant- och skogsbruk	393	393	0	0
Medicin och odontologi	2 041	2 093	52	3
Vård och omsorg	9 970	13 198	3 228	32
Konstnärligt område	766	783	17	2
Övrigt område	134	134	0	0

Tabell 6. Antalet examinerade individer respektive antalet examensbevis per område läsåret 2008/09. Skillnaden mellan antalet examensbevis och examinerade individer är störst inom området vård och omsorg där s.k. dubbla examina är vanligt.

Figur 18. Antal examinerade män och kvinnor på motsvarande grundnivå respektive avancerad nivå 1999/2000–2008/09. Examina enligt 1993 års examensordning har inordnats utifrån poängomfattning i examen, vilket innebär att examina som omfattat högst 140 poäng (210 högskolepoäng) har förts till grundnivå och examina som omfattat 160 poäng (240 högskolepoäng) och mer har förts till avancerad nivå.

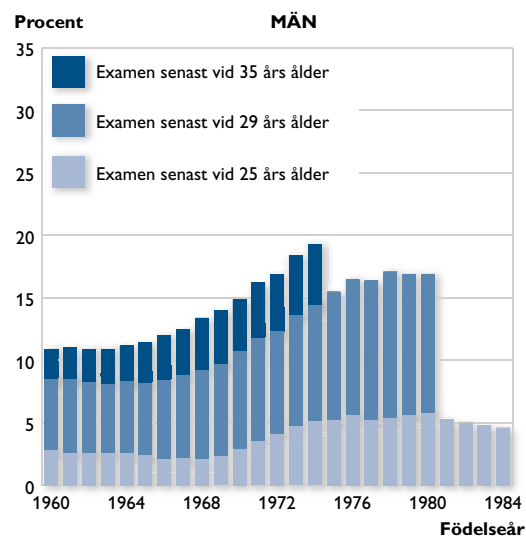
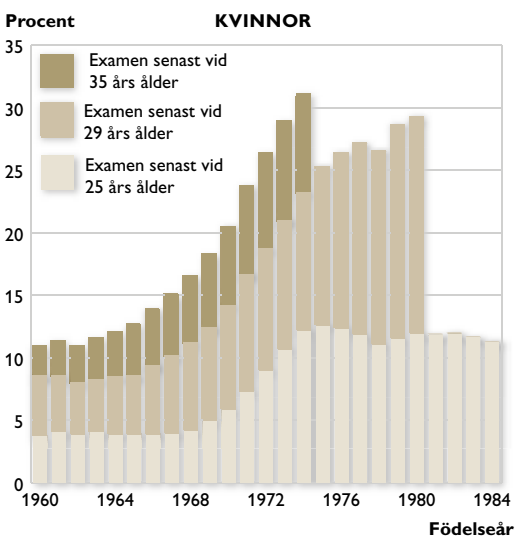
Inom ämnesområdena naturvetenskap respektive teknik var antalet examensbevis läsåret 2008/09 10 procent högre än antalet examinerade individer. Inom lant- och skogsbruksområdet var antalet examensbevis exakt lika stort som antalet examinerade individer.

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ VANLIGAST BLAND KVINNOR – EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ VANLIGAST BLAND MÄN

Lsåret 2008/09 utgjorde kvinnorna 65 procent av de examinerade individerna och männen således endast 35 procent. För tio år sedan var 60 procent av de examinerade kvinnor. En

viktig förklaring till att kvinnorna utgör nästan två tredjedelar av de studenter som avlägger examen är att de utgör 60 procent av samtliga studenter. Dessutom tar en större andel av kvinnorna än av männen ut examen. Se vidare avsnittet *Genomströmning*.

Examinas poängomfattning skiljer sig markant mellan kvinnor och män. 59 procent av de examinerade kvinnorna och 44 procent av de examinerade männen 2008/09 avlade en examen som omfattade högst 3,5 års studier (omräknat i heltidsstudier), dvs. motsvarande en examen på grundnivå enligt 2007 års examensordning. 41 procent av de examinerade kvinnorna och 56 procent av de examinerade männen avlade

Figur 19. Andel av varje årskull födda 1960–1984 som har avlagt en minst treårig examen senast vid 25, 29 respektive 35 års ålder, uppdelat på kvinnor och män. 31 procent av de kvinnor som blev 35 år läsåret 2008/09 hade avlagt en minst treårig examen medan motsvarande andel av männen var 19 procent.

Bedömning och behörighetsprövning av utländsk utbildning

Varje år examineras cirka 50 000 personer i Sverige. Utöver dessa tillförs också den svenska arbetsmarknaden högskoleutbildade från andra länder som invandrat till Sverige. Högskoleverket och Socialstyrelsen bedömer eller behörighetsprövar utländska utbildningar.

Bedömning: Personer med utländsk högskoleutbildning, exklusive utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet samt lärarutbildningar, kan få sin utbildning bedömd av Högskoleverket. I bedömningen görs jämförelse med examina i den svenska examensordningen.

Under 2009 utfärdade Högskoleverket 3 495 utlåtanden. Den vanligaste bedömningsjämförelsen är kandidatexamen. Drygt 1 700 utbildningar ansågs motsvara svensk kandidatexamen eller konstnärlig kandidatexamen. Drygt 320 utbildningar bedömdes motsvara högskoleexamen, cirka 640 magisterexamen, cirka 200 masterexamen och cirka 70 doktorsexamen. Bland yrkesexamina avsåg de flesta utlåtandena ingenjörsexamen, 390 bedömdes motsvara högskoleingenjörsexamen och cirka 190 civilingenjörsexamen.

I särklass flest bedömningsansökningar rörde utbildningar från Irak. Det inkom 1 122 ansökningar som gällde irakisk utbildning. Därefter följde Ryssland (225), Polen (185), Iran (179), USA (153), Storbritannien (140) och Tyskland (129).

Legitimation: Om en utländsk utbildning avser arbete inom hälso- och sjukvården där legitimation krävs, är det Socialstyrelsen som gör bedömningen och utfärdar legitimation. År 2009 utfärdade Socialstyrelsen cirka 1 900 legitimationer varav merparten gällde personer med utbildning inom EU/EES.

Behörighetsprövning: Personer med utländsk lärarutbildning kan få sin utbildning behörighetsprövad för den svenska arbetsmarknaden. Denna prövning görs av Högskoleverket. Under 2009 utfärdades 220 behörighetsbevis. Av dessa var den största gruppen personer som fick behörighet som ämneslärare i gymnasiet.

Sammantaget innebär detta att 5 600 utlåtanden, legitimationer och behörighetsbevis utfärdades under 2009 för personer med utländsk utbildning.

en examen som omfattade 4 år eller mer, dvs. motsvarande en examen på avancerad nivå. Se figur 18.

25 PROCENT AV EN ÅRSKULL HAR TAGIT EXAMEN SENAST VID 35 ÅRS ÅLDER

Utbyggnaden av den högre utbildningen och därmed ökningen av antalet examinerade individer har inneburit att andelen av en årskull som avlagt examen senast vid 35 års ålder har ökat påtagligt under de senaste tolv åren. Av årskullen födda 1962 hade 10,9 procent avlagt en minst treårig examen senast vid 35 års ålder, dvs. 1996/97. Av årskullen födda 1974 var motsvarande andel 25,1 procent när årskullen blev 35 år 2008/09. Det är främst i åldrarna 26–29 år som ökningen har skett,

medan andelen av en årskull som avlägger examen senast vid 25 års ålder har minskat de senaste åren.

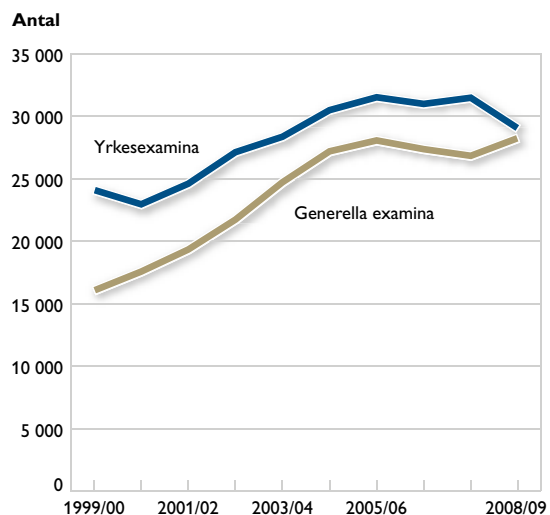
Trots att 40–45 procent av en årskull under de senaste tio åren påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder är det således endast 25 procent som har avlagt en examen senast vid 35 års ålder. Förklaringen till den relativt stora skillnaden mellan nybörjarfrekvens och examinationsfrekvens är dels att många studenter som i första hand läser på fristående kurser inte har för avsikt att avlägga en examen, dels att examensfrekvensen i flera av de stora yrkesexamensprogrammen är låg. Detta gäller bl.a. lärarprogram, civilingenjörprogram och högskoleingenjörprogram. Se vidare avsnittet *Genomströmning*.

Även beträffande examinationsfrekvens är skillnaden mellan könen stor. I den årskull som blev 35 år 2008/09 hade 31,2 procent av kvinnorna avlagt en minst treårig examen medan endast 19,3 procent av männen hade gjort detsamma. Se figur 19.

GENERELLA EXAMINA – KONSTNÄRLIGA EXAMINA – YRKESEXAMINA

Sett över den senaste tioårsperioden har antalet avlagda examina ökat med 50 procent – från 40 000 läsåret 1999/2000 till närmare 60 000 de senaste läsåren. Det är framför allt de generella examina som har ökat i antal. Antalet ökade med 76 procent läsåret 2008/09 jämfört med läsåret 1999/2000 medan yrkesexamina var 20 procent fler det senaste läsåret jämfört med läsåret 1999/2000. Se figur 20.

Denna utveckling innebär att antalet avlagda generella examina tillsammans med konstnärliga examina var totalt

Figur 20. Antalet avlagda yrkesexamina respektive generella examina 1999/2000–2008/09. Antalet avlagda generella examina har ökat med 76 procent under den senaste tioårsperioden, medan antalet yrkesexamina har ökat med 20 procent. Lsåret 2008/09 minskade antalet avlagda yrkesexamina medan de generella examina ökade.

28 500 läsåret 2008/09, vilket är ungefär detsamma som antalet avlagda yrkesexamina. Dessa var 29 000.

Konstnärliga examina infördes som en ny examenskategori vid 2007 års examensreform. De konstnärliga examina är konstnärlig högskole-, kandidat-, magister- respektive masterexamen. Läsåret 2008/09 utfärdades totalt 285 konstnärliga examina varav drygt hälften var konstnärliga kandidatexamina.

KANDIDATEXAMINA OCH MASTEREXAMINA ÖKAR

Läsåret 2008/09 ökade antalet avlagda generella examina med 5 procent jämfört med läsåret 2007/08. Det var främst kandidatexamina som ökade, med närmare 1 300 eller 9 procent. Även den nya masterexamen som infördes 2007 ökade med 1 000.

Under den senaste tioårsperioden har antalet kandidatexamina ökat med 6 500.

En del av ökningen av antalet utfärdade kandidatexamina beror på att fler studenter än tidigare tar ut dubbla examina vilket beskrivits ovan. En ytterligare förklaring kan vara att det numer krävs en kandidatexamen – eller yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng – för att studera till en magisterexamen eller masterexamen. Före 2007 kunde man avlägga en magisterexamen utan att dessförinnan ha avlagt en kandidatexamen eller annan examen.

Trots att det endast gått två läsår sedan den nya examensordningen infördes var 43 procent av de utfärdade kandidatexamina läsåret 2008/09 sådana som utfärdades enligt 2007

	1999/00	2007/08	2008/09	Förändring 07/08– 08/09	Förändring 10 år
Grundnivå					
Högskoleexamen	671	1 177	1 209	32	538
Kandidatexamen	8 548	13 756	15 019	1 263	6 471
Totalt grundnivå	9 219	14 933	16 228	1 295	7 009
Avancerad nivå					
därav					
Magisterexamen totalt	6 827	11 550	10 673	-877	3 846
Magisterexamen djup	6 827	9 592	7 516	-2 076	
Magisterexamen bredd	-	1 720	892	-828	
Magisterexamen (2007)	-	238	2 265	2 027	
Masterexamen	-	338	1 340	1 002	1 340
Totalt avancerad nivå	6 827	11 888	12 013	125	5 186
Generella examina totalt	16 046	26 821	28 241	1 420	12 195

Tabell 7. Antalet avlagda generella examina 2008/09 jämfört med föregående läsår och läsåret 1999/2000. Den tidigare fyraåriga magisterexamen med ämnesdjup utgick ur examensordningen 2007, liksom den ettåriga med ämnesbredd. En ny ettårig magisterexamen på avancerad nivå infördes och efter två år hade denna en omfattning av 2 265 examina. Masterexamen är en ny examen på avancerad nivå sedan 2007 och det senaste läsåret utfärdades 1 340 masterexamina.

Generella examina på grundnivå och avancerad nivå i 2007 års examensordning

I den examensstruktur som gäller sedan 2007 finns två generella examina på grundnivå: högskoleexamen, som omfattar två års heltidsstudier, och kandidatexamen, som omfattar tre års heltidsstudier. Det finns vidare två generella examina på avancerad nivå: magisterexamen, som omfattar ett års heltidsstudier, och masterexamen, som omfattar två års heltidsstudier. De två generella examina på avancerad nivå förutsätter en tidigare avlagd examen. De två tidigare magisterexamina – den fyraåriga med ämnesdjup och den ettåriga påbyggnadsexamen med ämnesbredd utgick ur examensordningen 2007.

års examensordning. Det innebär att studenterna påbörjade utbildningen enligt den tidigare examensordningen och avslutade den enligt den nya. Ungefär hälften av alla kandidatexamina läsåret 2008/09 avlades inom ämnesområdet samhällsvetenskap och juridik. Se vidare tabell 3 längst bak i denna rapport.

En förklaring till det minskade antalet utfärdade magisterexamina det senaste året kan vara att en del av studenterna väljer att läsa till en masterexamen i stället.

Läsåret 2008/09 utfärdades drygt 1 300 masterexamina, vilket innebär att denna examen omedelbart blivit en av de större.

YRKESEXAMINA MINSKADE TOTALT SETT

Det finns totalt 48 yrkesexamina i 2007 års examensordning. Därtill kommer ett antal yrkesexamina som utgick 2007, men som kan utfärdas ända till och med utgången av juni månad 2015. Av de totalt 48 yrkesexamina är 27 placerade på grund-

Proposition om ny lärarutbildning

I propositionen *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning* (prop. 2009/10:89) föreslår regeringen att dagens lärarexamen ska ersättas av fyra nya examina: förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. Grundlärarexamen ska ges med tre inriktningar: arbete i förskoleklass samt grundskolans årskurs 1–3, arbete i grundskolans årskurs 4–6 respektive arbete i fritidshem. Ämneslärarexamen ska ges med två inriktningar: arbete i grundskolans årskurs 7–9 respektive arbete i gymnasieskolan.

De nya lärarutbildningarna föreslås starta hösten 2011. Universitet och högskolor som har examensrätt för dagens lärarutbildning får inte automatiskt examensrätt till de nya lärarutbildningarna, utan de lärosäten som vill ge dessa utbildningar måste ansöka till Högskoleverket om tillstånd att utfärda respektive examen.

nivå och 20 på avancerad nivå samt en examen på båda nivåerna – lärarexamen.

Läsåret 2008/09 avlades totalt 29 000 yrkesexamina, vilket innebär en minskning med 8 procent i förhållande till föregående läsår.

Den enskilt största yrkesexamen är lärarexamen. Läsåret 2008/09 avlades drygt 8 000 lärarexamina, vilket var 20 procent färre än föregående läsår.

Storleksmässigt efter lärarexamen kommer sjuksköterskeexamen med drygt 4 200 examina 2008/09, en ökning med 9 procent sedan föregående läsår.

Civilingenjörsexamen, med 3 400 avlagda examina det senaste läsåret, minskade med 14 procent.

Specialistsjuksköterskeexamen är den fjärde största examen med 1 950 avlagda examina och därefter kommer högskoleingenjörsexamen med cirka 1 800 avlagda examina. Till skillnad från civilingenjörsexamen ökade antalet avlagda högskoleingenjörsexamina – med 4 procent.

Av samtliga utfärdade yrkesexamina 2008/09 var 28 procent examina som utfärdades enligt 2007 års examensordning.

De 30 största yrkesexamina redovisas i tabell 8. I tabell 3 längst bak i denna rapport redovisas antalet avlagda examina – såväl generella som konstnärliga, samt yrkesexamina – under de senaste fem åren.

GENOMSTRÖMNING

För många studenter är syftet med studierna att genomföra en utbildning som leder fram till en examen och därifrån in i yrkeslivet. Men det gäller inte för alla som studerar i högskolan. Många studerar exempelvis för att skaffa sig kunskap för egen bildnings skull eller för att komplettera sin tidigare utbildning med ny kunskap som behövs i arbetslivet, utan att för den skull vilja tentera kurser eller avlägga någon examen.

Bland studenter som börjar på program kan man anta att avsikten, åtminstone vid starttidpunkten, är att fullfölja hela programmet och avsluta med en examen. Bland studenter på fristående kurser är det däremot tydligt att syftet med studierna varierar, och många i denna grupp har överhuvudtaget inte för avsikt att ta examen.

Om avsikten med studierna inte är att ta examen – eller ens tentera kursen – blir traditionella genomströmningsmått som examensfrekvens och studietider i examen meningslösa. För studenter på fristående kurser finns dessutom problem med att det är svårt att urskilja starttidpunkt för studierna, något som är centralt när genomströmning mäts som examensfrekvens och som studietid. Också för studenter på program

Examen	Antal examina 2008/09	Förändring 07/08-08/09 procent	Andel kvinnor 08/09 procent
Lärarexamen	8 061	-20	78
Sjuksköterskeexamen	4 234	9	86
Civilingenjörsexamen	3 413	-14	28
Specialistsjuksköterskeexamen	1 949	-1	85
Högskoleingenjörsexamen	1 810	4	25
Socionomexamen	1 741	2	88
Juristexamen/motsv	1 033	-15	66
Läkarexamen	983	3	60
Sjukgymnastexamen	500	-3	70
Specialpedagogexamen	416	-23	94
Psykologexamen	415	-9	74
Arbsterapeutexamen	360	-12	91
Biomedicinsk analytikerexamen	314	-4	80
Social omsorgsexamen	300	9	93
Barnmorskeexamen	258	6	100
Tandhygienistexamen	228	6	94
Psykoterapeutexamen	203	-13	78
Tandläkarexamen	199	13	60
Apotekarexamen	185	2	77
Receptarieexamen	185	-14	92
Yrkehögskoleexamen	179	-34	54
Arkitektexamen	177	-14	60
Studie- och yrkesvägledaexamen	154	10	87
Röntgensjuksköterskeexamen	148	63	79
Teologie kandidatexamen	147	4	57
Logopedexamen	144	45	94
Dietistexamen	115	24	93
Sjökaptenexamen	96	3	17
Sjöingenjörsexamen	84	65	0
Agronomexamen	76	-5	72
Övriga yrkesexamina	909	10	63
Totalt yrkesexamina	29 016	-8	70

Tabell 8. Antalet avlagda yrkesexamina läsåret 2008/09, förändring jämfört med föregående läsår samt andel kvinnor. Totala antalet yrkesexamina minskade med 8 procent läsåret 2008/09 i förhållande till föregående läsår. Lärarexamina minskade mest, såväl procentuellt som antalsmässigt. Gruppen Övriga yrkesexamina består av 25 olika yrkesexamina med färre än 75 avlagda examina per yrkesexamen.

mot generell examen är det svårt att urskilja starttidpunkt för studierna.

Därför redovisas i detta avsnitt framför allt genomströmning för studenter på yrkesexamensprogram. De yrkesexamensprogram som utgick ur examensordningen 2007 har exkluderats. Det gäller också sjöbefälsutbildningar som har

	Totalt	Kvinnor	Män
Barnmorskeexamen	91	91	-
Specialpedagogexamen	89	89	79
Folkhögskolläraexamen	88	92	84
Läkarexamen	88	90	86
Veterinärexamen	88	90	-
Optikerexamen	86	85	-
Hippolog*	85	85	-
Sjuksköterskeexamen	85	86	79
Lantmästarexamen	84	79	86
Psykoterapeutexamen	83	84	-
Djursjukvårdarexamen*	82	82	-
Sjukgymnastexamen	81	83	77
Receptarieexamen	81	82	-
Tandläkarexamen	81	81	80
Arbetssterapeutexamen	81	82	67
Specialistsjuksköterskeexamen**	79	80	75
Psykologexamen	78	81	73
Studie- och yrkesvägledarexamen	78	81	63
Tandhygienistexamen	76	78	-
Brandingenjörsexamen	75	-	77
Socionomexamen	75	78	61
Logopedexamen	74	76	-
Apotekarexamen	73	78	64
Lärarexamen, inriktning tidigare år***	72	74	53
Agronomexamen	67	67	66
Ortopedingenjörsexamen*	67	67	-
Dietistexamen*	67	66	-
Röntgensjuksköterskeexamen**	65	67	57
Juristexamen	64	67	60
Civilingenjörsexamen	63	68	62
Landskapsingenjörsexamen	63	67	60
Trädgårdssingenjörsexamen	63	68	-
Tandteknikerexamen*	60	65	-
Biomedicinsk analytikerexamen*	59	64	40
Arkitektexamen	57	60	53
Lärarexamen, öppen ingång***	57	62	43
Audionomexamen*	56	57	-
Landskapsarkitektexamen	54	54	55
Hortonomexamen	49	57	-
Lärarexamen, inriktning senare år***	46	50	38
Högskoleingenjörsexamen	37	42	36
Alla	60	69	50

* Examensfrekvens t.o.m. läsåret 2007/08 för nybörjare höstterminerna 2000, 2001, 2002 och 2003.

** Examensfrekvens t.o.m. läsåret 2007/08 för nybörjare höstterminerna 2001, 2002 och 2003.

*** Examensfrekvens t.o.m. läsåret 2008/09 för nybörjare höstterminerna 2001, 2002 och 2003.

Tabell 9. Examensfrekvens (procent) t.o.m. läsåret 2007/08 för nybörjare höstterminerna 1994, 1996, 1998 och 2000. Examensfrekvens redovisas inte när antalet nybörjare understiger 50. Många utbildningar som leder till legitimationsyrken har hög examensfrekvens. På nästan alla utbildningar är examensfrekvensen högre bland kvinnor än bland män.

genomgått stora förändringar, liksom jägmästarexamen som har haft nybörjare enbart under en av de studerade höstterminerna. Se vidare *Mått för genomströmning i utbildning på grund- och avancerad nivå*, Högskoleverkets rapportserie 2009:29 R samt *Nybörjare, examinerade och genomströmning på lärarutbildningen*, statistisk analys 2010/3, Högskoleverket.

UTBILDNINGAR SOM LEDER TILL LEGITIMATIONSYRKEN HAR HÖG EXAMENSFREKVENNS

Det är stora skillnader mellan olika yrkesexamensprogram när det gäller hur stor andel av nybörjarna som avlägger examen (examensfrekvens).

Generellt sett har sådana utbildningar som leder till legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården en högre examensfrekvens än övriga utbildningar. Av de 13 yrkesexamina med en examensfrekvens som är över 80 procent, är 10 sådana examina som leder till legitimationsyrken. Allra högst ligger barnmorskeexamen där mer än 90 procent av nybörjarna har tagit examen.

Den genomsnittliga examensfrekvensen för de fyrtioalet utbildningar som redovisas här är 60 procent, trots att endast nio av dessa utbildningar har en examensfrekvens som är 60 procent eller lägre. Det beror på att tre av utbildningarna med lägre examensfrekvens än 60 procent – två av lärarutbildningens inriktningar samt högskoleingenjörsutbildningen – står för 40 procent av nybörjarna.

KVINNOR HAR NÄSTAN ALLTID HÖGRE EXAMENSFREKVENNS

De flesta utbildningar som har höga examensfrekvenser tillhör alltså vårdområdet, ett område som starkt domineras av kvinnor. Den utbildning som har högst examensfrekvens, utbildningen till barnmorska, har under den studerade perioden inte haft en enda manlig nybörjare.

Det kan på så vis verka helt naturligt att kvinnornas genomsnittliga examensfrekvens ligger nästan 20 procentenheter högre än männens, men utbildningsvalet räcker inte som förklaring till skillnaden mellan könen. När man studerar varje utbildning för sig framgår det nämligen att kvinnornas examensfrekvens för de allra flesta examina är högre än männens. I många fall är kvinnornas examensfrekvens dessutom betydligt högre än männens. Störst är skillnaden mellan könen för biomedicinsk analytikerexamen (24 procentenheter), lärarexamen med inriktning mot tidigare år (21 procentenheter) och lärarexamen med öppen ingång (19 procentenheter). Endast för två examina, lantmästarexamen och landskapsarkitektexamen, är männens examensfrekvens högre än kvinnornas.

STORA SKILLNADER I STUDIETID BLAND EXAMINERADE

De utbildningar som har höga examensfrekvenser har också en stor andel examinerade med en studietid som motsvarar normalstudietid för examen. Med normalstudietid avses det antal terminer som antalet poäng i studentens examen mot-

svarar vid heltidsstudier (med en extra termin inlagd för den tid det tar att administrera examensansökan). Studenter som har en studietid som är lika med normalstudietiden har alltså gått från nybörjare till examen utan avvikelser från programmet.

Utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet liksom kortare utbildningar inom andra områden har en högre andel examinerade med studietider som motsvarar antalet poäng i examen. Ju längre en utbildning är desto större är sannolikheten att studietiderna avviker från normalstudietiden.

En stor andel av de studenter som har avlagt arkitekt-, högskoleingenjör-, civilingenjör- eller juristexamen har studietider som avviker mycket från normalstudietiden. När man studerar dessa närmare framgår att avvikelserna från normalstudietiden på dessa utbildningar ofta beror på att många av studenterna har långa studieuppehåll precis innan examensterminen. Det tyder på att många studenter på dessa utbildningar återkommer för att ta ut en examen som de inte tog ut när de egentligen avslutade sina studier. Detta gäller i särskilt hög grad för högskoleingenjörsexamen.

Även beträffande studietider finns en tydlig skillnad mellan könen. En större andel av kvinnorna än av männen har studietider som är lika med normalstudietiden. Här spelar dock könsskillnader i utbildningsval en stor roll. När man jämför utbildning för utbildning framkommer nämligen att på de flesta utbildningar är inte könsskillnaderna särskilt stora.

STUDENTER SOM INTE HAR TAGIT EXAMEN

Att studenterna inte har tagit ut examen behöver inte betyda att de inte har fullföljt sin utbildning. För de yrken som kräver legitimation, vilket är yrken inom hälso- och sjukvård, måste studenten ha ett examensbevis för att kunna ansöka om och få legitimation. Men för många andra utbildningar finns inte samma motivation att ta ut sitt examensbevis för att få arbete.

Genom att följa studenternas registreringar i högskolan termin för termin kan man få en bild av varför studenter på olika utbildningar inte har tagit ut någon examen. Det framgår då att det är stora skillnader mellan olika utbildningar.

Flera utbildningar har en stor andel studenter som har varit registrerade på hela utbildningen utan att ha tagit ut examen. Det tydligaste exemplet är högskoleingenjörsutbildningen, som också är den utbildning som har lägst examensfrekvens. Av de studenter på högskoleingenjörsutbildningen som inte har avlagt en examen har hälften ändå varit registrerade på programmet samtliga terminer. Också på socionomutbildningen och studie- och yrkesvägledarutbildningen har en hög andel av de icke examinerade studenterna varit registrerade på utbildningen under programmets samtliga terminer.

Program	Totalt	Kvinnor	Män
Högskoleingenjörsexamen	40	42	39
Lärarexamen, öppna ingångar*	38	39	37
Lärarexamen, inriktning tidigare år*	34	35	29
Socionomexamen	31	32	29
Studie- och yrkesvägledarexamen	24	26	–
Arkitektexamen	21	15	26
Lärarexamen, inriktning senare år*	20	20	19
Civilingenjörsexamen	17	18	17
Juristexamen	15	14	15
Psykologexamen	8	4	13
Sjuksköterskeexamen	9	9	6
Biomedicinsk analytikerexamen**	8	7	9
Agronomexamen	6	6	7
Apotekarexamen	2	0	–

* Nybörjare höstterminerna 2001, 2002 och 2003, uppföljda t.o.m. vårterminen 2009. Nybörjare på lärarexamen, öppna ingångar har relaterats till lärarexamen men inriktning mot tidigare år (210 högskolepoäng).

** Nybörjare höstterminerna 2000, 2001, 2002 och 2003.

Tabell 10. Andel (procent) av nybörjarna på vissa yrkesexamensprogram höstterminerna 1994, 1996, 1998, 2000 som t.o.m. vårterminen 2008 inte har avlagt aktuell examen men som har klarat minst det antal högskolepoäng som motsvarar examen, minus en termin (30 högskolepoäng). Bland nybörjarna på högskoleingenjörsexamensprogram har 40 procent av dem som inte tagit en högskoleingenjörsexamen (180 högskolepoäng) klarat 150 högskolepoäng eller mer inom programmet. Andelar redovisas inte då antalet individer understiger 50.

Många av dem som började på dessa tre utbildningar har också klarat högskolepoäng som helt eller nästan helt motsvarar den aktuella examen. Detta gäller också för studenter som började på lärarutbildningens öppna ingångar och inriktningar mot tidigare år, se tabell 10.

En högskoleingenjörsexamen motsvarar 180 högskolepoäng. Bland de icke examinerade högskoleingenjörerna har 40 procent klarat 150 högskolepoäng eller mer på programmet. Räknar man enbart dem som har klarat 180 högskolepoäng eller mer på programmet motsvarar de 15 procent av de icke examinerade högskoleingenjörerna. Om de som klarat 150 högskolepoäng eller mer skulle räknas in bland de examinerade, skulle examensfrekvensen på högskoleingenjörsutbildningen stiga från 37 procent till 62 procent. Också om man enbart skulle räkna med dem som har klarat 180 högskolepoäng eller mer skulle examensfrekvensen på högskoleingenjörsutbildningen stiga markant, från 37 procent till 48 procent.

Bland de studerade utbildningarna är det bara på arkitektutbildningen och psykologutbildningen som det finns några större könsskillnader i poängproduktion bland de icke examinerade. I båda dessa fall är det en större andel av männen än av kvinnorna som har klarat så många högskolepoäng att de helt når upp till det antal poäng som krävs för examen.

Tidigare visades att studenter på utbildningar som leder till legitimationsyrken i hög grad avlägger examen. Här framkommer dessutom att det på sådana utbildningar bara är en liten andel som har tagit många poäng utan att avlägga examen. Sammantaget visar det att studenter på utbildningar mot legitimationsyrken antingen lämnar utbildningen i ett tidigt skede eller avslutar utbildningen genom att avlägga examen.

Det finns vissa genomgående skillnader mellan män och kvinnor som inte tagit examen. En skillnad är att männen lämnar högskolestudierna helt och hållet i högre grad än kvinnorna, medan kvinnorna i högre grad byter till en annan högskoleutbildning.

De flesta som lämnar en utbildning gör det tidigt i utbildningen, inom en eller två terminer. Det gäller både dem som lämnar utbildningen för att studera något annat och dem som lämnar högskolestudier helt och hållet. På de flesta utbildningar är det ungefär en sjättedel av de icke examinerade studenterna som har lämnat högskolestudier helt och hållet.

STUDENTER PÅ GENERELLA PROGRAM OCH FRISTÅENDE KURSER

Så som tidigare nämnts är det för den stora grupp studenter som läser på generella program eller fristående kurser svårt att mäta genomströmning i examensfrekvens eller i studietider. Ett sätt att mäta effektivitet bland dessa studenter är istället att se hur stor andel av de högskolepoäng som studenterna har varit registrerade för som de också har klarat.

Mätt på detta sätt är studenter på generella program genomgående mer effektiva än studenter på fristående kurser. En liknande bild ges av redovisningen av prestationsgrader i avsnittet *Utbildningens omfattning och inriktning*.

Här redovisas avklarade högskolepoäng t.o.m. läsåret 2007/08 bland de studenter som var registrerade på högskoleutbildning under läsåret 2003/04. Bland studenter på generella program hade 53 procent klarat mer än 80 procent av de registrerade högskolepoängen, medan motsvarande för studenter på fristående kurser var 45 procent. Studenter som

Studieform	Totalt	Kvinnor	Män
Enbart fristående kurser	45	50	35
Enbart generella program	53	62	43
Fristående kurser och generella program	58	64	49

Tabell 11. Andel (procent) av studenterna 2003/04 som har klarat mer än 80 procent av de högskolepoäng de har varit registrerade för t.o.m. 2007/08. Studenter på generella program har en högre effektivitet än studenter på fristående kurser. Genomgående för alla studieformer är att kvinnorna presterar bättre än männen.

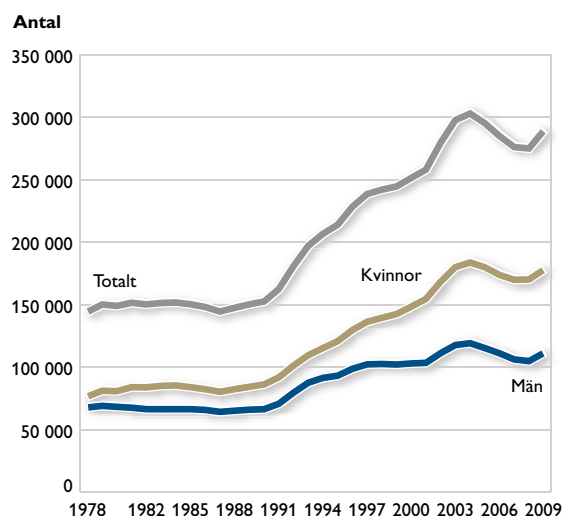
under perioden läste både på generella program och på fristående kurser hade högst effektivitet; 58 procent i den gruppen hade klarat mer än 80 procent av de högskolepoäng de registrerats för.

Liksom på yrkesexamensprogrammen är det stora skillnader mellan män och kvinnor. Både bland studenter på generella program och bland studenter på fristående kurser presterar kvinnorna bättre än männen. Däremot finns inte några större skillnader med avseende på studenternas ålder.

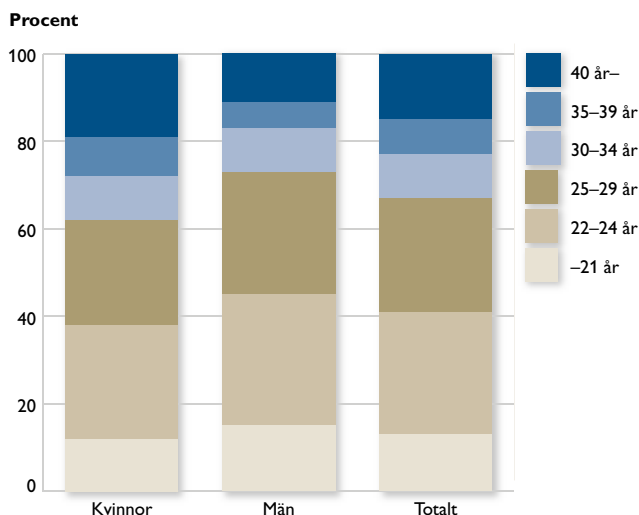
Hur många högskolepoäng studenterna totalt sett har varit registrerade för spelar också roll för effektiviteten. Bland studenterna på generella program har studenter som har varit registrerade på 90 högskolepoäng eller mindre en betydligt sämre effektivitet än dem som varit registrerade på mer än 90 högskolepoäng. Sannolikt beror detta på att många av dem som varit registrerade på 90 högskolepoäng eller mindre har hoppat av programmen. För studenter som har varit registrerade enbart på fristående kurser är dock andelen avklarade högskolepoäng i princip densamma oavsett hur många högskolepoäng de har registrerat sig för.

STUDENTERNA

Av samtliga registrerade studenter under läsåret 2008/09 var drygt 9 procent inresande studenter. Dessa är jämfört med svenska studenter något yngre, består av en större andel män och läser i större utsträckning fristående kurser. I följande avsnitt som beskriver studenterna vårterminen 2009 utifrån dessa aspekter, samt förekomsten av distansstudier och studier på orter som inte är campusorter, har de inresande studenterna exkluderats.

Figuren 21. Antal studenter vårterminerna 1978–2009.

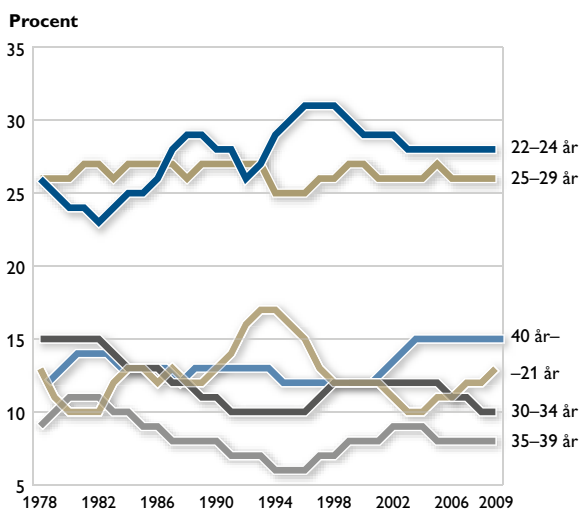
Figur 22. Åldersfördelning bland studenterna vårterminen 2009.

BÅDE UNGA OCH GAMLA STUDENTER

Under hela 1980-talet låg antalet registrerade studenter per vårtermin tämligen konstant runt 150 000, beroende på att dimensioneringen av antalet högskoleplatser var oförändrad under denna period. Under 1990-talet och början av 2000-talet byggdes den högre utbildningen ut kraftigt och antalet studenter nådde en topp 2004. Därefter sjönk studentantalet som ett resultat bl.a. av det goda arbetsmarknadsläget. Efter att återigen ökat, uppgick antalet studenter till 289 000 vårterminen 2009.

Det är framför allt antalet kvinnor som har ökat, från 76 000 till 178 000 under perioden 1978–2009, medan antalet män ökade från 68 000 till 111 000. Vårterminen 2009 var 62 procent av studenterna kvinnor och 38 procent var män.

Två av tre studenter var under 30 år och en av tre var 30 år eller äldre. Bland de kvinnliga studenterna fanns fler äldre

Figur 23. Åldersfördelning bland studenterna 1978–2009. Åldersgrupperna har varit tämligen konstanta över tid. Under perioden har drygt hälften av studenterna varit mellan 22 och 29 år.

studenter, 18 procent var 40 år eller äldre, jämfört med 11 procent bland de manliga studenterna.

Studenternas fördelning på åldersgrupper har varit tämligen konstant under de senaste 30 åren. När det gäller den yngsta åldersgruppen, dvs. de som är högt 21 år, har andelen varierat mellan 10 och 13 procent av samtliga studenter under större delen av perioden, med undantag av mitten av 1990-talet då andelen steg till 17 procent som högst.

VANLIGT MED FRISTÅENDE KURSER

Nära hälften av studenterna läste en eller flera fristående kurser under vårterminen 2009. De flesta av dem läste enbart fristående kurs, 38 procent av samtliga studenter, medan 11 procent kombinerade fristående kurser med andra varianter av utbildning. Nära 6 procent kombinerade studier på yrkesexamensprogram med studier på fristående kurser, medan 35 procent av studenterna läste enbart yrkesexamensprogram. Nära 16 procent läste på generella eller konstnärliga program.

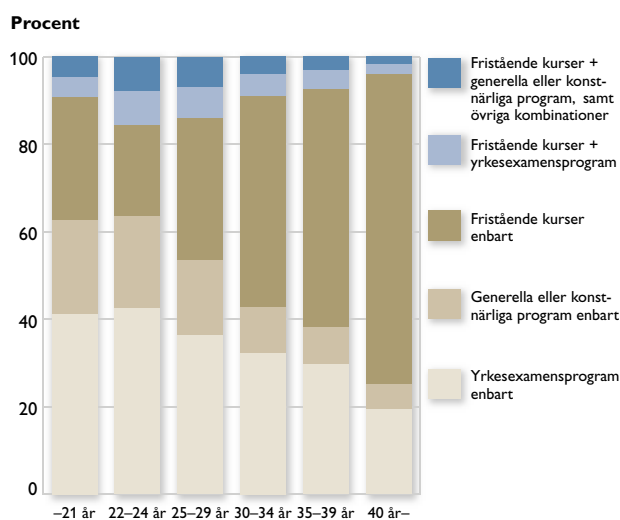
Hela 39 procent av dem som läste enbart fristående kurser gjorde detta på distans.

Det finns vissa skillnader mellan kvinnor och män, då kvinnor läste på fristående kurser eller yrkesexamensprogram i någon högre grad, medan män i någon högre grad läste på generella eller konstnärliga program.

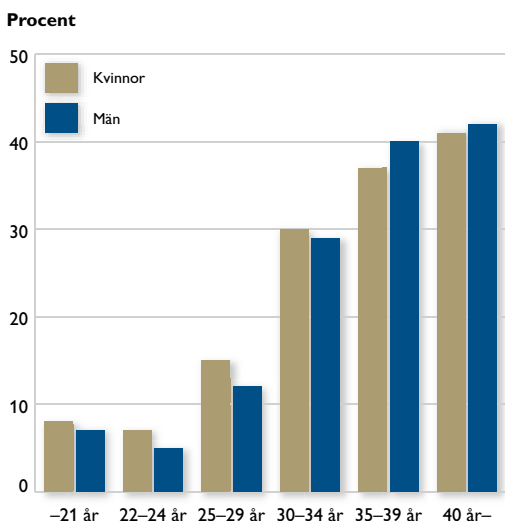
Unga studenter läser framför allt på yrkesexamensprogram och generell eller konstnärligt program, medan studier på fristående kurser är vanligast bland äldre studenter. Se figur 24.

DISTANSSTUDIER

Vårterminen 2009 läste 19 procent eller 53 600 av studenterna enbart på distans. Denna form av studier var vanligare bland

Figur 24. Andel studenter i olika åldersgrupper på program respektive fristående kurser vårterminen 2009.

Figur 25. Andel som enbart studerade på distans under vårterminen 2009 inom olika åldersgrupper.

de kvinnliga studenterna än bland de manliga, 20 respektive 16 procent. Två av tre av dem som studerar enbart på distans är kvinnor.

Det är framför allt vanligt bland de äldre studenterna att läsa enbart på distans. Bland samtliga studenter som var över 34 år var det ungefär två av fem som hade valt denna studieform under vårterminen 2009.

Bland dem som studerar på distans är fristående kurser särskilt vanliga. Nära 80 procent av dem som studerade på distans läste fristående kurser, 13 procent yrkesexamensprogram och 5 procent generella eller konstnärliga program. Det finns vissa skillnader beträffande studenternas ålder mellan dessa varianter av distansstudier. Nära 73 procent av dem som läste ett yrkesexamensprogram på distans var 30 år eller äldre. Motsvarande andel var 66 procent för fristående kurs och 61 procent för generellt eller konstnärligt program.

STUDIER PÅ ORTER SOM INTE ÄR CAMPUSORTER

Av samtliga 289 000 studenter under vårterminen 2009 studerade 19 procent enbart på distans och 1 procent utomlands. Det betyder att åtta av tio studenter lokalmässigt bedrev sina studier vid antingen ett svenskt campus eller annan ort. Många av dem kombinerade platsbundna studier med distansstudier.

Det är ovanligt att studera på en annan ort än på campusorter, endast 1 procent av studenterna gjorde detta vårterminen 2009. Till campusort räknas här inte endast de tradi-

tionella lärosätesorterna, utan även orter som av högskolorna anges ha ett campus eller en inrättning för högskolestudier, dvs. det finns oftast ett större antal studenter vid dessa orter. Antalet campusorter var totalt 77, dvs. 31 fler än antalet lärosäten. De orter som här anges som "annan ort" var till antalet 92 och hade i genomsnitt ett 30-tal studenter under läsåret 2008/09.

De som studerar på annan ort är något äldre än övriga studenter, 26 procent var 40 år eller äldre jämfört med 18 procent bland samtliga studenter. Det var även förhållandevis många kvinnor som studerade på annan ort – 70 procent mot 62 procent bland samtliga studenter. Vad man studerar skiljer sig inte så mycket från andra studenter, men något fler av dem som studerade på annan ort läste generellt eller konstnärligt program, 24 procent jämfört med 16 procent. ■

Studenter med funktionshinder

Uppgifterna om studenter med funktionshinder omfattar de studenter som har tagit kontakt med samordnaren för studenter med funktionshinder vid universiteten och högskolorna – eller som kommit till samordnarens kännedom genom lärare och studievägledare vid institutioner/motsvarande. Flertalet av dessa studenter har fått särskilt pedagogiskt stöd. Med sådant stöd menas pedagogiska insatser i studiesituationen för enskilda studenter för att kompensera en funktionsbegränsning på grund av varaktigt funktionshinder. Även riktade pedagogiska insatser som erbjuds studenter i grupp omfattas.

Under 2009 fick närmare 6 000 studenter, inklusive studenter på forskarnivå, särskilt pedagogiskt stöd. Av dessa var 62 procent kvinnor. Antalet studenter med särskilt pedagogiskt stöd ökade med 22 procent jämfört med 2008. Motsvarande ökning mellan 2007 och 2008 var 14 procent. Den största gruppen var studenter med dyslexi. De utgjorde 60 procent av dem som fick stöd, vilket var lika stor andel som 2008. En annan relativt stor grupp som fick särskilt pedagogiskt stöd var studenter med kognitiva svårigheter eller funktionshinder.

Utöver dessa närmare 6 000 studenter, hade cirka 1 500 studenter, inklusive studenter på forskarnivå, kontakter med samordnare för studieplanering m.m. utan att ansöka om medel för särskilt pedagogiskt stöd. Totalt hade sålunda minst 7 500 studenter tagit kontakt med, eller blivit kända hos, högskolans samordnare. Motsvarande siffra för 2008 var cirka 6 200 studenter.

Kostnaderna för det särskilda pedagogiska stödet till studenter med funktionshinder uppgick 2009 till drygt 63 miljoner kronor, vilket är en minskning med cirka 2 miljoner kronor jämfört med 2008. Nästan 70 procent av den totala kostnaden utgjordes av kostnad för teckenspråkstolkning.

Källa: Stockholms universitet

”Genom att ta hänsyn till det naturliga åldrandet för människor över 55 har detta projekt som mål att skapa en mer användaranpassad mobiltelefon. Projektets resultat syftar till att göra mobiltelefoni enklare att hantera, men även att uppmuntra oberoende aktiviteter. Detta ger användaren en känsla av säkerhet och ger dem ett bra, fast grepp, även vid nedsatt handförmåga. Konceptet består av en mobiltelefon som hålls i handen, en rullbar induktionsladdare och ett armband med många användningsmöjligheter.”

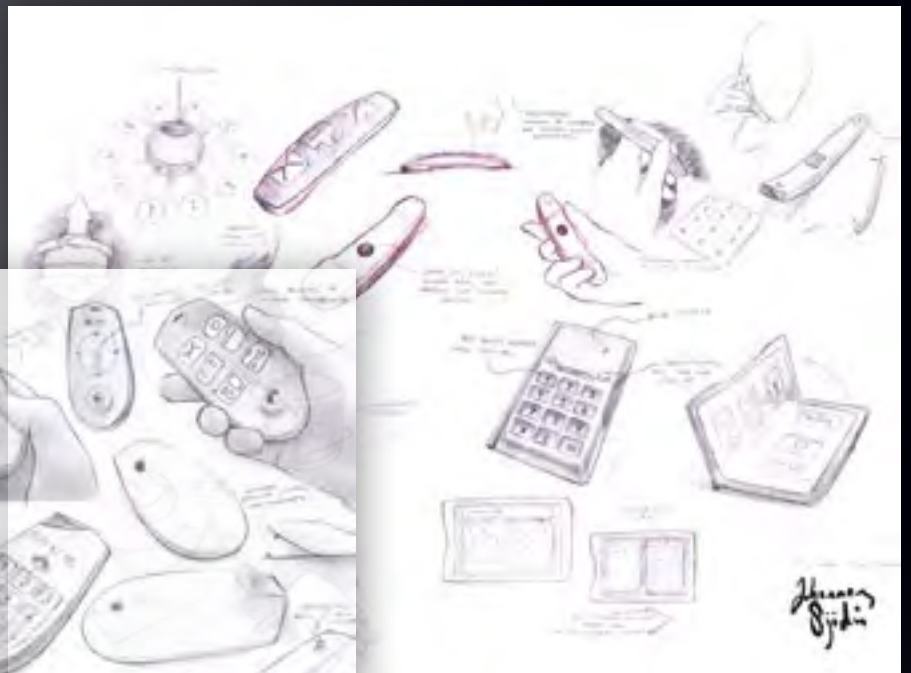
Johannes Sjodin

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: "Mobile telephony in a society with increasing average age"

I samarbete med Handikappförbundens och Unicum.

UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

Under 2009 bedrev 17 200 personer studier på forskarnivå i Sverige och av dem var 48 procent kvinnor. För första gången på drygt femton år minskade antalet doktorsexamina 2009. Antalet doktorandnybörjare var relativt oförändrat jämfört med föregående år och andelen utländska nybörjare var fortsatt ungefär en tredjedel. Områdena medicin och teknikvetenskap svarade för mer än hälften av den svenska forskarutbildningen både om man ser till antalet nybörjare och det totala antalet doktorander.

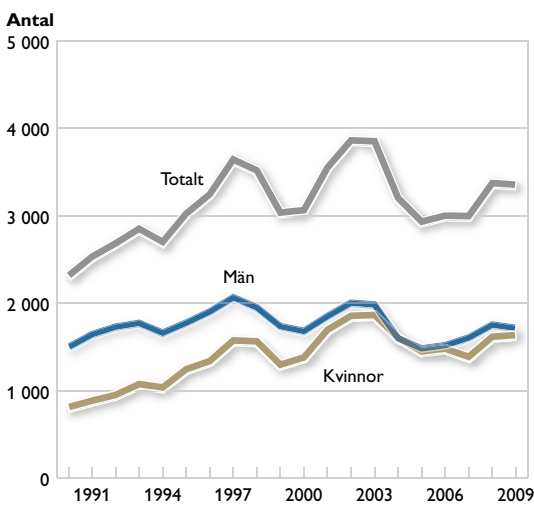
NYBÖRJARE

Närmare 3 400 doktorander påbörjade en utbildning på forskarnivå under 2009. Det innebär att antalet nybörjare i princip var oförändrat jämfört med året innan. Liksom de föregående åren var ungefär hälften av nybörjarna, 49 procent, kvinnor. Om man exkluderar de utländska nybörjarna var andelen kvinnor 53 procent av doktorandnybörjarna.

Det är varje år en viss efterrapportering av antalet doktorandnybörjare och det gäller sannolikt även för 2009. Efterrapporteringen brukar ligga på ca 5 procent, vilket skulle innebära att det som förefaller vara ett oförändrat inflöde i utbildningen i själva verket är en ökning med några procentenheter.

Sett i ett tjuogoårigt perspektiv har antalet nybörjare i forskarutbildning ökat, men fluktuationerna under perioden har varit stora (figur 26). Antalet nybörjare 2009 var 45 procent större än 1990. Jämfört med toppåret 2002 har antalet nybörjare däremot minskat med 13 procent. Om efterrapporteringen för 2009 liknar den för de föregående åren fortsätter den långsamt uppåtgående trenden som varit sedan 2005.

Medianåldern bland samtliga nybörjare låg oförändrat på 29 år, men den varierade mellan forskningsämnesområdena. Inom de största områdena, det vill säga de som har flest forskarstuderande, var de nyantagna doktoranderna inom naturvetenskap och teknikvetenskap yngst med sina 27 år. Inom humaniora/religionsvetenskap (i fortsättningen benämnd humaniora) däremot var de i genomsnitt 34 år när de påbörjade sin forskarutbildning. För ytterligare uppgifter om det som presenteras i den här årsrapporten och även andra fakta om utbildning på forskarnivå, se *Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2009*, statistiska medde-

Figur 26. Nybörjare i forskarutbildningen 1990–2009. Närmare 3 400 doktorander började på en forskarutbildning under 2009. Jämfört med året innan innebär det i princip ett oförändrat inflöde i utbildningen. Könsfördelningen bland nybörjarna var fortsatt jämn.

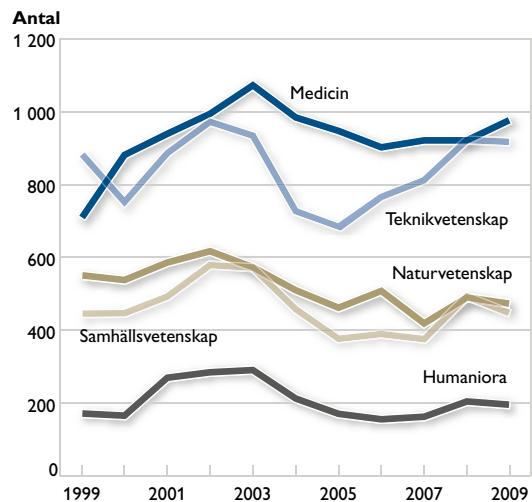
landen UF 21 SM 1001, Högskoleverket och SCB (publiceras i juni 2010).

FLEST NYBÖRJARE INOM MEDICIN OCH TEKNIKVETENSKAP

Medicin och teknikvetenskap var de ämnesområden som hade flest nybörjare under 2009, de svarade tillsammans för 56 procent av alla nybörjare (figur 27). Därefter följde områdena naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora. Sammantaget svarade de fem största områdena för 90 procent av alla nybörjare på forskarnivå. De övriga 10 procenten finns fördelade inom områdena matematik, skogs- och jordbruksvetenskap samt landskapsplanering, odontologi, veterinärmedicin, rättsvetenskap/juridik och farmaci och slutligen övriga forskningsområden. "Övriga forskningsområden" är en samlingspost och det största ämnet i den gruppen är vårdvetenskap. Se vidare tabell 4 i slutet av årsrapporten.

FÖRDELNINGEN KVINNOR OCH MÄN BLAND NYBÖRJARNA

Sett i ett tjuogoårigt perspektiv har andelen kvinnor ökat från en tredjedel till nästan hälften av det totala antalet doktorandnybörjare. Sett till de fem största ämnesområdena så har andelen kvinnor ökat inom samtliga, men nivåerna mellan områdena varierar. Som framgår av tabell 12 fortsatte teknikvetenskap att ha den lägsta andelen kvinnor 2009, 30 procent. Inom medicin och samhällsvetenskap var närmare 60 procent av doktorandnybörjarna kvinnor jämfört med drygt

Figur 27. Nybörjare inom de fem största områdena 1999–2009. 90 procent av alla nybörjardoktorander 2009 påbörjade en forskarutbildning inom något av de fem största områdena. Antalet nybörjare ökade inom medicin, var oförändrat inom teknikvetenskap medan det minskade inom samhällsvetenskap, naturvetenskap och humaniora.

Ämnesområde	Totalt antal nybörjare	Andel (%) kvinnor bland nybörjarna 2009
Medicin	977	59
Samhällsvetenskap	447	57
Humaniora	196	52
Naturvetenskap	473	46
Teknikvetenskap	917	30

Tabell 12. Antalet nybörjare inom de fem största områdena 2009 och andelen kvinnor bland dem. Den totalt sett jämna könsfördelningen döljer bakomliggande skillnader. Andelen kvinnliga doktorandnybörjare inom teknikvetenskap var lägst och den var högst inom medicin och samhällsvetenskap.

hälften inom humaniora och något under hälften inom naturvetenskap.

Även om andelen kvinnor har ökat successivt tycks köns-mönstren mellan områdena kvarstå. Det innebär att det inom teknikvetenskap är lägst andel kvinnor hela perioden, följt av naturvetenskap. Andelen kvinnor är högst inom medicin, samhällsvetenskap och humaniora.

UTLÄNDSKA NYBÖRJARE

Av närmare 3 400 nybörjare på forskarnivå var drygt 1 000 utländska doktorander, det vill säga 31 procent. Med utländsk doktorand menas en utrikes född person som kommit till Sverige i syfte att gå en forskarutbildning. Mellan 2000 och 2009 har andelen utländska doktorandnybörjare ökat från 19 till 31 procent. Andelen kvinnor bland de utländska doktorandnybörjarna var 2009 lägre än bland de svenska nybörjarna, 39 jämfört med 53 procent.

Närmare hälften av alla utländska doktorander kom från Asien. Bland dem var närmare 40 procent från Kina. De vanligaste länderna var därefter Iran, Pakistan och Indien. Efter Asien var den största ursprungsregionen EU utom Norden. De europeiska doktoranderna kom oftast från Tyskland, Italien och Polen.

Utländska och svenska doktorandnybörjare skilde sig åt när det gällde val av ämnesområde. Drygt fyra av tio utländska doktorander påbörjade en forskarutbildning inom teknikvetenskap, jämfört med två av tio svenska nybörjare. De utländska doktoranderna påbörjade också i större utsträckning än de svenska doktoranderna forskarstudier inom naturvetenskap, men mindre ofta inom humaniora, medicin och samhällsvetenskap. Den höga andelen män bland de utländska nybörjarna förklaras till största delen av det stora antalet doktorander inom det mansdominerade området teknikvetenskap. Andelen kvinnor bland de utländska nybörjarna 2009 inom samtliga övriga områden var strax under hälften, det vill säga samma könsfördelning som i hela gruppen doktorandnybörjare.

Andelen utländska doktorander varierade stort mellan olika lärosäten, beroende på vilka områden forskarutbildning ges inom. På Kungl. Tekniska högskolan och Blekinge tekniska högskola, lärosäten med mycket utbildning inom teknikvetenskap, var andelen utländska nybörjare 59 respektive 57 procent av det totala antalet nybörjare. Motsvarande andelar vid Göteborgs universitet och Malmö högskola var däremot 13 respektive 15 procent. Det ska dock noteras att det totala antalet nybörjare vid Blekinge tekniska högskola och Malmö högskola endast var 30 respektive 20.

ÖVERGÅNG FRÅN GRUNDUTBILDNING TILL FORSKARUTBILDNING

För att mäta övergången mellan grundutbildning och forskarutbildning är de examinerade från grundutbildningen den population som kan identifieras på ett tydligt sätt. Det är denna grupp som redovisas i det här avsnittet. De doktorander som inte har tagit ut en examen från grundutbildningen, men har grundläggande behörighet för tillträde till forskarutbildning, är alltså inte med i redovisningen. Då utgångspopulationen är examinerade i svensk grundutbildning ingår inte heller uppgifter om de utländska doktorandernas utbildningsbakgrund.

Under perioden 2000/01–2004/05 examinerades sammanlagt cirka 210 000 studenter i högskolans grundutbildning. Av dem hade 12 000, eller 6 procent, börjat en forskarutbildning fram till utgången av läsåret 2008/09. Övergången till utbildning på forskarnivå är störst bland studenter med en naturvetenskaplig examen, följt av examina inom medicin och odontologi. Inom områdena undervisning samt vård och omsorg var övergången till utbildning på forskarnivå betydligt lägre. Skillnaderna i övergång förklaras till stor del av de olika grundutbildningarnas karaktär. Vissa utbildningar, exempelvis inom undervisning respektive vård och omsorg, förbereder på ett tydligt sätt för ett yrkesliv utanför högskolan. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär eller en karriär utanför högskolan där en utbildning på forskarnivå är en efterfrågad merit.

Benägenheten att börja en forskarutbildning varierar mellan könen och totalt sett är det vanligare att män börjar än att kvinnor gör det. Det här mönstret gäller inom de flesta utbildningsområdena inom grundutbildningen. Att övergångsfrekvensen inom ett område varierar mellan könen förklaras till stor del av kvinnors och mäns olika utbildningsval inom områdena. Vissa skillnader kvarstår dock, även om hänsyn tas till skillnader i utbildningsval, vilket visar att en viss snedfördelning uppstår i själva övergången mellan grund- och forskarutbildning. Se vidare i *Kvinnor och män i högskolan*, Högskoleverkets rapportserie 2008:20 R.

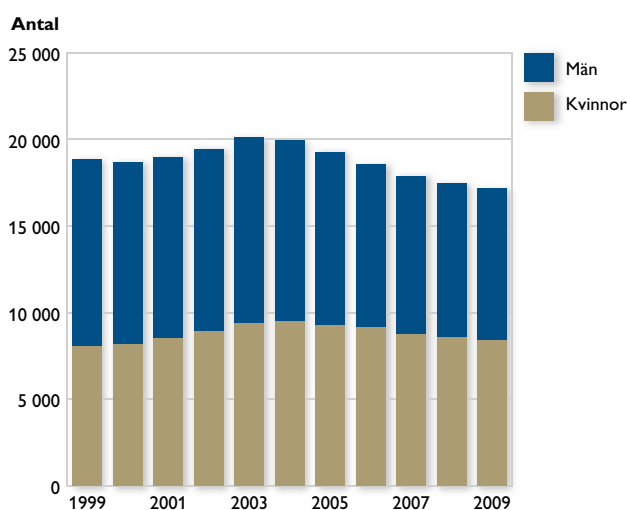
SVENSKA DOKTORANDER MED UTLÄNDSK BAKGRUND

Bland nybörjarna 2008/09 tillhörde 69 procent den svenska befolkningen, medan 31 procent var utländska doktorandnybörjare enligt beskrivningen ovan.

Bland nybörjardoktoranderna som tillhörde den svenska befolkningen hade i sin tur 16 procent så kallad utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund menas de som är födda utomlands och har invandrat till Sverige och är bosatta i Sverige sedan mer än två år eller de som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Av dessa utgjorde de som är födda utomlands den största gruppen och bland dem var Asien och EU de vanligaste ursprungsregionerna och Iran var det enskilt största ursprungslandet.

Sexton procent svenska doktorander med utländsk bakgrund kan jämföras med 18 procent bland högskolenybörjarna och 27 procent i motsvarande ålder (25–34 år) i hela befolkningen. Det innebär att svenskar med utländsk bakgrund är underrepresenterade i forskarutbildningen. Andelen doktorander med utländsk bakgrund har förvisso ökat från 14 procent 2002 till 16 procent 2009. Under samma period har dock andelen personer med utländsk bakgrund i motsvarande åldrar i hela befolkningen ökat från 19 till 27 procent, vilket innebär att den här gruppens representativitet i forskarutbildningen har minskat.

Lite drygt hälften av de svenska doktorandnybörjarna var kvinnor, både bland nybörjarna med svensk och med utländsk bakgrund. Se vidare i *Utländsk bakgrund för studerande i högre utbildning*, statistiska meddelanden UF 19 SM 1001, Högskoleverket och SCB.

Figur 28. Antal aktiva doktorander per hösttermin åren 1999–2009. Hösten 2009 fanns 17 200 aktiva doktorander.

HELA DOKTORANDPOPULATIONEN

Hösten 2009 fanns 20 700 doktorander som var antagna till utbildning på forskarnivå och av dem var 17 200 aktiva (se faktaruta för definition av aktivitet). Som framgår i figur 28 innebär 17 200 aktiva doktorander att de senaste årens minskning av doktorandpopulationen även fortsatte under 2009. Det är en naturlig följd av att inflödet i utbildningen minskade kraftigt under åren 2003–2005 medan studietiderna har varit relativt konstanta. Andelen kvinnor bland de aktiva doktoranderna var 48 procent hösten 2009.

EN MAJORITET STUDERAR PÅ HELTID

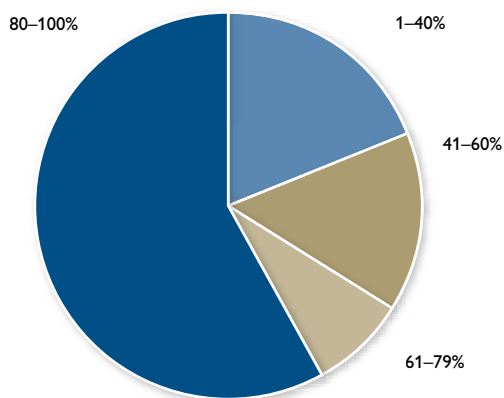
Bland de aktiva doktoranderna studerade en majoritet, 58 procent, på heltid. Med heltid avses en aktivitetsgrad mellan 80 och 100 procent. Det var något vanligare att män studerade på heltid, 61 procent gjorde det jämfört med 55 procent av kvinnorna. Kvinnor studerade i något större utsträckning på 41–79 procent, 26 procent jämfört med 20 procent av männen.

Så mycket som var femte doktorand hade en aktivitetsgrad som var lägre än 40 procent. Det kan förklaras av att doktoranden påbörjat sin forskarutbildning en bit in på kalenderhalvåret eller återkommit efter ett uppehåll, vilket ger en lägre genomsnittlig aktivitet. En annan förklaring är att en del doktorander genomför sin forskarutbildning på deltid parallellt med annat arbete. Det var lika stor andel av männen som av kvinnorna som utförde sina forskarstudier med en aktivitetsgrad som var lägre än 40 procent.

Inom medicin och odontologi var det vanligast att genomföra sin forskarutbildning på deltid. En förklaring är att det inom medicin och odontologi är många läkare och tandläkare som doktorerar samtidigt som de är verksamma som kliniker. Det var också inom medicin och odontologi som det var minst vanligt att doktorera på heltid, det gjorde hälften respektive en tredjedel av de forskarstuderande. Teknikvetenskap och naturvetenskap var de ämnen inom vilka det var vanligast att bedriva forskarstudier på heltid, det gjorde mer än tre fjärdedelar av doktoranderna.

Doktoranders aktivitet

En aktivitet på 100 procent ska motsvara en arbetsinsats av 40 timmar per vecka i genomsnitt under det aktuella kalenderhalvåret. Forskarstuderande kan vara aktiva, det vill säga ha en aktivitet om en procent eller mer, eller vara inaktiva och då ha aktiviteten noll procent under kalenderhalvåret. Doktoranders aktivitet är en uppgift som hämtas från lärosätenas studiedokumentationssystem Ladok.

Figur 29. Aktivitetsgrad bland de forskarstudierande hösten 2009. 58 procent av alla aktiva doktorander studerade på heltid (80-100 percents aktivitet). Närmare var femte doktorand hade en aktivitetsgrad som var lägre än 40 procent hösten 2009.

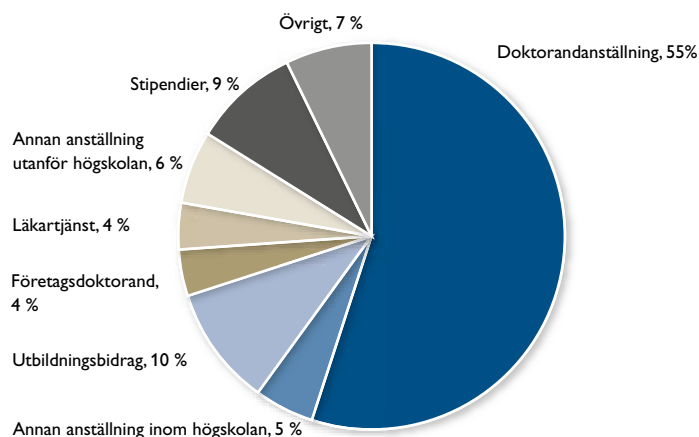
De 3 500 registrerade doktoranderna som inte var aktiva under höstterminen 2009 utgjorde hela 17 procent av alla som var antagna till en forskarutbildning. Det är sannolikt att många i den här gruppen har gjort ett tillfälligt uppehåll, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat under en period. I andra fall kan det handla om personer som har avbrutit sin forskarutbildning, men som ännu inte har avregistrerats.

FLEST DOKTORANDER VID DE ÄLDRE LÄROSÄTENÄ

Två tredjedelar av alla doktorander som aktivt bedrev forskarutbildning gjorde det vid något av de sex lärosätena Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan. Dessa lärosäten hade minst 1 500 aktiva doktorander vardera under 2009. Vid dessa sex lärosäten bedrevs alltså huvuddelen av den svenska forskarutbildningen, och detta trots att fem av dem sammantaget har minskat antalet doktorander med en fjärdedel sedan forskarutbildningsreformen 1998. Undantaget är Karolinska institutet som under samma period har ökat antalet doktorander med 10 procent. Eftersom det totala antalet aktiva doktorander inte har minskat i samma utsträckning som vid de äldre lärosätena har följaktligen forskarutbildningen ökat vid övriga universitet och högskolor.

DOKTORANDERNAS FÖRSÖRJNING

Forskarstudier kan finansieras på olika sätt. Enligt högskoleförordningen kan doktorander ha anställning som doktorand

Figur 30. Doktorandernas försörjning hösten 2009 (heltidsekvivalenter). Drygt hälften av doktoranderna hade doktorandanställning, därefter var utbildningsbidrag och stipendium vanligast.

eller få utbildningsbidrag som senast två år innan planerad disputation övergår till en anställning. Men det finns även andra sätt att finansiera utbildning på forskarnivå.

Under hösten 2009 hade 55 procent av alla aktiva forskarstudierande anställning som doktorand (figur 30). Den näst vanligaste försörjningsformen var utbildningsbidrag med 10 procent och därefter stipendier som 9 procent av de forskarstudierande hade. Närmare var femte doktorand hade en anställning som läkare, företagsdoktorand eller annan anställning inom eller utanför högskolan. Sju procent hade finansieringsformen "övrigt" och det kan vara personer som doktorerar på sin fritid och därmed inte har någon särskild finansiering för studierna. Det kan också betyda att man har egen finansiering via exempelvis egen förmögenhet. En mindre del av doktoranderna försörjer sig genom studiemedel.

En lika stor andel av kvinnorna som av männen hade anställning som doktorand under hösten 2009. Kvinnor hade däremot i större utsträckning utbildningsbidrag, medan anställning som företagsdoktorand och stipendier var vanligare bland männen.

Det fanns även skillnader mellan de olika ämnesområdena i hur vanliga de olika finansieringsformerna var. Att fler män var anställda som företagsdoktorander och hade stipendier förklaras till stor del av att dessa finansieringsformer är relativt vanliga inom det mansdominerade området teknikvetenskap. Andra skillnader mellan de olika ämnesområdena var att det inom teknikvetenskap var vanligast att ha någon typ av anställning, det hade drygt 80 procent av doktoranderna, jämfört med 65 procent inom humaniora. Försörjningsformen utbildningsbidrag var relativt vanlig inom medicin och naturvetenskap. Stipendier däremot användes relativt ofta

Olika försörjningsformer

De olika försörjningsformerna skiljer sig åt när det gäller social trygghet och ofta även själva inkomstnivån. Anställning i olika former är vanligtvis den mest fördelaktiga försörjningsformen. Den ger full tillgång till socialförsäkringssystemet, det vill säga sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. Utbildningsbidraget uppgår från den 1 januari 2009 till 15 500 kronor per månad. Bidraget är tjänstepensionsgrundande men ger inte rätt till det sociala trygghetssystemet som anställning gör. Doktoranden har dock rätt att behålla bidraget vid exempelvis sjukdom och föräldraledighet och det kan sedan förlängas med motsvarande tid. Utbildningsbidraget ska vara en inledande försörjningsform. Stipendium ger sämst social trygghet för doktoranden även om det i vissa fall kan vara fördelaktigt när det gäller storleken på den disponibla inkomsten.

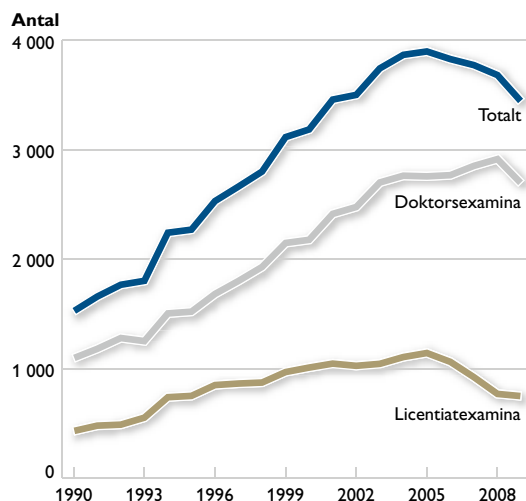
inom teknikvetenskap och samhällsvetenskap. Se vidare i tabell 5 längst bak i denna rapport.

INTERNATIONELLT UTBYTE

Enligt uppgifter från lärosätena reste under år 2009 nästan 1 100 doktorander utomlands för att delta i studerandeutbyte om minst tre månader. Vid jämförelse över tid är antalet utresande doktorander år 2009 det högsta sedan 1999 då jämförbara uppgifter började samlas in. Sveriges lantbruksuniversitet har inte lämnat uppgifter avseende utresande och inresande doktorander för åren 2008 och 2009 och ingår inte i redovisningen här. Det innebär att antalet forskarstuderande i internationellt utbyte är något underskattat. De utresande doktoranderna är alla antagna till svensk forskarutbildning och deras vistelse i annat land avser forskarstudier inom ramen för den. Sedan år 2002 har antalet utresande doktorander varierat mellan knappt 800 och drygt 900.

Samtidigt stod Sverige som mottagarland för drygt 700 utbytesdoktorander och det är samma nivå som föregående år. Sett över tid har variationen sedan år 2002 legat mellan knappt 700 och drygt 800 inresande doktorander årligen. De inresande utbytesdoktoranderna är inte antagna till svensk forskarutbildning, utan genomför bara en del av sin utbildning i Sverige.

Hälften av de inresande utbytesdoktoranderna år 2009 kom från något EU-land och nästan lika hög andel, 45 procent, av de utresande doktoranderna valde att studera i något EU-land. Därtill är USA ett relativt stort mottagarland för

Figur 31. Antalet examina från utbildning på forskarnivå 1990–2009. Det totala antalet examina fortsatte att minska och under 2009 minskade både antalet doktors- och licentiatsexamina.

utresande svenskar. Betydligt färre forskarstuderande kommer från USA till Sverige.

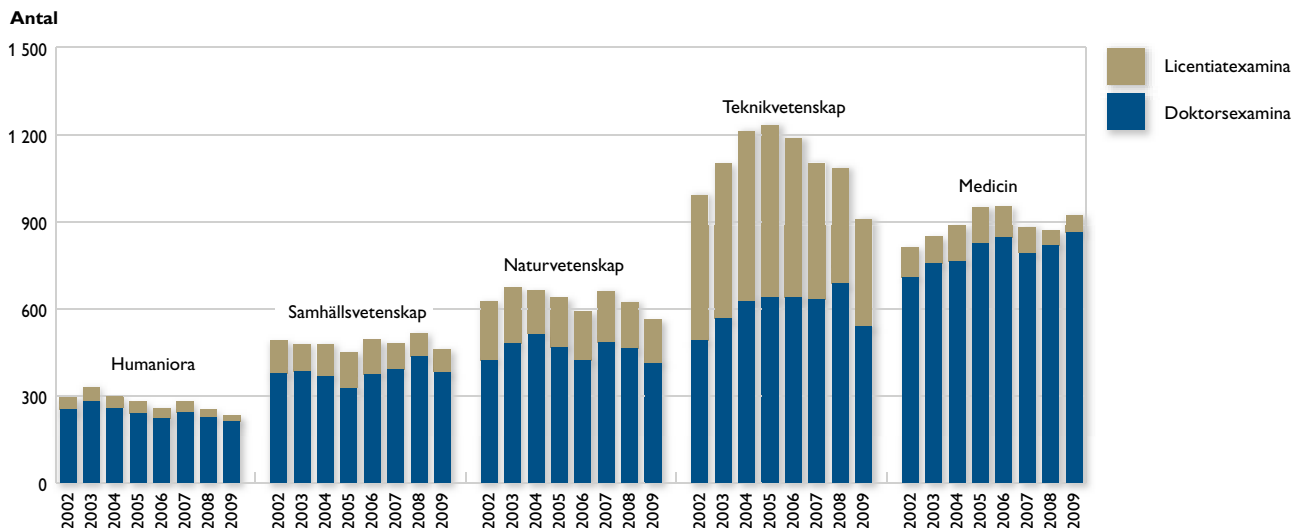
De utresande doktoranderna tillhör främst tekniskt och humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. De inresande utbytesdoktoranderna studerar i störst omfattning inom tekniskt vetenskapsområde, men även i stor omfattning inom medicinskt och humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Sammantaget är det tekniska vetenskapsområdet det största enskilda vetenskapsområdet både bland in- och utresande utbytesdoktorander.

EXAMINA

Det totala antalet examinerade från utbildning på forskarnivå fortsatte att minska under 2009. Under året avlades 2 700 doktorsexamina och 750 licentiatsexamina (figur 31). Det innebär att antalet licentiatsexamina fortsatte att minska och även att antalet doktorsexamina minskade för första gången på drygt femton år, en minskning med 8 procent jämfört med 2008. Att antalet som avlägger en examen minskade 2009 är en logisk följd av att nyantagningen till forskarutbildningen minskade kraftigt mellan åren 2003 och 2005 och därefter inte ökade förrän 2008. Det innebär sannolikt att examinationen kommer att fortsätta minska de närmaste åren.

Av doktorerna var 51 procent kvinnor 2009 vilket kan jämföras med 37 procent tio år tidigare. Bland licentiaterna var 42 procent kvinnor, att jämföra med 32 procent 1999.

Drygt hälften av alla nya doktorer tog en examen inom medicin eller teknikvetenskap. De fem största ämnesområ-

Figur 32. Antalet examinerade inom de fem största ämnesområdena 2002–2009. Antalet doktorsexamina minskade inom alla områden utom medicin under 2009.

dena, medicin, teknikvetenskap, naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora, svarade sammantaget för nio av tio doktorsexamina.

Det minskade antalet doktorsexamina på 8 procent innebar 220 färre examina 2009 jämfört med året innan. Minskningen gällde samtliga stora områden undantaget medicin där antalet doktorsexamina ökade (figur 32). Inom teknikvetenskap minskade antalet doktorsexamina mest, med 22 procent eller 150 examina. 2009 är alltså det första året som effekten av det kraftigt minskade antalet nybörjare inom teknikvetenskap åren 2003–2005 syns i examenstatistiken. Minskningen av antalet doktorsexamina inom naturvetenskap och samhällsvetenskap var ungefär lika stora, drygt 10 procent. Inom humaniora avlades 5 procent färre examina under 2009 jämfört med året innan.

Antalet examinerade licentiatier minskade med 35 procent under perioden 2005–2009. Färre licentiatexamen har avlagts inom de flesta områdena under de senaste åren. Det är inom teknikvetenskap som de flesta, cirka hälften, av alla licentiatexamen avläggs.

DOKTORERNA STUDERADE 8,5 TERMINER INNAN DISPUTATION

Bland dem som avlade en doktorsexamen under 2009 var nettostudietiden 8,5 terminer. Med nettostudietid menas den tid man aktivt ägnat sig åt forskarstudier. Bruttostudietiden däremot anger den totala tiden i utbildningen utan hänsyn

tagen till aktivitetsgrad. Den var i genomsnitt 12 terminer för de som avlade en examen under 2009. För de licentiatexaminerade var nettostudietiden i genomsnitt 5,1 terminer och bruttostudietiden 7 terminer 2009.

Medianåldern under 2009 för en nyexaminerad doktor låg på 35 år och för en licentiat på 31 år. Kvinnorna är ofta något äldre än männen när de tar sin examen. ■

Konstnärlig licentiat- och doktorsexamen

Konstnärliga examina på grund- och avancerad nivå infördes 2007. Konstnärlig licentiat- och doktorsexamen infördes som egna examina den 1 januari 2010. I praktiken har dock konstnärlig forskarutbildning funnits sedan något decennium. Bakgrunden till att nu införa särskilda konstnärliga examina på forskarnivå är att ge den utbildningen möjlighet att utvecklas utifrån det konstnärliga områdets särart. En egen konstnärlig examen på forskarnivå minskar också kraven på att följa de konventionella vetenskapliga normerna och den praxis som tidigare gällde för alla examina på forskarnivå.

Tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå kan sökas av såväl universitet som högskolor hos Högskoleverket. Enligt högskoleförordningen "får tillstånd lämnas inom ett område om den konstnärliga utbildningen, den konstnärliga forskningen och det konstnärliga utvecklingsarbetet vid universitetet eller högskolan har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå inom området kan bedrivas på en hög konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt".

Fram till i mars 2010 hade sex lärosäten ansökt om examensrätt för konstnärlig examensrätt på forskarnivå och två hade beviljats.

Möjlighet för högskolor att få examensrätt på forskarnivå inom ett område

Nytt från 1 januari 2010 är att alla högskolor ska kunna ansöka om att få tillstånd att utfärda generell examen på forskarnivå. Examenstillståndet söks inom ett område och ansökan prövas av Högskoleverket. Det nya begreppet "område" kan rymma ett eller flera forskarutbildningsämnen och är normalt sett smalare och mer tydligt avgränsat än ett vetenskapsområde. Nytt är också att examenstillstånd ska kunna dras in för både universitet och högskolor om man vid utvärdering av forskarutbildningen finner brister i utbildningens kvalitet. Vetenskapsområde som grund för examensrätt på forskarnivå upphör att gälla, och rätten är inte automatiskt kopplad till tilldelning av ytterligare resurser.

Motiven bakom förändringarna är bland annat att förbättra kvalitetssäkringen av forskarutbildningen och att även högskolor med mindre forsknings- och utbildningsmiljöer av hög kvalitet ska kunna ge forskarutbildning. Att främja tvärvetenskaplighet är ytterligare ett syfte.

I högskoleförordningen anges att "Tillstånd att utfärda generella examina får lämnas till andra högskolor än universitet inom ett område, om utbildningen och forskningen vid högskolan har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå inom området kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt". Det Högskoleverket prövar när ansökan har kommit in är om det finns förutsättningar för högskolan att säkerställa att doktoranderna kommer att nå målen i examensbeskrivningen. De förutsättningar som bedöms är exempelvis områdets omfattning och avgränsning, högskolans kvalitetsarbete, forskarutbildningsmiljön, handledarresurser, ekonomiska resurser och infrastruktur.

Den 15 mars 2010 var sista dag för att ansöka om examenstillstånd inför höstterminen 2010. Då hade tio högskolor lämnat in sammanlagt 20 ansökningar om examenstillstånd inom ett område.

Aydin Mert

Turkiet

Program: Avancerad produktdesign

Projekt: "Autonomous Fire Guard Concept"

"Huvudsyftet med projektet är att undersöka robottillämpningar för att övervinna människors brister inom skogsbrandbekämpningen i framtidsscenarioer. En självständig brandvakt kan agera snabbare och effektivare samtidigt som den håller människor borta från de hårda, smutsiga och farliga uppgifterna vid skogsbrandbekämpning."

I samarbete med Husqvarna AB.

INTERNATIONELL MOBILITET

Under läsåret 2008/09 studerade drygt 24 000 svenska studenter utomlands. Antalet har legat på ungefär denna nivå under de senaste tio åren. Däremot har antalet inresande studenter till Sverige ökat kraftigt. Det har mer än tredubblats under samma period. Under läsåret 2008/09 fanns det närmare 37 000 studenter från andra länder som studerade i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå i Sverige.

FORTSATT OBALANS MELLAN ANTALET IN- OCH UTRESANDE STUDENTER

Den totala studentrörligheten över Sveriges gränser fortsätter att öka. Det är dock stor skillnad mellan antalet in- och utresande. Liksom under de senaste tio åren ökade antalet inresande studenter till Sverige. Antalet utresande svenska studenter har ökat något, men långt mindre än antalet inresande.

Under läsåret 2008/09 studerade närmare 24 400 svenska studenter utomlands. Det är – trots en uppgång det senaste året – en minskning med närmare 5 procent under de senaste tio åren. Antalet inresande studenter till Sverige har däremot ökat kraftigt. Det har mer än tredubblats under samma period. Under läsåret 2008/09 fanns det närmare 36 600 studenter från andra länder som studerade i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå i Sverige, vilket var 5 400 fler än föregående läsår. Den utveckling som vi sett under senare år, där antalet inresande studenter är större än antalet utresande, har alltså förstärkts.

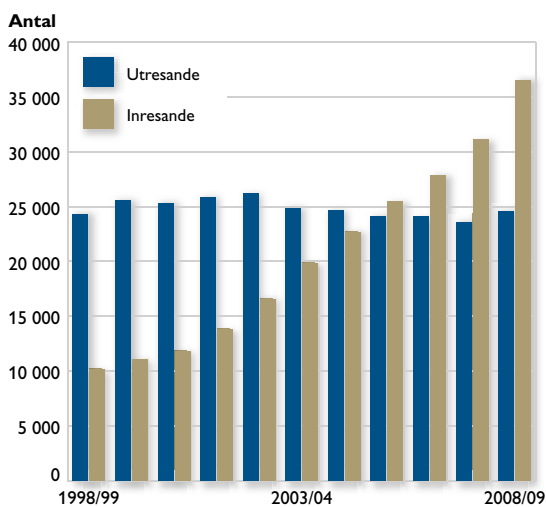
Internationell mobilitet bland doktorander beskrivs i kapitlet *Utbildning på forskarnivå* och bland lärare i kapitlet *Lärare och forskare*.

UTRESANDE STUDENTER FRÅN SVERIGE

ANTALET SVENSKAR SOM STUDERAR UTOMLANDS ÖKAR ÅTER

Under läsåret 2008/09 deltog cirka 24 400 svenska studenter i högskoleutbildning utomlands. Det innebär att antalet utresande har ökat något jämfört med föregående läsår. Den totala ökningen är omkring 3 procent.

De utresande studenterna kan delas upp i två kategorier. Den ena gruppen är studenter som reser ut inom ramen för

Figur 33. In- och utresande studenter. Det är betydligt fler studenter som kommer till Sverige för att studera än svenskar som åker utomlands för att studera. Över 36 000 studenter från andra länder studerade i Sverige läsåret 2008/09. Antalet har mer än tredubblats på tio år.

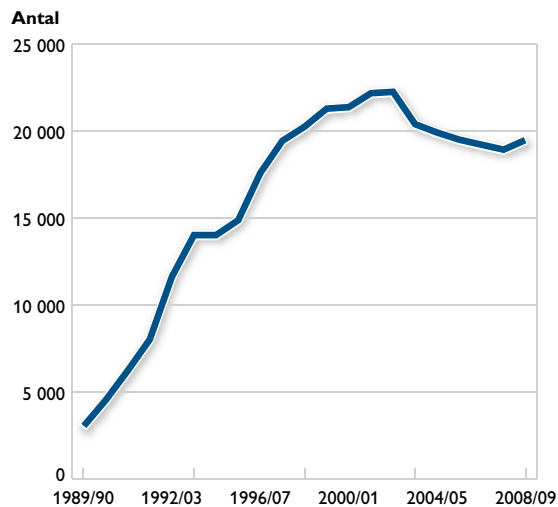
ett utbytesprogram som organiseras av det svenska lärosäte där de studerar. Denna grupp uppgick läsåret 2008/09 till drygt 5 000 studenter. Den andra, och större, gruppen omfattar de studenter som själva ordnar sina studier utomlands. Dessa kallas freemover-studenter, och var närmare 19 500. Uppgiften avser de studenter som fått studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) för utlandsstudier som de organiserar på egen hand.

Från år 1989 – när möjligheten att få studiemedel för studier utomlands öppnades – till och med läsåret 2002/03 ökade antalet utresande freemover-studenter kraftigt, med närmare 20 000 personer. Därefter följde en period med successiv minskning, så att antalet till och med läsåret 2007/08 minskade med 15 procent jämfört med toppåret 2002/03. Minskningen berodde främst på att det var färre som studerade på kortare förberedande språkkurser. Ett år senare, läsåret 2008/09, hade antalet utresande freemover-studenter åter ökat, nu med ca 3 procent eller drygt 500 studenter. Man kan dock säga att situationen totalt sett varit tämligen stabil sedan läsåret 2003/04. Även antalet som studerade utomlands inom ramen för ett utbytesprogram ökade 2008/09. Ökningen var närmare 4 procent eller knappt 200 studenter jämfört med läsåret innan.

ALLT FLER SVENSKAR STUDERAR I ASIEN

– ALLT FÄRRE I AUSTRALIEN

För svenska studenter som väljer att studera utomlands är länder i Europa den vanligaste destinationen. Det är nära två av tre utresande som studerar i Europa, och denna andel har varit relativt sett stabil under den senaste fem åren. Det enskilt största mottagarlandet i Europa är sedan många år Storbri-

Figur 34. Utresande freemover-studenter. Från det att studiemedelsreglerna ändrades 1989 ökade antalet utresande studenter med studiemedel varje år fram till 2002/03. Därefter minskade antalet under flera år. Mellan läsåren 2007/08 och 2008/09 ökade dock antalet igen. Uppgången var 3 procent.

tannien som läsåret 2008/09 tog emot 19 procent av samtliga svenska utresande. Också utanför Europa finns länder som tar emot många svenska studenter. Störst av dessa är USA som tog emot närmare 17 procent.

Den tidigare iakttagna trenden mot att allt fler läser i Asien verkar fortsätta. Nära 2 000 studerade i Asien läsåret 2008/09, vilket är mer än dubbelt så många som fem läsår tidigare. Asiens andel av de utlandsstuderande har vuxit successivt och uppgår numera till drygt 8 procent.

Till de enskilda länder som tog emot fler svenska utlandsstuderande än tidigare hör Danmark och Schweiz, en rad länder i östra Europa samt Japan och Kina. Ökningen av antalet som studerar i Danmark har varit stor och landet är numera det tredje mest populära för utlandsstudier.

Samtidigt som antalet utresande ökar till vissa länder minskar det till andra. Exempelvis var antalet utresande till USA som högst 6 000 studenter, läsåret 1997/98, för att därefter minska varje år till och med 2003/04. Därefter vände utvecklingen och antalet utresande studenter till USA ökar sedan dess sakta, och var läsåret 2008/09 drygt 4 100 personer. Den motsatta utvecklingen gäller Australien. Antalet svenska studenter som läste där ökade snabbt mellan läsåren 1995/96 och 2003/04, från 300 till drygt 3 000. Därefter har antalet minskat successivt, och 2008/09 var antalet utresande till Australien mindre än 1 700.

Också till Nya Zeeland och flera stora mottagarländer i västra Europa har antalet utlandsstuderande minskat under den senaste femårsperioden. I Europa gällde det bland andra Spanien, Italien, Tyskland och Frankrike. I Spanien fortsatte nedgången även det senaste läsåret, medan antalet som studerar i bland andra Storbritannien och Tyskland nu åter ökar. Se vidare *Internationell mobilitet i högskolan läsåret 2008/09*, statistiska meddelanden, UF 20 SM 1001, Högskoleverket och SCB.

MÅNGA SVENSKAR LÄSER LÄKAR- OCH VETERINÄRUTBILDNING UTOMLANDS

De allra flesta av de svenska studenter som studerar utomlands gör det endast en eller ett par terminer, som en del i en utbildning vid ett svenskt lärosäte. Allt fler skaffar sig dock hela eller större delen av sin utbildning utomlands. Det märks genom att andelen av samtliga utlandsstuderande som varit utomlands sex terminer eller mer har ökat, från 20 till 25 procent mellan läsåren 2001/02 och 2008/09.

Antalet som studerar utomlands under längre perioder har ökat, särskilt på utbildningar där det i Sverige är stor konkurrens om platserna. Det gäller inte minst läkarutbildningen. Sedan läsåret 2001/02 har antalet läkarstudenter som studerar utomlands ökat från 600 till nära 2 450. I Danmark gällde

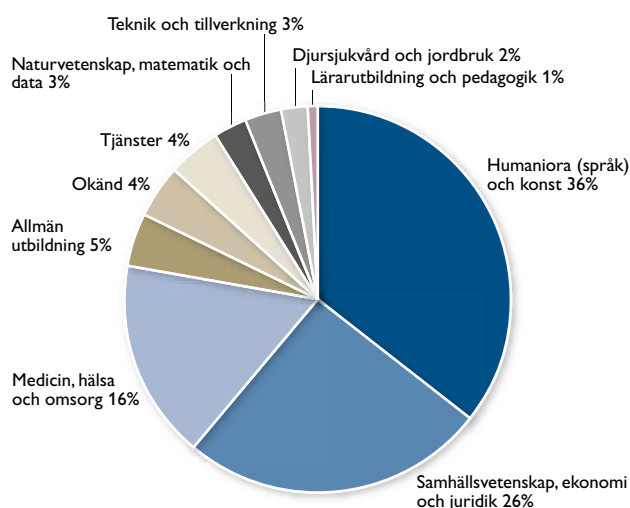
Land	Samtliga utlandsstuderande	därav freemoverstudenter	därav utbytesstudenter
Danmark	1 973	1 843	130
Finland	232	177	55
Island	44	15	29
Norge	608	503	108
Norden	2 853	2 537	320
Belgien	91	42	49
Frankrike	1 290	880	413
Grekland	68	52	16
Irland	179	117	63
Italien	821	695	128
Lettland	48	46	2
Malta	77	72	5
Nederländerna	408	198	211
Polen	852	822	30
Portugal	51	19	32
Rumänien	254	254	0
Ryssland	64	43	21
Schweiz	441	323	119
Slovakien	76	75	1
Spanien	1 559	1 274	290
Storbritannien och Nordirland	4 603	4 123	491
Tjeckien	187	147	41
Turkiet	58	23	35
Tyskland	835	510	330
Ungern	469	447	22
Österrike	181	71	112
Övriga Europa	650	518	134
Europa utom Norden	12 635	10 246	2 424
Sydafrika	87	39	48
Övriga Afrika	150	95	55
Afrika	237	134	103
Kanada	420	143	278
Mexiko	98	18	81
USA	4 099	3 522	588
Övriga Nord- och Mellanamerika	29	18	11
Nord- och Mellanamerika	4 640	3 699	954
Argentina	94	71	30
Chile	170	141	33
Uruguay	41	41	0
Övriga Sydamerika	98	66	33
Sydamerika	402	319	96
Arabemiraten	44	44	0
Indien	563	348	223
Israel	44	40	4
Japan	60	10	50
Kina	597	477	124
Singapore	199	35	168
Sydkorea	93	20	73
Taiwan	119	71	48
Thailand	63	26	37
Övriga Asien	188	129	59
Asien	1 956	1 194	780
Australien	1 649	1 311	354
Nya Zeeland	120	73	48
Oceani	1 769	1 384	402
Totalt	24 492	19 513	5 079

Tabell 13. Antalet svenska studenter som studerade utomlands 2008/09. Närmare två av tre utlandsstuderande svenskar studerade i Europa inklusive Norden. Storbritannien var det enskilt största mottagarlandet, både för utbytes- och freemover-studenter. Totalt sett åkte en femtedel av alla utlandsstuderande dit.

det 720 av de totalt 1 979 svenskar som studerade där, i Polen 690 av 850, i Rumänien 210 av 250, i Tjeckien 110 av 190 och i Ungern 310 av 470. De senaste sju läsåren har även antalet veterinärstudierande utomlands ökat, från 100 till 390, varav 210 studerar i Danmark, 60 i Ungern och 30 i Slovakien.

Den största enskilda studieinriktningen för utresande freemover-studenter var liksom tidigare humaniora – där språkstudier är en stor del – och konst. Det var drygt 36 procent eller närmare 7 100 som studerade med denna inriktning läsåret 2008/09. Den har dock minskat sin andel, från att läsåret 2001/02 ha omfattat nästan 50 procent. Den näst största inriktningen läsåret 2008/09 var samhällsvetenskap, ekonomi och juridik med 26 procent. Den har haft en mindre uppgång de senare åren. Det tredje största området var medicin, hälsa och omsorg – främst till följd av att allt fler studerar till läkare utomlands. Andelen studerande inom medicin, hälsa och omsorg har mer än tredubblats sedan läsåret 2001/02 och av de utresande freemover-studenterna 2008/09 fanns 17 procent med denna inriktning. Andelen studerande inom övriga inriktningar var några få procentenheter vardera (se figur 35). Det gäller också teknik och tillverkning vars andel av de utresande var 3 procent eller 600 studenter. Det kan jämföras med inresande freemover-studenter där andelen läsåret 2008/09 var 34 procent eller drygt 8 000, se vidare nedan.

Lsåret 2008/09 var närmare 61 procent av det totala antalet utlandsstuderande kvinnor. Att kvinnorna dominerar i fråga om utlandsstudier är sannolikt en spegling av kvinnornas dominans inom den svenska högskolan. Andelen kvinnor har varit relativt sett stabil under lång tid, men har sjunkit något under de senaste åren. Lsåret 2003/04 var den drygt 63

Figur 35. Studieinriktning för utresande freemover-studenter läsåret 2008/09. Tre inriktningar dominerade bland dem som studerade i andra länder: humaniora-konst, samhällsvetenskap-ekonomi-juridik och medicin-hälsa-omsorg.

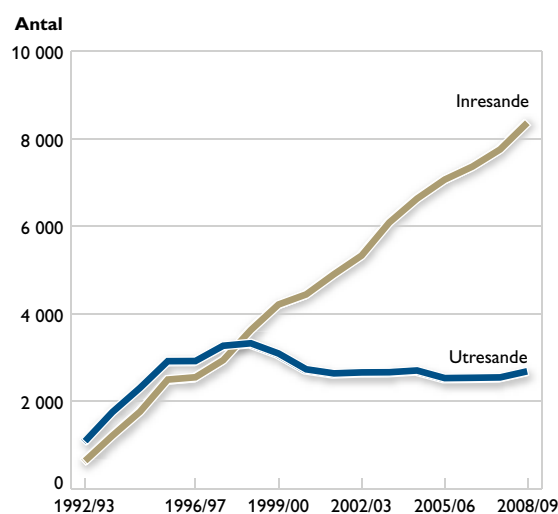
procent. Könsfördelningen bland utbytesstudenter var jämnare än bland freemover-studenter, vilket åtminstone delvis beror på skillnader i studiernas inriktning. Lsåret 2008/09 var andelen kvinnor i den förra gruppen 56 procent medan den i gruppen freemover-studenter var närmare 62 procent.

ERASMUSPROGRAMMET STÅR FÖR HÄLFTEN AV UTBYTET

Lsåret 2008/09 reste drygt 5 000 studenter ut inom ramen för någon form av utbytesprogram, organiserat av ett svenskt lärosäte, som en del i utbildningen. Antalet utresande har varit relativt stabilt under ett antal år. Störst av utbytesprogrammen var EU-kommissionens Erasmusprogram, som svarade för närmare hälften av det totala utbytet. Internationella programkontoret för utbildningsområdet samordnar det svenska deltagandet i detta utbytesprogram.

Utöver Erasmusprogrammet har de flesta svenska högskolor och universitet också egna avtal med lärosäten i andra länder. Sådana bilaterala avtal svarade för närmare hälften av programutbytet. Därutöver finns ett nordiskt program, kallat Nordplus, som är avsett för studenter och lärare inom högre utbildning i Norden. Under läsåret 2008/09 var det drygt 200 svenska studenter som deltog i detta program. Det innebär en nedgång med omkring en femtedel jämfört med läsåret innan.

Inom Erasmusprogrammet åkte de flesta svenska studenterna till Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Spanien eller Nederländerna. Inom de bilaterala utbytesprogrammen studerade många i USA, Australien eller Kanada.

Figur 36. In- och utresande Erasmusstudenter till respektive från Sverige. Erasmusstudenterna utgör knappt hälften av alla studenter som deltar i någon form av organiserat utbytesprogram under ett läsår. Notera att antalet inresande Erasmusstudenter 2008/09 är uppskattat.

Källa: Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

UTLANDSSTUDIER VANLIGAST BLAND ARKITEKTER

Läsåret 2008/09 var det 37 300 studenter som tog sin första examen i Sverige (exklusive inresande studenter). Av dem var det i genomsnitt 13 procent som hade studerat utomlands inom en sexårsperiod före examen. Skillnaderna är dock stora mellan olika examina.

Räknat på examina med minst 50 examinerade fanns störst andel som studerat utomlands, liksom tidigare år, bland examinerade arkitekter – 39 procent. Övriga grupper där mer än 30 procent hade studerat utomlands var examinerade jurister (37 procent), och de med kandidat- eller magisterexamen med inriktning mot ekonomi (33 procent). Av övriga examina ligger många i intervallet 10–30 procent, exempelvis civilingenjörs- och läkarexamen. Många av de examinerade med kandidat- eller magisterexamen (exklusive inriktning mot ekonomi), återfinns också i detta intervall.

I de stora grupperna av examinerade inom vård- och omsorgsområdet respektive inom undervisningsområdet är det en väsentligt mindre andel som har studerat utomlands, 6 respektive 3 procent. Till viss del hänger det ihop med att studenter inom dessa områden är något äldre. Av alla som examinerades läsåret 2008/09 hade närmare var fjärde 25-åring studerat utomlands, men nästan ingen av de examinerade som studerat utomlands var över 34 år. Eftersom studenternas ålder skiljer sig åt mellan olika examina, bidrar det till att också andelen utlandsstuderande skiljer sig åt. Exempelvis var nästan samtliga examinerade civilingenjörer under 35 år, medan närmare 30 procent av examinerade lärare var 35 år eller äldre.

INRESANDE STUDENTER TILL SVERIGE

ANTALET INRESANDE ÖKAR ALLT SNABBARE

Under läsåret 2008/09 deltog omkring 36 600 utländska studenter i svensk högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå. Det är en ökning med drygt 17 procent eller 5 000 studenter jämfört med läsåret innan. Ökningen har pågått alltsedan mitten av 1990-talet och i genomsnitt har ökningstakten varit 12 procent per år. Detta innebär att skillnaden mellan antalet in- och utresande fortsätter att öka. Antalet utresande studenter motsvarar nu bara två tredjedelar av antalet inresande. Ökningen innebär också att de inresande studenterna numera utgör en allt större andel av samtliga studenter i Sverige. Andelen har ökat från drygt 3 till 9 procent under de senaste tio åren.

Av hela gruppen inresande studenter var det läsåret 2008/09 omkring 23 700 som kom till Sverige som så kallade freemover-studenter, dvs. de ordnade själva sina studier här. Denna grupp har mer än fyrdubblats under de senaste tio åren. Ytterligare drygt 13 000 inresande studenter kom inom

Område	Examen	Andel (%) studerat utomlands	Antal första- gångsexami- nerade
Juridik och samhällsvetenskap	Juristexamen	37	978
	Kandidatexamen (exkl. inriktning ekonomi)	14	2 766
	Magister-/kandidatexamen, inriktning ekonomi	33	3 771
	Magisterexamen med ämnesdjup (exkl. inriktning ekonomi)	28	1 079
	Psykologexamen	7	371
	Socionomexamen	6	1 609
	Totalt Juridik och samhällsvetenskap	22	11 101
Konstnärligt område	Kandidatexamen	12	196
	Magisterexamen med ämnesdjup	4	27
	Totalt Konstnärligt område	14	505
Humaniora och teologi	Kandidatexamen	18	1 483
	Magisterexamen med ämnesdjup	13	411
	Totalt Humaniora och teologi	16	2 090
Teknik	Arkitektexamen	39	120
	Civilingenjörsexamen	23	3 176
	Högskoleingenjörsexamen	6	1 732
	Kandidatexamen	11	682
	Totalt Teknik	15	6 383
Medicin och odontologi	Läkarexamen	16	864
	Magisterexamen med ämnesdjup	23	137
	Tandläkarexamen	9	181
	Veterinärexamen	8,2	61
	Totalt Medicin och odontologi	15	1 375
Lant- och skogsbruk	Agronomexamen	18	71
	Totalt Lant- och skogsbruk	13	364
Naturvetenskap	Apotekarexamen	14	147
	Kandidatexamen	12	487
	Magisterexamen med ämnesdjup	13	797
	Receptarieexamen	2	170
	Totalt Naturvetenskap	11	1 624
Vård och omsorg	Arbetssterapeutexamen	6	353
	Biomedicinsk analytikerexamen	7	284
	Sjukgymnastexamen	9	480
	Sjuksköterskeexamen	6	4 100
	Social omsorgsexamen	1	268
	Tandhygienistexamen	1	219
	Totalt Vård och omsorg	6	6 517
Undervisning	Lärarexamen	3	7 093
	Studie- och yrkesvägledarexamen	2	142
	Totalt Undervisning	3	7 281
Övrigt	Totalt Övrigt	10	79
Totalt		13	37 319

Tabell 14. Andel som studerat utomlands av dem som tog sin första examen läsåret 2008/09 (exklusive inresande studenter). I genomsnitt har 13 procent av alla som tog sin första examen 2008/09 studerat utomlands, men det är stora skillnader mellan olika grupper av examinerade. Exempelvis har närmare 40 procent av arkitekterna och juristerna studerat utomlands, medan andelen utlandsstuderande bland de examinerade inom vård- och omsorgsområdet respektive undervisningsområdet var betydligt lägre, 6 respektive 3 procent.

ramen för utbytesprogram, vilket innebär en fördubbling under samma period.

Mer än två tredjedelar av utbytesstudenterna kom via EU-kommissionens Erasmusprogram. Detta program har dock minskat sin andel något under de senaste åren, medan de s.k. bilaterala programmen – dvs. program som baseras på särskilda avtal mellan enskilda lärosäten i olika länder – har ökat. Det nordiska programmet Nordplus har minskat såväl ifråga om andel av hela utbytet som ifråga om antalet studenter.

ANTALET FREEMOVER-STUDENTER FRÅN ASIEN FORTSÄTTER ATT ÖKA

Av de 23 700 freemover-studenterna i Sverige läsåret 2008/09 kom hälften från Europa, om de som saknar landsuppgift inkluderas (se faktaruta). Andelen från Europa har minskat successivt under senare år. Fyra år tidigare, läsåret 2004/05, var den 65 procent. Under samma period har andelen studenter från Asien ökat, från 24 till 40 procent. Läsåret 2008/09 var det 9 400 freemover-studenter från Asien som studerade i Sverige, vilket är mångdubbelt fler än i slutet av 1990-talet. Antalet inresande freemover-studenter från Asien har i genomsnitt ökat med 39 procent per år under det senaste decenniet. Mellan läsåren 2007/08 och 2008/09 var ökningen 35 procent eller drygt 2 400 personer.

De största ursprungsländerna i Asien var läsåret 2008/09 Kina, Pakistan, Iran, Bangladesh och Indien. Från dessa fem länder kom drygt 40 procent av de freemover-studenter som fanns i Sverige och som har landsuppgift. Jämfört med läsåret 2007/08 har den procentuella ökningen varit särskilt stor från Iran (64) och Bangladesh (43), men också från länder i andra världsdelen har det skett en stor ökning, bl.a. från Turkiet (51). Eftersom många studenter från länder inom EU/EES inte söker uppehållstillstånd är, som tidigare sagts, antalet studenter från detta område troligen underskattat. Det finns anledning att tro att det särskilt gäller de nordiska länderna.

Inresande freemover-studenter

Med freemover-studenter avses här, när det gäller inresande studenter, de som beviljats uppehållstillstånd för studier i Sverige, de som inte begärt uppehållstillstånd för studier men fått tillfälliga personnummer som konstruerats av svenska lärosäten, samt de som är utrikes födda och har invandrat mindre än sex månader före studiestarten.

För omkring 6 000 av de inresande freemover-studenterna saknas uppgift om vilket land de kommer ifrån. Det beror främst på att personer från Norden och EU inte behöver uppehållstillstånd för att studera i Sverige. Det innebär att antalet studenter från länder i dessa områden är underskattat.

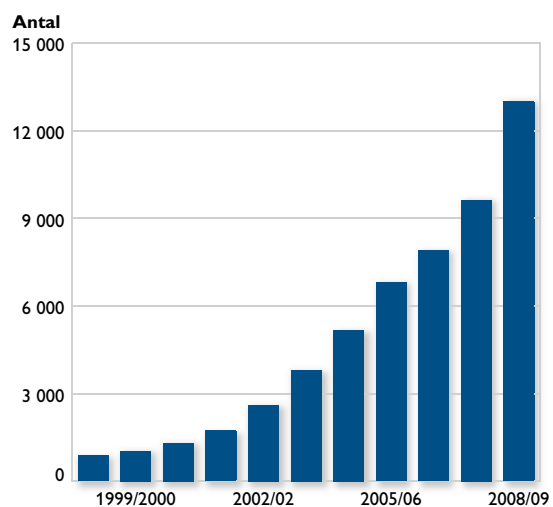
MER ÄN HÄLFTEN AV FREEMOVER-STUDENTERNA FRÅN LÄNDER UTANFÖR EU/EES

Antalet freemover-studenter i Sverige som var födda och/eller medborgare i länder utanför EU/EES och Schweiz, dvs. från länder som kommer att omfattas av studieavgifter, har ökat kraftigt de senaste tio åren (se fig. 37). Ökningen har varit mer än tiofaldig och accelererat under den senare delen av perioden. Läsåret 2008/09 var antalet studenter från berörda länder 13 000. De utgjorde därmed närmare 55 procent av alla inresande freemover-studenter. De fem största ursprungsländerna var, liksom för freemover-studenterna totalt, Kina, Pakistan, Iran, Bangladesh och Indien.

Enligt regeringens proposition införs studieavgifter fr.o.m. hösten 2011, se faktaruta under avsnittet *Sökande-antagna-nybörjare* i kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*. Då kommer sannolikt antalet studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz att minska. Utifrån erfarenheterna från Danmark kan minskningen bli kraftig.

FREEMOVER-STUDENTERNA ÄR ALLT ÄLDRE

De inresande freemover-studenterna i Sverige var läsåret 2008/09, liksom under en lång följd av tidigare år, relativt sett unga om man jämför med övriga studenter i Sverige. Fyra av fem var högst 29 år gamla. Det har dock skett en förskjutning mot högre ålder också bland freemover-studenterna. Det kan bland annat bero på att många av dessa studenter läser på de nya magister- och masterprogrammen där en tidigare examen är behörighetskrav. Andelen i åldrarna 25–29 år har t.ex. ökat med totalt drygt 10 procentenheter under de senaste tio åren. Också ifråga om könsfördelningen skiljer sig inresande

Figur 37. Antal freemover-studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz. Antalet studenter från tredjeländ, dvs. länder som kommer att beröras av studieavgifter, har ökat kraftigt de senaste tio åren. Läsåret 2008/09 var antalet 13 000.

freemover-studenter från övriga studerande i Sverige. Bland freemover-studenterna var en majoritet män, 59 procent, medan andelen män bland övriga studerande i Sverige endast var 38 procent. Tilläggas kan att detta naturligtvis påverkar bilden av könsfördelningen i den totala studentpopulationen i svensk högskola.

Den andel av freemover-studenterna som läser på program har ökat de senaste fem läsåren, i runda tal från 50 till 70 procent. Det handlar främst om magister- och masterprogram. Dessa program är relativt sett korta, ett till två år, vilket bidrar till att freemover-studenter ofta har en kort studietid i Sverige. Lsåret 2008/09 hade drygt 82 procent i denna grupp studerat högst fyra terminer i Sverige. Huvuddelen, drygt 55 procent, hade studerat högst två terminer.

Den vanligaste inriktningen på studierna var teknik och tillverkning. Närmare 34 procent av de inresande freemover-studenterna i Sverige återfanns läsåret 2008/09 inom detta område. Fem läsår tidigare var motsvarande andel knappt 24 procent. Näst vanligast var studier inom naturvetenskap, matematik och data, där andelen läsåret 2008/09 var 15 procent. Denna andel har varit i stort sett oförändrad under de senaste fem läsåren. Den höga andelen studerande inom naturvetenskap och teknik förklarar delvis att männen är överrepresenterade bland de inresande studenterna, eftersom männen utgör en majoritet inom dessa områden. De vanligaste inriktningarna efter naturvetenskap och teknik var samhällsvetenskap och humaniora. Närmare 39 procent av de inresande freemover-studenterna i Sverige återfanns inom dessa områden.

ÖVER 13 000 INRESANDE STUDENTER DELTAR I UTBYTESPROGRAM I SVERIGE

När det gäller inresande studenter som kommer via utbytesprogram fortsätter antalet att öka i samma takt som tidigare. Under de senaste tio åren har antalet fördubblats. Lsåret 2008/09 var det 13 100 utbytesstudenter som kom till Sverige, vilket är närmare 8 procent mer än året innan. Det innebär också att inom utbytesprogram var de inresande till Sverige mer än dubbelt så många som de svenskar som reste ut.

Liksom tidigare läsår kom under läsåret 2008/09 huvuddelen av de inresande utbytesstudenterna från Europa. Andelen var drygt 75 procent. Denna andel har dock under senare år minskat successivt, även om minskningen går långsamt. Minskningen gäller inte minst studenter från Norden, vars andel har mer än halverats under de senaste tio åren och läsåret 2008/09 inte var mer än drygt 6 procent. Också från Nordamerika har andelen utbytesstudenter minskat och var detta läsår 8 procent.

Andelen utbytesstudenter från Asien har ökat under hela 2000-talet, men ökningen var särskilt stark under de senaste

Ursprungsland	Samtliga inresande studenter	därav utbytesstudenter	därav freemover-studenter
Danmark	306	127	180
Finland	1 814	546	1 280
Island	179	39	143
Norge	477	127	353
Norden	2 776	839	1 956
Belgien	249	226	23
Estland	120	28	93
Frankrike	1 964	1 622	351
Grekland	245	79	167
Irland	102	78	24
Italien	691	528	176
Lettland	112	46	67
Litauen	265	146	122
Nederländerna	685	574	114
Polen	564	416	153
Portugal	159	115	45
Rumänien	123	29	96
Ryssland	447	139	311
Schweiz	270	225	46
Spanien	1 158	987	185
Storbritannien och Nordirland	468	353	119
Tjeckien	228	207	23
Turkiet	608	280	334
Tyskland	2 903	2 218	725
Ukraina	249	91	160
Ungern	123	93	34
Österrike	436	382	60
Övriga Europa utom Norden	649	247	403
Europa utom Norden	12 813	9 109	3 830
Ökänt inom Norden och Europa	6 043	0	6 043
Etiopien	159	5	154
Ghana	122	9	113
Kamerun	323	0	323
Nigeria	376	0	376
Övriga Afrika	556	125	431
Afrika	1 536	139	1 397
Bangladesh	807	4	803
Indien	980	184	797
Iran	1 415	0	1 415
Japan	249	126	125
Kina	3 147	495	2 708
Pakistan	2 344	19	2 325
Singapore	257	234	29
Sydkorea	221	166	60
Taiwan	103	45	59
Thailand	232	18	216
Vietnam	183	71	115
Övriga Asien	779	79	715
Asien	10 715	1 441	9 367
Kanada	455	285	174
Mexiko	316	165	155
USA	925	553	376
Övriga Nord- och Mellanamerika	96	31	65
Nord- och Mellanamerika	1 792	1 034	770
Brasilien	144	57	87
Övriga Sydamerika	297	93	204
Sydamerika	441	150	291
Australien	411	349	66
Övriga Oceanien	39	29	10
Oceanien	450	378	76
Totalt	36 563	13 090	23 731

Tabell 15. Antalet inresande studenter till Sverige 2008/09. Två av fem inresande studenter till Sverige kommer från Europa, vilket är en minskning jämfört med föregående läsår. Det enskilt största ursprungslandet är totalt sett Kina. Därifrån kommer nästan en tiondel av alla inresande studenter. Antalet inresande är numera tre gånger fler än i slutet av nittio-talet. Särskilt stor har antalsökningen varit från Asien.

åren i perioden. Läsåret 2008/09 utgjorde de asiatiska studenterna 11 procent av alla inresande utbytesstudenter. I antal räknat var de drygt 1 400, vilket var mer än åtta gånger fler än i slutet av 1990-talet.

Av alla länder som skickade utbytesstudenter till Sverige var Tyskland, Frankrike och Spanien de enskilt största. Närmare en tredjedel av de inresande utbytesstudenterna kom från dessa tre länder.

En majoritet av de inresande utbytesstudenterna var unga, och andelen har ökat under de senaste tio åren. Mellan läsåren 1999/2000 och 2008/09 ökade andelen som var under 25 år från 80 till 85 procent. Utbytesstudenterna var också väsentligt yngre än de inresande studenter som själva ordnade sina studier i Sverige, se ovan. Könsfördelningen bland utbytes-

studenterna var liksom tidigare år jämn; 51 procent kvinnor och 49 procent män.

Så gott som alla inresande utbytesstudenter studerade högst två terminer i Sverige och de studerade nästan uteslutande på kortare fristående kurser. Dessa kurser fanns liksom tidigare framför allt inom juridik och samhällsvetenskap, men denna inriktning minskade mellan 1999/2000 och 2008/09 sin andel från 46 till 32 procent. Andra inriktningar med en stor andel studenter var humaniora och konst samt teknik och tillverkning som vardera hade omkring 20 procent. Också inriktningen naturvetenskap-data-matematik hade en relativt stor andel studenter, drygt 13 procent. Tilläggas kan att båda de senare inriktningarna successivt har ökat sina andelar under de senaste tio åren. ■

Vitorio Benedetti

Brasilien

Program: Interaktionsdesign

Projekt: "Mapping Experiences"

I samarbete med HumLab.

"Mapping Experiences diskuterar brett hur nya lokaliseringstekniker påverkar kartframställningsprocessen och digitala lokaliseringstjänster i allmänhet, vilket har lett till tjänstekonceptet Walkabout. Walkabout syftar till att hjälpa invånare att inleda eller åter inleda ett romantiskt förhållande till den stad de bor i. Genom att upptäcka och återuppleva erfarenheter återfår man känslan av att vara på en plats för första gången. Sedd med andras ögon blir staden mer intressant och levande."

UTBILDNING OCH ARBETE

Med en högskoleutbildning ökar möjligheten att få en etablerad ställning på arbetsmarknaden. En stor majoritet av de nyexaminerade har ett yrke som kräver en högskoleutbildning. Det finns dock stora skillnader mellan olika utbildningsgrupper i hur snabbt man kommer in på arbetsmarknaden.

UTBILDNINGSNIVÅ OCH ARBETSMARKNADSSTÄLLNING

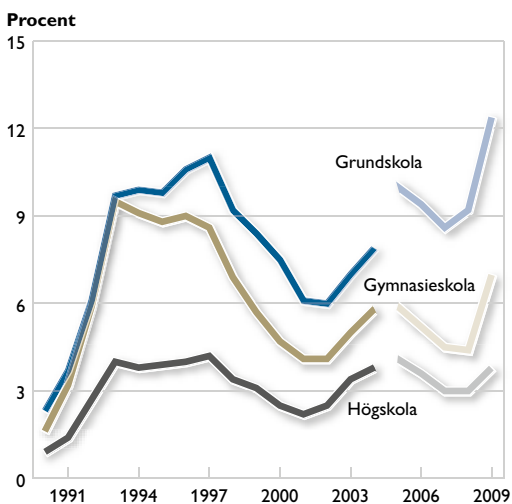
HÖGSKOLEUTBILDDE HAR LÄGST ARBETSLÖSHET

En högskoleutbildning innebär för de allra flesta att man förbättrar sin ställning på arbetsmarknaden. Uppgifter om arbetslöshet för grupper med olika utbildningsnivå visar att arbetslösheten under hela perioden 1990–2009 har varit lägst för personer med högskoleutbildning (figur 38). Arbetslösheten har nästan hela tiden varit högst för personer med enbart grundskoleutbildning medan gymnasieutbildade har haft en arbetslöshet mellan nivån för högskole- och grundskoleutbildade. Särskilt under lågkonjunkturen på 1990-talet var arbetslösheten klart lägre bland högskoleutbildade jämfört med gymnasie- och grundskoleutbildade. Detsamma verkar gälla under lågkonjunkturen 2009.

Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) uppskattade andelen arbetslösa år 2009 till 3,8 procent för högskoleutbildade, 7,0 procent för gymnasieutbildade och 12,4 procent för grundskoleutbildade. Det var en ökning av arbetslösheten i alla grupper mellan 2008 och 2009. Ökningen var minst, 0,8 procentenheter, för personer med högskoleutbildning och störst, 3,2 procentenheter, för personer som endast avslutat sin grundskoleutbildning.

En orsak till att högskoleutbildade har den starkaste ställningen på arbetsmarknaden är att en person med högre utbildning lättare kan ersätta en person med lägre utbildning än det omvända förhållandet.

I takt med att fler i arbetskraften har en högskoleutbildning finns också en utveckling mot att arbetsgivarna ökar ut-

Figur 38. Arbetslöshet (procent) efter utbildningsnivå i arbetskraften 1990–2009, 16–64 år. Uppgifterna är hämtade från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU). Under 2005 ändrades definitionen av arbetslöshet, vilket medför att uppgifterna om arbetslöshet till och med 2004 inte kan jämföras med uppgifterna från och med 2005. Uppgifterna i figuren är baserade på en svensk definition av arbetslöshet, vilket innebär att heltidsstuderande som söker och kan ta ett arbete inte räknas som arbetslösa. I gruppen med högskoleutbildning ingår också annan eftergymnasial utbildning än den som ges vid universitet och högskolor.

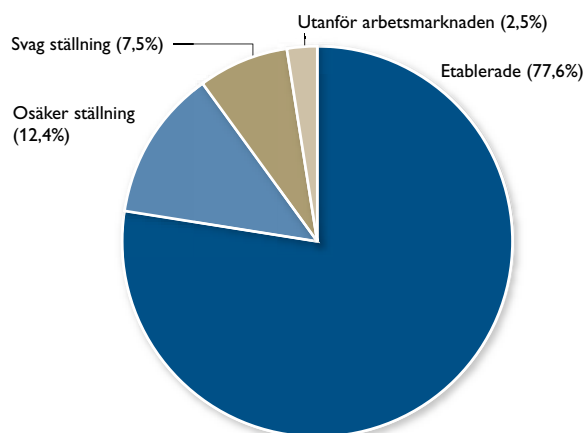
bildningskraven vid nyrekryteringar. Att arbetsgivarna ökar utbildningskraven för olika yrken behöver dock inte betyda att den högre utbildningen är helt nödvändig för de arbetsuppgifter som ska utföras.

ETABLERING PÅ ARBETSMARKNADEN

NÄSTAN ALLA HADE FÖRVÄRVSARBETAT

En majoritet av alla nyexaminerade från universitet och högskolor etablerar sig relativt snabbt på arbetsmarknaden. Drygt 53 000 personer hade avlagt en examen från universitet och högskolor läsåret 2005/06. Av dem var det drygt 44 000 som dessutom kunde följas med avseende på arbetsmarknadsställning 2007. Nästan åtta av tio hade uppnått en etablerad ställning på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter sin examen (figur 39). En etablerad ställning innebär att personerna under år 2007 var sysselsatta i november månad, hade en årsinkomst från förvärvsarbete som motsvarade minst 15 000 kronor per månad. De hade ingen period av arbetslöshet eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd, och de var inte studerande eller hade flyttat till ett annat land. (Metoden redovisas i rapporten *Etableringen på arbetsmarknaden*, Högskoleverkets rapportserie 2003:7 R. De senast redovisade uppgifterna finns i *Etableringen på arbetsmarknaden*, Högskoleverkets rapportserie 2009:28 R.)

Personer med osäker ställning på arbetsmarknaden hade antingen varit arbetslösa någon gång under 2007, saknade sysselsättning i november månad, eller nådde inte upp till den årsinkomst som krävs för vår definition av etablerade. Svag ställning på arbetsmarknaden har de personer som hade ännu lägre årsinkomst från förvärvsarbete eller längre perioder av arbetslöshet under året. I uppföljningen hade drygt 12 procent av de nyexaminerade en osäker ställning och 7,5 procent hade

Figur 39. Ställningen på arbetsmarknaden 2007 för examinerade läsåret 2005/06. Figuren visar andelen av totalt 44 100 examinerade från högskoleutbildning som tillhörde någon av grupperna etablerade, osäker ställning, svag ställning, eller som var helt utanför arbetsmarknaden.

en svag ställning på arbetsmarknaden. Det var alltså ungefär 20 procent som tillhörde någon av dessa två grupper 1–1,5 år efter examen. Totalt 97,5 procent hade förvärvat arbetat, medan endast 2,5 procent (knapp 1 100 personer) hade stått helt utanför arbetsmarknaden under hela 2007.

HÖG ANDEL ETABLERADE INOM MEDICIN, TEKNIK, VÅRD OCH OMSORG

I alla arbetsmarknadsuppföljningar som Högskoleverket hittills har genomfört har det varit stora skillnader i andelen etablerade mellan olika examina, här benämnda examensgrupper. I uppföljningen 2007 hade nio examensgrupper minst 90 procent etablerade 1–1,5 år efter sin examen. De grupper som hade en så hög andel etablerade utgjorde knappt en sjättedel av alla examinerade 2005/06. Det gällde bland andra personer med en läkar- eller tandläkarexamen, civilingenjörsexamen med bygg-, data- eller maskininriktning samt en högskoleingenjörsexamen med inriktning mot byggteknik.

De flesta examensgrupperna hade mellan 70 och 89 procent etablerade. Bara några få grupper hade högst 60 procent etablerade, bland andra kandidatexamen med naturvetenskapligt huvudämne, kandidat- eller magisterexamen med vissa humanistiska huvudämnena eller en examen med konstnärligt huvudämne.

Om man grupperar både yrkesexamina och olika generella examina efter sina respektive ämnen får man en grov områdesindelad sammanställning av etableringen på arbetsmarknaden. Nyexaminerade inom områdena medicin/odontologi, teknik samt vård och omsorg hade en hög andel etablerade, 93, 85 respektive 82 procent (tabell 16). Områdena juridik/samhällsvetenskap, lant- och skogsbruk samt undervisning låg närmast den genomsnittliga etableringsandelen med 77 respektive 75 procent etablerade. Klart under den genomsnitt-

Område	Andel etablerade %	Antal i uppföljningen
Medicin/odontologi	93	1 420
Teknik	85	7 381
Vård och omsorg	82	8 540
Juridik/samhällsvetenskap	77	12 145
Lant- och skogsbruk	77	302
Undervisning	75	9 190
Naturvetenskap	69	1 501
Humaniora/teologi	56	1 998
Konstnärligt ämnesområde	40	512
Totalt	78	42 989

Tabell 16. Andel etablerade (procent) och antal som ingick i uppföljningen inom nio olika områden, examinerade 2005/06 och etablerade på arbetsmarknaden 2007. Områdena inkluderar både olika generella examina och olika yrkesexamina. I exempelvis naturvetenskap ingår apotekar- och receptarieexamen samt kandidat- och magisterexamen med naturvetenskapligt huvudämne.

liga etableringsandelen låg det naturvetenskapliga området, humaniora/teologi samt det konstnärliga området. Dessa tre områden utgjorde dock bara knappt en tiondel av alla examinerade läsåret 2005/06.

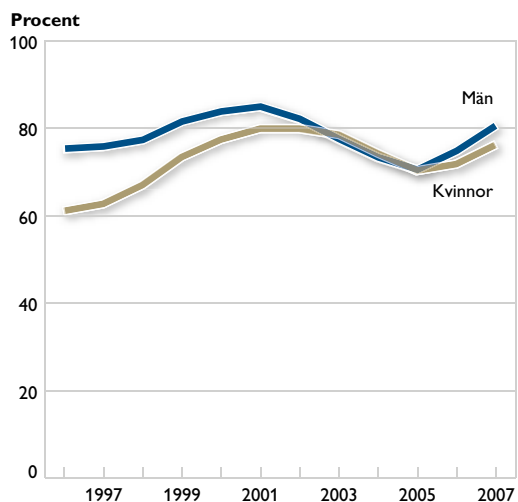
GOD ÖVERENSSTÄMMELSE MELLAN UTBILDNING OCH YRKE

Drygt nio av tio av dem som 1–1,5 år efter en examen från högskolan var etablerade på arbetsmarknaden 2007 hade yrken som normalt kräver en högskoleutbildning. Yrket var också oftast i relativt god överensstämmelse med utbildningens inriktning. Detta gäller särskilt för personer med en yrkesexamen, och allra mest för dem som hade en yrkesexamen med inriktning mot ett legitimationsyrke, t.ex. läkare, tandläkare eller sjukgymnast. Totalt sett visade uppgifter om etableringen i olika yrken att de flesta som examinerats från högskolan hade kompetenser som är eftertraktade på arbetsmarknaden. Nyexaminerade inom grupper med en låg andel etablerade hade dock i högre utsträckning än andra sådana yrken som inte kräver en högskoleutbildning.

ETABLERINGEN PÅVERKAS AV KONJUNKTURENS SVÄNGNINGAR

Högskoleverket har följt högskolestudenters etablering på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter examen för alla examensårgångar 1994/95–2005/06. I stort sett har etableringen följt konjunktorens svängningar, men det finns också områden som haft en annan utveckling än arbetsmarknaden som helhet.

Vissa år har det varit stora skillnader i behov av nyexaminerade mellan olika delar av arbetsmarknaden. Eftersom män och kvinnor ofta väljer olika utbildningsområden och där-

Figur 40. Andel (procent) kvinnor och män som var etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter examen. Examinerade 1994/95–2005/06.

med etablerar sig i olika sektorer av arbetsmarknaden kan det ibland uppstå stora könsskillnader i etablering (figur 40). Under 1990-talet hade teknikområdet, som domineras av män, ett betydligt bättre konjunkturläge än undervisning, vård och omsorg som domineras av kvinnor. Män hade som mest 14 procentenheter högre etableringsandel än kvinnor (1996). Under perioden 2003–2005 hade däremot kvinnor lika hög andel etablerade som män. De kvinnodominerade områdena vård, omsorg och utbildning är i huvudsak skattefinansierade verksamheter som utförs i offentlig eller privat regi medan teknikområdet med en majoritet män finns i den privata sektorn. Konjunktursvängningarna kommer ofta med en tids fördröjning till den offentliga sektorn.

De senaste uppgifterna om etableringen på arbetsmarknaden efter examen avser 2007. Det var ett år med relativt goda etableringsmöjligheter. Därefter har läget troligtvis försämrats (se figur 38), och det gäller särskilt mellan 2008 och 2009. Först i början av 2011 blir det möjligt att i statistiken också se vilka grupper av examinerade som under lågkonjunkturen 2009 hade svårt respektive lätt att etablera sig på arbetsmarknaden. Från tidigare uppföljningar har vi dock kunnat se att det finns vissa utbildningsgrupper som oavsett konjunktur haft en hög andel etablerade (över 70 procent etablerade). Det gäller exempelvis personer med läkar-, specialpedagog-, receptarie- eller optikerexamen samt civilingenjörsexamen med inriktningar mot bygg- eller maskinteknik eller högskoleingenjörsexamen med inriktning mot maskinteknik.

FLER FORTSÄTTER ATT STUDERA I HÖGSKOLAN VID HÖG ARBETSLÖSHET

Det har diskuterats hur konjunktrens svängningar inte bara påverkar högskoleutbildades etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden utan också kan påverka hur många som söker sig till högskolan. Högskoleverket har analyserat hur dessa samband har sett ut under de senaste två decennierna (*Samband mellan konjunktur och högskolestudier?*, statistisk analys 2009/9, Högskoleverket).

Ett av resultaten var att sambanden är svåra att belägga med statistisk säkerhet. Det visade sig dock finnas ett visst samband mellan andelen arbetslösa och benägenheten att studera vidare efter en examen, det vill säga att stanna kvar i högskolan. En hög arbetslöshet vid tiden för examen kan tänkas påverka tidpunkten för att ta ut en examen, men det verkar alltså också göra att fler väljer att påbörja en vidareutbildning än när arbetslösheten är låg. Det kan betyda att en person med kandidatexamen går vidare till den avancerade nivån, eller att en person som i princip är färdig med ett utbildningsprogram som leder till kandidatexamen läser andra kurser vid sidan av. Detta kan vara ett sätt att bredda sin kompetens

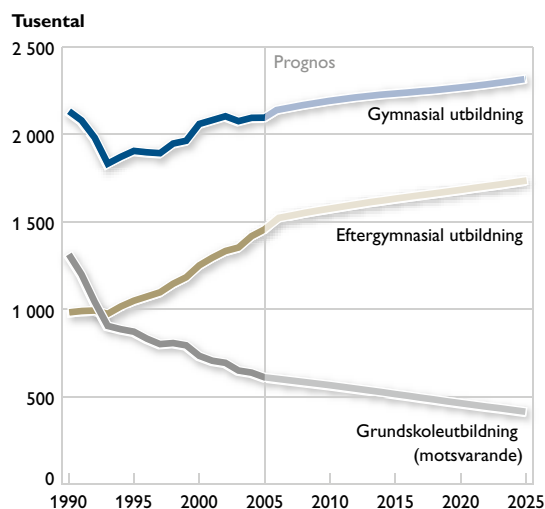
för att öka möjligheten till anställning när konkurrensen om jobben är stor.

BALANSEN MELLAN ANTALET EXAMINERADE OCH ARBETSMARKNADENS BEHOV

ÖKAD TILLGÅNG PÅ HÖGSKOLEUTBILDADE

Sedan flera år tillbaka har arbetsmarknaden fått ett betydligt större tillskott av högskoleutbildade än det antal med en högskoleutbildning som avgått med pension. Med varje ny examensårskull som träder ut på arbetsmarknaden sker således en viss höjning av utbildningsnivån i arbetskraften. Dessutom finns många medelålders och äldre som genomgår vidareutbildning vid universitet eller högskola, vilket ytterligare höjer utbildningsnivån i arbetskraften. Totalt sett ökar andelen i arbetskraften med en eftergymnasial utbildning (de allra flesta med en högskoleutbildning) samtidigt som andelen med enbart en grundskoleutbildning minskar. Denna utveckling var särskilt påtaglig under den period när den högre utbildningen byggdes ut under 1990-talet och början av 2000-talet. Det årliga nettotillskottet av personer med eftergymnasial utbildning, när pensionsavgångarna räknats bort, var i genomsnitt 49 000 personer under perioden 2000–2006. Under perioden 2007–2025 beräknas dock antalet med en eftergymnasial utbildning inte öka lika mycket som under den föregående perioden, bara med cirka 10 000 per år (figur 41).

Det årliga tillskottet till befolkningen av personer med en examen från högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå har under senare år legat på drygt 50 000 personer. Av

Figur 41. Förvärvsarbetande med olika utbildningsnivå 1990–2006 och beräknat behov av arbetskraft med olika utbildningsnivå 2007–2025. Antalet eftergymnasialt utbildade (till övervägande del högskoleutbildade) beräknas inte öka lika mycket under perioden 2007–2025 som det gjorde under perioden 1994–2005.

Källa: Statistiska centralbyrån, *Trender och prognoser 2008*.

dessa är det dock en del som flyttar utomlands eller fortsätter att studera. Det gjorde ungefär var sjätte (knappt 10 000 personer) av dem som examinerades läsåret 2005/06. När dessa räknas bort har det årliga tillskottet av examinerade till arbetsmarknaden varit drygt 40 000 de senaste åren.

Arbetsmarknaden får också ett årligt tillskott av cirka 10 000 högskoleutbildade som inte har avlagt en examen men som har högskolepoäng som motsvarar flera års högskolestudier. De är i många fall jämförbara med dem som har avlagt en examen. Erbjudande om anställning redan under utbildningstiden kan ha varit ett skäl till att man inte hade avlagt någon examen. Därutöver tillkommer ett årligt tillskott av cirka 3 000 personer med en examen på forskarnivå.

Sverige har sedan flera år dessutom haft ett invandringsöverskott på personer med en eftergymnasial utbildning, det vill säga att det är fler med en eftergymnasial utbildning som flyttar till Sverige än det är som lämnar landet. I förvärsaktiva åldrar, 25–64 år, har det årliga tillskottet av eftergymnasialt utbildade som en konsekvens av invandringsöverskottet varierat mellan cirka 4 500 och drygt 10 000 sedan början av 2000-talet. Invandringsöverskottet varierar mellan olika utbildningsområden och det finns också områden där det är fler som lämnar än som kommer till Sverige. Några områden som under de senaste åren haft ett större invandringsöverskott av eftergymnasialt utbildade är teknik, ekonomi, humaniora, konstnärligt område och naturvetenskap samt de två yrkesutbildade grupperna läkare och sjuksköterskor.

Den höjda utbildningsnivån varierar stort mellan olika utbildningsområden. Vissa grupper har ökat kraftigt i antal medan andra inte har ökat alls. Samtidigt sker långsamma förändringar i behoven av olika utbildade personer. Förändringar i arbetsmarknadens behov sker ofta inte på samma sätt eller i samma takt för olika högskoleutbildade grupper.

LÅG ARBETSLÖSHET FÖR VISSA HÖGSKOLEUTBILDADE ÄVEN UNDER LÅGKONJUNKTUREN

Den statistik om etableringen på arbetsmarknaden efter examen som Högskoleverket redovisar och som sammanfattades tidigare i detta kapitel bör främst ses som en mätning av hur balansen mellan antalet nyexaminerade och arbetsmarknadens behov av olika utbildade grupper tidigare har sett ut.

Arbetsgivarnas bedömningar om rekryteringsbehovet av olika högskoleutbildade grupper kan ge information om det nuvarande balansläget på arbetsmarknaden. Statistiska centralbyrån har gjort regelbundna sådana undersökningar sedan 1959. I den senast genomförda undersökningen bland arbetsgivare, hösten 2009, framgår att dagens arbetsmarknadssituation är osäker för nyexaminerade (se *Arbetskraftsbarometern '09*, Statistiska centralbyrån.). Antalet sysselsatta

minskade med närmare 90 000 personer mellan september 2008 och september 2009.

I spåren av den finansiella krisen är de kortsiktiga utsikterna på arbetsmarknaden inte så goda för unga och nyexaminerade personer. Men även nu, liksom tidigare, är chanserna till inträde på arbetsmarknaden bättre om man har en högskoleutbildning än om man inte har det (se figur 38). Uppgifter från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar visar att under lågkonjunkturen har vissa grupper, särskilt inom områdena undervisning, vård och omsorg, haft fortsatt låg arbetslöshet.

ARBETSMARKNADENS BEHOV ÄNDRAS BÅDE PÅ KORT OCH LÅNG SIKT

Dagens lågkonjunktur visar att arbetsmarknadens behov av att rekrytera nyexaminerade snabbt kan förändras på kort sikt. I det långa perspektivet är det faktorer som näringsgrensutveckling, yrkessammansättning, pensionsavgångar och invandringens förändringar som är avgörande för hur behovet av olika nyexaminerade grupper förändras. Baserat på ett antal antaganden om den långsiktiga utvecklingen har Högskoleverket sedan 2006 årligen publicerat beräkningar av det framtida balansläget på arbetsmarknaden för ett trettioårigt utbildningsgruppar. Underlaget till beräkningarna är de långtidsprognoser som Statistiska centralbyrån genomför med tre års mellanrum (*Trender och prognoser*). Uppgifterna uppdateras varje år med nya antal studenter och nya balanser mellan in- och utvandring. (Se vidare rapporten *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden. Ett planeringsunderlag inför läsåret 2010/11*, Högskoleverkets rapportserie 2010:1 R.)

LÅGT STUDENTINTRESSE VANLIGASTE SKÄLET TILL BRIST

För en dryg tredjedel av de 31 utbildningsgrupper som ingår i Högskoleverkets redovisning pekar beräkningarna på balans eller en ganska god balans mellan antalet nyexaminerade och arbetsmarknadens behov av nyexaminerade när personer som börjar en utbildning hösten 2010 beräknas komma ut på arbetsmarknaden. Grupper där det beräknade behovet av nyexaminerade ser ut att matchas av antalet examinerade är bland andra sjukgymnaster, arkitekter, gymnasielärare och grundskollärare, senare år, samhälls- och beteendevetare, teologer och veterinärer. För en knapp tredjedel av grupperna finns risk för underskott på examinerade, och i ungefär lika många grupper finns det i stället risk för ett överskott på examinerade om inga förändringar görs när det gäller utbildningsutbudet.

När det gäller risk för underskott handlar det ofta om grupper som kommer att ha stora pensionsavgångar under det kommande decenniet. Det gäller till exempel utbildningar

som leder till yrken som biomedicinsk analytiker, receptarie, tandläkare, förskollärare, yrkeslärare och högskoleingenjör. Några av de här grupperna är svåra att ersätta med närliggande kompetenser, bland andra tandläkarna som har krav på legitimation.

Svagt studieintresse är i de allra flesta fall skälet till att det ser ut att bli brist på vissa utbildningsgrupper. På dessa utbildningar, bland andra högskoleingenjörutbildningarna och utbildningar till biomedicinsk analytiker och förskollärare finns redan kapaciteten att anta fler studenter.

För tandläkarna är det istället för få utbildningsplatser. Sverige är heller inte självförsörjande på läkare eftersom utbildningsplatserna varit otillräckliga. Den läkarbrist som

finns sedan flera år har täckts med en aktiv rekrytering av läkare som utbildats i andra länder. Örebro universitet fick nyligen tillstånd att utfärda läkarexamen. Det kan bidra till att behovet att rekrytera läkare från andra länder på sikt kan minskas.

Examinerade inom konst, ekonomi, naturvetenskap, journalistik/kommunikationsvetenskap och juridik är exempel på grupper med risk för ett överskott på nyexaminerade när de som börjar en utbildning hösten 2010 beräknas komma ut på arbetsmarknaden. För dessa kan det bli ökade svårigheter att få ett jobb inom sitt utbildningsområde om inte behoven plötsligt ökar mer än vad som framräknats utifrån bland annat förväntade pensionsavgångar. ■

icio

Malin Grummas

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: "ICIO personal transporter for seniors"

I samarbete med Seniorer i tiden.

"Målet med detta arbete är att, på grundval av äldre människors livsstil och vardagsaktiviteter, skapa en produktlösning som underlättar användarens behov av mer oberoende och möjlighet till rörlighet och aktiva livsstilar. Projektet syftar till att visa en begreppsmässig lösning för ett attraktivt transportmedel för äldre människor som ett alternativ till rullatorn/ scootern för att bättre hantera behoven och kraven i dag. Resultatet är en bild av framtiden som fokuserar på användarna och deras miljö."

LÄRARE OCH FORSKARE

De anställda i högskolan utgör ungefär en fjärdedel av all statlig personal. År 2009 uppgick de till 66 300 individer, eller 52 600 helårspersoner. Detta innebär att antalet individer ökade med 6 procent och antalet helårspersoner med 5 procent jämfört med år 2008. I detta kapitel redovisas huvudsakligen den personal som ägnar sig åt forskning och undervisning, dvs. lärare och forskare.

DEN FORSKANDE OCH UNDERVISANDE PERSONALEN

Av all personal vid universitet och högskolor arbetade 63 procent huvudsakligen med forskning och undervisning år 2009, inklusive forskarstuderande med anställning som doktorand. I följande redovisning räknas emellertid forskarstuderande som studerande och ingår därför inte i uppgifterna för den forskande och undervisande personalen.

Då forskarstuderande undantas helt, uppgår andelen som ägnar sig åt forskning och utbildning till 56 procent av personalen eller 25 000 helårspersoner. Detta är en ökning med drygt 1 000 helårspersoner eller 4 procent jämfört med 2008.

Den forskande och undervisande personalen består till stor del av de lärare som har anställning enligt högskoleförordningen – professorer, forskarassistenter, lektorer, adjunkter samt gäst- och timplärare. Dessutom finns ett stort antal anställda med forskande och undervisande uppgifter som ingår i gruppen annan forskande och undervisande personal. Gruppen består till största delen av personer som anställs med andra anställningsformer än de som regleras i högskoleförordningen, ofta benämnda som forskare eller forskningsassistenter. I gruppen är det vanligt med tidsbegränsad anställning. Se vidare under rubriken Anställningsform nedan.

I statistiken över forskande och undervisande personal ingår sedan år 2001 även den del av den tekniska och administrativa personalen som har forskande eller undervisande uppgifter.

De största personalgrupperna är lektorer och adjunkter, som utgör 27 respektive 23 procent av den forskande och undervisande personalen omräknat till helårspersoner. Med 20 och 17 procent följer sedan grupperna annan forskande och undervisande personal respektive professorer. Teknisk och administrativ personal som har forskande och undervisande arbetsuppgifter (t.ex. forskningsingenjörer och projektledare) utgör 6 procent. Slutligen utgör forskarassistenter samt gäst- och timplärare 5 respektive 1 procent av den forskande och undervisande personalen.

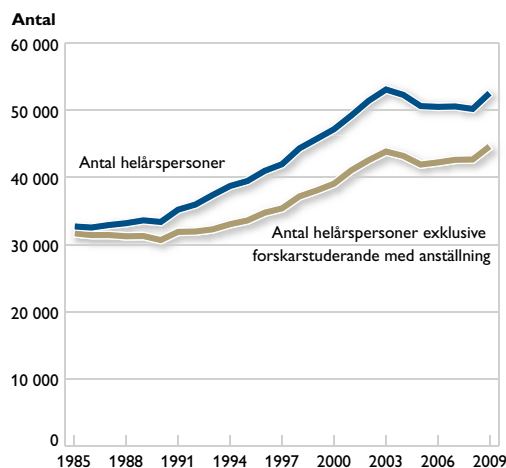
Fakta om statistiken

Redovisningen av uppgifter om personalen vid universitet och högskolor baseras på Statistiska centralbyråns vidarebearbetning av konjunkturlönestatistiken för statliga myndigheter som utgår från individuppgifter avseende oktober månad. Genom en komplettering av löneredovisningssystemen vid universitet och högskolor finns från och med år 2001 all personal fördelad på vetenskapsområden. Dessutom finns all personal med forskande och undervisande uppgifter fördelade på forskningsämnen. Genom en särskild insamlingsrutin omfattar redovisningen även individbaserad statistik över personalen hos enskilda utbildningsanordnare.

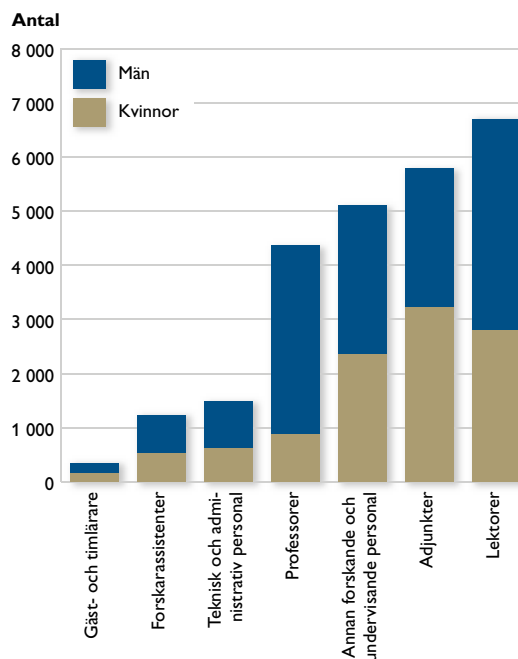
Personalen totalt

De anställda i högskolan uppgick 2009 till 66 300 individer, eller 52 600 helårspersoner. Exkluderas forskarstuderande blir antalet helårspersoner 44 500.

När högskoleutbildningen byggdes ut under 1990-talet ökade antalet anställda kraftigt vid universitet och högskolor. År 2003 var antalet anställda som högst, men sedan minskade antalet helårspersoner för att återigen öka 2009. Det är framför allt gruppen annan forskande och undervisande personal samt lektorer som har ökat i antal.

Figur 42. Antal anställda vid universitet och högskolor 1985–2009, helårspersoner.

Figur 43. Antal kvinnor och män i olika personalgrupper inom den forskande och undervisande personalen (helårspersoner). Lektorer och adjunkter är de två största grupperna och utgör 27 respektive 23 procent av personalen.

ALLT JÄMNARE KÖNSFÖRDELNING BLAND LÄRARE OCH FORSKARE

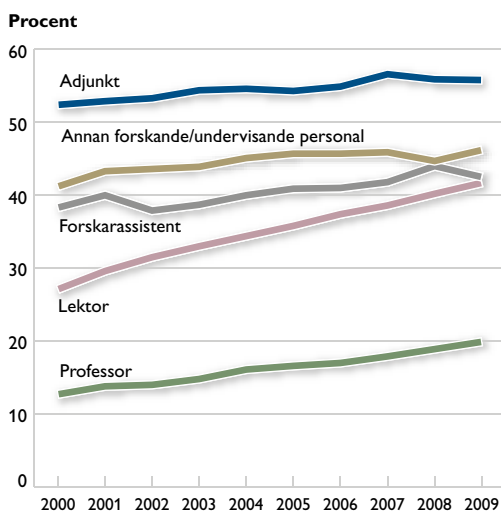
Det pågår en utveckling mot en jämnare könsfördelning bland lärare och forskare. I slutet av 90-talet var ungefär 35 procent av den forskande och undervisande personalen kvinnor. År 2009 är andelen kvinnor 42 procent och andelen män 58 procent (helårspersoner).

Andelen kvinnor är lägst bland professorerna, 20 procent, trots att det skett mer än en fördubbling av antalet kvinnliga professorer under de senaste tio åren. Sedan 2000, då andelen kvinnor bland professorerna var 13 procent, har antalet kvinnliga professorer ökat från 411 till 870 helårspersoner. Sett till antalet individer är 1 014 kvinnor av de totalt 5 114 professorerna.

Den tydligaste ökningen av andelen kvinnor har skett bland lektorer som ökat från 27 till 42 procent sedan 2000. Andelen kvinnor har även ökat något inom de grupper där andelen redan tidigare var relativt hög dvs. adjunkter, forskarassistenter samt annan forskande och undervisande personal. Bland forskarassistenter minskade dock andelen kvinnor mellan 2008 och 2009 med 1,5 procentenheter.

VARIERANDE KÖNSSAMMANSÄTTNING MELLAN ÄMNESOMRÅDEN

Inom de flesta ämnesområden är majoriteten av lärarna och forskarna män, bland annat inom de fem största områdena. För tre av dessa områden – humaniora och religionsvetenskap, samhällsvetenskap samt medicin – är emellertid könsfördelningen tämligen jämn, medan den är betydligt ojämnare inom teknikvetenskap och naturvetenskap.

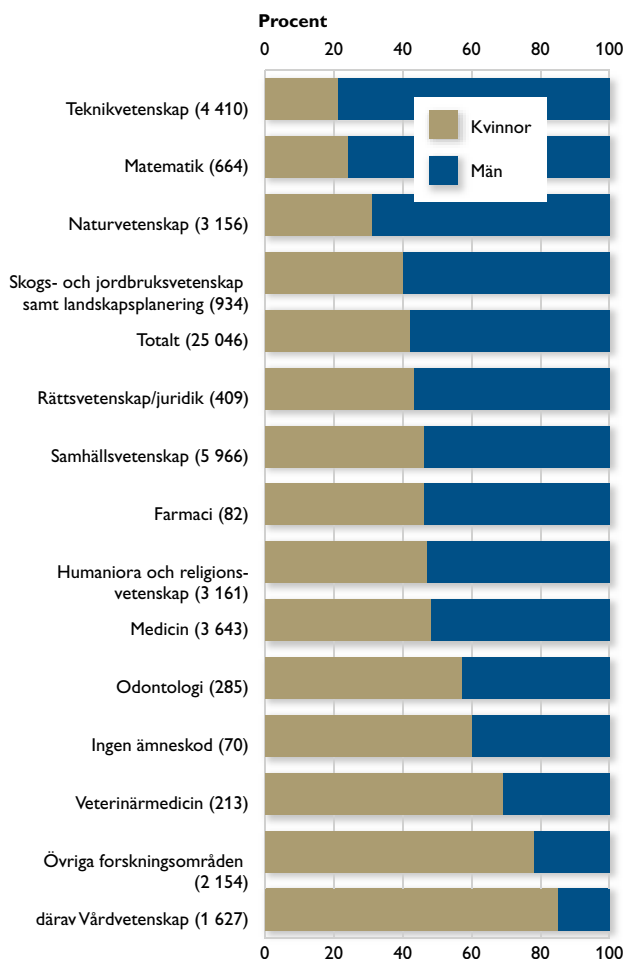

Figur 44. Andelen kvinnor bland forskande och undervisande personal 2000–2009 (helårspersoner). Andelen kvinnor ökar över tid. Sedan 2000 har andelen kvinnor bland professorer stigit från 13 till 20 procent och bland lektorerna från 27 till 42 procent.

Inom teknikvetenskap är andelen män bland lärare och forskare 79 procent och inom naturvetenskap är andelen 69 procent. Även inom det jämförelsevis mindre området matematik är många av lärarna och forskarna män, 76 procent.

Relativt få manliga lärare och forskare finns inom gruppen övriga forskningsområden, som inkluderar vårdvetenskap, samt veterinärmedicin, 22 respektive 31 procent. Dessa två områden har förhållandevis många adjunkter, den personalgrupp där flertalet är kvinnor.

Inom nästan alla ämnesområden är det främst män som är anställda som professorer, från 71 procent inom humaniora och religionsvetenskap upp till 93 procent inom matematik. Undantaget är gruppen övriga ämnesområden, där 55 procent av professorerna är kvinnor. I övriga ämnesområden ingår vårdvetenskap där 71 procent av professorerna är kvinnor. Både matematik och övriga ämnesområden har emel-

Figur 45. Andel kvinnor respektive män inom olika forskningsämnesområden (forskande och undervisande personal, helårspersoner inom parentes). För åtta av ämnesområdena ligger könsfördelningen utanför intervallet 40–60 procent. Andelen kvinnor är störst inom gruppen övriga forskningsområden som inkluderar vårdvetenskap och minst inom teknikvetenskap.

Minskade regleringar av läraranställningar

I proposition 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* föreslår regeringen att två lärarkategorier – professor och lektor – ska vara reglerade i högskolelagen. Adjunkter, forskarassistenter, timplärare och gästlärare försvinner som lärarkategorier i högskoleförordningen, och lärosätena får möjlighet att inrätta egna lärarkategorier. Lärosätena ska också själva bestämma vilka möjligheter till befördran som ska finnas för lärarna.

Ett kallelseförfarande införs när det gäller anställning som professor. Dessutom föreslås avregleringar av tidsbegränsade anställningar. Förändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2011.

Förutom förändringar i regleringen av läraranställningar föreslås i propositionen också en minskad reglering av lärosätenas interna organisation.

lertid relativt få professorer, 127 respektive 152 av totalt 4 366 helärspersoner.

PERSONALGRUPPERNAS UTVECKLING ÖVER TID

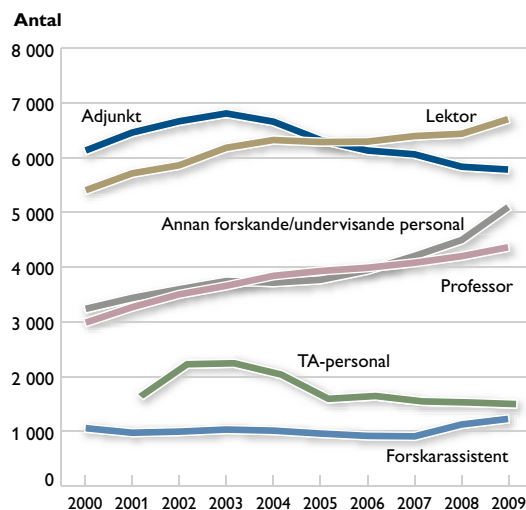
Den forskande och undervisande personalen, omräknad till helärspersoner, ökade 2009 med 5 procent. Antalet adjunkter fortsätter emellertid att minska och har gjort så sedan 2003.

De senaste årens minskning av adjunkter kan tillskrivas högskolornas strävan att främst anställa lärare med doktorexamen som ett led i målsättningen att öka forskningsanknytningen inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Vidare är det möjligt för en adjunkt att befordras till lektor om hon eller han bedöms vara lektorsbehörig, exempelvis genom doktorexamen, något som kan ha bidragit till uppgången bland lektorer.

Antalet professorer har ökat markant under de senaste tio åren. Det beror i huvudsak på befodringsreformen 1998 då professorsbehöriga lektorer fick möjlighet att ansöka om anställning som professor även utan att söka en utlyst professur.

Vid sidan av professorer har även gruppen annan forskande och undervisande personal ökat markant, särskilt under de senaste tre åren. Ökningen sammanfaller med ökningen av lärosätenas forskningsintäkter, se kapitlet *Forskningsfinansiering*. Gruppen består till stor del av personal som anställts för att arbeta med forskning, exempelvis som forskare eller forskningsassistenter. Dessa anställningar regleras inte i högskoleförordningen och har därmed ett annat tillsättningsförfarande än det som gäller för exempelvis lektorer. I gruppen ingår även postdoktorsanställningar.

Den del av den tekniska och administrativa personalen som har forskande eller undervisande uppgifter har sedan 2005 legat runt 1 500–1 600 helärspersoner.

Figur 46. Antal forskande och undervisande helärspersoner vid universitet och högskolor (exkl. doktorandanställda). Sedan 2003 har antalet adjunkter minskat, medan antalet professorer, lektorer och annan forskande och undervisande personal fortsatt att öka.

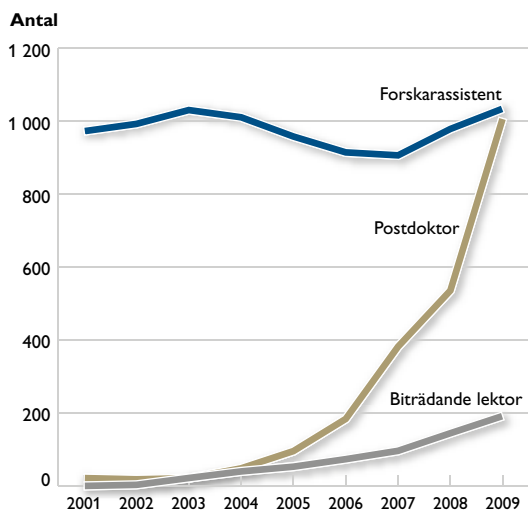
MERITERINGSANSTÄLLNINGAR

Efter doktorexamen finns det möjligheter, om än begränsade, att genom en tidsbegränsad anställning meritera sig för fortsatt forskarkarriär och för högre befattnings. De anställningar som avses är forskarassistent, biträdande lektor och postdoktor.

Antalet forskarassistenter har varit i stort sett oförändrat under de senaste tio åren. De senaste två årens ökning i figur 46 kan till del förklaras av att biträdande lektorer tidigare redovisades i gruppen lektorer, men ingår fr.o.m. 2008 i gruppen forskarassistenter. I figur 47 särredovisas forskarassistenter och biträdande lektorer.

Biträdande lektor tillkom år 2001 som en ny anställningsform med liknande behörighetskrav som för forskarassistent. En viktig skillnad mellan forskarassistenter och biträdande lektorer är att de senare har rätt att bli prövade för befördran till tillsvidareanställning som lektor. En biträdande lektor kan alltså bli anställd som lektor utan att behöva ansöka i konkurrens. Antalet biträdande lektorer har långsamt ökat och 2009 fanns det nära 200 helärspersoner, varav 38 procent var kvinnor.

Postdoktorer är en ny anställningsform sedan hösten 2008, då Arbetsgivarverket och fackliga företrädare slöt ett nytt avtal om en tidsbegränsad anställning som postdoktor. Avtalet ger möjlighet att anställa en postdoktor tills vidare, dock längst två år, med möjlighet till förlängning om det finns särskilda skäl. Anställning som postdoktor fanns även tidigare. Sådana anställningar var då lokalt utformade, men nu har alltså en centralt utformad anställningsform skapats.

Figur 47. Antal forskarasistenter, biträdande lektorer och postdoktorer 2001–2009 (helårspersoner).

Antalet postdoktorer har ökat markant under senare år och uppgick 2009 till drygt 1 000 helårspersoner, varav hälften var kvinnor.

FÖRÄNDRINGAR INOM ÄMNESOMRÅDEN

Det har skett vissa förändringar av den forskande och undervisande personalen inom de olika ämnesområdena mellan 2008 och 2009. Antalsmässigt skedde den största förändringen inom medicin som ökat sin forskande och undervisande personal med drygt 350 helårspersoner, varav nära hälften till-

hörde kategorin annan forskande och undervisande personal. Teknikvetenskap ökade med 210 helårspersoner, även här stod kategorin annan forskande och undervisande personal för hälften av ökningen. Samhällsvetenskap ökade med 170 helårspersoner, mestadels lektorer.

Den största procentuella förändringen mellan 2008 och 2009 har skett inom det relativt lilla ämnesområdet farmaci som ökade med 17 procent, vilket motsvarar 12 helårspersoner.

Flest lärare och forskare är verksamma inom ämnesområdet samhällsvetenskap, nära 5 900 helårspersoner. Näst störst är teknikvetenskap med drygt 4 400 helårspersoner och där efter kommer medicin med drygt 3 600 helårspersoner.

OLIKA ÄMNESOMRÅDEN – OLIKA PERSONALGRUPPER

Det finns stora skillnader mellan ämnesområden beträffande vilka personalgrupper som finns anställda. Hela 30 procent av den forskande och undervisande personalen inom farmaci är professorer, inom gruppen övriga forskningsområden är andelen 7 procent. Inom övriga forskningsområden finns istället förhållandevis många adjunkter, 51 procent, något som också finns inom veterinärmedicin, 41 procent. Andelen adjunkter är däremot låg inom både medicin och naturvetenskap, 6 procent.

Lektorerna är förhållandevis många inom matematik, 43 procent, medan de är få inom skogs- och jordbruksvetenskap, 7 procent. Kategorin annan forskande och undervisande personal är särskilt vanligt förekommande inom skogs- och

Forskningsämnesområde	Professor	Forskarassistent	Lektor	Adjunkt	Gäst- och timplärare	Annan forskande och undervisande personal	Teknisk och administrativ personal	Totalt	Förändring inom området sedan 2008 (%)	Andel av forskande och undervisande personal (%)
Humaniora och religionsvetenskap	533	111	1 133	930	74	341	36	3 161	1,7	12,6
Rättsvetenskap/juridik	81	10	146	119	14	34	6	409	6,0	1,6
Samhällsvetenskap	702	162	2 217	1 884	75	628	193	5 866	3,0	23,4
Matematik	127	33	288	154	1	51	8	664	0,6	2,6
Naturvetenskap	743	239	591	189	7	973	413	3 156	4,0	12,6
Teknikvetenskap	825	295	1 142	927	94	645	480	4 410	5,1	17,6
Skogs- och jordbruksvetenskap	150	57	65	72	3	537	50	934	4,3	3,7
Medicin	935	237	392	201	34	1 594	249	3 643	10,7	14,5
Odontologi	53	3	69	84	10	50	17	285	2,4	1,1
Farmaci	25	9	17	7	2	20	2	82	16,9	0,3
Veterinärmedicin	37	9	20	88	1	50	8	213	7,2	0,8
Övriga forskningsområden	152	60	616	1 111	26	154	34	2 154	2,9	8,6
varav Vårdvetenskap	84	23	465	957	19	59	18	1 627	2,5	6,5
Ingen ämneskod	4	2	12	16	7	29	0	70	-22,0	0,3
Totalt	4 366	1 227	6 710	5 784	347	5 106	1 496	25 046	4,4	100,0

Tabell 17. Forskande och undervisande personal (helårspersoner) fördelade efter forskningsämnesområde 2009. Inom samtliga ämnesområden har den forskande och undervisande personalen ökat. De flesta arbetar inom det samhällsvetenskapliga området, följt av teknikvetenskap och medicin.

jordbruksvetenskap, 58 procent, men även inom medicin, 44 procent.

NÅGOT FLER ADJUNKTER MED DOKTORSEXAMEN

För anställningar som professor, forskarassistent och lektor finns det i princip krav på doktorsexamen. Bland adjunkter, för vilka forskarexamen inte är ett krav för anställning, är en sådan examen ovanlig. Nära 6 procent av adjunkterna 2009 (individer) hade en doktorsexamen, vilket är en ökning med 2,5 procentenheter sedan 2001. Ytterligare 6 procent hade en licentiatexamen som högsta examen.

Bland ämnesområden med jämförelsevis många adjunkter är andelen adjunkter med doktorsexamen högst inom medicin och naturvetenskap, 19 respektive 18 procent. Av de 96 adjunkterna inom veterinärmedicin hade var tredje en doktorsexamen.

Det är ungefär lika stor andel av de kvinnliga och de manliga adjunkterna som har en doktorsexamen.

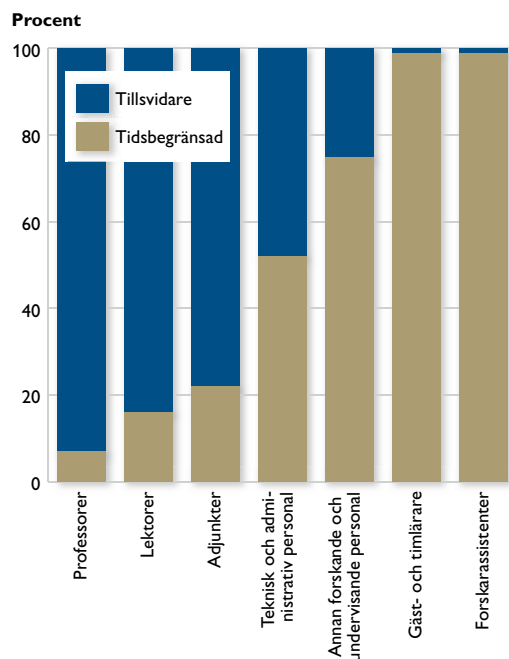
ANSTÄLLNINGSFORM

År 2009 hade 65 procent av den forskande och undervisande personalen tillsvidareanställning och 35 procent hade tidsbegränsad anställning (helårspersoner). Jämfört med 2008 ökade andelen med tidsbegränsad anställning med nära 2 procentenheter.

Anställningsform varierar mellan tjänstekategorier. Så gott som alla forskarassistenter och gäst- och timplärare hade tidsbegränsad anställning, vilket också är den anställningsform de ska anställas på enligt högskoleförordningen. Tidsbegränsad anställning är även vanlig i kategorin annan forskande och undervisande personal, en tjänstekategori som ökade markant mellan 2008 och 2009, med 13 procent eller 609 helårspersoner. Det var emellertid särskilt annan forskande och undervisande personal med tillsvidareanställning som ökade. De ökade med 21 procent jämfört med 11 procent för dem med tidsbegränsad anställning.

Tidsbegränsad anställning är minst vanlig bland professorer, 7 procent av dem hade en sådan anställning 2009. Även bland lektorer och adjunkter är tidsbegränsad anställning förhållandevis ovanlig, 16 respektive 26 procent.

Totalt sett är det fler av kvinnorna som har tidsbegränsad anställning, 40 procent jämfört med 32 procent bland männen. Till viss del förklaras detta av att relativt många kvinnor är adjunkter och få är professorer. Men det finns också vissa skillnader inom respektive tjänstekategori. Störst är skillna-

Figur 48. Anställningsform i olika personalgrupper inom den forskande personalen, helårspersoner. Tidsbegränsad anställning är mest vanligt förekommande bland forskarassistenter och minst förekommande bland professorer.

den i gruppen annan forskande och undervisande personal där 79 procent av kvinnorna och 73 procent av männen hade tidsbegränsad anställning. Bland professorerna är skillnaden inte lika påtaglig men ändå noterbar – 8 procent av kvinnorna och 6 procent av männen har tidsbegränsad anställning. Bland lektorerna var motsvarande andel 18 respektive 14 procent, bland adjunkter 23 respektive 21 procent.

Beträffande professorer, lektorer och adjunkter är tidsbegränsad anställning mer förekommande inom humaniora och religionsvetenskap än bland andra områden – 12 procent av professorerna, 24 procent av lektorerna och 33 procent av adjunkterna hade tidsbegränsad anställning.

MÅNGA NÄRA PENSION

I början av 2000-talet var drygt hälften av professorerna, och ungefär 40 procent av lektorerna respektive adjunkterna födda under 1940-talet (räknat i helårspersoner). Eftersom de nu har nått eller närmar sig pensionsåldern har deras dominans börjat minska.

År 2009 var 37 procent av professorerna 60 år eller äldre, det vill säga födda 1949 eller tidigare. Motsvarande andel bland lektorer respektive adjunkter var 21 procent. Totalt sett var 20 procent av den undervisande och forskande personalen 60 år eller äldre.

Tjänstekategori	Andel (%) av arbetstiden			
	FoU-verksamhet	Undervisning grundutbildning	Undervisning forskarutbildning	Övrigt
Professorer	37	19	12	32
Forskarassistenter	66	14	6	13
Lektorer	24	46	5	25
Adjunkter	12	62	1	26
Forskare	70	9	5	16
Forskningsassistenter	74	6	2	18
Doktorander	73	10	1	16
Adm. och teknisk personal	11	3	0	86
Forskningsingenjörer/laboratoriebiträden	52	6	2	40
Samtliga	39	23	3	35

Tabell 18. Arbetstidens relativa fördelning i procent för olika personalgrupper 2007.

LÄRARES OCH FORSKARES ARBETSTID

STÖRSTA DELEN AV ARBETSTIDEN ÄGNAS ÅT FORSKNING

Statistiska centralbyrån samlar in uppgifter om FoU-årsverken (forskning och utvecklingsverksamhet) vid universitet och högskolor. Högskolans personal får i en enkät redovisa hur arbetstiden fördelas på olika aktiviteter som forskning, undervisning och annan verksamhet. I den senast genomförda enkätundersökningen uppgav de tillfrågade att de i genomsnitt ägnade 39 procent av arbetstiden under 2007 åt forskning och utvecklingsarbete (inklusive direktstöd). Ytterligare 23 procent av arbetstiden ägnades åt undervisning (inklusive direktstöd) inom grundutbildning och 3 procent inom forskarutbildning. Av återstående 35 procent ägnades nära hälften åt administration som inte var direkt kopplad till FoU-verksamhet.

Föga förvånande är det särskilt doktorander, forskningsassistenter, forskare och forskarassistenter som lägger ned mycket av sin arbetstid på FoU-verksamhet, i genomsnitt runt 70 procent av tiden. Professorer uppgav att 37 procent av arbetstiden lades ned på FoU-verksamhet.

Adjunkter uppgav att de framför allt undervisade inom grundutbildningen, 62 procent av arbetstiden. Nära hälften av lektorernas tid gick till undervisning inom grundutbildningen, medan professorerna lade ned 19 procent på att undervisa inom grundutbildningen och ytterligare 12 procent inom forskarutbildningen.

Hur arbetstiden fördelas på olika verksamheter mellan vetenskapsområden varierar i hög grad beroende på ekonomiska

	Utresande	Inresande
EU-länder	33	36
Övriga Europa	8	10
USA	21	10
Övriga OECD	11	7
Övriga världen	27	37
Totalt	100	100

Tabell 19. Internationellt utbyte i procent av lärare och forskare under 2009. Även om en stor del av det internationella utbytet sker med övriga EU-länder är det internationella utbytet tämligen utspritt över världen. Uppgifterna bygger på lärosätenas inrapportering av personalutbyte.

och personella resurser. Men det finns även skillnader i arbetstidens fördelning för anställda inom samma tjänstekategori, men inom olika vetenskapsområden. Exempelvis undervisar professorer inom naturvetenskap mer i grundutbildningen än andra professorer gör och forskarassistenter inom teknik forskar mindre än sina kollegor inom andra vetenskapsområden.

Resultaten tyder också på att kvinnor lägger ned mer tid på annat än undervisning och forskning än männen gör, då särskilt expert- och förtroendeuppdrag. Särskilt tidskrävande tycks denna arbetsuppgift vara för kvinnliga professorer. En sannolik förklaring är att de förhållandevis få kvinnorna belastas mer än männen för att få till stånd en jämn könsfördelning i styrelser, nämnder och andra beslutande och beredande organ. Se vidare *Lärares och forskares arbetstid – en studie baserad på statistik*, Högskoleverkets rapportserie 2010:4 R.

INTERNATIONELLT UTBYTE

Av den forskande och undervisande personalen var det 670 individer som under 2009 tjänstgjorde minst en månad utomlands. Antalet har långsamt ökat sedan 2005 då det var 560. Professorer och lektorer stod för ungefär en tredjedel vardera av det detta utbyte.

Det totala internationella utbytet är emellertid mer omfattande, eftersom en stor del av det internationella utbytet varar under kortare tid än en månad. Inom Erasmusprogrammet, som är ett av de större vad gäller det svenska lärarutbytet, varar utbytet under 1 till 10 dagar för de flesta av lärarna.

Under 2009 var det 800 utländska lärare och forskare som kom till Sverige för att tjänstgöra minst en månad.

Även om en stor del av det internationella utbytet skedde med europeiska länder är det totalt sett tämligen utspritt över världen. ■

Hone your dream machine,

'Morpheus'

Master Thesis

by
Doojin Choi
Limeå Institute of Design

"År 2050 kommer personliga transportmedel att vara ersatta av automatiska allmänna sådana för mer effektivitet och en renare miljö. Under dessa omständigheter blir racerbانor, privatägda banor eller särskilt utvalda obebodda platser de enda ställen där bensinentusiasterna kan köra sina egna personliga fordon. Baserat på detta scenario utvecklar Bugatti ett människoliknande fordon som köps i form av ett "spädbarn" och sedan växer upp och utbildas av sin förare."

Doojin Choi

Sydkorea

Program: Transportdesign

Projekt: "Hone your dream machine"

'Road'

'Dirt'

FORSKNINGS- FINANSIERING

Universitetens och högskolornas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var nästan 30 miljarder kronor 2009. Det är en ökning om 1,9 miljarder kronor, eller 7 procent, i fasta priser jämfört med föregående år. En så stor intäktsökning har inte förekommit tidigare. Både direkta statsanslag och lärosätenas intäkter från externa finansiärer har ökat. De oförbrukade bidragen fortsätter också att öka. Forskningsresurserna ökar således snabbare än lärosätena hinner omsätta dem i verksamhet.

KRAFTIGA ÖKNINGAR AV FORSKNINGSMEDEL 2009

Universitetens och högskolornas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var 29,7 miljarder kronor 2009. I löpande priser är det 2,4 miljarder kronor högre än 2008, vilket är den största intäktsökningen någonsin. Omräknat till fasta priser är ökningen 1,9 miljarder kronor, eller 7 procent (fastprisberäkning enligt Statistiska centralbyråns implicitprisindex för statlig konsumtion totalt, basår 2009). Det är andra året i rad med en betydande ökning av intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå efter en period av i stort sett stagnerade forskningsintäkter. Därmed var universitetens och högskolornas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå tre miljarder kronor högre år 2009 än år 2007.

Lärosätenas direkta statsanslag var 13,7 miljarder kronor 2009, inklusive de nya anslagsmedlen som fördelades via Kammarkollegiet, se vidare nedan. Jämfört med år 2008 har de direkta statsanslagen ökat med knappt en miljard kronor i löpande pris. Omräknat till fasta priser är ökningen 766 miljoner kronor, eller 6 procent.

Universitetens och högskolornas intäkter från externa finansierare var närmare 16 miljarder kronor år 2009 (exklusive intäkter från Kammarkollegiet). Jämfört med 2008 innebär det en ökning om 1,5 miljarder kronor i fasta priser. Så mycket har lärosätenas externa intäkter aldrig ökat tidigare. I och med den kraftiga ökningen av externa intäkter har nu andelen extern finansiering ökat till 54 procent, vilket är en procentenhet högre än året innan.

I sammanhanget bör påpekas att intäkterna bara avser den del av de externa medlen som har förbrukats, dvs. de som har omsatts i verksamhet. Oförbrukade externa medel återfinns

i balansräkningarna som oförbrukade bidrag och även dessa ökade kraftigt under 2009, se vidare i avsnittet *Externa medel*.

De finansiella intäkterna minskade kraftigt under året på grund av det låga ränteläget och var 172 miljoner kronor 2009. Det är knappt en tredjedel av storleken på föregående års finansiella intäkter, som var 561 miljoner kronor.

NY MODELL FÖR RESURSTILLDELNING

År 2009 var första året med den nya modellen för resurstilldelning för forskning och utbildning på forskarnivå som regeringen aviserade i propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09:50). Modellen omfattar de statliga lärosätena, utom de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Systemet bygger på att en del av de direkta statsanslagen ska fördelas i konkurrens mellan lärosätena, baserat på två så kallade kvalitetsindikatorer – externa medel respektive vetenskaplig produktion och citeringar.

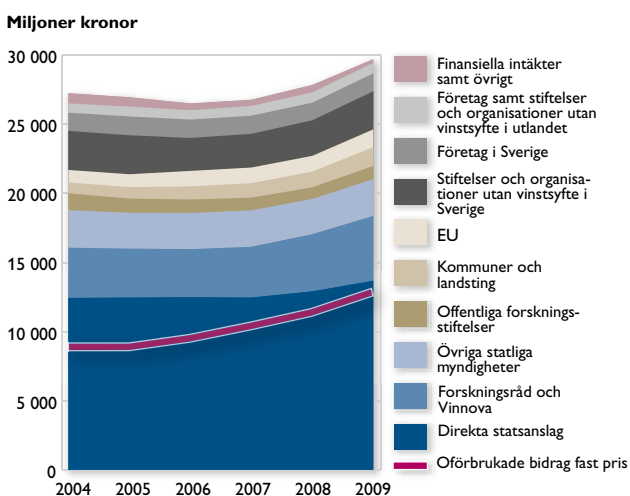
Enligt propositionen ska dock varje lärosäte ha en basfinansiering som är relaterad till lärosätenas respektive utbildningsvolym på grundnivå och avancerad nivå. I resurstilldelningsmodellen ingår, förutom kvalitetsindikatorerna och basfinansieringen, även en form av viktning.

FÖRSLAGEN I FORSKNINGSPROPOSITIONEN ÖKAR ANSLAGEN BETYDLIGT

Propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* avser perioden 2009–2012 och innebär betydande ökning av de statliga forskningsmedlen, totalt fem miljarder kronor. Mer än hälften av ökningen går direkt till lärosätena, dels genom att de direkta statsanslagen höjs med sammantaget 1,55 miljarder kronor under perioden, dels genom att medel för strategiska satsningar inom utpekade forskningsområden fördelas till vissa lärosäten. Dessa 1,3 miljarder kronor för strategiska forskningsområden har lärosätena fått ansöka om i konkurrens hos regeringen. Ansökningarna har beretts av de forskningsfinansierande myndigheterna som har lämnat underlag för beslut till regeringen. I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1) fastställdes fördelningen, som innebär en ökning av de direkta statsanslagen för utvalda lärosäten från och med 2010. Anslagsökningen är tänkt att vara permanent.

Regeringen lanserar medlen till strategiska forskningsområden som en ny stor finansieringsform, vid sidan av lärosätenas direkta statsanslag och de statliga medel som fördelas via forskningsråden.

De forskningsmedel som fördelas av forskningsråden och Vinnova ökar enligt forskningspropositionens förslag med sammanlagt 1,2 miljarder kronor under perioden 2009–2012,

Figur 49. Utvecklingen av lärosätenas intäkter respektive oförbrukade bidrag 2004–2009. Lärosätenas totala intäkter var 29,7 miljarder kronor 2009, varav 13,7 miljarder i form av direkta statsanslag. Intäkterna från externa finansierare var knappt 15,9 miljarder kronor och de finansiella intäkterna var 0,2 miljarder kronor. De oförbrukade bidragen har ökat kontinuerligt och var 12,8 miljarder kronor 2009.

Anslag	2008	2009	Förändring 2008–2009
Anslag för forskning och utbildning på forskarnivå	10 840	10 928	88
Ersättning för klinisk forskning och utbildning	1 556	1 574	18
Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	397	397	0
Övriga anslagsmedel	77	19	-58
Bidrag via Kammarkollegiet	53	771	717
Totalt	12 923	13 689	766

Tabell 20. Anslagsutveckling 2008–2009, miljoner kronor, 2009 års priser. Tabellen inkluderar också de anslagsmedel som fördelades via Kammarkollegiet och därför i teknisk mening är bidragsintäkter.

varav 0,5 miljarder kronor till strategiska forskningsområden. I dessa 1,2 miljarder kronor ingår också 150 miljoner kronor för satsningar på infrastruktur.

Under perioden 2009–2012 avsätts således sammantaget 1,8 miljarder kronor för forskning inom de forskningsområden som av regeringen har bedömts som strategiskt viktiga.

VETENSKAPSOMRÅDE SOM INDELNINGSGRUND FÖR RESURSER TAS BORT

Regeringen har från och med 2009 tagit bort vetenskapsområde som indelningsgrund för resurser. För universiteten och högskolorna med vetenskapsområde består ramanslaget numera av en enda anslagspost, basresurs. Detta ska enligt regeringen underlätta för lärosätena att göra de omfördelningar som behövs för att kunna göra prioriteringar och tvärvetenskapliga satsningar.

UTVECKLINGEN AV DIREKTA STATSANSLAG

Sammantaget ökade de direkta statsanslagen med en miljard kronor år 2009 i nominella termer. Omräknat till fasta priser är ökningen knappt 800 miljoner kronor, eller sex procent.

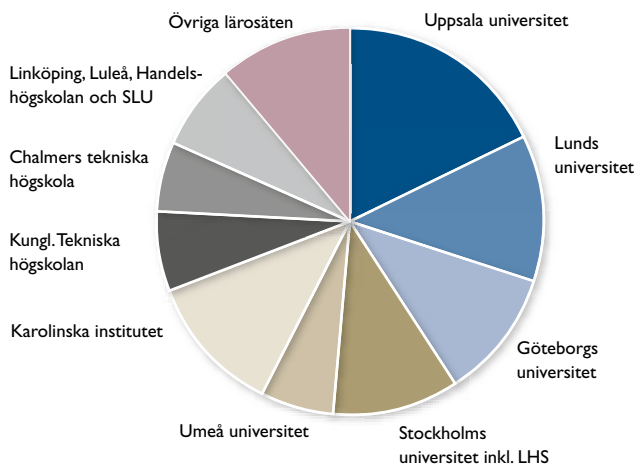
Enligt forskningspropositionen var de nya resurserna till universiteten och högskolorna 750 miljoner kronor år 2009. Eftersom regeringen presenterade fördelningen efter att riksdagen hade fattat beslut om anslagen enligt budgetpropositionen fördelades de tillkommande medlen till lärosätena som bidrag via Kammarkollegiet. Detta medförde att lärosätenas intäkter av direkta statsanslag, inklusive forskningsdelen av anslaget Ersättning för klinisk utbildning och forskning, endast ökade med knappt 290 miljoner kronor i löpande priser 2009, inklusive en pris- och löneomräkning på 1,84 procent. Omräknat till fasta priser är ökningen knappt 50 miljoner kronor, dvs. marginell. Till det kommer alltså anslagsökning-

Lärosäte	Anslag inkl bidrag från Kammarkollegiet 2008	Anslag 2009	Bidrag från Kammarkollegiet 2009	Förändring 2008–09	Förändring 2008–09, %
Uppsala universitet	1 564	1 571	131	137	9
Lunds universitet	1 709	1 697	108	95	6
Göteborgs universitet	1 490	1 493	79	82	6
Stockholms universitet inkl Lärarhögskolan	1 165	1 181	66	82	7
Umeå universitet	1 006	1 003	48	45	4
Linköpings universitet	695	681	40	26	4
Karolinska institutet	1 321	1 326	86	91	7
Kungl. Tekniska högskolan	753	748	56	51	7
Chalmers tekniska högskola	478	521	0	43	9
Luleå tekniska universitet	281	279	13	11	4
Handelshögskolan i Stockholm	20	24	0	3	17
Sveriges lantbruksuniversitet	892	858	49	15	2
Karlstads universitet	177	177	6	6	3
Mittuniversitetet	176	176	12	12	7
Växjö universitet	170	167	10	7	4
Örebro universitet	186	186	8	8	4
Blekinge tekniska högskola	77	77	2	2	2
Högskolan i Jönköping	75	65	0	-10	-14
Högskolan i Kalmar	79	79	7	7	9
Malmö högskola	91	90	8	7	8
Mälardalens högskola	63	63	3	3	5
Högskolan i Borås	40	40	7	7	16
Högskolan Dalarna	45	45	2	2	4
Högskolan på Gotland	18	18	0	0	0
Högskolan i Gävle	74	74	2	2	3
Högskolan i Halmstad	44	44	2	2	5
Högskolan Kristianstad	36	36	4	4	12
Högskolan i Skövde	31	31	2	2	6
Högskolan Väst	30	30	4	4	13
Gymnastik- och idrotts-högskolan	17	17	0	0	1
Södertörns högskola	28	28	3	3	12
Danshögskolan	4	4	1	1	23
Dramatiska institutet	4	4	1	1	24
Konstfack	5	5	2	2	39
Kungl. Konsthögskolan	3	3	1	1	32
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	5	5	2	2	38
Operahögskolan i Stockholm	4	4	1	1	28
Teaterhögskolan i Stockholm	4	4	1	1	19
Försvarshögskolan	60	64	4	8	14
Totala anslag inkl bidrag från Kammarkollegiet	12 923	12 918	771	766	6

Tabell 21. Totala anslag (miljoner kronor) per lärosäte inklusive de anslagsmedel som fördelas via Kammarkollegiet 2008 respektive 2009, samt förändring, 2009 års priser.

en med 750 miljoner kronor med anledning av forskningspropositionen, som fördelades som bidrag via Kammarkollegiet.

Av den totala anslagsökningen på 766 miljoner kronor gick närmare två tredjedelar till fem universitet, universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm, samt Karolinska

Figur 50. Fördelning av 2009 års ökning av anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå. Åtta stora universitet fick tillsammans över 80 procent av ökningen, medan 31 lärosäten delar på återstående 20 procent.

institutet. Dessa fem universitet fick vardera ett mer än 10 procent av den totala ökningen. Den absolut största delen gick till Uppsala universitet som fick 137 miljoner kronor, eller 18 procent, av ökningen. Ytterligare tre universitet, Umeå universitet, Kungl. Tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola, fick mer än 5 procent av ökningen vardera. Det innebär att åtta stora universitet tillsammans fick närmare 630 miljoner kronor, eller över 80 procent av ökningen. Övriga 31 lärosäten delade på knappt 20 procent av den totala ökningen, eller 140 miljoner kronor sammantaget. I förhållande till storleken på lärosätenas tidigare forskningsanslag kan dock även små andelar av den sammanlagda ökningen i många fall innebära betydande anslagsökningar.

Här bör också påpekas att lärosäten som har haft tillfälliga anslagsmedel 2008 kan få en negativ anslagsutveckling av den orsaken. Så är exempelvis fallet för Högskolan i Jönköping som fick 15 miljoner kronor extra för teknisk forskning 2008.

EXTERNA MEDEL

Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var 29,7 miljarder kronor år 2009. Knappt hälften av dessa, 13,7 miljarder kronor eller 46 procent, bestod av direkta statsanslag medan 15,9 miljarder kronor kom från olika externa finansiärer. Det är betydligt mer än de tidigare toppåren 2002–2004 då de var ungefär 14,5 miljarder kronor. I detta lite längre perspektiv har också andelen offentlig respektive privat finansiering varierat en del, se figur 52.

Staten står också för en stor del av den externa finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå, via forskningsråd och andra statliga myndigheter. Lärosätenas intäkter härifrån var 7,3 miljarder kronor 2009, vilket innebär att

Intäkter	2007	2008	2009	Förändring 2008–09	Andel av intäkterna 2009 %
Direkta statsanslag	12 470	12 923	13 689	766	46
Statliga myndigheter	6 305	6 681	7 344	662	25
Övriga offentliga finansiärer	3 099	3 114	3 603	489	12
Privata finansiärer	4 499	4 564	4 904	340	17
Finansiella intäkter	404	561	172	-389	1
Totala intäkter för forskning och utb. på forskarnivå	26 778	27 844	29 713	1 868	100 %

Tabell 22. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2007–2009, miljoner kronor 2009 års priser. Direkta statsanslag inkluderar anslagsmedel som fördelats via Kammarkollegiet. Under 2009 ökade intäkterna med närmare 2 miljarder kronor.

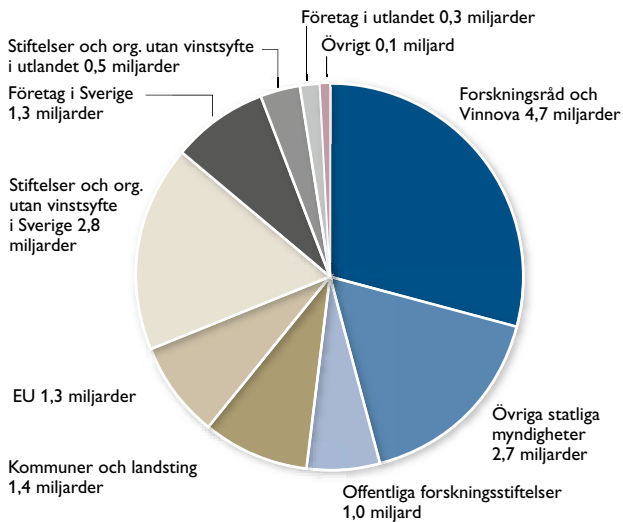
71 procent av finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå var statlig. Ytterligare 3,6 miljarder kronor av intäkterna kom från andra offentliga finansiärer. Hit räknas EU, kommuner och landsting samt de offentliga forskningsstiftelserna. Sammantaget innebär det att 83 procent av intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kom från olika offentliga finansieringskällor.

De privata finansiärerna är huvudsakligen olika stiftelser och organisationer utan vinstsyfte i Sverige, se figur 51. Företag i Sverige är också betydande finansiärer för universitet och högskolor. De stod för 1,3 miljarder kronor, eller 4 procent av finansieringen. Till de privata (icke offentliga) finansiärerna räknas också stiftelser och organisationer utan vinstsyfte i utlandet. Lärosätenas intäkter härifrån ökar kontinuerligt. Återstående finansiärer som betecknas som privata är företag i utlandet samt restposten övrigt, som bland annat inkluderar intäkter från privatpersoner. De privata finansiärerna stod tillsammans för 4,9 miljarder kronor, eller knappt 17 procent av lärosätenas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2009.

Finansiella intäkter utgjorde år 2009 drygt 0,5 procent av finansieringen.

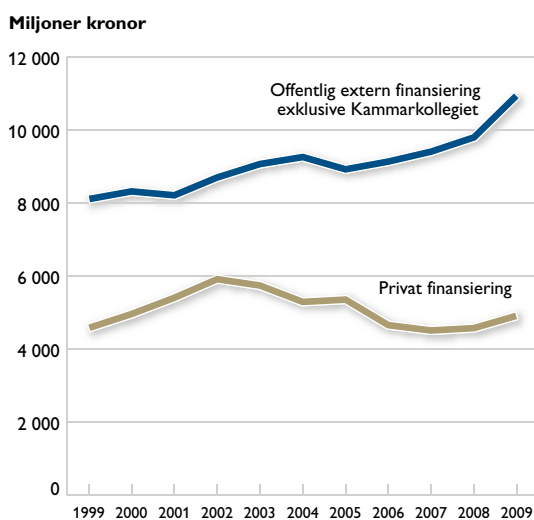
ETT LÄNGRE PERSPEKTIV

Lärosätenas intäkter från offentliga finansiärer har ökat i stort sett varje år sedan 1999, med undantag för 2001 och 2005, se figur 52. Minskningen 2001 beror till stor del på minskade intäkter från forskningsråden i samband med att nuvarande organisation för forskningsfinansiering infördes. 2005 års minskning förklaras huvudsakligen av minskade intäkter från såväl de offentliga forskningsstiftelserna som flera statliga myndigheter.

Figur 51. Externa forskningsfinansierare 2009. Lärosätenas totala intäkter från externa finansierare var närmare 16 miljarder kronor 2009, varav 31 procent kom från privata finansierare. Av den totala forskningsfinansieringen utgör den privata finansieringen 17 procent. Offentliga externa finansierare stod för 37 procent av lärosätenas forskningsintäkter. Inklusive de direkta statsanslagen kommer 83 procent av intäkterna från offentliga finansieringskällor.

Utvecklingen av lärosätenas intäkter från privata finansierare har varit betydligt mer varierad. I början av perioden ökade de påtagligt, främst på grund av ökade intäkter från stiftelser och organisationer utan vinstsyfte. År 2002 var lärosätenas intäkter från privata finansierare som högst, 5,9 miljarder kronor. Därefter har de minskat, förutom en liten stabilisering 2005, fram till och med år 2007. År 2008 vände trenden svagt uppåt igen och 2009 ökade lärosätenas intäkter från privata finansierare märkbart. Det är utvecklingen av lärosätenas intäkter från stiftelser och organisationer utan vinstsyfte i Sverige som är avgörande för hur den privata finansieringen ser ut.

Figur 52. Lärosätenas intäkter från offentliga respektive privata externa finansierare 1999–2009, miljoner kronor, 2009 års priser. Under perioden har intäkterna från offentliga externa finansierare ökat kontinuerligt, med sammanlagt 2,8 miljarder eller 35 procent. Intäkterna från privata finansierare har ökat i början av perioden, därefter minskat en period men ökar nu igen.

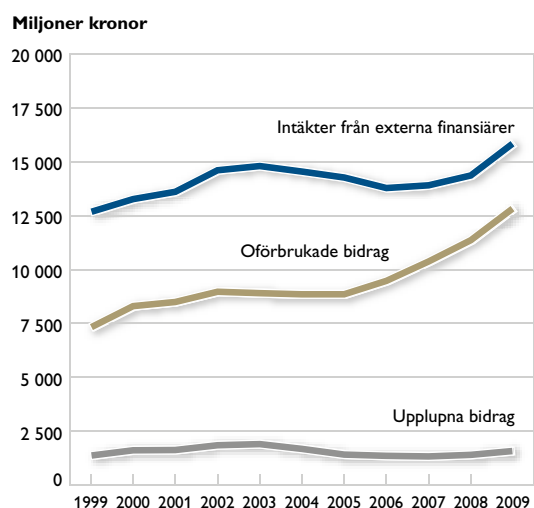
DE OFÖRBRUKADE BIDRAGEN FORTSÄTTER ATT ÖKA

Som nämndes i inledningen av detta kapitel så visar intäkterna endast den del av lärosätenas externa medel som har förbrukats, alltså medel som har omsatts i verksamhet. Medel som har inbetalats från externa finansierare men ännu inte tagits i bruk återfinns i lärosätenas balansräkningar som oförbrukade bidrag. Det är normalt med en viss eftersläpning avseende förbrukningen av de externa medlen eftersom medlen ofta betalas ut under en kortare period än verksamheten pågår. Exempelvis kan ny forskningspersonal behöva anställas, vilket kan innebära fördröjningar. De oförbrukade bidragen är bundna till att användas för verksamhet inom respektive projekt som de är avsedda att finansiera och är inte tillgängliga för andra ändamål. De oförbrukade bidragen innebär således en skuld för lärosätena till respektive finansierare att bedriva den forskning som medlen är avsedda att finansiera.

Motsatsen förekommer också, dvs. att ett lärosäte påbörjar verksamhet som ska finansieras av en extern finansierare innan medlen har betalats ut till lärosätet. Därmed får lärosätet en fordran på finansieraren, som redovisas i balansräkningen som upplupna bidrag.

De upplupna bidragen har legat på ungefär samma nivå under hela perioden 1999–2009. De har varierat mellan som lägst 1,3 miljarder kronor 2007 och 1,9 miljarder 2003, då de var som högst. År 2009 var de upplupna bidragen knappt 1,6 miljarder kronor.

De oförbrukade bidragen var 7,3 miljarder kronor år 1999 och ökade till 8,3 miljarder kronor år 2000. Därefter har de legat på ungefär samma nivå till och med år 2005, mellan 8 och 9 miljarder kronor. Men 2006 började lärosätenas oför-

Figur 53. Lärosätenas intäkter från externa finansierare 1999–2009 samt oförbrukade bidrag och upplupna bidrag samma period, miljoner kronor, 2009 års priser. Under de senare åren har såväl intäkter som oförbrukade bidrag ökat kraftigt.

Olika slag av intäkter

Intäkterna består av avräknade anslag, förbrukade medel från externa finansiärer samt finansiella intäkter. Det kan finnas avvikelser mellan de belopp som finansiärerna betalar till lärosätena och lärosätenas intäkter från finansiärerna. Det beror på att inbetalda medel bokförs som intäkter i och med att de förbrukas, dvs. när kostnader uppstår. Forskningsbidrag som inte har förbrukats återfinns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar.

Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i olika kategorier beroende på vad medlen finansierar.

Bidragsintäkter, eller forskningsbidrag, är intäkter för forskning utan krav på motprestation, det vill säga att bidragsgivaren inte kan förbehålla sig rätten till resultaten av forskningen.

Uppdragsforskning definieras som forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär där uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätten till forskningsresultaten regleras i avtal. Uppdragen kan också gälla exempelvis utredningar eller tekniskt utvecklingsarbete.

Dessutom finns kategorin övriga avgiftsintäkter, som består av intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen. Det är intäkter för utyrning av lokaler, konferensavgifter eller intäkter av försäljning av tjänster eller liknande, samt övriga intäkter i verksamheten som försäljning av material och fakturerade kostnader, dvs. huvudsakligen olika kostnadsersättningar.

brukade bidrag öka och de har därefter fortsatt att öka varje år. År 2009 var ökningen särskilt kraftig, 1,5 miljarder kronor.

Sammantaget har de oförbrukade bidragen ökat med 5,5 miljarder kronor sedan 1999, vilket innebär en ökning om 75 procent. Ökningen av de oförbrukade bidragen från och med 2006 sammanfaller med att Linnéstödet och andra stora forskningsstöd infördes.

Sedan 1999 har universitetens och högskolornas intäkter från externa finansiärer ökat med 3,2 miljarder kronor, varav nästan hälften av ökningen skedde under 2009.

När de oförbrukade bidragen ökar kraftigt innebär det att inflödet av medel till universiteten och högskolorna är betydligt högre än man kan utläsa av intäktsökningen. Särskilt sedan 2006 bör man alltså ta utvecklingen av oförbrukade bidrag i beaktande när man analyserar lärosätenas forskningsresurser.

Riksrevisionen har beslutat (dnr 31-2009-0324) att under 2010 genomföra en granskning av oförbrukade bidrag till forskning i högskolan.

EN DEL AV DE EXTERNA INTÄKTERNA ÄR UPPDRAGS- OCH AVGIFTSINTÄKTER

Universitetens och högskolornas intäkter från externa finansiärer finansierar delvis olika verksamheter. Merparten (78

procent) av de externa intäkterna är i form av bidrag för forskning och utbildning på forskarnivå.

Forskning och utbildning på forskarnivå finansieras också till viss del av avgiftsintäkter. Dessa består till stor del av olika kostnadsersättningar (se faktaruta) och var 1,4 miljarder kronor 2009, vilket motsvarar 9 procent av de externa intäkterna.

Universitet och högskolor bedriver också forskning på uppdrag från olika finansiärer, så kallad uppdragsforskning (se faktaruta). Intäkter för uppdragsforskning var drygt 2 miljarder kronor 2009, vilket motsvarar 13 procent av lärosätenas intäkter från externa finansiärer. I förhållande till lärosätenas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå är intäkterna av uppdragsforskning sedan flera år tillbaka ungefär 7 procent. Se vidare om uppdragsforskning i kapitlet *Ekonomi*, avsnittet *Samverkan med det omgivande samhället*.

FORSKNINGSBIDRAGEN ÖKAR – BÅDE OFFENTLIGA OCH PRIVATA

Forskningsbidragen är i högre grad konkurrensutsatta än lärosätenas intäkter av uppdragsforskning och övriga avgiftsintäkter. Därför skiljs forskningsbidragen ut i statistiken och redovisas mer finfördelat än lärosätenas övriga intäkter från externa finansiärer.

Universitetens och högskolornas intäkter av bidrag för forskning och utbildning på forskarnivå var 12,4 miljarder kronor år 2009, se tabell 23. Det är 1,3 miljarder kronor mer än 2008, vilket innebär att forskningsbidragen har ökat med 12 procent. En så stor intäktsökning har inte förekommit tidigare och forskningsbidragen är nu uppe på en historiskt hög nivå. Knappt 9 miljarder kronor av forskningsbidragen kom år 2009 från offentliga finansiärer och 3,5 miljarder från olika privata finansieringskällor.

Offentliga finansiärer står för 930 miljoner kronor av de ökade bidragsintäkterna och privata finansiärer för 370 miljoner. Relativt sett har emellertid bidragsintäkterna från offentliga respektive privata finansiärer ökat lika mycket, 12 procent. Den förhållandevis kraftiga intäktsökningen av forskningsbidrag från privata finansiärer innebär att omfattningen av privata forskningsbidrag nu närmar sig samma nivåer som toppåren 2004–2005. Lärosätenas bidragsintäkter från organisationer utan vinstsyfte i Sverige har ökat med 140 miljoner kronor, vilket innebär en ökning om 11 procent. Andra större ökningarna från privata finansiärer kommer från Cancerfonden och företag i Sverige. Bidragsintäkterna från dessa har ökat med 44 respektive 60 miljoner kronor under 2009.

Vetenskapsrådet är den enskilt största forskningsfinansiären och lärosätenas intäkter härifrån var 2,9 miljarder kronor 2009, efter en ökning om 290 miljoner. Ökade intäkter av forskningsbidrag från Vetenskapsrådet står alltså för drygt en

Finansiär			Förändring	
	2008	2009	2008–2009 (%)	
Vetenskapsrådet	2 620	2 908	289	11
FAS	328	354	25	8
FORMAS	519	597	78	15
Vinnova	662	831	169	26
Energimyndigheten	299	396	96	32
Sida/SAREC	357	330	-27	-7
Statliga universitet och högskolor	248	227	-21	-8
Arbetsförmedlingen	34	29	-6	-16
Försvarsmyndigheter	24	25	2	8
Länstyrelser	42	45	3	7
Rymdstyrelsen	54	49	-6	-10
Övriga statliga myndigheter	564	616	52	9
Kommuner och landsting	294	309	15	5
Offentliga forskningsstiftelser	837	959	122	15
EU-medel från ERC	20	61	41	201
EU-medel, ej ramprogram	139	202	64	46
EU:s ramprogram exkl. ERC	978	1 011	33	3
Cancerfonden	269	313	44	16
Enskilda utbildningsanordnare	27	17	-9	-35
Företag i Sverige	421	482	60	14
Företag i utlandet	83	80	-3	-4
Hjärt-Lungfonden	65	75	10	15
National Institutes of Health	71	80	9	13
National Science foundation	2	3	0	19
Organisationer utan vinstsyfte i Sverige	1 271	1 412	141	11
Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	255	285	29	12
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	108	126	18	16
Stiftelser förvaltade av lärosäte	229	257	28	12
Wallenbergsstiftelser	429	404	-25	-6
Övrigt	-129	-64	65	-50
Totala forskningsbidrag	11 120	12 418	1 299	12

Tabell 23. Bidragsintäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2008–2009, miljoner kronor, 2009 års priser. Bidragsintäkterna ökade med 1,3 miljarder kronor under 2009. Ökade intäkter från Vetenskapsrådet, Vinnova, de offentliga forskningsstiftelserna och organisationer utan vinstsyfte i Sverige står för mer än hälften av ökningen.

femtedel av hela ökningen av bidragsintäkter. De största ökningarna i absoluta tal gick till Lunds universitet och Uppsala universitet. År 2009 fanns 95 procent av bidragsintäkterna från Vetenskapsrådet fördelade på nio universitet.

Vinnova är också en betydande forskningsfinansiär för bland annat behovsmotiverad forskning. Lärosätenas intäkter härifrån ökade kraftigt under 2009, till 830 miljoner kronor. De största bidragsintäkterna från Vinnova redovisades av Chalmers tekniska högskola och Kungl. Tekniska högskolan, följda av Linköpings universitet, vilka alla har en stark teknisk inriktning.

EU-FINANSIERING

EU har ökat i betydelse för lärosätenas forskningsfinansiering. År 2009 var lärosätenas sammanlagda bidragsintäkter från EU knappt 1,3 miljarder kronor, efter en ökning med 12

Lärosäte	2008	2009
Uppsala universitet	1	4
Lunds universitet	0	2
Göteborgs universitet	7	0
Stockholms universitet inkl LHS	1	5
Umeå universitet	0	28
Karolinska institutet	0	15
Kungl. Tekniska högskolan	0	1
Chalmers tekniska högskola	0	5
Växjö universitet	10	0
Högskolan i Jönköping	1	1
Totalt EU-medel från ERC	20	61

Tabell 24. Lärosätenas intäkter från European Research Council (ERC) 2008–2009, miljoner kronor. Än så länge är ERC en liten finansiär av forskning vid svenska lärosäten. År 2009 redovisade åtta lärosäten intäkter från ERC om sammanlagt 61 miljoner kronor.

procent från föregående år. Det förekommer också finansiering från EU för uppdragsforskning och bland övriga avgiftsintäkter, men i betydligt mindre omfattning. År 2009 var dessa intäkter sammanlagt 11 miljoner kronor.

Merparten av EU-medlen kommer från ramprogrammen för forskning, varav en liten del från European Research Council (ERC). Dessa medel ökar dock i omfattning och 2009 var det åtta lärosäten som redovisade intäkter från ERC, om sammanlagt 61 miljoner kronor.

År 2009 var lärosätenas sammanlagda intäkter från EU:s ramprogram, exklusive ERC, en miljard kronor. Karolinska institutet, Lunds universitet, Kungl. Tekniska högskolan samt Chalmers tekniska högskola var tillsammans mottagare av två tredjedelar av intäkterna. Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet och Sveriges lantbruksuniversitet erhöll tillsammans knappt en fjärdedel av intäkterna från ramprogrammen, vilket innebär att återstående lärosäten delade på 10 procent av intäkterna från EU:s ramprogram.

ÖKADE INTÄKTER FRÅN OFFENTLIGA FORSKNINGSTIFTELSE

De offentliga forskningsstiftelserna bildades 1993/94 i samband med att de tidigare löntagarfonderna avvecklades. Stiftelserna har sedan dess varit viktiga finansiärer för forskning inom olika inriktningar. Lärosätenas intäkter från de offentliga forskningsstiftelserna var som högst i början av 2000-talet, men har därefter minskat.

För första gången på flera år har lärosätenas intäkter av bidrag från de offentliga forskningsstiftelserna sammantagna ökat, se figur 54. År 2009 var de 960 miljoner kronor, efter en ökning om 15 procent (122 miljoner kronor) jämfört med föregående år.

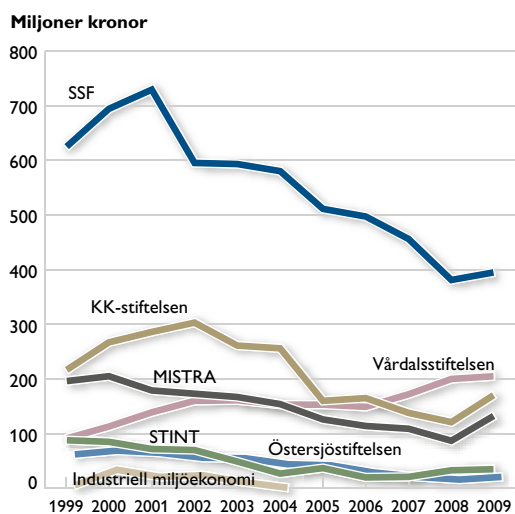
Ändrad styrning av de offentliga forskningsstiftelserna

Under lång tid har regeringen utsett samtliga styrelseledamöter för de offentliga forskningsstiftelserna. Enligt propositionen *Forskning och samhälle* (prop. 1996/97:5) var detta viktigt för att regeringen skulle kunna övergripande planera för alla offentliga medel som används för att finansiera forskning. Den nuvarande regeringen betonar, enligt propositionen *Ökad frihet för vissa stiftelser som finansierar forskning* (prop. 2009/10:136), betydelsen av att det finns forskningsfinansiärer som kan verka oberoende av statliga direktiv, finansiering och besparingar. Enligt den senare propositionen vill regeringen också öka forskarsamhällets inflytande i stiftelserna och föreslår att regeringen i framtiden inte längre ska utse samtliga styrelseledamöter för de offentliga forskningsstiftelserna. Majoriteten av ledamöterna i stiftelsernas styrelser ska utses av de avgående styrelserna, efter förslag från forskarsamhället.

Drygt tre fjärdedelar av ökningen avser ökade forskningsbidrag från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra).

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) stod ensam för 395 miljoner av lärosätenas intäkter och är således den största av de offentliga forskningsstiftelserna. Under 2009 ökade intäkter från SSF med 4 procent. Östersjöstiftelsen är också en betydande finansiär, men deras bidrag riktas enbart mot Södertörns högskola.

Av forskningsstiftelserna har Stiftelsen innovationscentrum lagts ned och Stiftelsen framtidens kultur upphörde med sin bidragsgivning 2008.

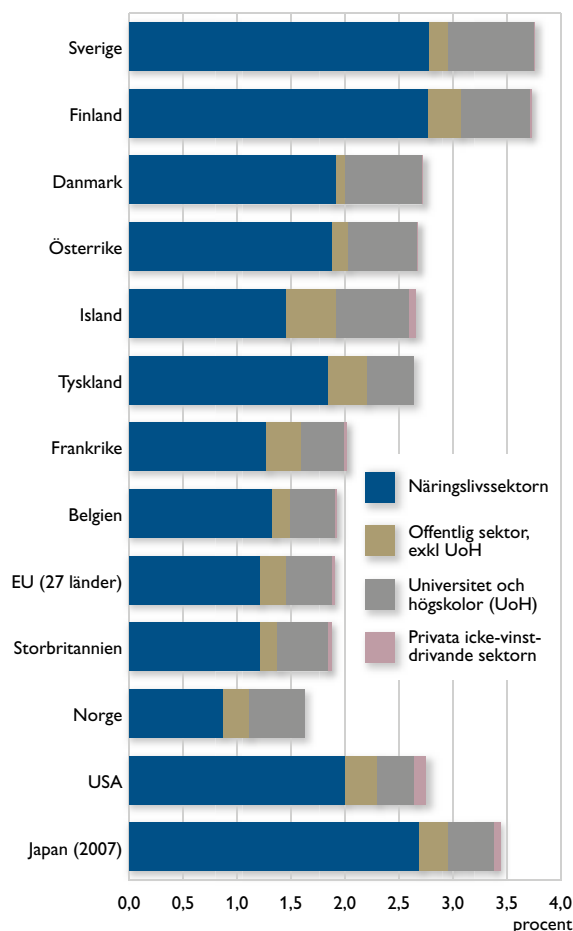
Figur 54. Lärosätenas intäkter från offentliga forskningsstiftelser 1999–2009, miljoner kronor 2009 års priser. Under flera år har intäkterna från de flesta stiftelserna minskat, men ökar nu igen.

FORSKNINGENS ANDEL AV BNP

EU har som mål att 3 procent av bruttonationalprodukten (BNP) ska satsas på forskning och utveckling (FoU) senast 2010. Men målet kommer att bli svårt att nå, de senaste åren har EU:s sammanlagda avsättningar för FoU legat på 1,85 procent. Det framgår på kommissionens webbplats Cordis. EU jämför unionens satsningar med dem i USA, där man satsade 2,67 procent år 2007 och Japans satsningar som var 3,44 procent år 2007.

Bland EU-länderna var det bara Sverige och Finland som hade nått målet 2007. Sverige låg i topp med 3,61 procent och Finland satsade 3,48 procent av BNP på FoU. Sverige har länge satsat betydligt mer än 3 procent på FoU och satsade över 4 procent i början av 2000-talet. Finlands nådde treprocentmålet år 1999 enligt statistik från Eurostat.

Enligt den preliminära statistiken från Eurostat ligger Sverige fortfarande i topp år 2008, med satsningar om 3,75 procent av BNP, se figur 55. Finlands FoU-satsningar har ökat

Figur 55. Satsningar på FoU som andel av BNP (procent) i vissa länder år 2008. Uppgifterna kommer från Eurostat och visar de nordiska länderna och de länder inom EU som satsar mest på FoU, samt USA och Japan (uppgifterna för Japan avser 2007). Källa: Eurostat.

som andel av BNP, till 3,73 procent. Danmark, Österrike, Island och Tyskland låg ganska nära målet, på nivåerna 2,72 till 2,63 procent. Av dessa länder är alla utom Island nära delmålet om 2 procent av BNP som satsningar på FoU från näringslivet.

Eurostat beräknar att EU-länderna sammanlagt satsade 1,9 procent av BNP på FoU 2008.

Treprocentmålet har också två delmål – att två tredjedelar av satsningarna ska komma från näringslivet och att en tredjedel av satsningarna ska bestå av offentliga medel. Sverige och Finland uppfyller även målet avseende näringslivets satsningar. Enligt Eurostats uppgifter ligger Sverige nära även det andra delmålet, dvs. att offentliga medel motsvarande 1 procent av BNP ska satsas på FoU. Satsningar på FoU inom myndighetssektorn och universitet och högskolor i Sverige motsvarade sammantaget enligt Eurostat 0,97 procent av BNP år 2008.

SVERIGE SATSADE TOTALT 118 MILJARDER KRONOR PÅ FOU 2008

De uppgifter som ligger till grund för redovisningen av FoU-satsningar i Sverige är Statistiska centralbyråns skattning av FoU i Sverige 2008, se rapporten *Prognos av FoU för Sverige år 2008*, Statistiska centralbyrån, september 2009.

SCB genomför regelbundet undersökningar avseende satsningar på FoU inom olika samhällssektorer som bedriver forskning, inklusive universitet och högskolor (se faktaruta). Övriga sektorer som undersöks är näringslivet, offentlig sektor exklusive universitet och högskolor samt privata icke-vinstdrivande sektorn. Skattningen i rapporten *Prognos av FoU för Sverige år 2008* omfattar satsningar på FoU inom näringslivet, universitet och högskolor samt offentlig sektor exklusive universitet och högskolor. Den privata icke-vinstdrivande sektorn ingår inte i skattningen, men enligt de senaste uppgifterna satsade de 0,2 miljarder kronor på FoU år 2007. (Se *Forskning och utveckling i Sverige 2007*, statistiska meddelanden, UF 16 SM 0901, SCB).

Totalt satsade Sverige 118 miljarder kronor på FoU 2008 enligt SCB:s rapport, exklusive privata icke-vinstdrivande sektorn. ■

	2008
Företag	87 682
Universitet och högskolor	25 234
Offentlig sektor (exkl. UoH)	5 258
Summa	118 174

Tabell 25. Sveriges satsningar på FoU år 2008, exklusive privata icke-vinstdrivande sektorn (som satsade 0,2 miljarder kronor på FoU 2007). Källa SCB.

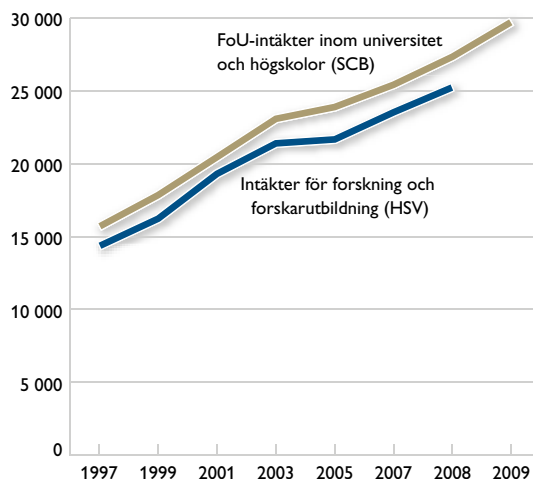
Två dataserier

Statistiska centralbyråns (SCB) insamling av uppgifter om finansiering av forskningen vid universitet och högskolor sker vartannat år och skiljer sig från Högskoleverkets såtillvida att intäkterna indelas per forskningsämne i stället för på olika verksamheter. De totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå reduceras bl.a. för utbildningsmomentet i forskarutbildningen. (Se vidare i *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2007*, statistiska meddelanden, UF 13 SM 0801, SCB.) Därför är de FoU-intäkter som SCB redovisar lägre än intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå som Högskoleverket redovisar.

Vid fastprisberäkning använder de två myndigheterna olika index. SCB använder BNP-deflatorn eftersom de beskriver utvecklingen av FoU inom samtliga samhällssektorer. Högskoleverket använder SCB:s index för statlig konsumtion som är bäst lämpat för att beskriva den statliga kostnadsutvecklingen.

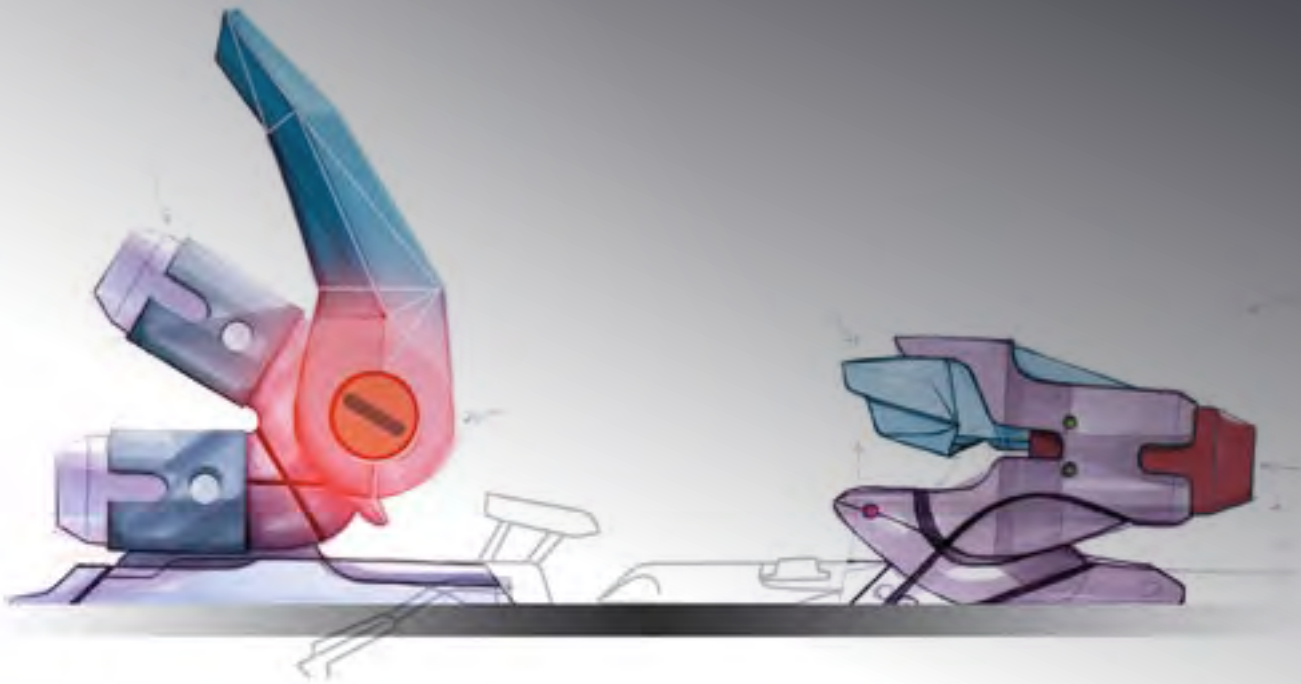
Se också SCB:s, Vetenskapsrådets och Högskoleverkets gemensamma rapport: *Om statistiken som beskriver forskningsfinansieringen inom högskolesektorn*, som kan hämtas på bl.a. Högskoleverkets webbplats.

Miljoner kronor, löpande pris

Figur 56. Lärosätenas FoU-intäkter 1997–2008 respektive intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 1997–2009 miljoner kronor, löpande priser.

”Dagens skidbindningar kan inte dämpa de krafter som ofta uppstår i alpin skidåkning. På grund av detta sätter åkaren ofta bindningarna på fel viktinställning, vilket leder till att bindningarna inte löses upp i rätt tid. I värsta fall kan skidåkaren skada sina knän.”

John Lindén

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: Förebygga knäskador i samband med utförsåkning.

I samarbete med Hendryx Skis, Riksidrottsförbundet och Stadium.

EKONOMI OCH SAMVERKAN

Det sammantagna ekonomiska resultatet för universitet och högskolor var plus två miljarder kronor år 2009. Den kraftiga ökningen av antalet helårsstudenter innebär att många lärosäten har använt hela takbeloppet och dessutom anslags-sparande från tidigare år. Därmed har intäkterna från grundutbildningsanslaget varit större än takbeloppet. Samtidigt har forskningsintäkterna ökat utan att kostnaderna ökat motsvarande. Dessa två faktorer har tillsammans lett till ett historiskt stort överskott för lärosätena.

KOSTNADEN FÖR HÖGSKOLAN VAR

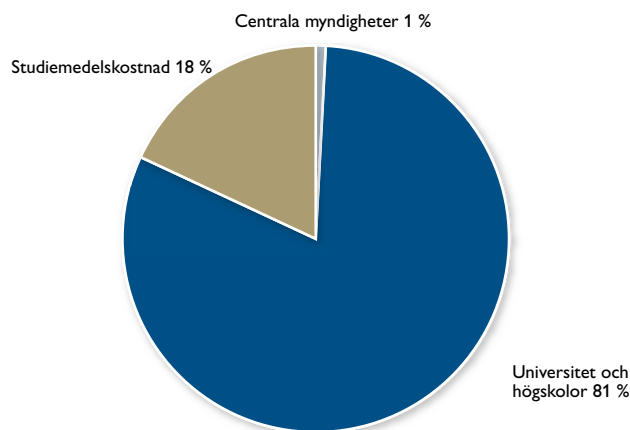
1,7 PROCENT AV BNP 2009

Kostnaden för verksamheten vid universitet och högskolor var 52,1 miljarder kronor 2009. Det är 2,5 miljarder kronor, eller 5 procent mer än föregående år i löpande priser. Det är andra året i rad som kostnaderna ökar i den storleksordningen. Omräknat till 2009 års priser har kostnaderna ökat med 3 procent jämfört med 2008.

Ett lands satsningar på utbildning mäts ofta i kostnaderna som andelar av bruttonationalprodukten (BNP). Andelen varierar givetvis inte bara med lärosätenas kostnader, utan är också beroende av hur landets BNP utvecklas. Under flera år har BNP-tillväxten i Sverige varit betydligt högre än kostnadsutvecklingen vid landets universitet och högskolor. År 2008 bröts den trenden, då kostnaderna ökade mer än BNP-tillväxten i löpande priser. År 2009 minskade Sveriges BNP med 3 procent i löpande priser, samtidigt som lärosätenas kostnader ökade med 5 procent. Därmed ökade kostnaderna som andel av BNP förhållandevis mycket under 2009.

Lärosätenas sammanlagda kostnader om 52,1 miljarder kronor utgjorde 1,70 procent av Sveriges BNP 2009, vilket kan jämföras med 1,57 procent föregående år.

I internationella jämförelser ligger Sverige förhållandevis högt när det handlar om kostnader för högre utbildning som andel av BNP. En del av förklaringen är att i Sverige bedrivs merparten av den offentligt finansierade forskningen inom universitet och högskolor, medan den i andra länder i större utsträckning finns inom fristående institut. I och med att kostnaden för lärosätenas forskning också ingår i kostnaden för högre utbildning blir således Sveriges kostnader för högre

Figur 57. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2009.

Den totala kostnaden för sektorn uppgick till 64,3 miljarder kronor. 81 procent av dessa avser kostnaden vid universitet och högskolor.

utbildning som andel av BNP förhållandevis höga. Se också kapitlet *Internationell översikt*.

I den totala kostnaden för högre utbildning brukar man i internationella jämförelser också inkludera kostnaden för studenternas studiemedel och de centrala myndigheterna. År 2009 var kostnaden för studenternas studiemedel 11,6 miljarder kronor och kostnaden för de centrala myndigheterna 0,6 miljarder kronor. Sammantaget var alltså kostnaden för hela högskolesektorn 64,3 miljarder kronor, vilket är 2,10 procent av BNP.

EU har som mål att 2 procent av BNP ska satsas på högre utbildning 2010. Om man räknar in hela kostnaden för högskolesektorn så nådde Sverige EU:s mål 2009.

INTÄKTER, KOSTNADER OCH RESULTAT

Verksamheten vid universitet och högskolor består till lite mindre än hälften (45 procent) av utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till drygt hälften (55 procent) av forskning och utbildning på forskarnivå. Därutöver finns ett tredje område, fortlöpande miljöanalys vid Sveriges lantbruksuniversitet, vars verksamhet i sammanhanget är marginell.

54 MILJARDER KRONOR I INTÄKTER

Universitetens och högskolornas sammanlagda intäkter var 54,1 miljarder kronor 2009. I löpande priser är det närmare fyra miljarder mer än föregående år, och en så stor ökning har aldrig förekommit tidigare. Intäkterna till såväl utbildning på grundnivå och avancerad nivå som forskning och utbildning på forskarnivå har ökat, med 1,5 respektive 2,4 miljarder kronor i löpande priser. Omräknat i fasta priser är den totala

År	Index	Årlig förändring, %
1999	73,55	
2000	77,26	5,0
2001	80,14	3,7
2002	82,98	3,5
2003	85,50	3,0
2004	86,10	0,7
2005	88,58	2,9
2006	92,23	4,1
2007	94,89	2,9
2008	98,15	3,4
2009	100,00	1,9

Implicitprisindex för statlig konsumtion 1999–2009, samt årlig förändring. För att kunna illustrera den ekonomiska utvecklingen med hänsyn tagen till kostnadsutvecklingen måste nominella värden (löpande priser) räknas om till fasta priser. För fastprisberäkningen har använts Statistiska centralbyråns implicitprisindex för statlig konsumtion, basår 2009.

Intäkter	2007	2008	2009	Förändring 2008– 09	Andel av intäkterna 2009, %
Direkta statsanslag	32,4	32,7	34,0	1,3	63
Bidrag från Kammarkollegiet	0,2	0,1	0,9	0,7	2
Statliga myndigheter	7,5	8,0	8,8	0,8	16
Övriga offentliga medel	3,6	3,6	4,1	0,5	8
Privata medel	5,6	5,8	6,1	0,3	11
Finansiella intäkter	0,7	0,9	0,3	-0,6	0
Totalt, miljarder kronor	50,0	51,1	54,1	3,0	100

Tabell 26. Finansiering av lärosätenas totala verksamhet 2007–2009 samt förändring, miljarder kronor 2009 års priser. Här framgår också att statliga medel stod för 81 procent av finansieringen 2009, övriga offentliga medel 8 procent, medan privata medel finansierade 11 procent av verksamheten.

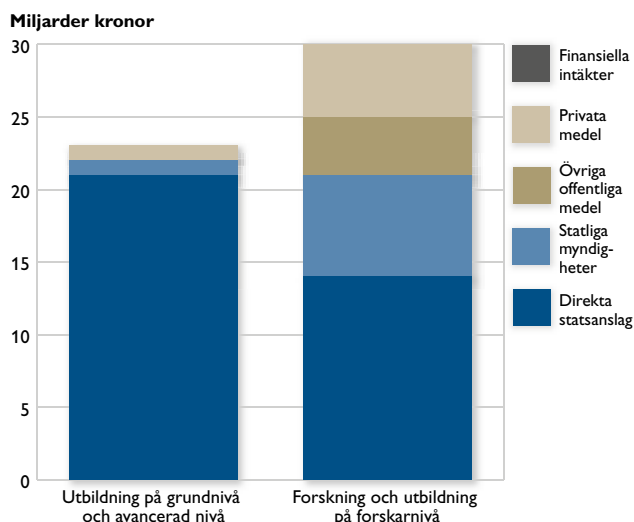
ökningen tre miljarder kronor, eller 6 procent. Lärosätenas intäkter har aldrig varit större.

Utbildningen och forskningen vid svenska lärosäten finansieras i hög grad av statliga anslag som riksdagen anvisar direkt till dem enligt regeringens förslag i budgetpropositionen. Lärosätenas intäkter av direkta statsanslag var 34 miljarder kronor 2009. Räknar man med de anslagsmedel som fördelades via Kammarkollegiet (se faktaruta) var de direkta statsanslagen 34,8 miljarder kronor 2009, vilket innebär en ökning om 2 miljarder kronor i fasta priser från föregående år.

Lärosätenas intäkter från externa finansörer ökade med 1,6 miljarder kronor, eller 9 procent i fasta priser. Lärosätenas finansiella intäkter minskade dock kraftigt under 2009, till följd av det låga ränteläget.

Anslagsmedel för forskning via Kammarkollegiet

Regeringen beslutar själv om fördelningen av vissa anslagsmedel efter riksdagsbehandlingen av budgetpropositionen och sådana medel utbetalas då av Kammarkollegiet som bidrag till lärosätena. Den senaste forskningspolitiska propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09: 80), som innehöll ökning av de direkta statsanslagen för forskning, lades i början av 2009, dvs. efter att riksdagen hade beslutat om budgetpropositionen för 2009. Därför fördelade regeringen hela anslagsökningen om 750 miljoner kronor till lärosätena som bidrag via Kammarkollegiet. Även inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå förekommer vissa utbetalningar av anslagsmedel via Kammarkollegiet. Sammantaget var dessa medel betydande 2009 och bör således tas i beaktande när man studerar anslagsutvecklingen för 2009. Därför redovisar vi för första gången dessa medel tillsammans med de direkta statsanslagen i denna rapport.

Figur 58. Finansiering av de två verksamhetsområdena 2009, miljarder kronor. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras till 87 procent av direkta statsanslag, medan finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå kommer från många olika källor. Knappt hälften är direkta statsanslag.

88 PROCENT OFFENTLIGA MEDEL

Som tidigare nämntes var universitetens och högskolornas direkta statsanslag 34,8 miljarder kronor 2009, inklusive de anslagsmedel som fördelas via Kammarkollegiet. Det motsvarar drygt 64 procent av de totala intäkterna, som var 54,1 miljarder kronor.

Utöver de direkta statsanslagen finansierade staten lärosätenas verksamhet med ytterligare 8,8 miljarder kronor via olika statliga myndigheter. Det betyder att sammanlagt 43,6 miljarder kronor av finansieringen, eller 81 procent, var statlig. Dessutom tillkom ytterligare 4,1 miljarder kronor från andra offentliga finansörer, som kommuner och landsting, EU och de offentliga forskningsstiftelserna. Sammanlagt stod alltså olika offentliga källor för 47,7 miljarder kronor, eller drygt 88 procent av den totala finansieringen.

Företag och organisationer utan vinstsyfte både i Sverige och andra länder står tillsammans med övrigt, dvs. icke identifierade källor och privatpersoner, för 6,1 miljarder kronor, eller 11 procent av finansieringen.

Finansieringsbilden ser olika ut för de två områdena. Merparten av den externa finansieringen avser forskning och utbildning på forskarnivå. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras till stor del (87 procent) av direkta statsanslag, medan forskning och utbildning på forskarnivå till mindre än hälften finansieras av direkta statsanslag. Därför är andelen direkta statsanslag generellt förhållandevis hög vid högskolorna och de nya universiteten där utbildning på grundnivå och avancerad nivå dominerar verksamheten.

INTÄKTER FÖR OLIKA FORMER AV VERKSAMHET

Utöver den utbildning på grundnivå och avancerad nivå som lärosätena bedriver enligt uppdrag i regleringsbrevet utför de också uppdragsverksamhet i form av uppdragsutbildning och, i mindre omfattning, beställd utbildning. Intäkterna för uppdragsverksamheten var 1,3 miljarder kronor 2009, vilket utgör 6 procent av de totala intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Beställd utbildning innebär att ett lärosäte köper kurser av ett annat lärosäte och denna verksamhet har minskat avsevärt under många år. Denna trend bröts under 2009, då lärosätenas intäkter från beställd utbildning ökade, till 128 miljoner kronor. Beställd utbildning utgör trots ökningen bara en mindre del av lärosätenas verksamhet.

Uppdragsutbildning regleras i en särskild förordning och avser ofta olika former av vidareutbildningar och personalutbildningar. År 2009 var lärosätenas intäkter från uppdragsutbildning 1,2 miljarder kronor och dessa utgör således merparten av uppdragsverksamheten inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Inom forskning och utbildning på forskarnivå bedrivs uppdragsverksamhet i form av uppdragsforskning. Lärosätenas intäkter från uppdragsforskning var 2,1 miljarder kronor 2009, vilket innebär 7 procent av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå.

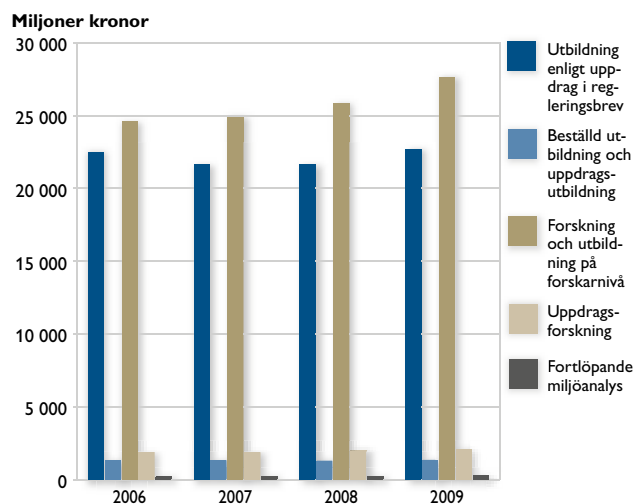
Se avsnittet *Samverkan med det omgivande samhället* för vidare analys av lärosätenas intäkter från uppdragsutbildning och uppdragsforskning.

Uppdragsverksamheten finansieras huvudsakligen med avgifter, men avgifter förekommer även i lärosätenas ordinarie verksamhet. Då handlar det oftast om kostnadsersättningar för uthyrning av lokaler, utförd undervisning (annan än beställd utbildning), konferenser eller liknande.

De omfattande bidrag som förekommer i verksamheten avser främst bidrag för forskning och utbildning på forskarnivå, men det finns också ett litet inslag av bidragsintäkter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

KOSTNADSVOLYM

Den totala kostnaden för universitetens och högskolornas verksamhet år 2009 var 52,1 miljarder kronor. Merparten av kostnaderna, 61 procent, utgjordes som tidigare år av personalkostnader. Lokalkostnader utgjorde 14 procent och driftskostnader inklusive utbetalda medel för klinisk forskning och utbildning 22 procent. Övriga kostnadslag är avskrivningar, 3 procent, och finansiella kostnader, 0,2 procent. Fördelningen mellan kostnadslagen har sett ungefär likadan ut i många år.

Figur 59. Utveckling av lärosätenas olika former av verksamhet 2006–2009, miljoner kronor 2009 års priser. Intäkterna inom samtliga verksamheter har ökat jämfört med 2006 och sammantaget har intäkterna ökat med 3,5 miljarder kronor eller 7 procent. Huvuddelen av ökningen avser intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå, vilka ökat med 3 miljarder kronor.

Under 2009 ökade kostnaderna med 2,6 miljarder kronor i löpande priser, en ökning om 5 procent. Omräknat i fasta priser var kostnadsökningen 1,6 miljarder kronor, eller 3 procent. Merparten av ökningen avser ökade personal- och driftskostnader. Personalkostnaderna ökade med knappt 1,7 miljarder kronor, dvs. 6 procent och övriga driftskostnader ökade med knappt 0,9 miljarder kronor, eller 10 procent i löpande priser. De finansiella kostnaderna minskade medan avskrivningskostnaderna var oförändrade i löpande priser.

Omräknat i fasta priser var den sammantagna kostnadsökningen 1,6 miljarder kronor, eller 3 procent år 2009.

TVÅ MILJARDER KRONOR I ÖVERSKOTT

I sina årsredovisningar beskriver flera lärosäten år 2009 som ett rekordår när de hade fler studenter än någonsin tidigare och forskningsintäkterna ökade. Möjligheten att använda anslagssparande från tidigare år för att få ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som inte rymdes inom takbeloppet innebar tillfälligt ökade intäkter för många lärosäten. Det innebär att flertalet av lärosätena redovisade positiva resultat för 2009, se sammanställning av lärosätenas resultaträkningar i tabell 8 längst bak i denna rapport. Det sammantagna resultatet (årets kapitalförändring) för universiteten och högskolorna var nästan två miljarder kronor – ett historiskt överskott.

Några av de största universiteten redovisar positiva ekonomiska resultat på omkring 200 miljoner kronor, men Lunds

	2007	2008	2009
Verksamhetens intäkter			
Statsanslag	30 712	32 082	33 955
Avgifter och andra ersättningar	5 010	5 368	5 790
Bidrag	11 088	11 829	14 067
Finansiella intäkter	618	847	251
Summa intäkter	47 428	50 125	54 063
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	28 425	29 906	31 570
Lokalkostnader	6 689	6 976	7 211
Kostnader för klinisk utbildning och forskning	1 997	2 016	2 075
Övriga driftskostnader	7 947	8 503	9 359
Finansiella kostnader	229	342	94
Avskrivningar	1 791	1 794	1 791
Summa kostnader	47 079	49 538	52 101
Verksamhetsutfall	350	587	1 962
Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag			
	15	37	3
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m.	12	6	72
Medel som tillförts statsbudgeten	12	6	72
Saldo	0	0	0
Transfereringar			
Erhållna medel	1 066	1 146	1 365
Lämnade bidrag	1 066	1 146	1 365
Saldo	0	0	0
Årets kapitalförändring	364	624	1 966

Tabell 27. Sammanställning av samtliga lärosätens resultaträkningar 2007–2009, miljoner kronor, löpande priser. Intäkterna har ökat med 8 procent och kostnaderna har ökat med 5 procent. Totalt har kostnaderna ökat med 2,6 miljarder kronor under 2009 i löpande priser och merparten av ökningen avser ökade personal- och övriga driftskostnader. De finansiella kostnaderna har minskat betydligt. Omräknat i fasta priser är den totala kostnadsökningen 1,6 miljarder kronor, eller 3 procent.

universitet står i en klass för sig med ett överskott på 450 miljoner kronor. Universitetet förklarar i sin årsredovisning överskottet med att de inte har hunnit bygga ut verksamheten i takt med att intäkterna har ökat. I och med att anställningsprocessen för lärare kan ta upp till två år så blir det en eftersläpning och tillfälliga överskott uppstår. Denna förklaring till stora överskott gäller generellt bland många lärosäten. Enligt årsredovisningarna avser flera lärosäten att göra satsningar på fler postdoktorala anställningar, i vissa fall rekryteringar av välmeriterade internationella gästforskare. Det innebär alltså att lärosätena avser att använda överskotten kommande år.

Tio av totalt 49 lärosäten redovisar negativa ekonomiska resultat för 2009. I vissa fall beror underskottet på engångskostnader eller på att studentvolymen är större än vad som kan ersättas inom takbeloppet. Se vidare i *Kraftig ökning av antalet studenter*, statistisk analys 2010/5, Högscoleverket. De negativa resultaten är i allmänhet små i förhållande till om-

	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	Forskning och utbildning på forskarnivå	Fortlöpande miljööanalys (SLU)	Totalt
Intäkter	24 063	29 713	287	54 063
Kostnader	23 256	28 575	270	52 101
Verksamhetsutfall	807	1 138	17	1 962
Årets kapitalförändring	810	1 139	17	1 966

Tabell 28. Verksamhetsutfall och resultat per område 2009, miljoner kronor. Årets kapitalförändring var knappt 2 miljarder kronor 2009. Det fördelar sig med överskott på 0,8 miljarder kronor för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 1,1 miljarder för forskning och utbildning på forskarnivå, dvs. mellan 3 och 4 procent av omsättningen inom respektive område.

sättningen eller täcks i alla fall utom ett av positiva ekonomiska balanser från tidigare år.

UTGÅENDE BALANS 2009: 7 MILJARDER KRONOR

Överskott eller underskott från tidigare år redovisas som balanserad kapitalförändring i balansräkningen. Vid ingången av 2009 var lärosätenas sammantagna balanserade kapitalförändring fem miljarder kronor. I och med 2009 års överskott ökade balanserna till sju miljarder kronor, vilket är 14 procent av omsättningen i genomsnitt. Många lärosäten ligger omkring genomsnittet i ekonomiska balanser, men flera hade inför år 2010 en balanserad kapitalförändring på uppemot 20 procent av omsättningen. Den största balanserade kapitalförändringen hade Lunds universitet med 1,2 miljarder kronor.

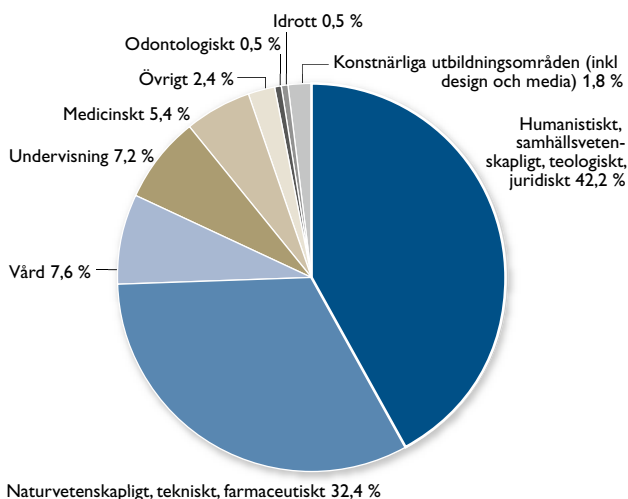
ÖVERSKOTT INOM BÅDE UTBILDNING OCH FORSKNING

Inom såväl utbildning på grundnivå och avancerad nivå som forskning och utbildning på forskarnivå var intäkterna högre än kostnaderna 2009. Därmed blev de ekonomiska resultaten positiva för både utbildning och forskning 2009.

I relation till kostnaderna fördelas resultatet ganska jämnt mellan områdena. För utbildning på grundnivå och avancerad nivå var 2009 års samlade resultat 810 miljoner kronor, vilket var 3,5 procent av kostnaderna. Resultatet för forskning och utbildning på forskarnivå var 1,1 miljarder kronor, dvs. 4 procent av omsättningen.

RESURSTILLDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå består huvudsakligen av ersättning för redovisade helårsstudenter och helårsprestationer (avklarade poäng), upp till ett så kallat takbelopp som fastställs för varje lärosäte.

Figur 60. Fördelning av antal helårsstudenter mellan olika utbildningsområden. År 2009 redovisades totalt 295 300 helårsstudenter mot takbeloppet. 42 procent fanns inom utbildningsområden med de lägsta ersättningsbeloppen.

Ersättningsbeloppen är olika för olika så kallade utbildningsområden vilka utgör ett beräkningsunderlag för avräkning av takbeloppen.

Lägst är ersättningsbeloppen för utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi, som sammanlagt omfattar 42 procent av det totala antalet helårsstudenter. Högst är ersättningsbeloppen för de konstnärliga utbildningsområdena som tillsammans omfattar knappt 2 procent av antalet helårsstudenter.

Lärosätena är inte bundna till de nationella ersättningsbeloppen när de fördelar medlen vidare inom lärosätet. Uppföljningar har dock visat att dessa är i hög grad styrande för lärosätenas interna fördelning av medel.

All utbildning är organiserad i kurser, vilka klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Lärosätena beslutar själva hur deras kurser ska klassificeras, men regeringen beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får bedriva utbildning. Det är exempelvis få lärosäten som får bedriva utbildning inom de konstnärliga utbildningsområdena. Det är denna klassificering som ligger till grund för lärosätets resurstilldelning.

Resurstilldelningssystemet omfattar de statliga lärosätena, utom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping.

RIKSREVISIONENS GRANSKNING AV KURSKLASSIFICERINGEN

Under 2009 genomförde Riksrevisionen en granskning av lärosätenas kursklassificering. I granskningsrapporten *Klassificering av kurser vid universitet och högskolor – regeringens*

	2008	2009	Förändring 2008–2009, %	
Ramanslag	19 126	20 361	1 235	6 %
Ersättning för klinisk utbildning	499	502	3	1 %
Övriga anslag	86	26	-60	-70 %
Summa direkta statsanslag	19 710	20 888	1 178	6 %
Bidrag från Kammarkollegiet	93	114	21	22 %
Totala anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå	19 803	21 001	1 198	6 %

Tabell 29. Anslagsutveckling för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2008–2009, miljoner kronor i fasta priser. Tabellen inkluderar också anslagsmedel som fördelas av Kammarkollegiet enligt regeringens beslut.

styrning och Högskoleverkets uppföljning (RiR 2010:4) som publicerades i början av 2010 konstaterar Riksrevisionen bland annat att lärosätena utöver ämnestillhörigheten tar in sådana aspekter som undervisningsmetod, resurskrav och studenternas programtillhörighet vid klassificeringen. Av rapporten framkommer också att lärosätena ibland upplever problem vid kursklassificering, speciellt avseende klassificering av tvärvetenskapliga kurser. Sammanfattningsvis konstaterar Riksrevisionen att systemet för att klassificera kurser inte fungerar väl och att förutsättningarna för att klassificera kurser har förändrats sedan systemet infördes 1993. Detta är för övrigt något som flera utredningar tidigare har konstaterat, bl.a. de senaste två utredningarna om resurstilldelningssystemet. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att göra en översyn av systemet för klassificering av kurser.

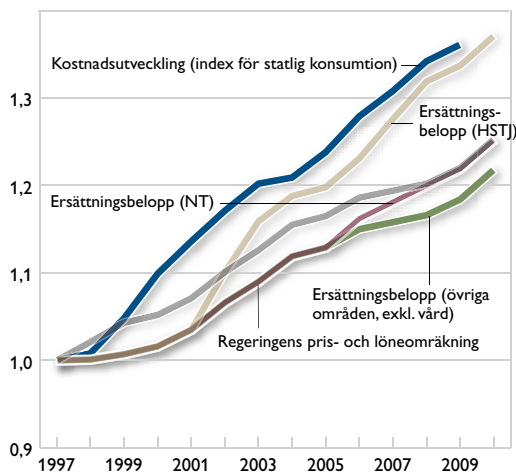
UTVECKLINGEN AV ANSLAG FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

År 2009 ökade lärosätenas intäkter av direkta statsanslag kraftigt eftersom många lärosäten kunde räkna av hela sina takbelopp och också använda anslagssparande från tidigare år. År 2008 var studentvolymen betydligt mindre och många lärosäten fick då betala tillbaka en del av sitt takbelopp till staten.

ERSÄTTNINGSBELOPPEN

Från mitten av 1990-talet och ett antal år framåt genomfördes besparingar på de statliga anslagen, inklusive ersättningsbeloppen, av statsfinansiella skäl. Besparingarna var permanenta och ersättningsbeloppen har inte återställts trots ett antal kvalitetsförstärkningar sedan början av 2000-talet, varav de senaste 2008. Uppräkningarna har främst avsett de lägsta ersättningsbeloppen, dvs. utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik (HSTJ) men också

Förändring

Figur 61. Ersättningsbelopp och kostnadsutveckling med 1997 som referensår. Ersättningsbeloppen för utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi har under flera år förstärkts utöver regeringens pris- och löneomräkning. Därmed har gapet mellan kostnadsutvecklingen och ersättningen till de dessa områden minskat. 2006–2008 förstärktes även ersättningen till naturvetenskap, teknik och farmaci. För övriga utbildningsområden (exkl. vård som förstärktes kraftigt 2003) har gapet ökat. Under 2009 utgick inga kvalitetsförstärkningar, men urholkningen avtog ändå på grund av lägre kostnadsökning.

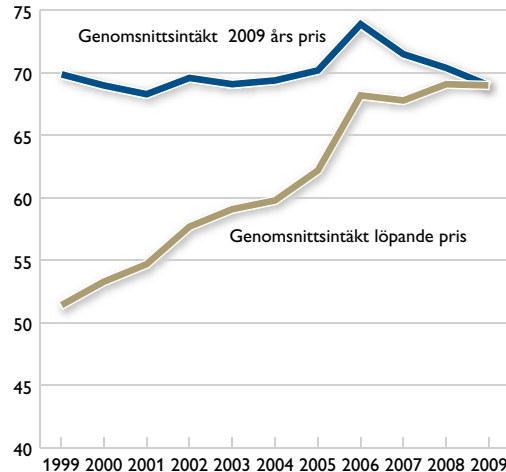
naturvetenskap, teknik och farmaci, samt utbildningsområdet vård. För HSTJ har uppräkningsarna inneburit att ersättningsbeloppen har närmat sig kostnadsutvecklingen, men för övriga utbildningsområden är gapet mot kostnadsutvecklingen uppemot 18 procent.

För 2009 var pris- och löneomräkningen 1,84 procent och några kvalitetsförstärkningar förekom inte, utan samtliga ersättningsbelopp räknades upp med 1,84 procent. Den årliga förändringen för SCB:s index för statlig konsumtion var 1,88 procent 2009. För första gången på många år var omräkningstalen för pris- och löneomräkningen och SCB:s index

Anslagsmedel för utbildning på grundnivå och avancerad nivå via Kammarkollegiet

Under anslaget *Särskilda utgifter för universitet och högskolor m.m.* anslås medel för finansiering av vissa utbildningar, exempelvis det så kallade lärarlyftet och integrationssatsningar. Fördelningen av sådana anslagsmedel beslutar regeringen om efter att riksdagen har behandlat övrig anslagsfördelning enligt regeringens förslag i budgetpropositionen. Kammarkollegiet utbetalar sådana medel till lärosätena enligt regeringens beslut. I teknisk mening blir dessa anslagsmedel bidragsintäkter och hanteras på annat sätt i redovisningen än de direkta statsanslagen. De är dock statsanslag i egentlig mening. År 2009 redovisade lärosätena 113,5 miljoner kronor bidragsintäkter från Kammarkollegiet inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Tusental kronor

Figur 62. Genomsnittsinräkningar per helårsstudent 1999–2009, tusental kronor. Genomsnittsinräkningen har beräknats genom att dividera lärosätenas intäkter av direkta statsanslag inklusive bidrag via Kammarkollegiet med totalt antal helårsstudenter för respektive år. Från och med 2002 övertog staten huvudmannaskapet för vårdutbildningarna, vilket höjde genomsnittsinräkningen.

för statlig konsumtion nästan lika stora. Det innebär att urholkningen av ersättningsbeloppen avstannade 2009.

I sammanhanget bör påpekas att lärosätena under åren har ålagts ett stort antal uppdrag utan särskild finansiering, vilka således har finansierats inom ersättningsbeloppen.

GENOMSNITTSINTÄKT

Ett annat sätt att studera utvecklingen av ersättningsbeloppen är att relatera lärosätenas intäkter av direkta statsanslag till antalet helårsstudenter och beräkna en genomsnittsinräkning per helårsstudent. Den har räknats fram genom att dividera lärosätenas intäkter av direkta statsanslag med det totala antalet helårsstudenter respektive år, alltså även inom sådan utbildning som finansieras utanför takbeloppet.

Genomsnittsinräkningen påverkas till stor del av i vilken utsträckning lärosätena utnyttjar sparade prestationer respektive anslagssparande. År 2006 var genomsnittsinräkningen ovanligt hög. Det beror på att lärosätena fick ersättning för sparade helårsprestationer från tidigare år. Därmed kunde de räkna av merparten av takbeloppet 2006 trots att utbildningsvolymen var betydligt lägre än takbeloppet tillät.

Trots stora förändringar i bland annat utbildningsvolymens sammansättning har genomsnittsinräkningen per helårsstudent legat på ungefär samma nivå under en lång period. Detta samtidigt som lärosätenas uppdrag blivit allt mer omfattande och mångfacetterade. Se vidare i *Högskolans ekonomi 1997–2007 – vad har hänt?* Högskoleverkets rapportserie 2009:3 R.

19,3 MILJARDER KRONOR I BÅDE TAKBELOPP OCH UTFALL AV STUDENTVOLYM

För 2009 var universitetens och högskolornas samlade takbelopp 19,3 miljarder kronor. Redovisade helårsstudenter och helårsprestationer motsvarade också 19,3 miljarder kronor, alltså i nivå med takbeloppen. Det är första gången sedan 2005 som utbildningsvolymen är så stor att lärosätena sammantaget når upp till de samlade takbeloppen. Från 2008

Lärosäte	Takbelopp	Utfall (inkl decemberprestationer)	Procent över/under tak	Anslagssparande	Sparade prestationer
Uppsala universitet	1 261	1 254	99	126	
Lunds universitet	1 663	1 734	104	81	
Göteborgs universitet	1 675	1 687	101		34
Stockholms universitet	1 482	1 381	93	148	
Umeå universitet	1 128	1 138	101	102	
Linköpings universitet	1 247	1 225	98	145	
Karolinska institutet	546	527	96	6	
Kungl. Tekniska högskolan	982	1 037	106	42	
Chalmers tekniska högskola	743	806	109		0
Luleå tekniska universitet	582	516	89	58	
Karlstads universitet	529	546	103	35	
Mittuniversitetet	509	474	93	51	
Växjö universitet	462	474	103	36	
Örebro universitet	609	602	99	61	
Blekinge tekniska högskola	262	284	109		26
Högskolan i Jönköping	475	510	107		38
Högskolan i Kalmar	430	408	95	43	
Malmö högskola	749	747	100	75	
Mälardalens högskola	574	520	91	57	
Högskolan i Borås	410	445	109		18
Högskolan Dalarna	368	415	113		10
Högskolan på Gotland	123	145	118		12
Högskolan i Gävle	398	387	97	40	
Högskolan i Halmstad	331	360	109		33
Högskolan Kristianstad	329	308	93	33	
Högskolan i Skövde	305	290	95	30	
Högskolan Väst	292	305	104	16	
Gymnastik- och idrotts- högskolan	50	54	109		5
Södertörns högskola	329	314	95	33	
Danshögskolan	47	48	104		2
Dramatiska institutet	79	76	96		5
Konstfack	125	123	99		10
Kungl. Konsthögskolan	56	59	104		3
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	108	110	102		4
Operahögskolan i Stock- holm	17	17	103		1
Teaterhögskolan i Stock- holm	27	28	102		1
Totalt	19 303	19 354	100	1 219	202

Tabell 30. Lärosätenas utfall för utbildning på grundnivå och avancerad nivå i förhållande till takbeloppen 2009, miljarder kronor. Anslagssparande respektive sparade prestationer inkluderar även sparande från tidigare år.

till 2009 ökade antalet helårsstudenter som avräknades mot takbeloppen från 273 700 till 295 300, dvs. med 8 procent. Det är den största procentuella ökningen sedan 1993, då det nuvarande resurstilldelningssystemet infördes.

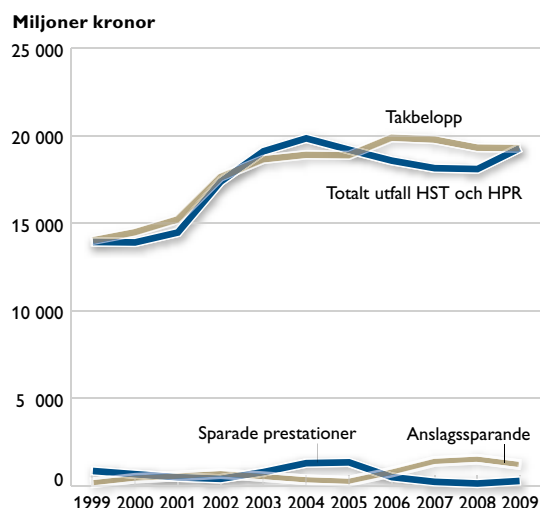
Antalet helårsstudenter har ökat vid alla lärosäten i högre eller lägre grad, utom vid tre av de konstnärliga högskolorna. Trots det ökade antalet studenter var inte studentvolymerna tillräckliga för att alla lärosäten skulle nå sina takbelopp, det gäller femton universitet och högskolor. Se vidare i *Kraftig ökning av antalet studenter*, statistisk analys 2010/5, Högskoleverket.

Lärosätena har möjlighet att spara 10 procent av takbeloppen över åren (anslagssparande). Efter flera år med lägre utbildningsvolym än takbeloppen medgav hade de flesta lärosätena vid ingången av 2009 uppnått sitt maximala anslagssparande. När studentvolymerna ökade igen kunde lärosätena använda anslagssparande från tidigare år och få ersättning för prestationer som inte rymdes inom årets takbelopp. Därmed minskade det sammanlagda anslagssparandet från 1,5 till 1,2 miljarder kronor.

Vid några lärosäten innebar överprestationen att de kunde bygga upp en balans av sparade prestationer, vilka sammantaget ökade från 98 till 202 miljoner kronor.

350 MILJONER KRONOR ÅTERGÅR TILL STATSKASSAN

Trots de kraftiga ökningarna av studentantalen är det fortfarande många lärosäten som har för få studenter för att kunna utnyttja hela takbeloppet. Vid Mittuniversitetet exempelvis,

Figur 63. Takbelopp och takbeloppsutfall 1999–2009, miljarder kronor, 2009 års priser. För första gången på flera år var antalet studenter så stort att utbildningsvolymen nådde upp till de samlade takbeloppen.

har antalet helårsstudenter ökat med 17 procent under 2009, men utbildningsvolymen är ändå betydligt mindre än takbeloppet medger. Liknande förhållanden råder vid många andra lärosäten. Vid 15 av de 36 lärosäten som har takbelopp finns fortfarande ledig utbildningskapacitet och flertalet av dem har redan maximalt anslagsparande. Det betyder att 350 miljoner kronor av takbeloppet för 2009 återgår till statskassan.

SAMVERKAN MED DET OMGIVANDE SAMHÄLLET

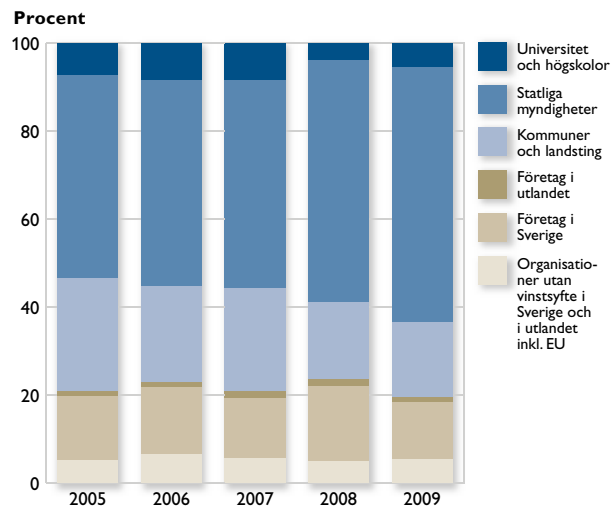
I högskolans uppgifter ingår enligt högskolelagen att samverka med det omgivande samhället. Samverkan kan vara sådant som forskningskommunikation, kommersialisering av forskningsresultat och studenternas omvärldskontakter i utbildningen. Detta avsnitt handlar huvudsakligen om den samverkan som idag kan beskrivas med statistik. Det är uppdragsutbildning, uppdragsforskning, doktorander med anställning utanför högskolan och adjungerade lärare.

UPPDRAGSUTBILDNING

Universiteten och högskolorna erbjuder uppdragsutbildning som en service till olika privata och offentliga arbetsgivare som vill fortbilda sin personal. Den uppdragsutbildning som ges kan även ge impulser från arbetslivet som kan utveckla den ordinarie utbildningen. Det finns även uppdragsutbildning av mer permanent karaktär, t.ex. polisutbildningen vid ett par universitet, officersutbildningen vid Försvarshögskolan och den statliga rektorsutbildningen som utförs av flera lärosäten. Ett annat exempel på uppdragsutbildning är den statligt finansierade fortbildningen av lärare inom det s.k. lärarlyftet.

Lärosätenas sammanlagda intäkter från uppdragsutbildning var cirka 1,2 miljarder kronor 2009, dvs. ungefär det samma som de senaste tio åren. Den största förändringen på totalnivån som har inträffat mellan 2008 och 2009 är att den andel som utförs för statliga myndigheter samt kommuner och landsting har ökat från ungefär två tredjedelar till nästan tre fjärdedelar (se figur 64). Det är huvudsakligen det statligt finansierade lärarlyftet som står för denna ökning. Av lärosätenas årsredovisningar framgår att nära 900 av de cirka 7 000 helårsstudenterna inom poänggivande uppdragsutbildning 2009 har utförts inom ramen för lärarlyftet. Andelen bygger dock på osäkra uppgifter om antalet helårsstudenter i poänggivande uppdragsutbildning såväl totalt som inom lärarlyftet.

Samtidigt som andelen uppdragsutbildning för statliga myndigheter samt kommuner och landsting har ökat har den del som utförs för företag i Sverige minskat med ungefär

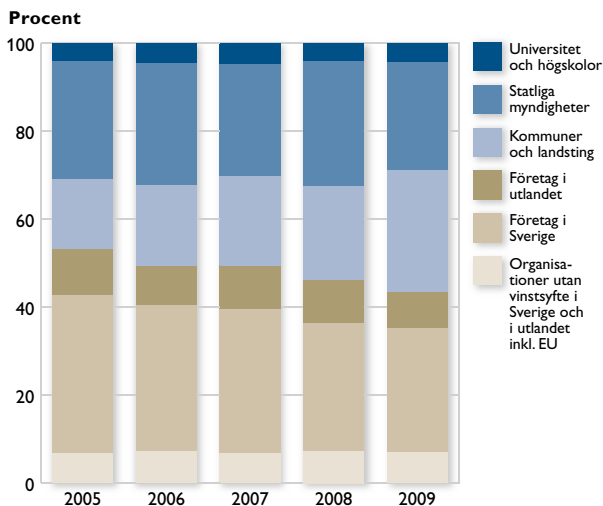
Figur 64. Andel intäkter för uppdragsutbildning uppdelat på finansieringskälla 2005–2009. Statliga myndigheter blir en förhållandevis större uppdragsgivare. Detta beror huvudsakligen på den statliga satsningen på lärarfortbildning inom det s.k. lärarlyftet. I figuren saknas kategorierna övrigt respektive finansiella intäkter.

en femtedel. Denna minskning kan troligen till någon del tillskrivas den allmänt försämrade konjunkturen. I och med denna förändring har det skett en förskjutning så att en allt större andel av uppdragsutbildningen utförs för arbetsgivare inom offentlig sektor.

UPPDRAGSFORSKNING

Uppdragsforskning är sådan forskning som utförs på uppdrag av en extern finansierare. I avtal regleras sådant som uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt rätten att disponera forskningsresultaten. Som uppdragsforskning räknas också tekniskt utvecklingsarbete och utredningar.

Intäkterna från uppdragsforskning var drygt 2 miljarder kronor för 2009 och utgör sedan flera år 7 procent av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå. Det har skett en ökning av uppdragsforskningen 2009 jämfört med 2008 och omfattningen är nu den högsta någonsin, även med hänsyn tagen till kostnadsutvecklingen. Ökningen kan förklaras med att Karolinska institutet, som nu står för hela 27 procent av de totala intäkterna för uppdragsforskning, under 2009 fick i uppdrag från Stockholms läns landsting att bedriva folkhälsoarbete. Detta avspeglar sig i att andelen uppdragsforskning som utförs för kommuner och landsting har ökat kraftigt, med 36 procent. Tidigare år har statliga myndigheter och företag i Sverige varit de största uppdragsgivarna, medan det 2009 var kommuner och landsting vid sidan av företag i Sverige (se figur 65).

Figur 65. Andel intäkter för uppdragsforskning uppdelat på finansieringsår 2005–2009. Företag i Sverige och kommuner och landsting var de största uppdragsgivarna år 2009. De tidigare åren har statliga myndigheter varit de stora uppdragsgivarna vid sidan av företag i Sverige. I figuren saknas kategorierna övrigt respektive finansiella intäkter.

FÖRETAGSDOKTORANDER OCH ADJUNGERADE LÄRARE

Inom högskolan finns doktorander med anställning utanför högskolan, t.ex. företagsdoktorander. En annan grupp med anställning utanför högskolan är adjungerade lärare. Dessa grupper är aktiva både inom högskolan och utanför, t.ex. i näringslivet eller samhället i övrigt. Detta gör att de för med sig kunskap och erfarenhet i båda riktningarna och bidrar på detta sätt till utveckling både i och utanför högskolan.

Det totala antalet doktorander var ungefär 20 000 per år 2007–2009. Av dem genomförde under åren drygt 20 procent utbildningen inom sina respektive anställningar utanför högskolan, t.ex. som företagsdoktorand (se tabell 31). Fördelningen mellan olika sorters anställningar har i stort sett varit oförändrad under perioden; ungefär 5 procent var företagsdoktorander, 8 procent hade en anställning som läkare och 10 procent hade någon annan anställning utanför högskolan. För mer information om doktorander, se kapitlet *Utbildning på forskarnivå*.

Adjungerade lärare är deltidsanställda vid universitet och högskolor, men får sin huvudsakliga försörjning från sin s.k. huvudarbetsgivare. År 2006 och 2008 genomförde Högskoleverket särskilda insamlingar av uppgifter om adjungerade lärare. Såväl 2006 som 2008 fanns ungefär 1 100 adjungerade lärare vid universitet och högskolor. Detta motsvarar omkring 5 procent av det totala antalet lärare och forskare (individer).

År 2008 fick drygt 800 av de adjungerade lärarna hela sin lön från huvudarbetsgivaren och i genomsnitt omfattade deras anställning vid lärosätet cirka 25 procent. Av dessa 800 var en majoritet, 60 procent, anställda vid kommuner och landsting. Företag var huvudarbetsgivare för en knapp fjärdedel av

	Antal doktorander med anställning utanför högskolan			Andel av samtliga aktiva doktorander, %		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Företagsdoktorander	900	911	938	4	5	5
Anställning som läkare	1 489	1 555	1 674	10	10	10
Annan anställning utanför högskolan	1 955	2 050	2 003	7	8	8
Totalt	4 344	4 516	4 615	22	23	23

Tabell 31. Antal aktiva doktorander med försörjning via anställning i det omgivande samhället där de bedrev utbildning på forskarnivå samt andel av samtliga aktiva doktorander. Mellan åren 2007 och 2009 är såväl antalet som andelen i stort sett densamma både inom respektive grupp som totalt.

de adjungerade lärarna och statliga myndigheter för cirka 10 procent. För mer information om adjungerade lärare, se kapitlet *Lärare och forskare*.

STÖDSTRUKTURER FÖR NYTTIGGÖRANDE

I den senaste forsknings- och innovationspolitiska propositionen – *Ett lyft för forskning och innovation* – betonade regeringen att forskningsresultat från universitet och högskolor behöver nyttiggöras och kommersialiseras i större utsträckning än vad som tidigare skett. Detta har lett till bl.a. ett förtydligande i högskolelagen om högskolornas ansvar för nyttiggörande. Det har också lett till att regeringen har annonserat en satsning på stödstrukturer på lärosätena för detta arbete. Detta omfattar bl.a. uppbyggnad av innovationskontor på ett antal lärosäten. Innovationskontoren ska stödja nyttiggörande av forskningsresultat genom kvalificerad rådgivning inom bland annat patentering, licensiering och kontraktsforskning. I uppdraget ingår också att stödja forskare på de lärosäten som saknar ett eget kontor.

Regeringen beslutade att förlägga innovationskontor till universiteten i Uppsala, Lund, Umeå och Linköping samt till Karolinska institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Chalmers tekniska högskola och Mittuniversitetet. I uppdraget till innovationskontoret på Mittuniversitetet ingår också att fungera som samordnare för Karlstads universitet, Örebro universitet och Växjö universitet, numera Linnéuniversitetet. Under 2009 beviljade regeringen 10 miljoner kronor för verksamheten och åren 2010–2012 kommer lärosätena att få dela på 50 miljoner kronor per år.

Av lärosätenas årsredovisningar framgår är att man försöker bygga upp kontoren utifrån redan befintliga strukturer för nyttiggörande. Några lärosäten redovisar också hur man kommer att samarbeta med de lärosäten som inte har innovationskontor.

Även holdingbolagen utgör stödstrukturer för nyttiggörande. De finns idag vid femton av landets universitet och högskolor och har till uppgift att underlätta att forskning resulterar i nya företag. Holdingbolagen har dock utvecklats olika beroende på sådant som lärosätets inriktning och storlek samt tillgång till extern finansiering.

I årsredovisningarna för 2009 har universitet och högskolor som förvaltar ett holdingbolag åtminstone översiktligt redogjort för bolagets verksamhet. Den bild som framträder är att man vanligen ägnar sig åt innovationsstöd till lärosätets anställda samt att man investerar i olika affärsprojekt. En risk som nämns är att vissa forskningsfinansiärer kräver att holdingbolaget ska överta forskarnas rättigheter i olika projekt. Detta kan leda till stora patentkostnader med mycket osäkra intäkter. ■

Utbildning, forskning och innovation – kunskapstriangeln

Begreppet kunskapstriangeln syftar på ett önskvärt samspel mellan utbildning, forskning och innovation. Den syftar ytterst till att stärka Europas globala konkurrenskraft och bidra till att lösa samhällsrelaterade problem. Genom verkningfullt samspel mellan utbildning, forskning och innovation ska nya produkter, nya tjänster och ny infrastruktur utvecklas. Sverige valde under sitt ordförandeskap i EU hösten 2009 att prioritera frågan om hur en bättre samordning kan uppnås mellan kunskapstriangelns delar och frågan lyftes fram i seminarier och konferenser för att så småningom ge underlag för slutsatser i berörda ministerråd.

En av aktiviteterna under det svenska ordförandeskapet var en konferens med titeln *The Knowledge Triangle Shaping the Future of Europe*. Här fanns ett särskilt fokus på utbildningens roll.

Slutsatserna från konferensen understryker att alla intressenter i kunskapssamhället behöver bidra till att operationalisera kunskapstriangeln. Entreprenörskap framhålls som en nyckelfaktor och en ökad autonomi för universiteten förväntas bidra till profilering och mångfald i universitetslandskapet. Universiteten behöver fokusera sina aktiviteter och utveckla sitt styrsystem för en bättre integration av kunskapstriangelns tre sidor. Ett tydligt ledarskap är nödvändigt. Forskarutbildning lyfts fram som en viktig länk mellan utbildning, forskning och innovation.

Utbildningsministrarnas slutsatser i ministerrådet betonade att kunskapstriangelns samtliga tre komponenter måste fungera väl och interagera fullt ut med varandra för att Europa ska vara rustat för att möta de stora samhällsrelaterade utmaningarna, t.ex. den globala konkurrensen, klimatfrågorna och den åldrande befolkningen. Att utveckla ett kreativt, innovativt och entreprenöriellt sinne hos studenter, lärare och forskare ska bidra till ökat företagande och en ökad kompetens hos arbetskraften. Lärares och forskares mobilitet mellan universitetsvärlden och det omgivande samhället ska utvecklas. Livslångt lärande, universitetens autonomi och ett erkännande av samhällsvetenskapernas och humanioras roll i samhällsbyggandet understryks.

Fusionsförberedelser vid fyra lärosäten

Fusioner, eller samgåenden, mellan lärosäten är de mest långtgående formerna av samarbeten och förberedelser för sådana har under 2009 pågått på flera lärosäten. Sådana förberedelser har kännetecknat verksamheten under 2009 för såväl Växjö universitet som Högskolan i Kalmar. Dessa bildade Linnéuniversitetet den 1 januari 2010.

Våren 2009 lämnade Teaterhögskolan och Dramatiska institutet in en ansökan till regeringen med syftet att bilda en ny högskola – Stockholms dramatiska högskola – från den 1 januari 2011. I den nya högskolan vill man att samla konstnärlig och pedagogisk kompetens inom teater, film, radio och tv i en och samma organisation.

I slutet av 2009 meddelade Ericastiftelsen, Ersta Sköndal högskola, Röda korsets högskola, Sophiahemmet Högskola, Stockholms Musikpedagogiska Institut samt Teologiska Högskolan, Stockholm att man ville utreda förutsättningarna för en gemensam högskola. Målet med en sammanslagning är att öka möjligheterna för dels ytterligare examensrätter, dels förstärkningar av forskningsresurserna. De sex enskilda utbildningsanordnarna har tillsammans cirka 2 300 studenter samt en årlig omsättning om totalt 240 miljoner kronor.

Samarbeten mellan lärosäten

Samarbeten och fusioner mellan lärosäten är en strategiskt viktig fråga för att öka konkurrenskraften hos svensk högre utbildning och forskning. De senaste åren har också flera projekt inom området initierats från universiteten och högskolorna.

Enligt lärosätenas årsredovisningar för 2009 är de vanligaste formerna av samarbete sådana som gäller utbildning. Exempelvis skriver flera lärosäten utan rätt att bedriva utbildning på forskarnivå om långsiktiga samarbeten med lärosäten med sådana rättigheter. Andra samarbeten som nämns gäller gemensamma, större forskningsprojekt, administration och samverkansarbete. I fråga om större forskningsprojekt kan nämnas att året för flera lärosäten har präglats av samarbeten kring ansökningar om medel till strategiska forskningsområden som aviserades i budgetpropositionen för år 2009.

Det är främst med geografiskt närliggande lärosäten som samarbeten sker. Ett exempel på detta är Lärosäten syd som har bildats under året. I den konstellationen ingår Blekinge tekniska högskola, Högskolan Kristianstad, Lunds universitet, Malmö högskola samt Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp. Syftet med samarbetet är att underlätta för studenter, forskare och lärare att röra sig mellan lärosätena och att öka den gemensamma planeringen av forskning och utbildning.

Ett tiotal lärosäten skriver om samarbeten med utländska universitet. Flera samarbeten har pågått under flera år, medan andra är nya. Exempelvis har Lunds universitet under 2009 utvidgat sitt samarbete med flera kinesiska universitet till att inte enbart omfatta utbildning utan även forskning, och Uppsala universitet har under namnet "U4" formaliserat samarbetet med universiteten i Groningen, Gent och Göttingen inom flera kluster, bl.a. medicin. När det gäller Norden kan nämnas Malmö högskolas samarbete med Roskilde universitet. Där tecknades ett avtal under året och samarbetet har beviljats medel från EU:s strukturfonder.

”Målet med projektet Accessible City Bus är att skapa en tillgänglig kollektivtrafik som tar hänsyn till jämlikhet och tillgänglighet. Med tanke på samhällets transportbehov och framtida kollektivtrafikscenarier är Accessible City Bus utformad för att vara en tillgänglig tjänst för ett öppet samhälle där mångfald är välkommen och uppskattad.”

Ceren Bagatar

Turkiet

Program: Avancerad produktdesign

Projekt: "Accessible City Bus"

I samarbete med Umeå Kommun.

NYCKELTAL

NYCKELTAL FÖR LÄROSÄTEN

I detta kapitel redovisas uppgifter som beskriver lärosätens storlek och verksamhet med ett antal kvantitativa mått, inklusive resultatmått, som examina och prestationsgrad. Nyckeltal finns redovisade för utbildning på grund- och avancerad nivå, utbildning på forskarnivå, personal och ekonomi.

Högre utbildning bedrivs vid ett femtiotal universitet och högskolor av mycket varierande storlek och med olika inriktning av verksamheten. Som exempel kan nämnas att de tio största lärosätena svarar för nära tre fjärdedelar av all utbildning och forskning sett till den totala omsättningen, medan de övriga fyrtio svarar för en dryg fjärdedel. Ser man bara till forskningen är storleksskillnaderna större. Sett till forskningsintäkter svarar de tio största lärosätena för nittio procent av verksamheten.

I vidstående tabeller redovisas ett antal kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan lärosätena. (De minsta lärosätena med enskild huvudman är exkluderade.) Samtliga mått finns också redovisade totalt för riket.

Uppgifterna är sådana som ofta brukar redovisas och användas i olika beskrivningar av verksamheten vid universitet och högskolor. Det är i den mening termen nyckeltal har använts här. Revideringar och utveckling av nyckeltal sker ständigt. Förändringar genomförs både kontinuerligt och med anledning av större strukturella förändringar, t.ex. de som beslutas av riksdag och regering. Införandet av en ny examensordning är ett sådant exempel.

Inför publicering av uppgifter avseende 2009 har det skett betydande förändringar i både universitets- och högskoleregistret och statistiska klassificeringar som tillsammans med pågående utvecklingsarbeten har fått konsekvenser för framställandet av vissa nyckeltal. Antalet nyckeltal har reducerats något i år jämfört med tidigare år. Främst gäller det uppgifter om utbildning på grund- och avancerad nivå.

Utveckling av det statistiska innehållet medför också möjligheter till nya nyckeltal. I år har exempelvis nyckeltal som redovisar nationell mobilitet bland lärosätens nybörjare lagts till. Dessutom har uppgifter om helårsstudenter, helårsprestationer och prestationsgrad utvecklats och redovisas per läsår. Ytterligare ett nytt nyckeltal redovisar andelen helårsstudenter på avancerad nivå, både per lärosäte och totalt i riket.

De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Ofta avser uppgifterna kalenderåret 2009, i vissa fall läsåret 2008/09. Det förekommer även uppgifter som avser höstterminen 2009. I samtliga fall är de redovisade uppgifterna baserade på de uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte till Statistiska centralbyrån eller direkt till Högsko-

leverket. I de fall ett nyckeltal har utelämnats beror det på att det grundar sig på individuppgifter och att antalet individer är alltför litet eller att uppgift inte kan förekomma.

Nedan definieras och förklaras de redovisade uppgifterna i den ordning som de förekommer i tabellen.

Uppgifterna i tabellen finns – tillsammans med uppgifter för tidigare år – tillgängliga i en särskild nyckeltalsdatabas på Högskoleverkets webbplats, www.hsv.se. I databasen finns också ytterligare nyckeltal som inte finns med i tabellen.

UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Nybörjare vid lärosätet. Uppgifterna anger det antal individer som för första gången började studera vid det aktuella lärosätet. Uppgifterna avser antalet nybörjare läsåret 2008/09. I riksuppgiften för nyckeltalet ”nybörjare vid lärosäte” räknas en individ varje gång han eller hon byter lärosäte.

Antal inresande studenter bland nybörjare. Uppgiften avser antalet inresande studenter (utbytesstudenter och sådana som på egen hand ordnat sina studier i Sverige, s.k. freemover-studenter) vid respektive lärosäte läsåret 2008/09. Observera att antalet inresande studenter bland nybörjarna närmast är att jämföra med antalet för första gången i högskoleutbildning i Sverige.

Första gången i högskoleutbildning i Sverige. Denna uppgift redovisar det antal studenter som för första gången började sina studier vid det aktuella lärosätet och dessutom inte tidigare hade studerat vid något annat lärosäte i Sverige, dvs. det är en delmängd av hela antalet som är nya vid lärosätet. Av de sammantagna uppgifterna framgår till exempel att nära 45 procent av de studenter som började vid ett visst lärosäte läsåret 2008/09 tidigare hade studerat vid något annat lärosäte i Sverige. Alla övriga uppgifter under rubriken Nybörjare i grundutbildningen, till exempel könsfördelning eller medianålder, avser den grupp som inte bara är nya vid lärosätet utan dessutom börjar sina första studier vid universitet och högskolor. I högskolestatistiken brukar denna grupp kallas högskolenybörjare.

Andel nybörjare på förstahandsval. Andel av nybörjarna som började på den utbildning de hade valt i första hand. Uppgiften anges i procent. Den andel nybörjare på förstahandsval som redovisas är antalet nybörjare på förstahandsvalet av alla som finns med i VHS söksystem. Uppgift redovisas inte för de lärosäten där färre än 70 procent av högskolenybörjarna finns med i VHS söksystem.

Nationell mobilitet för högskolanybörjare. Uppgiften anger andel av högskolanybörjarna (första gången vid aktuellt lärosäte) läsåret 2008/09, som läsåret innan studerade vid annat svenskt lärosäte. Uppgiften anges i procent.

Medianålder för högskolenybörjare. Medianåldern för de studenter som för första gången börjar studera vid universitet och högskolor i Sverige.

Andel män. Andel män bland högskolenybörjarna. Uppgiften anges i procent.

Antal studenter (hösttermin). Antal registrerade studenter höstterminen 2009.

Antal inresande studenter. Antalet inresande studenter (utbytesstudenter och freemover-studenter) av alla registrerade studenter höstterminen 2009.

Antal helårsstudenter. Antal helårsstudenter, exklusive studenter i uppdragsutbildning, läsåret 2008/09.

Antal helårsprestationer. Antal helårsprestationer, exklusive uppdragsutbildning, läsåret 2008/09. Helårsprestationer redovisas endast för lärosäten med registreringar i Ladok.

Prestationsgrad. Antal helårsprestationer dividerat med antal helårsstudenter under läsåret 2008/09 i procent. Prestationsgraden beräknas endast för lärosäten med registreringar i Ladok. Prestationsgraden påverkas av många faktorer, både studenternas studiemönster och lärosätenas utbildningsutbud. Finns det många yrkesexamensutbildningar vid ett lärosäte tenderar det att öka prestationsgraden, medan lärosäten med stort utbud av kurser på distans redovisar lägre prestationsgrad. Som alla tvärsnittsmått påverkas även utfallet av detta mått av den eftersläpning som finns i resultatet, antalet helårsprestationer, i förhållande till antalet helårsstudenter. Detta har betydelse framför allt när volymen i verksamheten ökar eller minskar kraftigt.

Utbildningsprofil på grund- och avancerad nivå. Andel helårsstudenter inom ett visst ämnesområde av samtliga helårsstudenter höstterminen 2009. Uppgiften avser tre av de största ämnesområdena, med vissa sammanslagningar. Humaniora och teologi respektive samhällsvetenskap och juridik redovisas tillsammans. Uppgiften anges i procent.

Andel helårsstudenter på avancerad nivå (hösttermin). Andel helårsstudenter på kurser på avancerad nivå höstterminen 2009. Uppgiften anges i procent.

Antal avlagda examina. Totala antalet avlagda examina läsåret 2008/09. För examensuppgifterna gäller att antalet examina regelmässigt underskattar det faktiska utfallet något på grund av eftersläpning i rapporteringen. I regel blir det definitiva antalet examina ett par procent högre. På följande rader i tabellen särredovisas antalet examina i några större grupper: yrkesexamina totalt, civilingenjörsexamina, kandidatexamina, magisterexamina samt masterexamina.

Förstagångsexaminerade. Med förstagångsexaminerade menas antalet individer som avlägger sin första examen vid universitet eller högskola. Av samtliga examina under läsåret 2007/08 avlades drygt en fjärdedel av studenter som

redan avlagt en examen – tidigare eller under samma läsår. Vanliga kombinationer är kandidatexamen tillsammans med högskoleingenjörsexamen, sjuksköterskeexamen eller magisterexamen. Skillnaden mellan antalet avlagda examina och antalet första gången examinerade individer är stor mellan olika lärosäten.

Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands. Antalet förstagångsexaminerade läsåret 2008/09 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier under de senaste sex åren fram till och med examensåret. I uppgiften exkluderas inresande studenter.

Antal inresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet inresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2009, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram; EU-program, Nordplus, bilaterala program och annat studentutbyte som organiseras av lärosätena.

Antal utresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet utresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2009, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram; EU-program, Nordplus och bilaterala program som organiseras av lärosätena.

UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

Antal nybörjare i utbildning på forskarnivå. Uppgiften avser antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå 2009.

Antal forskarstuderande (hösttermin). Uppgiften avser antal aktiva i utbildning på forskarnivå höstterminen 2009. Som aktiva forskarstuderande avses de som har rapporterats studera minst 1 procent av heltid.

Antal helårsdoktorander (hösttermin). Uppgiften avser antalet doktorander i utbildning på forskarnivå höstterminen 2009 angivet i helårsdoktorander (heltidsekvivalenter).

Antal utländska forskarstuderande (hösttermin). Uppgiften avser antal utländska forskarstuderande, det vill säga utländska studenter som har kommit till Sverige för att studera på forskarnivå. Uppgiften avser höstterminen 2009.

Antal anställda som doktorand. Antalet med anställning som doktorand höstterminen 2009 omräknat till helårsdoktorander.

Andel anställda som doktorand. Uppgiften anger den procent av samtliga aktiva forskarstuderande som hade anställning som doktorand omräknat i helårsdoktorander utifrån uppgiven aktivitetsgrad höstterminen 2009. Uppgiften anges i procent.

Antal forskarstuderande per doktorsexamen. Uppgiften anger relationen mellan antalet forskarstuderande höst-

terminen 2009 angivet i helårskandidater och antalet avlagda doktorsexamina kalenderåret 2009. Om studietiden per helårskandidat är fyra år och tillflödet av nya studenter är konstant blir talet fyra, vilket är lika med normalstudietiden. Talet påverkas i hög grad av förändringar i inflödet av nya studenter. Det blir högt i ett skede av ökad tillströmning eller uppbyggnad av utbildningen.

Antal doktorsexamina. Antal avlagda doktorsexamina 2009.

Antal licentiatexamen. Antal avlagda licentiatexamen 2009.

PERSONAL

Antal anställda. Uppgiften avser samtliga anställda i oktober 2009 enligt SCB:s personalstatistik, exklusive anställda doktorander. Antalet anställda är omräknat till helårspersoner.

Antal forskande/undervisande personal. Uppgiften avser antal forskande och undervisande personal omräknade till helårspersoner. Uppgifterna avser all personal enligt SCB:s personalstatistik med mättdpunkt i oktober 2009. I gruppen ingår professorer, lektorer, adjunkter, forskarassistenter, gäst- och timlärare, annan forskande och undervisande personal samt TA-personal som arbetar med undervisning och/eller forskning. Anställda forskarstuderande ingår inte.

Andel forskande/undervisande personal. Uppgiften avser andel forskande och undervisande personal i procent av alla anställda. Antalet anställda respektive forskande och undervisande personal är omräknat till helårspersoner. I gruppen forskande och undervisande personal ingår professorer, lektorer, adjunkter, forskarassistenter, gäst- och timlärare, annan forskande och undervisande personal samt TA-personal som arbetar med undervisning och/eller forskning. Anställda forskarstuderande ingår inte.

Andel kvinnor. Andel kvinnor bland forskande och undervisande personal. Uppgiften anges i procent.

Antal disputerade. Uppgiften avser antal med doktorexamen bland undervisande och forskande personal. Uppgiften anges i helårspersoner.

Andel disputerade. Antalet disputerade bland forskande och undervisande personal enligt SCB:s utbildningsregister i relation till hela antalet forskande och undervisande personal, exklusive doktorandanställda. Uppgiften anges i procent. Andelen disputerade varierar stort mellan lärosätena beroende bl.a. på huvudinriktning och hur länge undervisning och forskning bedrivits. Så är t.ex. andelen disputerade vid de konstnärliga högskolorna låg eftersom högskoleförordningen föreskriver annan behörighet för anställning vid dessa hög-

skolor. Vidare är andelen disputerade i regel lägre vid de nya högskolorna än vid de äldre universiteten.

Antal professorer. Antalet professorer, i helårspersoner, i oktober 2009 enligt SCB:s personalstatistik.

Andel professorer. Uppgiften avser andel professorer av all forskande och undervisande personal, båda talen räknade i heltidspersoner. Uppgiften anges i procent.

EKONOMI

Omsättning. Uppgiften avser de totala kostnaderna år 2009 enligt lärosätens årsredovisningar och anges i miljoner kronor. Denna uppgift ger en bild av storleken på lärosätets verksamhet.

Lokalkostnader. Uppgiften avser de lokalkostnader som redovisas i respektive lärosätets årsredovisning för 2009, och anges i procent av de totala kostnaderna. Uppgifterna är inte helt jämförbara mellan lärosätena då det finns skillnader i vilka kostnader som olika lärosäten innefattar i lokalkostnader. Ett exempel är kostnader för lokalvård. I huvudsak har dock skillnaderna i lokalkostnader mellan lärosätena sin grund i vilken typ av utbildning och forskning som bedrivs. Konstnärlig utbildning och idrottsutbildning är mer än genomsnittligt lokalkrävande och det gäller även teknik och naturvetenskap, medan lokalbehoven är mindre omfattande inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena till exempel.

Andel grund- och avancerad nivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten som avser utbildning på grund- och avancerad nivå. Uppgiften anges i procent.

Andel forskning/utbildning på forskarnivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten som avser forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

FINANSIERING

Andel extern finansiering. Huvuddelen av verksamheten vid universitet och högskolor finansieras med direkta statliga anslag. Övrig finansiering kommer från forskningsråd, andra statliga myndigheter, stiftelser inrättade med löntagarfondsmedel, andra stiftelser, kommuner, landsting, privata företag, EU med mera. Dessa medel brukar kallas externa och är villkorade på ett annat sätt än de statliga direktanslagen. Uppgiften avser de totala externa medlen i procent av hela intäkten till lärosätet för år 2009, exklusive finansiella intäkter.

Andel anslagsmedel. De direkta statsanslagens andel av den totala intäkten för år 2009. Uppgiften anges i procent.

Andel forskningsanslag. Intäkter från anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som andel av totala anslagsmedel för utbildning och forskning för år 2009. Uppgiften anges i procent. Uppgiften ger således en bild av hur de statliga anslagen fördelas mellan utbildning på grund- och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå.

Andel uppdragsutbildning. Andel av de totala intäkterna till utbildning på grund- och avancerad nivå som avser uppdragsutbildning. Uppgiften anges i procent.

Andel uppdragsforskning. Andel av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå som avser uppdragsforskning. Uppgiften anges i procent.

FORSKNINGSFINANSIERING

Intäkter. Totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå dvs. intäkter från direkta statsanslag, externa finansierare samt finansiella intäkter 2009. Uppgiften anges i miljoner kronor.

Extern finansiering. De externa intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå redovisas i lärosätenas resultaträkningar som intäkter av avgifter och bidrag. Bidrag för forskning lämnas från forskningsråd, statliga myndigheter, offentliga forskningsstiftelser, kommuner, landsting, EU, företag i Sverige, organisationer utan vinstsyfte i Sverige, företag i utlandet, organisationer utan vinstsyfte i utlandet och andra bidragsgivare. Uppgiften avser externa intäkter som andel av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå år 2009, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Intäkter från Vetenskapsrådet. Intäkter från Vetenskapsrådet år 2009. Uppgiften anges i procent av externa intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå. Andelen intäkter från Vetenskapsrådet följs ofta med särskilt intresse på grund av konkurrensen om dessa medel och den omfattande vetenskapliga prövning som föregår tilldelningen av dessa medel. ■

LÄROSÄTEN I NYCKELTALSTABELLEN

Uppsala universitet	UU
Lunds universitet	LU
Göteborgs universitet	GU
Stockholms universitet	SU
Umeå universitet	UmU
Linköpings universitet	LiU
Karolinska institutet	KI
Kungl. Tekniska högskolan	KTH
Chalmers tekniska högskola	CTH
Luleå tekniska universitet	LTU
Handelshögskolan i Stockholm	HHS
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Karlstads universitet	KaU
Växjö universitet	VxU
Örebro universitet	ÖU
Mittuniversitetet	MiU
Blekinge tekniska högskola	BTH
Högskolan i Jönköping	HJ
Högskolan i Kalmar	HK
Malmö högskola	MaH
Mälardalens högskola	MdH
Gymnastik- och idrottshögskolan	GIH
Högskolan i Borås	HB
Högskolan Dalarna	HDa
Högskolan på Gotland	HG
Högskolan i Gävle	HiG
Högskolan i Halmstad	HH
Högskolan Kristianstad	HKr
Högskolan i Skövde	HS
Högskolan Väst	HV
Södertörns högskola	SH
Försvarshögskolan	FHS
Danshögskolan	DH
Dramatiska institutet	DI
Konstfack	KF
Kungl. Konsthögskolan	KKH
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	KMH
Operahögskolan i Stockholm	OH
Teaterhögskolan i Stockholm	TH

	Riket	UU	LU	GU	SU	UmU	LiU	KI
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet	174 348	10 532	13 601	12 301	15 598	11 473	7 343	2 342
Antal inresande studenter bland nyborjare	24 344	1 710	2 740	1 307	1 395	1 060	1 595	352
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	94 039	6 022	8 334	6 900	8 443	4 932	5 125	1 023
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)	72	75	75	72	68	70	76	56
Nationell mobilitet	28,3	28,4	30,2	27,1	27,9	35,8	18,9	29,4
Medianålder, högskolenyborjare	22,1	21,3	21,5	21,8	21,6	22,4	21,7	22,8
Andel män, högskolenyborjare (procent)	45	43	49	36	37	39	49	27
Antal studenter (hösttermin)	360 993	24 863	31 442	32 600	35 374	20 953	20 376	6 706
Antal inresande studenter (hösttermin)	32 959	2 368	3 504	2 044	2 177	1 506	2 442	340
Antal helårsstudenter, läsår	290 024	20 429	26 645	24 886	28 185	15 860	17 188	5 501
Antal helårsprestationer, läsår	227 089	16 503	21 098	20 091	21 345	12 778	14 583	5 158
Prestationsgrad (procent), läsår	79	81	79	81	76	81	85	94
Andel helårsstudenter inom humaniora/teologi (procent, hösttermin)	16	20	16	21	26	14	15	
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap/juridik (procent, hösttermin)	44	41	42	48	63	49	37	6
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, hösttermin)	14	7	14			3	18	
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent)	17	20	22	20	16	19	22	33
Totalt antal avlagda examina	57 542	4 013	4 658	5 011	4 041	3 782	3 422	2 142
Antal yrkesexamina	29 011	2 063	2 275	2 324	1 675	1 927	2 080	1 505
Antal civilingenjörsexamina	3 413	260	743			118	592	
Antal kandidatexamina	15 167	761	945	1 323	1 265	983	476	412
Antal magisterexamina	9 839	904	1 100	1 118	942	630	653	163
Antal masterexamina	1 419	124	200	125	57	85	171	19
Antal förstagångsexaminerade	41 845	3 009	3 615	3 429	3 083	2 444	2 727	1 117
Antal förstagångsexaminerade som studerat utomlands	5 015	579	714	400	402	216	352	180
Antal inresande studenter i utbytesprogram	16 749	1 470	1 758	937	1 003	859	1 319	246
Antal utresande studenter i utbytesprogram	7 260	821	1 094	558	382	239	547	152
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå	3 353	330	527	254	286	203	210	406
Antal forskarstuderande (hösttermin)	17 176	1 847	2 403	1 665	1 546	1 046	1 097	2 087
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	12 111	1 366	1 574	1 071	1 163	704	712	1 594
Antal utländska forskarstuderande (hösttermin)	4 590	460	549	186	367	247	203	690
Antal anställda som doktorand (hösttermin, helårsdoktorander)	6 649	754	901	520	629	452	453	603
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	55	55	57	49	54	64	64	38
Antal forskarstuderande (helårsdoktorander) / doktorsexamen	5	4	4	3	5	4	4	4
Antal doktorsexamina	2 694	317	378	308	226	177	176	392
Antal licentiatexamina	748	73	64	30	93	32	55	17
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	44 665	3 806	4 750	4 149	3 120	3 028	2 363	3 549
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	25 046	2 144	2 216	2 279	2 036	1 708	1 397	1 762
Andel forskande/undervisande personal (procent)	56	56	47	55	65	56	59	50
Andel kvinnor av forsk/underv. personal (procent)	42	41	34	47	46	44	40	50
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	14 392	1 419	1 618	1 511	1 200	997	889	1 113
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	57	66	73	66	59	58	64	63
Antal professorer (helårspersoner)	4 366	508	578	478	401	272	277	343
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	17	24	26	21	20	16	20	19
Ekonomi								
Omsättning, miljoner kronor	52 101	4 541	5 744	4 785	3 729	3 390	2 748	4 734
varav lokalkostnader (procent)	13,8	13,1	14,4	12,9	17,9	9,8	13,5	11,7
Andel grund- och avancerad nivå (procent)	44,6	31,1	36,4	40,9	43,5	41,6	48,1	17,9
Andel forskning/utb.forskarnivå (procent)	54,8	68,9	63,6	59,1	56,5	58,4	51,9	82,1
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	36,9	39,2	42,6	34,2	32	34,9	32,4	57
Andel anslagsmedel	63,1	60,8	57,4	65,8	68,0	65,1	67,6	43,0
varav andel forskningsanslag	38,0	54,5	47,9	45,6	45,8	44,9	34,9	63,6
Andel uppdragsutbildning	5,1	4,6	5,8	4,2	5,7	6,8	1,8	5,8
Andel uppdragsforskning	7,0	4,8	3,1	5,8	4,2	9,4	5,8	14,1
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	29 713	3 265	3 975	2 999	2 203	1 977	1 516	4 027
varav extern finansiering (procent)	56,3	51,7	57,2	49,9	46,3	49,1	55	66,9
varav intäkter från Vetenskapsrådet (procent)	17,5	23,7	26,2	22,1	27,8	18,1	21,4	14,8

	KTH	CTH	LTU	HHS	SLU	KaU	VxU	ÖU
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet	7 414	3 512	4 234	526	2 292	4 981	7 299	4 998
Antal inresande studenter bland nyborjare	2 588	1 104	452	151	467	321	958	343
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	4 668	2 597	2 193	361	1 165	2 496	3 214	2 839
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)			72		80	74	75	64
Nationell mobilitet	29,9	24,6	26,0	32,0	32,4	27,8	34,6	22,3
Medianålder, högskolenyborjare	23,0	21,9	21,7	21,3	22,9	21,9	22,3	21,6
Andel män, högskolenyborjare (procent)	71	75	53	58	41	37	45	38
Antal studenter (hösttermin)	15 177	10 095	8 998	1 725	4 864	11 322	11 502	11 989
Antal inresande studenter (hösttermin)	3 896	1 915	514	216	662	519	1 159	474
Antal helårsstudenter, läsår	11 959	8 895	6 372	1 315	3 596	7 729	7 893	8 613
Antal helårsprestationer, läsår	9 935	7 502	5 292		3 196	6 221	6 016	7 045
Prestationsgrad (procent), läsår	83	84	83		89	80	76	82
Andel helårsstudenter inom humaniora/teologi (procent, hösttermin)	5	2	10	2		15	17	10
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap/juridik (procent, hösttermin)	2	8	30	98	14	51	57	60
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, hösttermin)	75	64	29		19	10	4	6
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent)	44	39	12	53	29	11	9	9
Totalt antal avlagda examina	1 929	1 442	1 289	295	691	1 637	1 512	1 613
Antal yrkesexamina	1 187	946	723		451	1 020	647	871
Antal civilingenjörsexamina	810	601	199			16		
Antal kandidatexamina	86	203	265		90	340	581	433
Antal magisterexamina	324	51	187	295	119	241	196	214
Antal masterexamina	235	222	53		22	4	10	23
Antal förstagångsexaminerade	1 741	1 169	1 009	271	599	1 277	1 179	1 268
Antal förstagångsexaminerade som studerat utomlands	228	190	85	165	72	92	184	81
Antal inresande studenter i utbytesprogram	1 452	744	375	152	361	353	877	223
Antal utresande studenter i utbytesprogram	524	346	103	168	102	161	261	80
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå	328	234	114	16	121	51	26	60
Antal forskarstuderande (hösttermin)	1 635	1 015	486	126	644	227	198	463
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	1 212	717	352	102	494	144	120	306
Antal utländska forskarstuderande (hösttermin)	796	352	178	46	212	47	27	58
Antal anställda som doktorand (hösttermin, helårsdoktorander)	646	513	221	15	306	94	86	136
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	53	71	63	15	62	65	72	45
Antal forskarstuderande (helårsdoktorander) / doktorsexamen	5	6	5	3	5	5	5	6
Antal doktorsexamina	222	120	68	36	99	30	23	51
Antal licentiatexamina	128	103	61	5	14	9	17	18
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	2 204	1 644	975	204	2 611	897	841	909
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	1 298	938	492	100	1 353	557	494	530
Andel forskande/undervisande personal (procent)	59	57	50	49	52	62	59	58
Andel kvinnor av forsk/underv. personal (procent)	22	21	37	13	44	46	42	49
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	755	579	305	81	845	254	247	280
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	58	62	62	81	62	46	50	53
Antal professorer (helårspersoner)	279	173	93	37	215	54	57	77
Andel professorer av forsk/underv. personal (procent)	22	18	19	37	16	10	12	15
Ekonomi								
Omsättning, miljoner kronor	2 998	2 542	1 206	346	2 676	888	883	984
varav lokalkostnader (procent)	18,2	14,1	13,6	16,9	10,5	14,2	12,1	16,7
Andel grund- och avancerad nivå (procent)	37,2	33,0	43,2	53,4	22,0	66,8	70,2	63,6
Andel forskning/utb.forskarnivå (procent)	62,8	67,0	56,8	46,6	67,9	33,2	29,8	36,4
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	44,2	48,9	36,3	80,7	45,6	20,8	23,7	20,4
Andel anslagsmedel	55,8	51,1	63,7	19,3	54,4	79,2	76,3	79,6
varav andel forskningsanslag	42,0	39,1	34,0	35,8	58,8	24,5	26,2	23,5
Andel uppdragsutbildning	2,7	3,4	2,1		2,1	3,5	15,2	0,9
Andel uppdragsforskning	5,0	7,9	14,1		5,1	11,7	2,6	4,5
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	2 033	1 760	711	160	1 812	303	234	342
varav extern finansiering (procent)	63,1	69,6	60,6	84,7	52,5	41,6	28,4	45,4
varav intäkter från Vetenskapsrådet (procent)	16,8	16,4	3,9	2,8	2,9	6,9	8,6	10,5

	MiU	BTH	HJ	HK	MaH	MdH	GIH	HB
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet	9 254	4 085	7 856	4 992	7 618	3 979	289	4 502
Antal inresande studenter bland nyborjare	300	1 030	1 107	220	588	685	3	358
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	2 695	1 812	4 086	1 929	3 438	2 584	112	2 243
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)	76		74	73	69	70	81	61
Nationell mobilitet	46,5	42,0	18,3	35,3	29,4	18,7	32,9	26,5
Medianålder, högskolenyborjare	23,1	24,9	22,4	22,3	22,3	22,3	21,6	22,7
Andel män, högskolenyborjare (procent)	38	66	47	40	36	38	42	30
Antal studenter (hösttermin)	10 830	5 460	11 361	7 968	14 780	9 324	584	8 649
Antal inresande studenter (hösttermin)	498	1 546	1 073	243	889	874	13	612
Antal helårsstudenter, läsår	7 606	3 815	8 201	5 721	11 493	7 327	459	6 002
Antal helårsprestationer, läsår	5 078	2 704	6 533	4 544	9 004	5 926	389	4 821
Prestationsgrad (procent), läsår	67	71	80	79	78	81	85	80
Andel helårsstudenter inom humaniora/teologi (procent, hösttermin)	18	10	13	16	10	13		13
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap/juridik (procent, hösttermin)	48	32	44	47	58	50	20	44
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, hösttermin)	12	38	19	5	11	13	8	17
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent)	8	27	10	4	7	13	11	11
Totalt antal avlagda examina	1 347	757	1 993	1 106	1 929	1 699	92	1 863
Antal yrkesexamina	691	165	928	632	1 378	760	31	663
Antal civilingenjörsexamina	17	20				37		
Antal kandidatexamina	467	123	771	259	293	548	44	655
Antal magisterexamina	118	365	191	170	140	301	2	455
Antal masterexamina	2	47	2	1	4	4		
Antal förstagångsexaminerade	1 000	678	1 216	919	1 578	1 264	61	960
Antal förstagångsexaminerade som studerat utomlands	53	24	276	78	131	61	3	81
Antal inresande studenter i utbytesprogram	271	348	734	216	296	527	5	232
Antal utresande studenter i utbytesprogram	105	15	490	145	162	202		126
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå	66	30	33	17	20	22		
Antal forskarstuderande (hösttermin)	176	102	145	83	81	120		
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	130	72	88	68	43	81		
Antal utländska forskarstuderande (hösttermin)	35	49	30	25	7	39		
Antal anställda som doktorand (hösttermin, helårsdoktorander)	90	54	58	40	31	46		
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	70	75	67	59	72	57		
Antal forskarstuderande (helårsdoktorander) / doktorsexamina	8	18	7	4	4	7		
Antal doktorsexamina	16	4	12	16	11	12		
Antal licentiatexamina	8	7	1	2	2	9		
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	709	418	636	670	1 112	740	75	523
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	430	218	368	368	648	444	45	308
Andel forskande/undervisande personal (procent)	61	52	58	55	58	60	60	59
Andel kvinnor av forsk/underv. personal (procent)	42	36	47	43	54	48	51	51
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	200	98	145	135	295	186	21	120
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	46	45	39	37	46	42	46	39
Antal professorer (helårspersoner)	60	29	43	34	48	40	2	25
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	14	13	12	9	7	9	4	8
Ekonomi								
Omsättning, miljoner kronor	779	460	734	658	1 110	765	93	519
varav lokalkostnader (procent)	15,4	12,2	12,9	13,1	15,7	13,1	18,6	15,2
Andel grund- och avancerad nivå (procent)	59,1	65,6	71,9	77,6	82,4	74,4	72,6	78,9
Andel forskning/utb.forskarnivå (procent)	40,9	34,4	28,1	22,4	17,6	25,6	27,4	21,1
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	22,9	23,7	25,5	23,9	19,6	24,1	31,1	14,2
Andel anslagsmedel	77,1	76,3	74,5	76,1	80,4	75,9	68,9	85,8
varav andel forskningsanslag	27,0	22,7	11,7	15,8	10,0	10,8	25,6	8,5
Andel uppdragsutbildning	1,1	3,1	3,0	10,4	6,6	2,3	2,3	3,2
Andel uppdragsforskning	3,5	7,1	13,1	1,8	8,4	4,5		1,5
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	333	145	208	144	188	202	26	87
varav extern finansiering (procent)	46,7	46,8	67,8	44,9	52,1	68,6	34	54,4
varav intäkter från Vetenskapsrådet (procent)	2,3	0,2	3,8	9,5	12	2,2	2,5	5,8

	HDa	HG	HiG	HH	HKr	HS	HV	SH
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet	8 263	5 162	5 617	5 387	4 912	4 178	4 053	4 001
Antal inresande studenter bland nyborjare	999	394	430	619	346	244	245	261
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	3 051	1 187	2 170	2 429	1 564	2 208	1 946	2 043
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)	80	76	78	68	68	71	73	59
Nationell mobilitet	42,4	48,6	38,1	33,5	43,8	24,1	25,8	29,9
Medianålder, högskolenyborjare	23,2	24,1	22,6	22,4	22,3	23,2	23,2	21,7
Andel män, högskolenyborjare (procent)	43	54	38	45	34	43	36	33
Antal studenter (hösttermin)	11 386	4 074	8 929	7 782	7 262	6 549	6 989	8 399
Antal inresande studenter (hösttermin)	1 155	238	780	773	394	368	335	353
Antal helårsstudenter, läsår	6 435	2 544	5 703	5 335	4 783	4 309	4 603	6 064
Antal helårsprestationer, läsår	4 661	1 395	4 403	4 059	3 765	3 296	3 604	4 514
Prestationsgrad (procent), läsår	72	55	77	76	79	76	78	74
Andel helårsstudenter inom humaniora/teologi (procent, hösttermin)	33	46	11	17	10	11	8	35
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap/juridik (procent, hösttermin)	42	22	51	47	60	36	62	48
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, hösttermin)	11	25	15	12	6	27	12	
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent)	10	3	6	9	6	10	7	6
Totalt antal avlagda examina	1 261	159	1 134	981	1 539	1 136	1 068	631
Antal yrkesexamina	605		494	357	875	475	515	77
Antal civilingenjörsexamina								
Antal kandidatexamina	407	107	396	487	533	509	410	440
Antal magisterexamina	209	35	140	117	87	114	72	104
Antal masterexamina								
Antal förstagångsexaminerade	903	133	825	674	998	713	750	540
Antal förstagångsexaminerade som studerat utomlands	32	14	24	61	28	40	21	80
Antal inresande studenter i utbytesprogram	479	23	154	492	186	132	172	212
Antal utresande studenter i utbytesprogram	28	24	23	90	49	43	27	103
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå								
Antal forskarstuderande (hösttermin)								
Antal helårsdoktorander (hösttermin)								
Antal utländska forskarstuderande (hösttermin)								
Antal anställda som doktorand (hösttermin, helårsdoktorander)								
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)								
Antal forskarstuderande (helårsdoktorander) / doktorsexamen								
Antal doktorsexamina								
Antal licentiatexamina								
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	550	180	524	478	409	406	424	591
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	353	102	350	268	285	270	256	326
Andel forskande/undervisande personal (procent)	64	56	67	56	70	66	61	55
Andel kvinnor av forsk/underv. personal (procent)	51	35	43	44	58	45	53	47
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	138	41	147	120	109	96	95	206
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	39	40	42	45	38	36	37	63
Antal professorer (helårspersoner)	22	8	26	24	10	15	12	45
Andel professorer av forsk/underv. personal (procent)	6	8	8	9	4	5	5	14
Ekonomi								
Omsättning, miljoner kronor	482	188	488	463	370	384	391	604
varav lokalkostnader (procent)	11,2	11,2	15,6	15,9	12,8	14,0	15,4	16,7
Andel grund- och avancerad nivå (procent)	82,7	83,8	77,3	79,9	87,7	80,2	81,1	51,9
Andel forskning/utb.forskarnivå (procent)	17,3	16,2	22,7	20,1	12,3	19,8	18,9	48,1
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	17,9	21,5	11,3	15,8	10,8	15,1	14,9	44,1
Andel anslagsmedel	82,1	78,5	88,7	84,2	89,2	84,9	85,1	55,9
varav andel forskningsanslag	10,0	12,0	16,1	11,7	10,4	9,7	8,9	8,2
Andel uppdragsutbildning	4,7	0,5	2,0	2,9	2,9	2,9	1,9	1,1
Andel uppdragsforskning	2,1		1,7	9,4	5,0		1,6	1,8
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	95	31	112	89	54	71	75	290
varav extern finansiering (procent)	52,3	41,6	33,6	50,3	33,7	55,2	60	90,3
varav intäkter från Vetenskapsrådet (procent)	3,9	5	6,6	11,1	15	0,6	5,9	4,1

	FHS	DH	DI	KF	KKH	KMH	OH	TH
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet	406	109	63	212	107	374	14	104
Antal inresande studenter bland nyborjare		24	1	76	22	115	4	1
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	118	66	9	124	40	215	7	29
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)	100							
Nationell mobilitet	42,6	20,2	38,7	27,4	26,3	23,1	44,4	10,7
Medianålder, högskolenyborjare	22,5	22,4		25,9	26,0	23,1		
Andel män, högskolenyborjare (procent)	84	28	56	35	63	49	43	32
Antal studenter (hösttermin)	728	214	242	609	232	950	44	78
Antal inresande studenter (hösttermin)	4	42	12	106	31	175	8	4
Antal helårsstudenter, läsår	307	159	127	593	236	631	36	68
Antal helårsprestationer, läsår	188							
Prestationsgrad (procent), läsår	61							
Andel helårsstudenter inom humaniora/teologi (procent, hösttermin)	8							
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap/juridik (procent, hösttermin)	61	31		27		7		
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, hösttermin)	5							
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent)	5	9	29	47	69	24	32	
Totalt antal avlagda examina	12	37	33	57	29	56	11	16
Antal yrkesexamina		18		19		34	7	9
Antal civilingenjörsexamina								
Antal kandidatexamina	12	12	29	19		13		
Antal magisterexamina				18	29	4		7
Antal masterexamina				1		4	4	
Antal förstagångsexaminerade	11	37	30	53	27	43	9	10
Antal förstagångsexaminerade som studerat utomlands		5	1	14	4	7	1	
Antal inresande studenter i utbytesprogram		8	1	41	20	44		
Antal utresande studenter i utbytesprogram		3		26	7	18		
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå								
Antal forskarstuderande (hösttermin)								
Antal helårsdoktorander (hösttermin)								
Antal utländska forskarstuderande (hösttermin)								
Antal anställda som doktorand (hösttermin, helårsdoktorander)								
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)								
Antal forskarstuderande (helårsdoktorander) / doktorsexamen								
Antal doktorsexamina								
Antal licentiatexamina								
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	333	64	55	135	47	168	20	33
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	210	40	27	69	28	92	13	16
Andel forskande/undervisande personal (procent)	63	63	49	51	59	55	65	50
Andel kvinnor av forsk/underv. personal (procent)	26	59	56	51	49	32	41	57
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	45	2		9	1	10		1
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	22	5		13	4	11		8
Antal professorer (helårspersoner)	10	2	6	12	10	27	2	2
Andel professorer av forsk/underv. personal (procent)	5	6	23	18	36	29	11	12
Ekonomi								
Omsättning, miljoner kronor	506	63	101	148	64	153	23	38
varav lokalkostnader (procent)	9,8	22,4	24,4	28,2	34,5	14,5	26,6	25,1
Andel grund- och avancerad nivå (procent)	67,5	89,2	92,8	93,8	89,2	96,2	85,5	87,6
Andel forskning/utb.forskarnivå (procent)	32,5	10,8	7,2	6,2	10,8	3,8	14,5	12,4
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	54,9	9,1	10,9	13	5,9	11,5	10,8	10,2
Andel anslagsmedel	45,1	90,9	89,1	87,0	94,1	88,5	89,2	89,8
varav andel forskningsanslag	27,5	8,2	5,0	4,0	5,1	3,8	16,7	11,8
Andel uppdragsutbildning	51,5	0,5	1,6	0,5				0,1
Andel uppdragsforskning	57,1							
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	165	7	7	11	6	7	5	5
varav extern finansiering (procent)	60,9	38,9	43,2	51,4	46,8	27,5	22	17
varav intäkter från Vetenskapsrådet (procent)		62,4	35,6	36,2		16		

NYCKELTAL FÖR YRKESEXAMENSPROGRAM

I detta avsnitt redovisas antalsuppgifter och andra karakteristika för utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen på grundnivå eller avancerad nivå (enligt 2007 års examensordning), bilagorna till Högskoleförordningen (SFS 1993:100), förordning för Sveriges lantbruksuniversitet (SFS 1993:221) och förordning för Försvarshögskolan (SFS 2007:1164).

Högre utbildning vid Sveriges universitet och högskolor erbjuder 48 utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. Av dessa avslutas 27 program med examen på grundnivå och 20 program med examen på avancerad nivå. Lärarexamen, beroende på inriktning, kan avläggas på antingen grundnivå eller avancerad nivå.

En stor del av utbildningen som leder till yrkesexamen är koncentrerad till ett fåtal utbildningsprogram. De fyra största programmen står för nära två tredjedelar (62 procent) av all utbildning som leder till en yrkesexamen. Hösten 2009 var 35 500 studenter registrerade på lärarprogram. Andra stora yrkesutbildningar är civilingenjörsutbildning, som hade 24 300 studerande, sjuksköterskeutbildning med 13 800 studerande och högskoleingenjörsutbildning med 10 500 studerande. Ser man till avlagda examina stod de fyra största utbildningarna för mer än 60 procent av alla examina läsåret 2008/09. Hösten 2007 infördes en ny yrkesexamen, civilekonomexamen och hösten 2009 hade tio lärosäten rätt att utfärda en sådan examen. Lärarutbildning ges vid flest lärosäten, hösten 2009 vid 28 lärosäten. Andra yrkesutbildningar som bedrivs vid många lärosäten är sjuksköterskeutbildning, högskoleingenjörsutbildning och socionomutbildning.

Utbildningarna skiljer sig åt vad beträffar studentgruppens sammansättning bl.a. med avseende på social bakgrund, ålder och kön. I påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå som barnmorskeutbildning, speciallärarutbildning och specialist-sjuksköterskeutbildning är till exempel åldern bland studenterna i genomsnitt betydligt högre än i övriga utbildningar.

I vidstående tabeller redovisas ett antal kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan yrkesutbildningsprogram. Uppgifterna är sådana som efterfrågas i olika sammanhang och som används för att beskriva och informera om förhållanden inom olika utbildningsprogram. Det är i den meningen termen nyckeltal används här.

De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Ofta avser uppgifterna läsåret 2008/09, i vissa fall höstterminen 2009. I samtliga fall är de redovisade uppgifterna baserade på befintliga register och uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte till Statistiska centralbyrån. I de fall ett

nyckeltal har utelämnats beror det på att det grundar sig på individuppgifter och att antalet individer är alltför litet eller att uppgift inte kan lämnas eller förekomma.

Nedan definieras och förklaras de redovisade uppgifterna i den ordning som de förekommer i tabellen.

DEFINITION AV NYCKELTAL

Lärosäten. Uppgifterna avser antalet universitet och högskolor som hade registrerade studenter på utbildningsprogrammet höstterminen 2009.

Studenter. Uppgifterna avser registrerade studenter på utbildningsprogrammet höstterminen 2009.

Sökandetryck. Sökandetryck anger antalet förstahands-sökande per antagen på utbildningsprogram vid universitet och högskolor hösten 2009. Antalet sökande är de personer som i den första sökombgången sökt ett utbildningsprogram genom Verket för högskoleservice, VHS, antagningssystem. Antalet antagna avser antalet antagna efter andra antagningsombgången. Sökandetrycket ger en indikation på hur stor efterfrågan är på en utbildning.

Nyborjare. Uppgifterna avser antalet programnyborjare läsåret 2008/09.

Förstahandssökande. Andel av programnyborjarna som började på den utbildning de hade valt i första hand. Uppgiften avser programnyborjare läsåret 2008/09 och anges i procent. För alla programnyborjare, vilka fanns med som behöriga sökande i VHS söksystem, har undersökts om de har börjat på den utbildning de valde i första hand eller på ett lägre prioriterat alternativ. Den andel nyborjare på förstahandsval som redovisas är antalet nyborjare på förstahandsvalet av alla som fanns med i VHS söksystem.

Nya i högskolan. Denna uppgift redovisar andel av programnyborjarna läsåret 2008/09 som började sina studier på det aktuella utbildningsprogrammet och dessutom inte tidigare hade studerat i svensk högskoleutbildning, dvs. det är en delmängd av hela antalet som är nya på utbildningsprogrammet. Av uppgiften framgår till exempel att 36 procent av nyborjarna på lärarutbildningsprogram läsåret 2008/09 tidigare hade studerat vid något lärosäte i Sverige.

Medianålder. Medianåldern för programnyborjare läsåret 2008/09.

Högutbildade föräldrar. Andel programnyborjare läsåret 2008/09, exklusive inresande studenter, som kommer från en hemmiljö där minst en av föräldrarna har utbildning på högskolenivå ("minst treårig eftergymnasial utbildning") i Svensk utbildningsnomenklatur, SUN. Uppgiften avser programnyborjare i åldrarna upp till och med 34 år. Uppgiften anges i procent.

Utländsk bakgrund. Andel programnybörjare läsåret 2008/09 som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands. I uppgiften ingår inte adoptivbarn och inresande studenter. Uppgiften avser programnybörjare i åldrarna upp till och med 64 år. Uppgiften anges i procent.

Examina. Uppgifterna avser antalet avlagda examina på programmet läsåret 2008/09.

Andel män. Uppgifterna avser andel män bland examinerade läsåret 2008/09.

Andel kvinnor. Uppgifterna avser andel kvinnor bland examinerade läsåret 2008/09.

Examensfrekvens. Andel av programnybörjare som har avlagt examen. Avser programnybörjare höstterminerna 1994, 1996, 1998 och 2000 som avlagt respektive yrkesexamen t.o.m. läsåret 2007/08. För nio nyare utbildningsprogram, markerade med ett * i tabellen, gäller programnybörjare hösttermi-

nerna 2000, 2001, 2002 och 2003 som avlagt examen t.o.m. läsåret 2007/08. För genomströmningsmått, se vidare *Mått för genomströmning i utbildning på grund- och avancerad nivå*, Högskoleverkets rapportserie 2009:29 R.

Andel med "normalstudietid". Andel av examinerade som har avlagt examen inom "normalstudietid". Avser examinerade under perioden 2005/06–2007/08. "Normalstudietid" är den nominella studietiden (antal högskolepoäng i examen) + en termin. För genomströmningsmått, se vidare *Mått för genomströmning i utbildning på grund- och avancerad nivå*, Högskoleverkets rapportserie 2009:29 R.

Studier utomlands. Uppgifterna avser antalet förstagångsexaminerade läsåret 2008/09 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier under de senaste sex åren fram till och med examensåret. ■

	Lärosäten	Studenter	Sökandetryck	Nybörjare	Förstahands- sökande, %	Nya i högskolan, %	Medianålder	Högutbildade föräldrar, %
Examina på grundnivå								
Arbetssterapeutexamen	8	1 368	1,6	553	63	63	22	22,7
Audionomexamen	3	202	1,1	54	67	46	23	30,4
Biomedicinsk analytikerexamen	12	1 047	1,1	403	68	60	22	25,9
Brandingenjörsexamen	2	266	4,4	90	62	62	21	44,3
Dietistexamen	3	295	13,2	125	77	42	22	38,3
Djursjukvårdarexamen	1	42		41	88	63	23	25,6
Folkhögskollärarexamen	1	93	2,4	72	78	11	37	55,2
Hippologexamen	1	69		32		91	21	33,3
Högskoleingenjörsexamen	22	10 500	1,1	3 267	71	67	21	30,7
Landskapsingenjörsexamen	1	127	1,2	48	75	69	22	27,3
Lantmästarexamen	1	90	1,9	50	88	76	24	12,5
Officersexamen	1	362	4,2	104	96	58	22	44,2
Optikerexamen	2	239	1,4	85	88	65	21	28,6
Ortopedingenjörsexamen	1	84	1,5	32	66	69	21	42,9
Receptarieexamen	4	642	1,1	254	54	71	24	23,8
Röntgensjuksköterskeexamen	9	576	1,6	251	64	63	25	25,5
Sjukgymnastexamen	8	1 775	5,5	671	90	54	22	39,7
Sjuksköterskeexamen	26	13 790	3,0	5 067	90	67	22	27,7
Sjöingenjörsexamen	2	370	2,5	160	68	76	22	27,2
Sjökaptenexamen	2	548	5,0	187	89	60	22	40,0
Skogsmästarexamen	1	148	1,9	45	100	89	22	20,9
Skogsteknikerexamen	1	25		18				26,7
Socionomexamen	17	8 910	3,2	3 021	84	60	22	27,9
Studie- och yrkesvägledarexamen	3	586	1,3	220	75	43	32	27,8
Tandhygienistexamen	8	614	3,0	259	77	71	23	14,1
Tandteknikerexamen	4	239	2,6	89	71	65	23	25,0
Trädgårdsingenjörsexamen	1	48		53	79	43	26	35,6
Examina på grundnivå och avancerad nivå								
Lärarexamen *	28	35 475	1,4	10 600	74	64	23	23,8
Examina på avancerad nivå								
Agronomexamen	1	538	1,2	132	77	69	21	44,2
Apotekarexamen	2	1 260	1,5	304	65	62	21	41,5
Arkitektexamen	4	1 060	6,8	270	90	41	22	65,3
Barnmorskeexamen	11	434	4,4	279	92	1	31	33,3
Civilekonomexamen	10	5 515	2,3	2 155	62	60	21	46,7
Civilingenjörsexamen	13	24 342	1,5	5 991	84	74	20	52,8
Hortonomexamen	1	39	1,0	10	80	60	22	60,0
Juristexamen	6	6 537	4,1	1 767	89	49	21	53,8
Jägmästarexamen	1	397	1,8	86	94	71	21	53,5
Landskapsarkitektexamen	1	499	2,3	120	85	42	22	58,6
Logopedexamen	6	573		161	88	47	22	52,7
Läkarexamen	6	6 010	7,8	1 194	97	39	21	73,2
Psykologexamen	9	2 615	7,8	655	91	29	23	55,2
Psykoterapeutexamen	17**	720		184		3	44	72,0
Sjukhusfysikerexamen	3	183	0,9	51	49	41	21	53,3
Specialistsjuksköterskeexamen	24	3 312	1,9	2 204	87	2	35	27,3
Speciallärarexamen	9	570	1,8	338	89	1	41	27,1
Specialpedagogexamen	8	862	1,8	361	81	1	40	34,1
Tandläkarexamen	4	1 186	5,5	279	67	54	21	54,4
Veterinärexamen	1	519	8,8	98	86	42	22	66,0

* Avser samlat den nuvarande lärarexamen och de åtta tidigare lärarexamina som den ersatte 2001.

Uppgift om examensfrekvens grundar sig enbart på de åtta tidigare lärarexamina

Uppgift om andel med "normalstudietid" går ej att redovisa pga. att många studenter bytt från de tidigare lärarexamina till den nuvarande lärarexamen.

** Här ingår 8 enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examen

*** Särskild beräkning för nya program. Se informationen om nyckeltalet

	Utländsk bak- grund, %	Examina	Andel män, %	Andel kvinnor, %	Examens- frekvens	Andel med "normalstudietid"	Studier utomlands
Examina på grundnivå							
Arbetssterapeutexamen	19,7	360	9	91	81	84	22
Audionomexamen	13,2	58	24	76	56***	86	1
Biomedicinsk analytikerexamen	44,7	314	20	80	59***	78	21
Brandingenjörsexamen	7,9	61	67	33	75	34	7
Dietistexamen	8,4	115	7	93	67***	65	13
Djursjukvårdarexamen	2,4	34	6	94	82***	93	1
Folkhögskollärarexamen	12,5	74	32	68	88		2
Hippologexamen	3,4	39	10	90	85***	79	1
Högskoleingenjörsexamen	22,6	1 810	75	25	37	39	121
Landskapsingenjörsexamen	6,3	26	31	69	63	67	1
Lantmästarexamen		37	76	24	84	84	1
Officersexamen	4,8	0	0	0			
Optikerexamen	23,2	67	22	78	86	90	2
Ortopedingenjörsexamen		21	48	52	67***		3
Receptarieexamen	60,7	185	8	92	81	80	3
Röntgensjuksköterskeexamen	46,9	148	21	79	65***	85	5
Sjukgymnastexamen	5,3	500	30	70	81	85	43
Sjuksköterskeexamen	14,7	4 234	14	86	85	84	283
Sjöingenjörsexamen	9,5	84	100	0			
Sjökaptenexamen	9,3	96	83	17			3
Skogsmästarexamen		31	84	16			2
Skogsteknikerexamen		8	88	13			
Socionomexamen	18,5	1 741	12	88	75	77	108
Studie- och yrkesvägledarexamen	20,0	154	13	87	78	81	3
Tandhygienistexamen	37,5	228	6	94	76		4
Tandteknikerexamen	42,5	76	26	74	60***	91	
Trädgårdsingenjörsexamen	3,8	17	18	82	63	75	
Examina på grundnivå och avancerad nivå							
Lärarexamen *	16,2	8 061	22	78	69		226
Examina på avancerad nivå							
Agronomexamen	3,1	76	28	72	67	54	13
Apotekarexamen	54,5	185	23	77	73	70	21
Arkitektexamen	10,9	177	40	60	57	15	48
Barnmorskeexamen	14,2	258	0	100	91	86	1
Civilekonomexamen	17,9	0	0	0			
Civilingenjörsexamen	13,3	3 413	72	28	63	37	744
Hortonomexamen		17	12	88	49		4
Juristexamen	13,7	1 033	34	66	64	42	360
Jägmästarexamen	2,4	51	69	31			8
Landskapsarkitektexamen	5,9	57	25	75	54	36	17
Logopedexamen	8,9	144	6	94	74	76	9
Läkarexamen	9,8	983	40	60	88	67	148
Psykologexamen	11,2	415	26	74	78	67	28
Psykoterapeutexamen	14,4	203	22	78	83		1
Sjukhusfysikerexamen	27,1	26	54	46			1
Specialistsjuksköterskeexamen	12,4	1 949	15	85	79***		6
Speciallärarexamen	5,9	0	0	0			
Specialpedagogexamen	7,5	416	6	94	89		
Tandläkarexamen	36,4	199	40	60	81	82	18
Veterinärexamen	4,1	66	11	89	88	72	5

* Avser samlat den nuvarande lärarexamen och de åtta tidigare lärarexamina som den ersatte 2001.

Uppgift om examensfrekvens grundar sig enbart på de åtta tidigare lärarexamina.

Uppgift om andel med "normalstudietid" går ej att redovisa pga. att många studenter bytt från de tidigare lärarexamina till den nuvarande lärarexamen.

** Här ingår 8 enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examen.

*** Särskild beräkning för nya program. Se informationen om nyckeltalet.

”Hur skyddar man civila mot landminor? Befintlig information om farliga minfält används redan av minröjningsorganisationer i hela världen. Genom att även ge denna information till civila kan olyckor förhindras mer effektivt. LIMIT är en självförsörjande mobil enhet som meddelar denna information på en digital karta. Produkten drivs av solpaneler och hålls uppdaterad genom en satellitmottagare.”

Fredrik Palmquist

Sverige

Program: Industridesign

Projekt: "Mine Action: Dissemination of minefield information to civilians"

I samarbete med Svenska FN-förbundet.

TABELLER

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 1. Antal helårsstudenter i utbildning på grund- och avancerad nivå 2005–2009

Tabell 2. Programnybörjare på yrkesexamensprogram läsåren 2004/05–2008/09

Tabell 3. Antal avlagda examina i utbildning på grundnivå och avancerad nivå läsåren 2004/05–2008/09.

Tabell 4. Antalet studerande och examinerade i utbildning på forskarnivå

Tabell 5. Doktorandernas försörjning höstterminen 2009

Tabell 6. Personalen vid universitet och högskolor oktober 2009, helårspersoner

Tabell 7. Lärosätenas intäkter, kostnader, verksamhetsutfall, årets kapitalförändring och balanserad kapitalförändring, budgetåret 2009, tkr

Tabell 8. Lärosätenas totala intäkter till forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och utbildning på forskarnivå, per finansår, budgetåret 2009, tkr

Tabell 9. Lärosätenas intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 1. Antal helårsstudenter i utbildning på grund- och avancerad nivå 2005–2009*. Antal studenter (registrerade) höstterminen 2009. Alla uppgifter är exklusive uppdragsutbildning.

	Antal helårsstudenter					Antal studenter***	
	2005	2006	2007	2008	2009	Höstterminen 2009	Kv/mån %
Uppsala universitet	21 826	20 661	19 854	19 954	21 114	24 863	57/43
Lunds universitet	26 873	25 652	25 197	25 571	27 786	31 442	53/47
Göteborgs universitet	25 841	24 918	24 507	24 261	26 264	32 600	64/36
Stockholms universitet	22 783	22 048	22 586	27 596	29 241	35 374	63/37
Umeå universitet	16 702	16 110	15 449	15 191	16 538	20 953	62/38
Linköpings universitet	17 920	17 272	16 999	17 058	17 844	20 376	53/47
Karolinska institutet	5 850	5 714	5 484	5 442	5 469	6 706	76/24
Kungl. Tekniska högskolan	11 649	11 311	11 284	11 543	12 563	15 177	30/70
Chalmers tekniska högskola	8 460	8 355	8 186	8 324	9 201	10 095	27/73
Luleå tekniska universitet	8 104	7 219	6 630	6 424	6 662	8 998	54/46
Handelshögskolan i Stockholm	1 421	1 405	1 365	1 308	1 485	1 725	44/56
Sveriges lantbruksuniversitet	3 406	3 436	3 593	3 520	3 781	4 864	64/36
Karlstads universitet	8 176	7 881	7 691	7 586	8 333	11 322	66/34
Mittuniversitetet	8 149	7 372	6 921	6 694	7 958	10 830	64/36
Växjö universitet	7 516	7 346	7 516	7 571	8 404	11 502	61/39
Örebro universitet	9 365	8 512	8 469	8 414	9 414	11 989	64/36
Blekinge tekniska högskola	3 322	3 595	3 721	3 723	3 953	5 460	42/58
Högskolan i Jönköping	6 803	6 751	7 156	8 021	8 350	11 361	61/39
Högskolan i Kalmar	6 008	5 908	5 795	5 723	5 920	7 968	62/38
Malmö högskola	10 290	10 379	10 806	11 334	11 815	14 780	68/32
Mälardalens högskola	8 704	8 073	7 650	7 280	7 687	9 324	65/35
Försvarshögskolan	-	-	-	213	405	728	24/76
Gymnastik- och idrotts högskolan	491	441	448	440	495	584	55/45
Högskolan i Borås	4 947	5 199	5 502	5 876	6 402	8 649	71/29
Högskolan Dalarna	5 032	5 143	5 291	5 826	7 049	11 386	62/38
Högskolan på Gotland	2 315	2 121	2 181	2 421	2 654	4 074	55/45
Högskolan i Gävle	6 033	5 973	5 852	5 734	5 988	8 929	66/34
Högskolan i Halmstad	5 305	5 063	4 877	4 984	5 844	7 782	60/40
Högskolan Kristianstad	5 262	4 967	4 846	4 776	5 144	7 262	72/28
Högskolan i Skövde	4 128	4 044	3 957	4 180	4 361	6 549	59/41
Högskolan Väst	3 992	3 992	4 174	4 368	4 924	6 989	67/33
Lärarhögskolan i Stockholm**	6 216	6 063	5 913	-	-	-	-
Södertörns högskola	6 556	6 001	5 828	5 844	6 772	8 399	68/32
Danshögskolan	158	105	109	168	155	214	81/19
Dramatiska institutet	171	167	151	153	155	242	59/41
Konstfack	601	600	610	601	593	609	68/32
Kungl. Konsthögskolan	222	217	214	236	233	232	57/43
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	486	547	632	643	651	950	54/46
Operahögskolan i Stockholm	42	40	39	36	39	44	61/39
Teaterhögskolan i Stockholm	72	75	65	64	70	78	64/36
Beckmans designhögskola	122	127	121	121	124	127	61/39
Stockholms musikpedagogiska institut	88	89	92	85	94	176	60/40
Ericastiftelsen	76	70	49	37	34	82	78/22
Ersta Sköndal högskola	781	831	669	694	815	944	86/14
Gammelkroppa skogsskola	22	22	18	18	22	25	20/80
Johannelunds teologiska högskola	159	170	92	73	83	137	39/61
Röda korsets högskola	433	405	414	412	486	542	83/17
Sophiahemmet högskola	323	330	345	351	389	456	84/16
Teologiska högskolan, Stockholm	234	205	236	200	228	416	73/27
Örebro Teologiska högskola	146	152	149	141	146	226	42/58
Ensk. psykoterapeututb.anordnare	362	334	251	141	106	201	77/23
Totalt	293 943	283 414	279 988	281 373	304 241	360 993	59/41

* Uppgifter om helårsstudenter har hämtats från universitets- och högskoleregistret och innehåller inte helårsstudenter inom basårutbildning, stödundervisning i svenska och svenska för utomnordiska gäststudenter. Dock ingår utresande studenter inom utbytesprogram. Detta innebär att vissa små avvikelser finns jämfört med de uppgifter om helårsstudenter som redovisats i tidigare årsrapporter och som samlats in på särskilda blanketter. Totalantalet helårsstudenter i redovisningen ovan skiljer sig med högst 0,6 procent från totalantalet i tidigare årsrapporter.

** Lärarhögskolan i Stockholm är från 2008 en del av Stockholms universitet.

*** Totalt antal studenter höstterminen 2009 är nettoräknade.

Tabell 2. Programnybörjare på yrkesexamensprogram läsåren 2004/05–2008/09. Endast examina i 2007 års examensordning.

	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08		2008/09	
	Totalt	Kv/mån %	Totalt	Kv/mån %	Totalt	Kv/mån %	Totalt	Kv/mån %	Totalt	Kv/mån %
Programnybörjare mot yrkesexamen på grundnivå	14 517	65/35	14 195	65/35	14 666	68/32	15 221	71/29	15 147	69/31
Arbetssterapeutexamen	495	91/9	505	88/12	502	88/12	548	88/12	553	90/10
Audionomexamen	85	88/12	51	92/8	82	76/24	98	84/16	54	72/28
Biomedicinsk analytikerexamen	405	81/19	369	80/20	371	82/18	430	83/17	403	80/20
Brandingenjörsexamen	53	30/70	52	29/71	54	20/80	91	26/74	90	29/71
Dietistexamen	113	88/12	120	89/11	118	86/14	123	93/7	125	90/10
Djursjukvårdarexamen	40	90/10	40	100/0	42	98/2	42	98/2	41	98/2
Folkhögskolläraryexamen	102	56/44	80	54/46	71	56/44	88	68/32	72	61/39
Hippologexamen	51	96/4	48	98/2	49	94/6	40	98/2	32	97/3
Högskoleingenjörsexamen	3 805	22/78	3 688	22/78	3 463	23/77	3 149	26/74	3 267	25/75
Landskapsingenjörsexamen	50	74/26	45	71/29	42	69/31	51	61/39	48	71/29
Lantmästarexamen	47	19/81	59	25/75	61	20/80	33	52/48	50	24/76
Optikerexamen	88	77/23	91	82/18	91	79/21	92	85/15	85	80/20
Ortopedingenjörsexamen	22	45/55	22	64/36	29	62/38	33	52/48	32	66/34
Receptarieexamen	381	89/11	308	91/9	242	85/15	251	84/16	254	89/11
Röntgensjuksköterskeexamen	191	79/21	138	84/16	227	72/28	221	84/16	251	78/22
Sjukgymnastexamen	621	75/25	641	71/29	657	71/29	693	71/29	671	67/33
Sjuksköterskeexamen	4 824	84/16	4 824	85/15	5 097	86/14	5 236	86/14	5 067	86/14
Sjöingenjörsexamen	128	7/93	122	2/98	102	7/93	115	3/97	160	8/92
Sjökaptensexamen	160	11/89	141	16/84	147	13/87	183	19/81	187	13/87
Skogsmästarexamen	50	18/82	45	4/96	54	22/78	51	14/86	45	11/89
Skogsteknikerexamen	0		17	18/82	1	0/100	0		18	17/83
Socionomexamen	2 168	84/16	2 169	83/17	2 504	84/16	2 975	86/14	3 021	84/16
Studie- och yrkesvägledarexamen	241	88/12	252	84/16	265	88/12	236	87/13	220	89/11
Tandhygienistexamen	223	94/6	214	89/11	266	92/8	277	91/9	259	94/6
Tandteknikerexamen	99	72/28	92	64/36	90	80/20	91	77/23	89	81/19
Trädgårdssingenjörsexamen	75	75/25	62	85/15	39	79/21	74	78/22	53	85/15
Programnybörjare mot yrkesexamen på avancerad nivå	10 661	40/60	10 737	38/62	10 157	41/59	12 601	43/57	13 273	44/56
Agronomexamen	135	76/24	138	73/27	151	77/23	117	81/19	132	80/20
Apotekarexamen	344	73/27	325	74/26	312	73/27	294	64/36	304	72/28
Arkitektexamen	227	63/37	224	61/39	277	60/40	271	61/39	270	60/40
Civilekonomexamen							1 860	48/52	2 155	51/49
Civilingenjörsexamen	6 252	23/77	6 329	23/77	5 494	25/75	5 823	26/74	5 991	28/72
Hortonomexamen	17	88/12	0		12	50/50	13	69/31	10	70/30
Juristexamen	1 410	60/40	1 402	55/45	1 493	60/40	1 697	62/38	1 767	56/44
Jägmästarexamen	88	30/70	88	35/65	87	25/75	86	28/72	86	28/72
Landskapsarkitektexamen	100	85/15	95	83/17	122	84/16	124	72/28	120	77/23
Logopedexamen	143	95/5	158	92/8	154	87/13	168	93/7	161	89/11
Läkarexamen	1 062	57/43	1 077	54/46	1 102	50/50	1 159	53/47	1 194	52/48
Psykologexamen	536	63/37	505	66/34	551	62/38	580	66/34	655	69/31
Sjukhusfysikerexamen	41	54/46	70	41/59	65	37/63	54	56/44	51	55/45
Tandläkarexamen	227	63/37	240	63/37	250	68/32	255	62/38	279	59/41
Veterinärexamen	79	76/24	86	84/16	87	76/24	100	78/22	98	89/11
Programnybörjare mot yrkesexamen på avancerad nivå, påbyggnadsutbildning	2 809	86/14	3 077	86/14	3 219	87/13	2 983	86/14	3 366	87/13
Barnmorskeexamen	212	100/0	254	100/0	293	100/0	289	100/0	279	100/0
Psykoterapeutexamen	272	77/23	293	78/22	147	81/19	210	71/29	184	75/25
Specialistsjuksköterskeexamen	1 733	84/16	1 955	84/16	2 227	84/16	2 135	84/16	2 204	84/16
Speciallärarexamen							6	83/17	338	93/7
Specialpedagogexamen	592	92/8	575	92/8	552	93/7	343	93/7	361	92/8
Programnybörjare mot yrkesexamen på grundnivå eller avancerad nivå	12 876	73/27	12 981	71/29	12 151	72/28	11 647	75/25	10 600	76/24
Lärarexamen	12 876	73/27	12 981	71/29	12 151	72/28	11 647	75/25	10 600	76/24

Tabell 3. Antal avlagda examina i utbildning på grundnivå och avancerad nivå läsåren 2004/05–2008/09. Generella examina per ämnesområde, konstnärliga examina och yrkesexamen.

	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08		2008/09	
	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
Generella examina	27 179	61/39	28 050	62/38	27 353	62/38	26 821	63/37	28 241	62/38
Högskoleexamen	1 305	53/47	1 241	58/42	1 301	58/42	1 177	58/42	1 209	57/43
humaniora och teologi	235	60/40	201	73/27	234	67/33	212	61/39	159	54/46
juridik och samhällsvetenskap	698	57/43	652	61/37	652	61/39	571	58/42	595	64/36
naturvetenskap	48	31/69	35	34/66	47	49/51	42	57/43	46	74/26
teknik	178	22/78	211	29/71	219	35/65	192	37/63	266	32/68
medicin och odontologi	3	67/33	12	83/17	26	69/31	49	92/8	40	95/5
vård och omsorg	49	88/12	62	87/13	57	84/16	57	88/12	36	92/8
konstnärligt område	90	61/39	65	54/46	57	54/46	50	56/44	56	48/52
övrigt	4	50/50	3	100/0	9	78/22	4	50/50	11	73/27
Kandidatexamen	13 452	68/32	13 867	69/31	13 723	68/32	13 756	69/31	15 019	68/32
humaniora och teologi	1 715	70/30	1 781	72/28	1 822	71/29	1 869	70/30	2 082	66/34
juridik och samhällsvetenskap	6 397	64/36	6 766	65/35	6 743	64/36	6 550	66/34	6 881	65/35
naturvetenskap	413	61/39	507	63/37	428	60/40	553	63/37	809	64/36
teknik	1 484	35/65	1 302	39/61	1 146	38/62	1 063	40/60	1 293	36/64
medicin och odontologi	110	90/10	158	82/18	155	83/17	163	83/17	169	79/21
vård och omsorg	3 073	89/11	3 082	89/11	3 116	88/12	3 240	88/12	3 491	87/13
konstnärligt område	227	64/36	246	65/35	275	56/44	272	56/44	230	60/40
övrigt	33	73/27	25	88/12	38	89/11	46	83/17	64	78/22
Magisterexamen	11 389	56/44	11 600	56/44	10 784	56/44	9 592	56/44	7 516	57/43
humaniora och teologi	1 228	71/29	1 317	70/30	1 220	69/31	1 105	70/30	851	69/31
juridik och samhällsvetenskap	6 379	55/45	6 423	55/45	5 870	56/44	5 162	56/44	4 069	56/44
naturvetenskap	1 775	60/40	1 705	60/40	1 581	59/41	1 353	58/42	1 122	61/39
teknik	1 100	21/79	1 198	21/79	1 259	24/76	1 165	23/77	865	23/77
medicin och odontologi	233	73/27	274	83/17	243	77/23	246	71/29	223	76/24
vård och omsorg	468	88/12	475	87/13	387	91/9	428	88/12	306	90/10
konstnärligt område	181	60/40	179	53/47	187	61/39	99	60/40	56	66/34
övrigt	25	64/36	29	66/34	37	65/35	34	65/35	24	75/25
Magisterexamen m. ämnesbredd	1 033	51/49	1 342	52/48	1 545	51/49	1 720	55/45	892	53/47
humaniora och teologi	95	65/35	126	66/34	131	66/34	117	62/38	74	55/45
juridik och samhällsvetenskap	532	55/45	682	54/46	875	49/51	937	55/45	488	56/44
naturvetenskap	81	58/42	87	62/38	53	58/42	146	62/38	36	61/39
teknik	222	29/71	276	30/70	232	34/66	269	37/63	187	33/67
medicin och odontologi	80	50/50	143	59/41	202	68/32	175	75/25	75	80/20
vård och omsorg	6	100/0	6	100/0	22	77/23	35	91/9	9	100/0
konstnärligt område	17	65/35	22	64/34	30	40/60	41	41/59	19	47/53
övrigt	0		0		0		0		4	25/75
Magisterexamen (2007)							238	57/43	2 265	60/40
humaniora och teologi							20	50/50	189	61/39
juridik och samhällsvetenskap							101	59/41	1 120	53/47
naturvetenskap							20	35/65	105	60/40
teknik							37	35/65	261	31/69
medicin och odontologi							2	100/0	48	81/19
vård och omsorg							57	75/25	540	85/15
konstnärligt område							0		2	100/0
övrigt							1	100/0	0	
Masterexamen							338	37/63	1 340	39/61
humaniora och teologi							29	69/31	69	83/17
juridik och samhällsvetenskap							36	44/56	228	46/54
naturvetenskap							104	50/50	251	47/53
teknik							167	21/79	668	23/77
medicin och odontologi							2	50/50	20	90/10
vård och omsorg							0		68	68/32
konstnärligt område							0		5	0/100
övrigt							0		31	58/42
Konstnärliga examina							166	52/48	286	53/47
Konstnärlig högskoleexamen							0		1	100/0
Konstnärlig kandidatexamen							93	47/53	148	59/41
Konstnärlig magisterexamen							60	65/35	58	50/50
Konstnärlig masterexamen							13	23/77	79	44/56
Yrkesexamen	30 462	69/31	31 494	69/31	30 958	70/30	31 452	69/31	29 011	70/30
Agonomexamen	106	69/31	95	79/21	70	77/23	80	79/21	76	72/28
Apotekarexamen	143	73/27	207	78/22	182	80/20	182	80/20	185	77/23
Arbetssterapeutexamen	389	93/7	443	93/7	399	93/7	408	92/8	360	91/9
Arkitektexamen	182	58/42	141	57/43	177	59/41	207	62/38	177	60/40
Audionomexamen	30	93/7	53	92/8	52	88/12	51	86/14	58	76/24
Barnmorskeexamen	195	99/1	198	99/1	221	100/0	243	100/0	258	100/0
Biomedicinsk analytikerexamen	169	89/11	242	90/10	292	88/12	327	83/17	314	80/20
Brandingenjörsexamen	43	12/88	45	22/78	25	32/68	45	13/87	61	33/67
Civilingenjörsexamen	4 425	29/71	4 686	32/68	4 146	28/72	3 972	30/70	3 413	28/72
Bioteknik	57	56/44	105	71/29	140	63/37	173	63/37	134	55/45
Datateknik	427	15/85	426	13/87	359	10/90	311	9/91	247	6/94
Elektroteknik	522	17/83	478	14/86	396	13/87	325	12/88	230	15/85
Industriell ekonomi	465	28/72	478	37/63	448	31/69	402	35/65	398	32/68
Kemiteknik	356	53/47	385	58/42	229	59/41	225	58/42	170	55/45
Lantmäteri	118	57/43	120	57/43	90	52/48	69	45/55	61	48/52
Maskinteknik	678	20/80	687	23/77	649	20/80	573	22/78	491	18/82
Materialteknik	85	40/60	62	29/71	51	29/71	44	30/70	16	13/87
Medieteknik	102	39/61	113	46/54	107	37/63	127	35/65	81	28/72
Teknisk biologi	102	66/34	90	69/31	89	62/38	67	61/39	43	70/30
Teknisk fysik	446	22/78	442	21/79	414	21/79	386	21/79	307	20/80
Teknisk fysik o elektr	105	12/88	148	20/80	108	16/84	103	12/88	114	13/87
Väg- och vattenbyggnad	271	34/66	344	32/68	252	27/73	255	31/69	186	32/68
Övriga inriktningar	691	35/65	808	35/65	814	31/69	912	34/66	935	32/68

	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08		2008/09	
	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
Dietistexamen	112	93/7	109	92/8	73	93/7	93	92/8	115	93/7
Djursjukvårdarexamen	17	100/0	42	93/7	30	100/0	38	100/0	34	94/6
Folkhögskollärarexamen	73	58/42	53	62/38	76	64/36	39	67/33	74	68/32
Hippologexamen	25	100/0	32	94/6	46	96/4	41	100/0	39	90/10
Hortonomexamen	27	85/15	9	67/33	8	88/12	16	69/31	17	88/12
Högskoleingenjörsexamen	2 609	32/68	2 354	30/70	2 060	27/73	1 748	27/73	1 810	25/75
Bygg	258	33/67	355	37/63	351	28/72	314	30/70	451	27/73
Data	591	18/82	562	17/83	419	11/89	344	14/86	274	15/85
Elektro	383	16/84	295	14/86	229	14/86	198	13/87	166	13/87
Industriell ekonomi	96	44/56	96	38/62	104	36/64	74	43/57	87	41/59
Kemi	147	69/31	120	65/35	91	63/37	72	64/36	63	59/41
Maskin	559	23/77	470	21/79	458	21/79	374	20/80	419	16/84
Övriga inriktningar	575	54/46	456	48/52	408	46/54	372	42/58	350	37/63
Juristexamen	950	62/38	1 052	61/39	1 149	64/36	1 222	63/37	1 033	66/34
Jägmästarexamen	37	19/81	40	23/78	19	21/79	51	31/69	51	31/69
Konstn högskoleexamen dans	5	100/0	34	94/6	5	60/40	17	100/0	18	94/6
Konstn högskoleexamen konst o design	76	67/33	60	72/28	55	67/33	16	75/25	9	78/22
Konstn högskoleexamen musik	115	44/56	114	44/56	68	40/60	99	56/44	52	50/50
Konstn högskoleexamen scen o medier	44	57/43	91	52/48	61	54/46	48	52/48	20	45/55
Landskapsarkitektexamen	40	78/22	52	87/13	43	77/23	67	82/18	57	75/25
Landskapsingenjörsexamen	33	70/30	22	59/41	31	84/16	29	76/24	26	69/31
Lantmästarexamen	49	22/78	49	27/73	47	26/74	33	12/88	37	24/76
Logopedexamen	61	89/11	76	99/1	82	96/4	99	95/5	144	94/6
Läkarexamen	816	57/43	848	58/42	919	60/40	955	60/40	983	60/40
Lärarexamen	8 479	81/19	8 682	81/19	8 945	80/20	10 020	76/24	8 061	78/22
Fritidshem	109	62/38	75	68/32	69	71/29	89	72/28	54	70/30
Fritidshem/grundsk tidiga år	16	75/25	18	83/17	29	76/24	37	81/19	52	83/17
Förskola/fritidshem/grundsk tidiga år	2 250	93/7	2 845	93/7	2 954	92/8	2 475	92/8	2 314	90/10
Förskola/förskolekl/grundsk tidiga år	296	93/7	417	94/6	401	96/4	367	93/7	573	93/7
Förskola/förskoleklass	395	96/4	359	96/4	429	98/2	678	97/3	611	96/4
Förskola/förskoleklass/fritidshem	15	87/13	12	100/0	16	88/13	46	91/9	64	95/5
Grundskolans tidigare år	1 591	89/11	1 292	87/13	1 104	85/15	1 066	85/15	752	86/14
Grundskolans tidigare och senare år	25	60/40	20	95/5	28	75/25	28	68/32	23	83/17
Grundskolans senare år	1 887	73/27	1 444	72/28	1 285	70/30	1 771	69/31	917	70/30
Grundskolans senare år/gymnasieskolan	422	66/34	845	63/37	1 289	65/35	1 668	60/40	1 433	63/37
<i>däruv yrkeslärare</i>	1	100/0	19	63/37	18	83/17	17	76/24	6	67/33
Gymnasieskolan	1 467	63/37	1 343	62/38	1 280	64/36	1 720	60/40	1 212	56/44
<i>däruv yrkeslärare</i>	160	61/39	207	58/42	293	59/41	365	59/41	467	51/49
Övriga kombinationer av verksamheter	6	50/50	12	17/83	61	52/48	75	53/47	56	57/43
Maskinteknikerexamen	4	0/100	1	0/100	0	0	0	0	1	0/100
Optikerexamen	72	86/14	74	88/12	78	74/26	88	83/17	67	78/22
Organistexamen	17	59/41	20	65/35	13	46/54	18	61/39	14	43/57
Ortopedingenjörsexamen	20	65/35	17	59/41	31	58/42	10	40/60	21	52/48
Psykologexamen	293	72/28	370	73/27	420	72/28	455	75/25	415	74/26
Psykoterapeutexamen	246	76/24	244	80/20	224	75/25	232	82/18	203	78/22
Receptarieexamen	217	97/3	275	96/4	290	93/7	216	94/6	185	92/8
Röntgensjuksköterskeexamen	117	83/17	136	83/17	114	82/18	91	81/19	148	79/21
Sjukgymnastexamen	496	77/23	516	75/25	492	77/23	517	78/22	500	70/30
Sjukhusfysikerexamen	14	57/43	31	42/58	40	40/60	44	39/61	26	46/54
Sjuksköterskeexamen	4 527	87/13	4 570	87/13	4 202	86/14	3 883	86/14	4 234	86/14
Sjöingenjörsexamen	80	3/97	72	4/96	56	4/96	51	0/100	84	0/100
Sjökaptenexamen	130	3/97	148	3/97	89	11/89	93	10/90	96	17/83
Skogsmästarexamen	18	11/89	26	19/81	19	11/89	22	5/95	31	16/84
Skogsteknikerexamen	0		0		10	30/70	0		8	13/87
Social omsorgsexamen	379	93/7	310	92/8	291	92/8	276	93/7	300	93/7
Socionomexamen	1 558	89/11	1 692	91/9	1 787	89/11	1 699	88/12	1 741	88/12
Specialistsjuksköterskeexamen	1 477	85/15	1 468	85/15	1 785	83/17	1 971	85/15	1 949	85/15
Specialpedagogexamen	575	95/5	668	95/5	652	94/6	541	94/6	416	94/6
Studie- och yrkesvägledarexamen	188	88/12	166	89/11	189	89/11	140	91/9	154	87/13
Tandhygienistexamen	188	97/3	184	92/8	160	93/7	215	92/8	228	94/6
Tandläkarexamen	173	64/36	212	70/30	173	67/33	176	62/38	199	60/40
Tandteknikerexamen	45	87/13	65	69/31	65	77/23	45	71/29	76	74/26
Teologie kandidatexamen	142	58/42	134	57/43	149	58/42	142	54/46	147	57/43
Trädgårdssingenjörsexamen	21	86/14	23	83/17	23	83/17	27	96/4	17	82/18
Veterinärexamen	62	79/21	67	87/13	60	97/3	68	82/18	66	89/11
Yrkeshögskoleexamen	41	83/17	118	72/28	223	58/42	273	59/41	179	54/46
Yrkesteknisk högskoleexamen	111	29/71	58	28/72	41	46/54	13	38/62	24	58/42
Äldre examina ej motsv generella el yrkesexamina	11	55/45	9	78/22	14	64/36	13	38/62	5	80/20

Tabell 4. Antalet studerande och examinerade i utbildning på forskarnivå. Antalet nybörjare, antalet doktors- och licentiatexamen budgetåret 2009 samt antalet aktiva doktorander höstterminen 2009 och andelen kvinnor/män i procent.

	Humaniora och religionsvetenskap		Rättsvetenskap/juridik		Samhällsvetenskap		Matematik		Naturvetenskap		Teknikvetenskap	
	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
Uppsala universitet												
Nybörjare	27	41/59	4	50/50	45	44/56	8	38/62	76	39/61	38	24/76
Doktorander (aktiva)	262	52/48	28	61/39	259	51/49	47	26/74	396	43/57	169	24/76
Doktorsexamina	41	59/41	2	50/50	33	55/45	9	22/78	87	33/67	24	29/71
Licentiatexamina	2	100/0	0	0	10	70/30	3	67/33	25	32/68	11	27/73
Lunds universitet												
Nybörjare	74	35/65	5	60/40	72	57/43	14	14/86	79	48/52	85	41/59
Doktorander (aktiva)	277	46/54	21	57/43	396	53/47	35	17/83	395	41/59	478	35/65
Doktorsexamina	41	54/46	5	60/40	58	40/60	10	0/100	61	44/56	78	29/71
Licentiatexamina	2	50/50	4	25/75	7	29/71	4	0/100	10	30/70	34	24/76
Göteborgs universitet												
Nybörjare	14	71/29	0	0	53	53/47	2	50/50	32	53/47	7	43/57
Doktorander (aktiva)	226	60/40	0	0	400	58/42	18	39/61	212	50/50	55	45/55
Doktorsexamina	47	43/57	1	0/100	68	72/28	1	100/0	35	40/60	10	30/70
Licentiatexamina	6	50/50	0	0	16	50/50	2	0/100	5	20/80	1	0/100
Stockholms universitet												
Nybörjare	44	75/25	5	40/60	86	64/36	12	25/75	131	46/54	6	67/33
Doktorander (aktiva)	305	66/34	55	58/42	466	59/41	37	24/76	649	48/52	22	55/45
Doktorsexamina	48	54/46	3	67/33	57	72/28	7	29/71	106	58/42	4	50/50
Licentiatexamina	2	50/50	0	0	13	46/54	5	80/20	71	54/46	2	100/0
Umeå universitet												
Nybörjare	14	64/36	4	50/50	30	57/43	1	100/0	41	39/61	9	11/89
Doktorander (aktiva)	108	50/50	13	54/46	227	58/42	25	28/72	210	42/58	40	15/85
Doktorsexamina	18	50/50	1	0/100	38	47/53	3	33/67	34	53/47	4	0/100
Licentiatexamina	2	50/50	0	0	12	58/42	3	33/67	4	75/25	5	40/60
Linköpings universitet												
Nybörjare	4	75/25			30	57/43	3	67/33	7	57/43	93	24/76
Doktorander (aktiva)	20	55/45			133	56/44	27	37/63	53	58/42	409	24/76
Doktorsexamina	2	0/100			20	60/40	2	0/100	5	60/40	50	20/80
Licentiatexamina	1	100/0			2	50/50	0	0	2	50/50	31	23/77
Karolinska institutet												
Nybörjare					0	0						
Doktorander (aktiva)					0	0						
Doktorsexamina					1	0/100						
Licentiatexamina					0	0						
Kungl. Tekniska högskolan												
Nybörjare					0	0	11	18/82	12	42/58	298	29/71
Doktorander (aktiva)					6	17/83	61	18/82	88	41/59	1 440	28/72
Doktorsexamina					2	0/100	19	16/84	15	40/60	181	27/73
Licentiatexamina					0	0	5	40/60	5	0/100	118	35/65
Chalmers tekniska högskola												
Nybörjare	0	0					6	17/83	18	44/56	210	30/70
Doktorander (aktiva)	1	0/100					37	24/76	72	46/54	905	29/71
Doktorsexamina	1	100/0					3	0/100	13	23/77	103	37/63
Licentiatexamina	0	0					6	33/67	6	0/100	91	27/73
Luleå tekniska universitet												
Nybörjare	3	67/33	0	0	20	45/55	3	100/0	9	33/67	68	18/82
Doktorander (aktiva)	7	57/43	1	100/0	58	50/50	12	58/42	38	34/66	339	24/76
Doktorsexamina	0	0	0	0	12	50/50	3	67/33	3	0/100	46	33/67
Licentiatexamina	0	0	0	0	0	0	8	63/37	7	29/71	40	28/72
Handelshögskolan i Stockholm												
Nybörjare			0	0	16	44/56						
Doktorander (aktiva)			5	60/40	121	34/66						
Doktorsexamina			0	0	36	44/56						
Licentiatexamina			0	0	5	60/40						
Sveriges lantbruksuniversitet												
Nybörjare	0	0			2	100/0	0	0	38	55/45	0	0
Doktorander (aktiva)	2	50/50			14	64/36	2	100/0	206	52/48	5	40/60
Doktorsexamina	2	50/50			4	75/25	1	0/100	26	35/65	1	100/0
Licentiatexamina	0	0			1	0/100	0	0	5	60/40	0	0
Karlstads universitet												
Nybörjare	2	50/50			30	70/30	0	0	6	67/33	8	25/75
Doktorander (aktiva)	19	68/32			117	64/36	6	33/67	26	58/42	36	36/64
Doktorsexamina	2	50/50			13	46/54	0	0	6	33/67	4	25/75
Licentiatexamina	0	0			1	0/100	0	0	2	50/50	6	50/50
Mittuniversitetet												
Nybörjare	3	33/67			19	68/32	1	0/100	2	100/0	33	21/79
Doktorander (aktiva)	8	63/37			56	61/39	3	0/100	9	78/22	74	31/69
Doktorsexamina	0	0			3	67/33	2	50/50	1	100/0	9	56/44
Licentiatexamina	0	0			1	100/0	0	0	0	0	7	71/29
Växjö universitet												
Nybörjare	3	100/0			6	50/50	2	100/0	1	0/100	8	38/62
Doktorander (aktiva)	31	71/29			88	56/44	12	58/42	2	0/100	43	30/70
Doktorsexamina	4	50/50			10	40/60	3	33/67	0	0	4	0/100
Licentiatexamina	5	100/0			6	50/50	1	0/100	0	0	4	50/50
Örebro universitet												
Nybörjare	8	25/75	2	50/50	14	50/50			4	50/50	6	50/50
Doktorander (aktiva)	36	53/47	7	57/43	176	57/43			25	60/40	44	25/75
Doktorsexamina	6	33/67	0	0	18	78/22			4	50/50	4	25/75
Licentiatexamina	0	0	0	0	2	50/50			6	50/50	6	17/83
Blekinge tekniska högskola												
Nybörjare							0	0			30	50/50
Doktorander (aktiva)							2	50/50			100	37/63
Doktorsexamina							0	0			4	0/100
Licentiatexamina							0	0			7	14/86
Högskolan i Jönköping												
Nybörjare			1	100/0	21	71/29						
Doktorander (aktiva)			6	67/33	106	67/33						
Doktorsexamina			2	50/50	9	56/44						
Licentiatexamina			0	0	0	0						
Högskolan i Kalmar												
Nybörjare							0		17	53/47		
Doktorander (aktiva)							2	0/100	81	60/40		
Doktorsexamina							0	0	16	63/37		
Licentiatexamina							0	0	2	100/0		
Malmö högskola												
Nybörjare					0	0						
Doktorander (aktiva)					3	33/67						
Doktorsexamina					0	0						
Licentiatexamina					0	0						
Mälardalens högskola												
Nybörjare					3	67/33	1	0/100			18	50/50
Doktorander (aktiva)					4	75/25	8	38/62			108	29/71
Doktorsexamina					0	0	0	0			12	17/83
Licentiatexamina					0	0	2	50/50			7	57/43
Summa												
Nybörjare	196	52/48	21	52/48	447	57/43	64	31/69	473	46/54	917	30/70
Doktorander (aktiva) netto	1 302	56/44	135	59/41	2 629	56/44	332	28/72	2 461	46/54	4 266	29/71
Doktorsexamina	212	51/49	14	50/50	382	57/43	63	21/79	412	45/55	538	29/71
Licentiatexamina	20	70/30	4	25/75	76	51/49	39	44/56	150	43/57	370	31/69

Skogs- och jordbruks- vetenskap samt landskapsplanering		Medicin		Odontologi		Farmaci		Veterinärmedicin		Övriga forskningsområden		Summa	
Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
		117	56/44			14	57/43			1	0/100	330	45/55
		568	54/46			100	54/46			18	89/11	1 847	48/52
		88	64/36			27	59/41			6	100/0	317	50/50
		19	63/37			2	50/50			1	100/0	73	49/51
		190	58/42							8	88/12	527	50/50
		760	57/43							41	90/10	2 403	48/52
		120	55/45							5	80/20	378	44/56
		1	100/0							2	100/0	64	28/72
		106	58/42	20	55/45	1	100/0			19	79/21	254	58/42
		596	63/37	84	60/40	2	100/0			72	82/18	1 665	59/41
		126	71/29	5	20/80	0	0			15	100/0	308	63/37
		0	0	0	0	0	0			0	0	30	40/60
		2	0/100									286	55/45
		12	58/42									1 546	55/45
		1	100/0									226	60/40
		0	0									93	55/45
		85	48/52	8	50/50					11	91/9	203	50/50
		361	56/44	24	63/37					38	84/16	1 046	52/48
		66	61/39	2	50/50					11	82/18	177	54/46
		4	25/75	0	0					2	100/0	32	53/47
		57	56/44							17	88/12	210	45/55
		324	58/42							131	74/26	1 097	46/54
		62	56/44							35	74/26	176	49/51
		15	67/33							4	75/25	55	42/58
		396	62/38	10	80/20					0	0	406	63/37
		2 049	61/39	38	58/42					0	0	2 087	61/39
		386	63/37	4	75/25					1	0/100	392	63/37
		17	71/29	0	0					0	0	17	71/29
										7	86/14	328	30/70
										41	44/56	1 635	28/72
										5	60/40	222	27/73
										0	0	128	34/66
												234	31/69
												1 015	30/70
												120	35/65
												103	26/74
										11	64/36	114	32/68
										31	81/19	486	33/67
										4	100/0	68	40/60
										6	100/0	61	39/61
												16	44/56
												126	35/65
												36	44/56
												5	60/40
57	56/44	1	0/100					23	57/43			121	56/44
281	50/50	4	25/75					130	76/24			644	56/44
45	56/44	0	0					20	60/40			99	52/48
7	43/57	0	0					1	0/100			14	43/57
		2	100/0							3	33/67	51	61/39
		9	78/22							15	87/13	227	60/40
		3	67/33							2	100/0	30	47/53
		0	0							0	0	9	44/56
										8	100/0	66	47/53
										26	96/4	176	53/47
										1	100/0	16	63/37
										0	0	8	75/25
										6	83/17	26	62/38
										22	91/9	198	56/44
										2	50/50	23	35/65
										1	100/0	17	65/35
		21	67/33							6	83/17	60	55/45
		117	55/45							59	73/27	463	55/45
		12	42/58							7	71/29	51	57/43
		2	100/0							2	50/50	18	44/56
												30	50/50
												102	37/63
												4	0/100
												7	14/86
										11	91/9	33	79/21
										33	94/6	145	73/27
										1	100/0	12	58/42
										1	100/0	1	100/0
												17	53/47
												83	59/41
												16	63/37
												2	100/0
				13	62/38					7	71/29	20	65/35
				47	68/32					31	84/16	81	73/27
				5	80/20					6	67/33	11	73/27
				1	100/0					1	100/0	2	100/0
												22	50/50
												120	31/69
												12	17/83
												9	56/44
57	56/44	977	59/41	51	61/39	15	60/40	23	57/43	115	82/18	3 353	49/51
281	50/50	4 797	59/41	193	62/38	102	55/45	130	76/24	557	79/21	17 176	49/51
45	56/44	864	62/38	16	56/44	27	59/41	20	60/40	101	80/20	2 694	51/49
7	43/57	58	66/34	1	100/0	2	50/50	1	0/100	20	90/10	748	42/58

Tabell 5. Doktorandernas försörjning höstterminen 2009. (Doktorander som under terminen har haft flera olika försörjningsformer kan förekomma flera gånger i tabellen).

	Anställning som doktorand	Annan anställning inom högskolan	Utbildnings- bidrag	Företags- doktorand	Anställning som läkare	Anställning utan- för högskolan	Stipendier	Övrigt (inkl. studiemedel)
Uppsala universitet	1 003	171	296	20	137	222	175	138
Humaniora och religionsvetenskap	108	6	53	1	0	21	30	67
Rättsvetenskap/juridik	21	0	0	0	0	0	3	5
Samhällsvetenskap	123	15	43	0	0	51	20	30
Matematik	43	0	1	0	0	0	5	2
Naturvetenskap	299	39	65	1	0	22	43	13
Teknikvetenskap	142	2	0	9	0	7	9	6
Medicin	200	85	110	3	137	114	50	13
Farmaci	56	24	24	6	0	3	12	0
Övriga forskningsområden	11	0	0	0	0	4	3	2
Lunds universitet	1 156	166	241	56	351	135	122	341
Humaniora och religionsvetenskap	100	54	30	0	0	30	7	95
Rättsvetenskap/juridik	17	1	0	0	0	1	2	1
Samhällsvetenskap	195	51	24	6	1	21	25	108
Matematik	32	0	0	0	0	1	0	2
Naturvetenskap	295	12	60	3	0	4	21	25
Teknikvetenskap	309	33	1	45	0	31	45	49
Medicin	186	12	126	2	346	38	20	57
Övriga forskningsområden	22	3	0	0	4	9	2	4
Göteborgs universitet	684	110	162	26	251	181	119	268
Humaniora och religionsvetenskap	119	6	8	0	0	17	25	69
Rättsvetenskap/juridik	0	0	0	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	194	47	18	7	0	36	42	96
Matematik	16	1	0	0	0	0	0	4
Naturvetenskap	148	9	55	4	0	3	4	6
Teknikvetenskap	30	5	5	5	0	8	1	6
Medicin	129	31	71	7	250	51	36	61
Farmaci	0	1	1	0	0	0	0	0
Odontologi	14	2	4	1	1	47	9	8
Övriga forskningsområden	34	8	0	2	0	19	2	18
Stockholms universitet	857	282	234	29	0	56	116	257
Humaniora och religionsvetenskap	167	47	14	5	0	15	25	86
Rättsvetenskap/juridik	25	2	0	2	0	0	2	24
Samhällsvetenskap	238	95	25	15	0	25	54	88
Matematik	21	4	6	0	0	2	1	9
Naturvetenskap	385	129	183	7	0	9	32	50
Teknikvetenskap	18	0	5	0	0	3	1	0
Medicin	3	5	1	0	0	2	1	0
Umeå universitet	604	150	94	7	95	60	33	115
Humaniora och religionsvetenskap	67	6	0	0	0	4	1	37
Rättsvetenskap/juridik	9	6	0	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	155	23	7	2	0	8	12	23
Matematik	24	3	0	0	0	0	0	1
Naturvetenskap	168	34	24	1	0	4	11	4
Teknikvetenskap	35	4	0	2	0	0	0	2
Medicin	107	63	63	2	95	36	7	40
Odontologi	13	5	0	0	0	3	1	7
Övriga forskningsområden	26	6	0	0	0	5	1	1
Linköpings universitet	635	89	34	43	98	146	62	107
Humaniora och religionsvetenskap	14	4	0	0	0	3	0	5
Rättsvetenskap/juridik	0	0	0	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	69	27	1	6	0	16	11	16
Matematik	12	2	0	1	0	8	5	0
Naturvetenskap	49	0	3	1	0	0	0	1
Teknikvetenskap	295	20	0	33	0	27	37	11
Medicin	104	25	29	2	97	72	3	60
Övriga forskningsområden	92	11	1	0	1	20	6	14
Karolinska institutet	804	128	413	40	370	344	241	342
Samhällsvetenskap	0	0	0	0	0	0	0	0
Medicin	790	121	401	39	369	338	240	338
Odontologi	14	7	12	1	1	6	1	4
Övriga forskningsområden	0	0	0	0	0	0	0	0
Kungl. Tekniska högskolan	841	134	84	168	0	45	309	154
Samhällsvetenskap	4	1	0	1	0	0	0	1
Matematik	54	0	0	3	0	1	1	2
Naturvetenskap	54	11	19	5	0	1	7	7
Teknikvetenskap	707	118	65	149	0	43	299	138
Övriga forskningsområden	22	4	0	10	0	0	2	6
Chalmers tekniska högskola	690	35	0	175	0	48	60	37
Humaniora och religionsvetenskap	0	1	0	0	0	0	0	0
Matematik	30	1	0	3	0	1	0	3
Naturvetenskap	45	0	0	7	0	6	13	1
Teknikvetenskap	615	33	0	165	0	41	47	33

	Anställning som doktorand	Annan anställning inom högskolan	Utbildnings- bidrag	Företags- doktorand	Anställning som läkare	Anställning utan- för högskolan	Stipendier	Övrigt (inkl. studiemedel)
Luleå tekniska universitet	284	40	0	96	0	21	32	30
Humaniora och religionsvetenskap	7	0	0	1	0	0	0	1
Rättsvetenskap/juridik	1	0	0	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	20	5	0	21	0	6	4	6
Matematik	2	1	0	0	0	0	1	8
Naturvetenskap	22	2	0	6	0	1	6	4
Teknikvetenskap	213	27	0	65	0	10	20	10
Övriga forskningsområden	19	5	0	3	0	4	1	1
Handelshögskolan i Stockholm	20	13	28	1	0	6	67	21
Rättsvetenskap/juridik	2	1	1	0	0	0	1	1
Samhällsvetenskap	18	12	27	1	0	6	66	20
Sveriges lantbruksuniversitet	400	65	28	20	0	30	86	47
Humaniora och religionsvetenskap	1	0	0	0	0	0	1	0
Samhällsvetenskap	7	1	0	0	0	0	2	4
Matematik	2	0	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	147	14	14	3	0	6	18	17
Teknikvetenskap	5	0	0	0	0	0	0	0
Medicin	1	0	0	0	0	0	3	0
Skogs-/jordbruksv./landskapspl.	168	39	12	12	0	6	39	21
Veterinärmedicin	69	11	2	5	0	18	23	5
Karlstads universitet	140	42	0	9	0	29	1	13
Humaniora och religionsvetenskap	11	2	0	1	0	5	0	1
Samhällsvetenskap	65	26	0	4	0	16	0	8
Matematik	5	1	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	20	2	0	0	0	4	1	2
Medicin	6	0	0	0	0	2	0	1
Teknikvetenskap	23	7	0	4	0	2	0	0
Övriga forskningsområden	10	4	0	0	0	0	0	1
Mittuniversitetet	119	10	0	21	0	13	19	5
Humaniora och religionsvetenskap	8	0	0	0	0	0	0	1
Samhällsvetenskap	44	3	0	6	0	4	1	2
Matematik	3	1	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	7	0	0	2	0	0	0	0
Teknikvetenskap	35	5	0	13	0	4	18	1
Övriga forskningsområden	22	1	0	0	0	5	0	1
Växjö universitet	135	34	0	0	0	15	7	12
Humaniora och religionsvetenskap	18	2	0	0	0	1	2	8
Samhällsvetenskap	66	12	0	0	0	3	5	3
Matematik	6	5	0	0	0	1	0	0
Naturvetenskap	1	1	0	0	0	0	0	0
Teknikvetenskap	27	11	0	0	0	8	0	1
Övriga forskningsområden	17	3	0	0	0	2	0	0
Örebro universitet	188	55	68	18	43	70	9	35
Humaniora och religionsvetenskap	20	2	13	0	0	0	0	1
Rättsvetenskap/juridik	6	0	1	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	88	25	34	4	0	10	4	16
Naturvetenskap	10	0	6	2	0	3	0	4
Medicin	8	12	9	0	43	48	3	5
Teknikvetenskap	29	1	0	11	0	0	2	1
Övriga forskningsområden	27	15	5	1	0	9	0	8
Blekinge tekniska högskola	77	10	0	7	0	9	7	0
Matematik	2	0	0	0	0	0	0	0
Teknikvetenskap	75	10	0	7	0	9	7	0
Högskolan i Jönköping	92	21	0	1	1	24	4	10
Rättsvetenskap/juridik	5	1	0	0	0	0	0	0
Samhällsvetenskap	76	13	0	1	0	11	3	6
Övriga forskningsområden	11	7	0	0	1	13	1	4
Högskolan i Kalmar	49	2	19	1	0	2	9	2
Matematik	2	0	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	47	2	19	1	0	2	9	2
Malmö högskola	52	10	0	0	0	23	0	4
Samhällsvetenskap	3	0	0	0	0	0	0	0
Odontologi	23	10	0	0	0	20	0	1
Övriga forskningsområden	26	0	0	0	0	3	0	3
Mälardalens högskola	70	10	0	29	0	3	8	2
Samhällsvetenskap	4	0	0	0	0	0	0	0
Matematik	7	0	0	1	0	0	0	0
Teknikvetenskap	59	10	0	28	0	3	8	2
Totalt	8 900	1 577	1 701	767	1 346	1 482	1 486	1 940
Andel kvinnor/män (%)	50/50	52/48	56/44	31/69	50/50	56/44	42/58	51/49

Tabell 6. Personalen vid universitet och högskolor oktober 2009, helårspersoner. Exklusive doktorandanställda.

	Tjänstekategori									
	Kön	Professor	Forskaras-sistent	Lektor	Adjunkt	Gäst- och timlärare	Annan forskande/under- visande personal *	Biblioteks- personal	Övrig personal **	Totalt
Uppsala universitet	Kvinnor	99	64	199	120	27	272	90	1 056	1 927
	Män	408	87	245	63	17	353	41	665	1 880
	Totalt	508	151	444	182	44	626	131	1 720	3 806
Lunds universitet	Kvinnor	104	67	241	137	13	174	99	1 415	2 249
	Män	474	107	440	143	20	277	54	987	2 501
	Totalt	578	173	681	280	33	451	153	2 401	4 750
Göteborgs universitet	Kvinnor	117	48	303	211	38	336	105	1 217	2 376
	Män	361	44	326	141	38	255	38	571	1 773
	Totalt	478	92	629	351	76	591	143	1 788	4 149
Stockholms universitet	Kvinnor	110	46	243	198	2	263	72	719	1 654
	Män	291	55	263	108	5	283	26	435	1 466
	Totalt	401	101	507	306	6	547	99	1 154	3 120
Umeå universitet	Kvinnor	60	27	236	202	1	118	52	874	1 570
	Män	212	41	315	167	2	124	22	577	1 458
	Totalt	272	67	551	368	3	242	73	1 451	3 028
Linköpings universitet	Kvinnor	49	49	178	157	0	62	53	650	1 197
	Män	229	62	269	127	1	83	20	377	1 166
	Totalt	277	111	447	285	1	144	73	1 026	2 363
Karolinska institutet	Kvinnor	73	63	84	183	-	484	43	1 328	2 257
	Män	270	63	68	45	-	430	19	397	1 292
	Totalt	343	126	152	228	-	914	62	1 725	3 549
Kungl. Tekniska högskolan	Kvinnor	27	30	35	41	8	89	21	567	817
	Män	252	68	180	148	14	230	7	488	1 387
	Totalt	279	97	215	189	21	320	28	1 055	2 204
Chalmers tekniska högskola	Kvinnor	13	14	56	15	2	40	23	423	587
	Män	160	43	228	66	6	105	5	445	1 057
	Totalt	173	57	284	81	8	144	29	868	1 644
Luleå tekniska universitet	Kvinnor	14	20	61	73	-	11	28	256	463
	Män	79	29	109	75	2	19	4	196	511
	Totalt	93	49	169	148	2	30	32	452	975
Handelshögskolan i Stockholm	Kvinnor	2	-	2	1	-	8	8	66	87
	Män	35	-	21	3	-	27	3	29	117
	Totalt	37	-	23	4	-	35	10	95	204
Sveriges lantbruksuniversitet	Kvinnor	42	43	43	108	2	330	30	744	1 341
	Män	173	43	49	51	3	390	17	546	1 271
	Totalt	215	86	92	159	5	720	46	1 289	2 611
Karlstads universitet	Kvinnor	12	5	98	127	1	3	20	231	496
	Män	42	8	127	109	2	2	2	110	401
	Totalt	54	13	226	235	2	5	22	341	897
Mittuniversitetet	Kvinnor	9	3	48	97	0	8	30	176	371
	Män	51	5	86	69	0	15	6	106	338
	Totalt	60	7	134	166	0	23	36	282	709
Växjö universitet	Kvinnor	12	7	80	99	2	10	22	205	438
	Män	45	6	126	97	3	8	7	112	404
	Totalt	57	13	206	196	4	18	29	318	841
Örebro universitet	Kvinnor	19	24	84	102	4	14	15	247	510
	Män	59	24	80	83	2	10	14	128	399
	Totalt	77	49	165	185	7	24	29	375	909
Blekinge tekniska högskola	Kvinnor	4	-	24	39	-	4	10	117	198
	Män	25	1	58	45	-	4	4	82	220
	Totalt	29	1	82	84	-	8	14	199	418
Högskolan i Jönköping	Kvinnor	8	2	48	105	-	11	12	158	344
	Män	34	-	70	76	-	13	10	90	292
	Totalt	43	2	117	181	-	24	21	247	636
Högskolan i Kalmar	Kvinnor	6	1	48	83	0	7	10	203	358
	Män	28	3	58	100	1	7	5	110	311
	Totalt	34	4	106	184	1	14	15	313	670
Malmö högskola	Kvinnor	16	3	108	181	10	23	25	283	650
	Män	32	3	116	112	5	19	8	168	462
	Totalt	48	6	224	293	15	42	34	451	1 112
Mälardalens högskola	Kvinnor	6	-	68	124	2	12	15	177	405
	Män	34	1	80	96	4	16	5	100	335
	Totalt	40	1	148	220	5	28	20	277	740
Försvarshögskolan	Kvinnor	-	3	3	16	-	28	10	57	117
	Män	10	1	10	33	-	25	4	132	215
	Totalt	10	4	13	49	-	53	14	189	333
Gymnastik- och idrottshögskolan	Kvinnor	-	1	9	12	-	2	3	15	41
	Män	2	1	8	12	-	0	1	11	35
	Totalt	2	1	17	23	-	2	4	26	75
Högskolan i Borås	Kvinnor	9	-	45	99	0	4	15	127	298
	Män	16	3	55	70	-	2	6	74	226
	Totalt	25	3	99	168	0	6	21	201	523
Högskolan Dalarna	Kvinnor	4	1	47	122	0	5	10	103	293
	Män	17	2	55	88	0	8	4	82	256
	Totalt	22	3	102	210	0	13	14	185	550
Högskolan på Gotland	Kvinnor	-	-	11	20	3	1	3	40	78
	Män	8	-	26	25	4	3	2	34	102
	Totalt	8	-	37	45	7	4	5	74	180

	Tjänstekategori									Totalt
	Kön	Professor	Forskaras- sistent	Lektor	Adjunkt	Gäst- och timlärare	Annan forskande/under- visande personal *	Biblioteks- personal	Övrig personal **	
Högskolan i Gävle	Kvinnor	1	-	50	88	-	8	12	110	269
	Män	25	-	73	82	-	7	1	67	255
	Totalt	26	-	123	170	-	15	13	177	524
Högskolan i Halmstad	Kvinnor	5	-	44	56	11	0	10	121	247
	Män	20	2	53	59	9	3	5	81	231
	Totalt	24	2	97	115	20	3	15	202	478
Högskolan Kristianstad	Kvinnor	2	-	48	111	-	3	5	78	247
	Män	8	1	54	56	-	2	3	39	162
	Totalt	10	1	102	167	-	4	8	116	409
Högskolan i Skövde	Kvinnor	3	1	33	63	21	1	7	77	206
	Män	12	5	52	41	29	7	4	51	201
	Totalt	15	5	85	104	51	8	11	128	406
Högskolan Väst	Kvinnor	3	-	46	84	0	1	15	103	252
	Män	9	1	50	55	2	2	1	54	172
	Totalt	12	1	95	139	2	3	16	157	424
Södertörns högskola	Kvinnor	15	2	85	36	-	13	19	157	327
	Män	30	-	91	41	1	12	4	86	264
	Totalt	45	2	176	77	1	25	23	242	591
Danishögskolan	Kvinnor	2	-	10	7	4	-	1	14	38
	Män	-	-	5	6	5	1	-	9	25
	Totalt	2	-	15	13	9	1	1	23	64
Dramatiska institutet	Kvinnor	2	-	7	3	-	1	-	15	28
	Män	5	-	5	2	-	-	1	14	27
	Totalt	6	-	12	5	-	1	1	29	55
Konstfack	Kvinnor	6	-	12	9	4	3	3	41	79
	Män	6	-	10	13	4	1	0	22	56
	Totalt	12	-	22	22	8	4	3	63	135
Kungl. Konsthögskolan	Kvinnor	4	-	3	5	2	-	1	10	24
	Män	6	-	1	4	2	2	1	8	23
	Totalt	10	-	4	9	4	2	2	18	47
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	Kvinnor	5	-	8	15	2	-	3	37	69
	Män	22	-	19	20	2	-	-	36	99
	Totalt	27	-	27	34	4	-	3	73	168
Operahögskolan i Stockholm	Kvinnor	-	-	1	4	0	-	-	3	8
	Män	2	-	-	6	0	0	-	4	12
	Totalt	2	-	1	10	0	0	-	7	20
Teaterhögskolan i Stockholm	Kvinnor	-	-	0	7	-	1	-	10	18
	Män	2	-	-	3	-	2	-	8	15
	Totalt	2	-	0	11	-	2	-	18	33
Beckmans Designhögskola	Kvinnor	1	-	5	0	0	0	-	2	8
	Män	-	-	2	1	0	0	-	5	8
	Totalt	1	-	7	1	0	0	-	7	16
Stockholms Musikpedagogiska Institut	Kvinnor	-	-	1	3	1	-	-	1	6
	Män	-	-	1	4	1	-	-	2	8
	Totalt	-	-	2	7	2	-	-	3	14
Ericastiftelsen	Kvinnor	-	-	1	2	-	1	-	4	8
	Män	-	-	-	1	-	-	-	1	2
	Totalt	-	-	1	3	-	1	-	6	10
Ersta Sköndal högskola	Kvinnor	4	-	18	18	1	5	5	14	65
	Män	2	-	15	2	3	4	1	10	38
	Totalt	6	-	33	21	4	9	6	24	102
Gammelkroppa skogsskola	Kvinnor	-	-	-	1	-	-	-	5	6
	Män	-	-	-	1	-	-	-	3	4
	Totalt	-	-	-	2	-	-	-	8	10
Johannelunds teologiska högskola	Kvinnor	-	-	-	3	-	-	0	3	6
	Män	-	-	6	1	0	-	-	3	10
	Totalt	-	-	6	5	0	-	0	6	17
Röda korsets högskola	Kvinnor	0	-	7	20	-	0	3	13	44
	Män	-	-	4	2	-	-	-	2	7
	Totalt	0	-	11	22	-	0	3	15	51
Sophiahemmet Högskola	Kvinnor	0	-	7	18	-	-	4	8	37
	Män	-	-	2	1	-	-	-	7	10
	Totalt	0	-	9	19	-	-	4	15	47
Teologiska Högskolan, Stockholm	Kvinnor	-	-	4	1	-	-	1	3	8
	Män	1	-	4	1	-	-	-	3	10
	Totalt	1	-	8	2	-	-	1	7	18
Örebro Teologiska Högskola	Kvinnor	-	-	-	-	-	-	1	2	3
	Män	-	-	4	3	-	-	1	2	10
	Totalt	-	-	4	3	-	-	1	4	12
Ensk. psykoterapeutb.anordnare	Kvinnor	1	0	2	2	0	0	0	10	14
	Män	0	0	0	1	0	0	0	2	4
	Totalt	1	0	2	3	0	0	0	12	18
Totalt	Kvinnor	870	521	2 795	3 228	162	2 357	912	12 294	23 139
	Män	3 495	705	3 915	2 556	185	2 749	354	7 567	21 526
	Totalt	4 366	1 227	6 710	5 784	347	5 106	1 265	19 861	44 665

* Amanuens, forskare, forskningsassistent, m.fl.

** Teknisk och administrativ personal, lokalvårdare, arvodister

Tabell 7. Lärosätenas intäkter, kostnader, verksamhetsutfall, årets kapitalförändring och balanserad kapitalförändring enligt fastställda resultaträkningar, budgetåret 2009, tkr. Tabellen är en sammanställning av de statliga universitetens och högskolornas fastställda resultaträkningar samt ekonomiska uppgifter som högskolor med enskild huvudman lämnat till Högskoleverket. (Lärosätena har använt delvis olika redovisningsprinciper varför försiktighet bör iakttas vid jämförelser. Summeringarna har gjorts för att ge en ungefärlig bild av högskolesektorns omfattning.)

	Verksamhetens intäkter					Verksamhetens kostnader				
	Statsanslag	Avgifter och andra ersättningar	Bidrag	Finansiella intäkter	Summa intäkter	Personal-kostnader	Lokal-kostnader	Klinisk utbildn och forskning [†]	Övriga driftkostnader	Finansiella kostnader
Uppsala universitet	2 883 589	462 791	1 392 999	14 639	4 754 018	2 772 861	596 558	243 016	719 419	5 970
Lunds universitet	3 540 840	629 142	1 997 354	24 237	6 191 573	3 403 869	827 287	382 650	891 409	11 760
Göteborgs universitet	3 276 240	477 233	1 222 540	20 803	4 996 816	2 817 024	616 203	455 562	706 011	9 258
Stockholms universitet	2 577 816	316 105	897 548	10 530	3 801 999	2 389 816	666 765	0	546 223	2 275
Umeå universitet	2 233 914	529 108	669 474	12 307	3 444 803	2 017 847	332 984	279 150	638 508	9 348
Linköpings universitet	1 948 708	214 571	718 718	8 838	2 890 835	1 722 728	370 051	172 907	383 666	4 560
Karolinska institutet	2 085 190	835 166	1 934 388	24 886	4 879 630	2 495 267	552 648	542 179	1 013 242	-13 339
Kungl. Tekniska högskolan	1 779 215	277 319	1 129 804	9 126	3 195 464	1 831 350	544 473	0	483 326	4 060
Chalmers tekniska högskola	1 333 080	268 202	1 005 772	64 552	2 671 607	1 461 442	357 201	0	580 125	39 594
Luleå tekniska universitet	821 517	139 680	329 259	2 899	1 293 355	711 848	163 980	0	300 010	1 338
Handelshögskolan i Stockholm	65 757	33 728	241 238	7 709	348 432	205 579	58 465	0	79 966	2 294
Sveriges lantbruksuniversitet ***	1 459 625	467 488	756 697	7 169	2 690 979	1 650 105	279 856	0	664 981	3 634
Karlstads universitet	722 866	76 315	113 772	1 399	914 352	589 737	126 120	0	139 719	495
Mittuniversitetet	650 606	38 710	154 469	2 112	845 897	484 247	119 902	0	144 629	885
Växjö universitet	638 650	109 263	88 731	2 221	838 865	561 830	107 021	0	197 804	676
Örebro universitet	791 817	60 307	142 517	2 345	996 986	635 652	164 347	0	152 696	775
Blekinge tekniska högskola	338 790	22 659	82 301	544	444 294	303 848	56 174	0	90 831	194
Högskolan i Jönköping	550 899	65 118	123 896	17 294	757 207	470 006	95 044	0	142 557	2 752
Högskolan i Kalmar	500 063	65 603	91 635	1 656	658 957	411 705	86 053	0	137 093	753
Malmö högskola	899 069	113 974	105 686	2 386	1 121 115	726 889	174 126	0	177 079	1 108
Mälardalens högskola	586 656	38 785	147 354	1 653	774 448	502 388	100 087	0	143 196	619
Gymnastik- och idrottshögskolan	66 301	18 778	11 206	252	96 537	56 334	17 303	0	17 272	41
Försvarshögskolan	234 208	254 868	30 010	596	519 682	269 164	49 376	0	180 360	881
Högskolan i Borås	466 774	31 821	45 713	767	545 075	328 783	78 738	0	96 993	324
Högskolan Dalarna	449 835	41 059	57 215	920	549 029	322 654	53 792	0	92 353	324
Högskolan på Gotland	148 307	8 800	31 805	312	189 224	116 638	21 122	0	45 644	238
Högskolan i Gävle	461 427	18 149	40 488	1 250	521 314	330 298	76 203	0	70 983	215
Högskolan i Halmstad	375 269	28 750	41 668	664	446 351	306 170	73 443	0	66 371	499
Högskolan Kristianstad	343 190	19 803	21 823	802	385 618	256 577	47 337	0	59 278	207
Högskolan i Skövde	321 176	14 584	42 580	1 999	380 339	258 036	53 749	0	63 405	221
Högskolan Väst	337 197	10 655	48 244	376	396 473	260 923	60 356	0	51 849	375
Södertörns högskola	341 717	17 105	252 553	2 042	613 417	391 674	100 894	0	94 050	509
Danshögskolan	53 260	1 182	4 143	268	58 853	35 383	14 138	0	11 441	136
Dramatiska institutet	85 031	6 113	4 313	107	95 564	46 280	24 715	0	22 685	126
Konstfack	131 332	10 370	9 308	239	151 249	74 030	41 730	0	20 971	322
Kungl. Konsthögskolan	60 773	1 005	2 829	84	64 691	27 977	21 952	0	12 033	49
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	137 111	9 121	8 658	513	155 403	100 333	22 227	0	26 899	153
Operahögskolan i Stockholm	21 359	137	2 449	22	23 967	11 618	6 153	0	4 338	1
Teaterhögskolan i Stockholm	32 455	445	3 247	35	36 182	20 284	9 593	0	7 742	34
Beckmans designhögskola	26 882	0	0	121	27 003	14 184	8 720	0	3 625	1
Stockholms musikpedagogiska inst.	10 556	1 812	0	10	12 378	7 764	2 359	0	2 045	10
Ericastiftelsen	6 492	718	200	8	7 418	6 262	488	0	793	4
Ersta Sköndal högskola	63 412	27 795	29 388	117	120 712	67 319	10 526	0	39 751	9
Gammelkroppa skogsskola	1 846	5 784	1 572	1	9 203	5 619	1 175	0	1 985	57
Johannelunds teologiska högskola	2 378	2 457	8 310	2	13 147	8 104	3 154	0	1 871	6
Röda korsets högskola	46 043	7 342	901	588	54 874	34 362	5 603	0	13 969	15
Sophiahemmet högskola	36 194	5 175	10 479	0	51 848	29 473	8 448	0	12 931	8
Teologiska högskolan, Stockholm	6 788	2 963	5 952	51	15 754	9 862	1 779	0	3 839	2
Örebro teologiska högskola	3 135	1 612	5 330	0	10 077	7 569	1 000	0	1 508	0
Riket totalt	33 955 355	5 789 670	14 066 536	251 451	54 063 014	31 569 712	7 211 418	2 075 464	9 359 474	93 776

* Ingår i övriga driftkostnader i de fastställda resultaträkningarna.

** Exkl. årets kapitalförändring.

*** Intäkter från Fortlöpande miljöanalys (SLU) ingår med 287 092 tkr. varav anslag 147 734 tkr. Kostnader för Fortlöpande miljöanalys (SLU) ingår med 269 870 tkr.

		Verksamhetsutfall	Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag	Uppbördsverksamhet			Transfereringar			Årets kapitalförändring	Balanserad kapitalförändring**
Avskrivningar och nedskrivningar	Summa kostnader			Intäkter av uppbörd	Varav inlevererat	Saldo	Erhållna medel för finansiering av bidrag	Lämnade bidrag	Saldo		
203 574	4 541 398	212 620	-1 648	0	0	0	185 353	185 353	0	210 972	537 220
227 270	5 744 245	447 328	3 213	69 303	69 303	0	149 099	149 099	0	450 541	775 395
180 532	4 784 590	212 226	189	0	0	0	118 329	118 329	0	212 415	309 470
123 685	3 728 764	73 235	-205	0	0	0	189 474	189 474	0	73 030	391 606
111 982	3 389 819	54 984	-120	0	0	0	96 426	96 426	0	54 864	418 754
93 949	2 747 861	142 974	-2 957	0	0	0	99 586	99 586	0	140 017	343 483
144 025	4 734 022	145 608	3 320	2 164	2 142	22	50 943	50 943	0	148 950	544 855
135 288	2 998 497	196 967	-515	0	0	0	160 752	160 752	0	196 452	95 025
103 343	2 541 706	129 901	0	0	0	0	0	0	0	129 901	184 945
28 544	1 205 720	87 635	272	0	0	0	28 255	28 255	0	87 907	64 083
0	346 304	2 128	79	0	0	0	0	0	0	2 207	
77 551	2 676 127	14 852	-28	0	0	0	130 483	130 483	0	14 824	371 567
31 447	887 518	26 834	2 600	0	0	0	11 654	11 654	0	29 434	39 848
29 461	779 124	66 773	0	0	0	0	6 378	6 378	0	66 773	83 102
16 034	883 365	-44 500	0	0	0	0	18 663	18 663	0	-44 500	101 230
30 183	983 653	13 333	0	0	0	0	9 625	9 625	0	13 333	94 169
8 954	460 001	-15 707	0	0	0	0	2 585	2 585	0	-15 707	37 691
23 867	734 226	22 981	-447	0	0	0	0	0	0	22 534	19 519
22 434	658 038	919	0	0	0	0	2 288	2 288	0	919	39 732
30 676	1 109 878	11 238	0	835	835	0	13 802	13 802	0	11 238	106 316
18 911	765 202	9 246	0	0	0	0	17 651	17 651	0	9 246	22 017
2 048	92 998	3 539	0	0	0	0	13 462	13 462	0	3 539	24 234
6 285	506 066	13 616	0	0	0	0	379	379	0	13 616	42 432
13 949	518 787	26 288	-82	0	0	0	9 944	9 944	0	26 206	52 769
12 861	481 984	67 045	0	0	0	0	1 058	1 058	0	67 045	18 695
4 656	188 298	926	0	0	0	0	1 046	1 046	0	926	8 744
10 687	488 386	32 928	0	0	0	0	2 513	2 513	0	32 928	43 774
16 335	462 818	-16 467	-367	0	0	0	4 916	5 029	-113	-16 947	51 153
6 861	370 260	15 358	147	0	0	0	3 267	3 267	0	15 505	34 109
9 043	384 454	-4 115	0	0	0	0	415	415	0	-4 115	49 749
17 699	391 202	5 270	0	0	0	0	5 930	5 930	0	5 270	8 716
16 444	603 571	9 846	0	0	0	0	12 282	12 282	0	9 846	8 302
1 984	63 082	-4 229	0	0	0	0	64	64	0	-4 229	25 492
7 636	101 442	-5 878	0	0	0	0	7 688	7 688	0	-5 878	12 494
10 996	148 049	3 200	0	0	0	0	1 179	1 179	0	3 200	30 448
1 636	63 647	1 044	0	0	0	0	2 983	2 983	0	1 044	11 729
3 235	152 847	2 556	0	0	0	0	6 356	6 356	0	2 556	43 663
1 009	23 119	848	0	0	0	0	0	0	0	848	1 881
642	38 295	-2 113	0	0	0	0	0	0	0	-2 113	1 048
671	27 201	-198	0	0	0	0	0	0	0	-198	
139	12 317	61	0	0	0	0	0	0	0	61	513
0	7 547	-129	0	0	0	0	0	0	0		
2 380	119 986	725	0	0	0	0	0	0	0	725	
275	9 111	92	0	0	0	0	0	0	0		
147	13 282	-135	0	0	0	0	0	0	0	-135	
548	54 497	377	0	0	0	0	0	0	0	377	
988	51 848	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
118	15 600	154	0	0	0	0	0	0	0	154	
0	10 077	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
1 790 982	52 100 829	1 962 184	3 451	72 302	72 280	22	1 364 828	1 364 941	-113	1 965 581	5 049 972

Tabell 8. Lärosätenas totala intäkter till forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och utbildning på forskarnivå, per finansår, budgetåret 2009, tkr. Uppgift per finansår har lärosätena hämtat ur internredovisningen.

	Anslag	Vetenskapsrådet	FAS	Formas	Kammarkollegiet*	Statliga universitet/högskolor	Övriga statliga myndigheter	Enskilda utbildningsanordnare
Uppsala universitet	1 570 796	399 558	23 499	46 498	130 577	64 872	234 909	1 009
Lunds universitet	1 696 503	594 070	37 612	72 910	107 505	34 264	304 448	1 606
Göteborgs universitet ¹⁾	1 493 413	329 057	56 657	77 928	79 098	29 889	252 643	15 030
Stockholms universitet	1 180 512	281 781	57 713	55 441	66 128	33 306	178 826	0
Umeå universitet	1 002 951	174 674	27 008	34 368	47 956	72 099	194 416	0
Linköpings universitet	680 743	177 906	42 920	17 592	40 387	33 885	185 899	3 628
Karolinska institutet	1 325 989	396 953	71 263	14 430	86 238	26 992	192 626	1 577
Kungl. Tekniska högskolan	747 777	214 553	1 199	28 275	56 381	18 939	346 649	2 702
Chalmers tekniska högskola	520 691	196 161	1 563	25 341	0	51 851	319 513	0
Luleå tekniska universitet	279 256	16 921	4 223	12 149	12 836	12 845	102 960	0
Handelshögskolan i Stockholm	23 570	3 596	1 095	420	0	654	9 260	150
Sveriges lantbruksuniversitet	857 974	27 566	0	184 960	49 071	27 165	236 726	0
Karlstads universitet	177 093	8 715	3 568	604	5 790	6 934	33 647	0
Mittuniversitetet	176 447	3 518	2 508	1 418	11 932	6 521	47 240	0
Växjö universitet	167 216	5 680	3 202	565	9 939	7 158	9 447	0
Örebro universitet	186 084	16 293	9 975	5 787	8 154	8 471	37 854	1
Blekinge tekniska högskola	76 993	115	715	1 080	1 687	8 167	18 539	0
Högskolan i Jönköping	64 619	5 158	2 475	1 654	0	4 162	31 428	801
Högskolan i Kalmar	79 073	6 147	0	5 459	6 800	2 910	9 489	0
Malmö högskola	90 127	11 736	2 823	3 823	7 950	8 943	16 494	0
Mälardalens högskola	63 481	3 116	514	0	2 982	15 767	45 940	0
Försvarshögskolan	64 301	0	0	0	4 000	788	94 126	0
Gymnastik- och idrotts högskolan	16 973	222	0	0	231	956	839	0
Högskolan i Borås	39 759	2 747	1 524	49	6 570	2 351	11 512	321
Högskolan Dalarna	45 091	1 919	0	399	1 804	4 690	11 136	0
Högskolan på Gotland	17 801	629	0	0	0	197	8 610	0
Högskolan i Gävle	74 141	2 477	1 602	3 470	2 353	4 692	3 595	0
Högskolan i Halmstad	43 996	4 913	0	150	2 081	2 896	5 852	1 359
Högskolan Kristianstad	35 862	2 735	0	0	4 405	579	1 880	0
Högskolan i Skövde	31 294	223	464	526	1 914	4 212	5 707	142
Högskolan Väst	29 921	2 665	971	86	4 008	472	15 171	451
Södertörns högskola	28 125	10 662	4	1 696	3 431	7 533	4 640	0
Danshögskolan	4 364	1 734	0	0	1 000	0	0	0
Dramatiska institutet	4 212	1 137	0	0	1 000	0	0	0
Konstfack	5 190	1 990	0	43	2 000	0	613	0
Kungl. Konsthögskolan	3 117	328	0	0	1 000	50	0	0
Kungl. Musikhögskolan	5 276	0	0	0	2 000	0	0	0
Operahögskolan	3 576	0	0	0	1 000	0	0	0
Teaterhögskolan	3 824	0	0	0	726	0	0	0
Beckmans designhögskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Stockholms musikpedagog. institut	0	0	0	0	0	0	0	0
Ericastiftelsen	0	0	0	0	0	0	0	0
Ersta Sköndal högskola	0	336	0	0	0	1 482	1 775	0
Gammelkroppa skogsskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Johannelunds teologiska högskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Röda korsets högskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Sophiahemmet högskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Teologiska högskolan, Stockholm	0	411	0	0	0	0	1 842	0
Örebro teologiska högskola	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	12 918 131	2 908 402	355 097	597 121	770 934	506 692	2 976 251	28 777

FAS = Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

Formas = Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.

* Avser anslagsmedel som fördelats av Kammarkollegiet enligt regeringens beslut.

** Avser bidrag från STINT, Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet, KK-stiftelsen, MISTRA, SSF, Vårdalstiftelsen, Östersjöstiftelsen.

*** Bidrag från stiftelser förvaltade av lärosätet, Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden, Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond, Wallenbergstiftelserna samt övriga stiftelser och organisationer utan vinstsyfte i Sverige.

**** Avser finansiella intäkter inom såväl forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och utbildning på forskarnivå som inom uppdragsforskning.

1) Göteborgs universitet redovisar inkomster per finansår i stället för intäkter. Periodiseringen sker i kategorin "övrigt".

Kommun/ landsting	EU	Företag i Sverige	Offentliga forsk- ningsstiftelser **	Organisationer utan vinstsyfte i Sverige ***	Företag i utlandet	Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	Övrigt	Finansiella intäkter ****	Summa
105 852	100 542	88 035	48 565	335 494	24 688	64 731	13 046	12 663	3 265 334
130 663	187 131	108 981	106 000	454 662	31 727	74 667	17 486	15 138	3 975 373
132 306	82 865	103 983	43 988	335 302	23 906	38 378	-111 585	16 350	2 999 208
4 905	52 484	38 475	34 361	145 724	6 380	25 892	35 578	5 161	2 202 667
117 770	42 100	37 809	27 129	147 704	6 379	27 797	9 164	7 659	1 976 983
90 893	49 957	44 503	56 205	73 264	9 290	3 960	179	4 819	1 516 030
559 339	233 530	203 052	83 071	556 929	101 594	133 182	15 115	24 856	4 026 736
13 560	153 285	164 789	58 909	132 963	16 619	30 589	38 209	8 072	2 033 470
13 704	126 820	140 475	95 830	150 735	18 770	37 924	13 795	47 109	1 760 282
22 513	86 017	92 762	3 571	50 775	7 141	3 407	1 536	1 648	710 560
0	3 908	39 678	150	57 275	0	1 176	13 334	5 650	159 916
8 385	36 168	136 182	41 896	151 988	16 240	28 492	2 421	7 159	1 812 393
20 743	11 917	6 786	8 201	13 472	1 355	1 416	2 783	15	303 039
4 905	45 391	12 404	12 132	5 895	4	700	151	2 017	333 183
946	8 754	4 993	5 913	2 643	0	1 083	5 906	620	234 065
32 578	6 272	4 233	7 474	16 241	192	1 428	0	755	341 792
9 533	4 830	4 215	8 863	8 428	718	364	386	152	144 785
19 698	4 126	17 723	8 641	16 516	0	1 060	22 926	7 199	208 186
3 278	3 497	5 653	5 312	12 999	1 225	823	897	322	143 884
16 058	4 546	-357	14 866	10 082	1 172	11	-870	733	188 137
11 469	8 363	10 211	27 398	9 572	3 142	0	14	433	202 402
0	0	0	0	0	0	371	768	190	164 544
0	0	655	0	1 551	0	0	4 288	68	25 783
8 709	3 506	1 474	3 900	3 411	68	968	305	2	87 176
3 204	6 552	8 288	6 970	3 528	857	0	0	128	94 566
233	1 836	837	90	155	4	0	105	38	30 535
1 443	4 748	2 983	4 970	2 879	0	1 827	523	370	112 073
1 507	0	8 529	10 243	4 195	2 023	289	423	286	88 742
2 772	856	2 310	1 266	767	133	401	131	113	54 210
3 513	6 815	1 492	11 154	1 743	383	320	4	1 376	71 282
1 625	6 376	378	10 833	1 607	229	65	4	39	74 901
16 211	2 010	1 347	209 603	2 438	0	395	1 164	1 182	290 441
0	0	44	0	0	0	0	0	38	7 180
0	0	0	1 031	0	0	0	30	0	7 410
0	0	0	598	244	0	0	9	11	10 698
0	0	101	0	93	0	38	1 127	4	5 858
0	0	0	0	0	0	0	0	0	7 276
0	0	0	0	0	0	0	8	0	4 584
0	0	0	0	0	0	0	60	0	4 610
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
200	0	0	0	0	0	0	0	0	200
0	361	3 277	0	10 012	0	1 671	3 852	3	22 769
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	7 101	0	0	0	0	7 101
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 253
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 358 515	1 285 563	1 296 300	959 133	2 728 387	274 239	483 425	93 272	172 378	29 712 617

Tabell 9. Lärosätenas intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå enl. uppdrag i regleringsbrev, per typ av finansiering, samt omfattningen av beställd utbildning respektive uppdragsutbildning budgetåret 2009, tkr. Summan utgör verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

	Intäkter från							
	Grundutbildnings- anslag el. motsv *	Övriga anslag **	Avgifts- intäkter	Bidrag	Finansiella intäkter ***	Beställd utbildning	Uppdrags- utbildning	Summa
Uppsala universitet	1 243 657	69 136	86 532	16 658	1 840	2 283	68 578	1 488 684
Lunds universitet	1 760 565	83 772	170 342	51 368	8 959	13 387	127 807	2 216 200
Göteborgs universitet	1 678 935	103 892	44 643	66 259	4 030	15 758	84 090	1 997 607
Stockholms universitet	1 397 303	0	55 774	41 120	5 224	9 358	90 554	1 599 333
Umeå universitet	1 156 782	74 181	106 874	25 052	4 496	0	100 438	1 467 823
Linköpings universitet	1 210 329	57 636	45 446	31 571	4 019	816	24 988	1 374 805
Karolinska institutet	626 861	132 340	28 379	8 668	29	7 065	49 553	852 895
Kungl. Tekniska högskolan	1 031 438	0	68 023	29 715	1 050	0	31 768	1 161 994
Chalmers tekniska högskola	809 689	2 700	26 417	24 344	17 443	0	30 734	911 327
Luleå tekniska universitet	542 261	0	13 511	13 418	1 245	0	12 359	582 794
Handelshögskolan i Stockholm	42 187	0	20 917	123 353	2 059	0	0	188 516
Sveriges lantbruksuniversitet	453 917	0	114 057	8 723	7	2 563	12 227	591 494
Karlstads universitet	545 773	0	16 516	26 050	1 384	0	21 590	611 313
Mittuniversitetet	474 159	0	20 656	12 232	94	0	5 573	512 714
Växjö universitet	471 433	0	20 140	20 152	1 359	0	91 717	604 801
Örebro universitet	605 733	0	12 930	18 396	1 590	10 620	5 925	655 194
Blekinge tekniska högskola	261 797	0	4 467	4 493	359	19 196	9 197	299 509
Högskolan i Jönköping	486 280	0	13 146	9 532	10 095	13 675	16 293	549 021
Högskolan i Kalmar	420 990	0	17 453	22 041	1 084	0	53 506	515 074
Malmö högskola	808 942	0	32 358	28 199	2 271	0	61 205	932 975
Mälardalens högskola	519 536	3 639	11 990	22 568	1 168	175	12 969	572 045
Försvarshögskolan	168 264	0	3 859	0	198	0	182 817	355 138
Gymnastik- och idrottshögskolan	49 328	0	6 883	2 793	155	9 953	1 642	70 754
Högskolan i Borås	427 015	0	5 941	8 218	765	1 094	14 868	457 901
Högskolan Dalarna	404 744	0	14 365	13 007	765	0	21 583	454 464
Högskolan på Gotland	130 506	0	6 175	20 342	272	651	740	158 686
Högskolan i Gävle	387 286	0	4 864	8 185	880	0	8 026	409 241
Högskolan i Halmstad	331 273	0	6 726	6 824	379	1 959	10 447	357 608
Högskolan Kristianstad	307 328	0	6 401	6 336	667	1 117	9 559	331 408
Högskolan i Skövde	289 882	0	5 164	421	623	3 936	9 031	309 057
Högskolan Väst	307 276	0	2 814	4 771	337	110	6 261	321 569
Södertörns högskola	313 592	0	2 834	1 885	860	131	3 674	322 976
Danshögskolan	48 896	0	704	1 364	230	217	262	51 673
Dramatiska institutet	80 819	0	4 672	1 145	107	0	1 411	88 154
Konstfack	126 142	0	2 787	3 928	228	6 815	651	140 551
Kungl. Konsthögskolan	57 656	0	955	141	80	0	0	58 832
Kungl. Musikhögskolan	131 835	0	3 718	6 658	513	5 366	37	148 127
Operahögskolan	17 783	0	137	1 441	22	0	0	19 383
Teaterhögskolan	28 631	0	340	2 520	35	0	45	31 571
Beckmans designhögskola	26 882	0	0	0	121	0	0	27 003
Stockholms musikpedagogiska institut	10 556	0	523	0	10	821	468	12 378
Ericastiftelsen	6 492	0	718	0	8	0	0	7 218
Ersta Sköndal högskola	63 412	0	785	9 518	113	0	24 115	97 943
Gammelkroppa skogsskola	1 846	0	0	1 200	0	0	6 157	9 203
Johannelunds teologiska högskola	2 378	0	2 304	8 309	2	0	154	13 147
Röda korsets högskola	46 043	0	912	901	588	0	6 430	54 874
Sophiahemmet högskola	36 194	0	5 175	3 378	0	0	0	44 747
Teologiska högskolan, Stockholm	6 788	0	1 102	5 541	51	0	19	13 501
Örebro teologiska högskola	3 135	0	1 612	4 633	0	697	0	10 077
Totalt	20 360 549	527 296	1 023 041	727 371	77 814	127 763	1 219 468	24 063 302

* För enskilda utbildningsanordnare disponeras anslagen av Kammarkollegiet och är därför i teknisk mening inte anslag utan bidrag. För att möjliggöra totalsammanställningar väljer Högskoleverket att ändå gruppera dessa medel bland anslag.

** Avser ersättning för klinisk utbildning samt medel fördelade genom särskilda regeringsbeslut.

*** Avser finansiella intäkter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå enl. uppdrag i regleringsbrev. Finansiella intäkter från uppdragsverksamheten ingår under posterna beställd utbildning samt uppdragsutbildning.

KVALITETSDEKLARATION AVSEENDE REDOVISADE UPPGIFTER

Högskoleverket har av regering och riksdag ålagts ett ansvar för nationell uppföljning av högre utbildning och forskning.

Högskoleverket är från och med 1 juli 1995 statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet medan SCB är statistikansvarig myndighet för forskning. Detta enligt en till lagen om den officiella statistiken (2001:99) anslutande förordning (2001:100).

Enligt nämnda förordning ska den officiella statistiken dokumenteras, kvalitetsdeklarerats och hållas allmänt tillgänglig enligt föreskrifter som SCB meddelar.

Källorna till Högskoleverkets uppföljning av högskoleväsendet är uppgifter från universitets- och högskoleregistret och forskningsstatistiken vid SCB samt de statliga universitetens och högskolornas årsredovisningar. Studerandedata till universitet- och högskoleregistret hämtas huvudsakligen från det lokala studiedokumentationssystemet Ladok. De enskilda utbildningsanordnarna har lämnat uppgifter till SCB

som delvis motsvarar uppgifterna från de statliga lärosätena. Uppgifter har vidare inhämtats från Centrala studiestödsnämnden.

Ekonomiska uppgifter samlas in av Högskoleverket direkt från lärosätena.

De uppgifter som hämtats från universitet- och högskoleregistret vid SCB har kvalitetsdeklarerats i primärpublikationerna. För uppgifter i universitets- och högskoleregistret gör SCB bedömningen att uppgifterna håller hög kvalitet. När det gäller den ekonomiska statistiken överensstämmer resultaträkningarna med lärosätenas fastställda resultaträkningar, om inte annat anges, medan uppgifterna avseende finansiering sammanställts från lärosätenas internredovisningar. En manual för insamlingen och definitioner av finansiärskategorierna har utarbetats tillsammans med en referensgrupp. Samtliga ekonomiska uppgifter bedöms vara av hög kvalitet.

Enligt lagen om den officiella statistiken ska individbaserad officiell statistik vara könsuppdelad när inte särskilda skäl talar däremot. Så har också skett i största möjliga utsträckning i denna rapport. ■

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.